

Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România

- context, viziune și obiective -

2019-2029

CURPRINS

Listă de abrevieri

INTRODUCERE

CAPITOLUL I ECOTURISMUL – FORMĂ PRINCIPALĂ DE MANIFESTARE A TURISMULUI DURABIL

- 1.1. Turismul durabil – definiții și concepții
- 1.2. Ecoturismul – model de valorificare durabilă a resurselor turistice
 - 1.2.1. Clarificări conceptuale cu privire la ecoturism
 - 1.2.2. Tendințe ale pieței ecoturismului
 - 1.2.3. Profilul ecoturistului

CAPITOLUL II EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL ECOTURISMULUI

- 2.1. Organizații internaționale ce acționează în sfera ecoturismului
- 2.2. Asociații și organizații naționale de ecoturism
- 2.3. Valorificarea resurselor ecoturistice la nivel mondial

CAPITOLUL III ECOTURISMUL ÎN ROMÂNIA – SITUAȚIA ACTUALĂ

- 3.1. Resurse ecoturistice în România
- 3.2. Infrastructura turistică și tehnică
- 3.3. Programe ecoturistice
- 3.4. Circulația turistică
- 3.5. Inițiative pentru dezvoltarea ecoturismului în România
 - 3.5.1. Inițiative la nivel național
 - 3.5.2. Exemple de bune practici implementate la nivel local
- 3.6. Factori cu potențial de implicare în dezvoltarea ecoturismului în România
- 3.7. Posibilități de finanțare
- 3.8. Analiza SWOT

CAPITOLUL IV VIZIUNE ȘI OBIECTIVE

CONCLUZII

ANEXE

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Listă de abrevieri

AAANP - Asociația Administrațiilor de Aree Naturale Protejate
AER – Asociația de Ecoturism din România
AGMR - Asociația Ghizilor Montani din România
ANANP – Agenția Națională pentru Aree Naturale Protejate
ANAT – Asociația Națională a Agențiilor de Turism din România
ANT – Autoritatea Națională pentru Turism
ANTREC – Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural
APL – Administrații Publice Locale
ARR – Asociația Rangerilor din România
EEN – European Ecotourism Network (Rețeaua Europeană de Ecoturism)
EETLS - Standardul European de Certificare în Ecoturism
ESIF - Fondurile Europene Structurale și de Investiții
ETC – Comisia Europeană a Turismului
FC - Fondul de Coeziune
FEADR – Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală
FEDR – Fondul European de Dezvoltare Regională
FEPAM - Fondul European pentru Pescuit și Afaceri Maritime
FSE – Fondul Social European
GAL – Grup de Acțiune Locală
GEF – Fondul Global de Mediu
GSTC – Criteriile Globale de Turism Durabil / Consiliul Global de Turism Durabil
HG – Hotărâre de Guvern
IMM – Întreprinderi Mici și Mijlocii
INCDT – Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism
MADR - Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
MAP – Ministerul Apelor și Pădurilor
MCIN – Ministerul Culturii și Identității Naționale
MEN – Ministerul Educației Naționale
MM – Ministerul Mediului
MMACA - Ministerul pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenariat
MMJS – Ministerul Muncii și Justiției Sociale
MT – Ministerul Turismului
OMT – Organizația Mondială a Turismului
ONG – Organizație Neguvernamentală
ONU – Organizația Națiunilor Unite
OUG – Ordonanță de Urgență a Guvernului
PNDR – Programul Național de Dezvoltare Rurală
POC – Programul Operațional Competitivitate
POCU – Programul Operațional Capital Uman
POR – Programul Operațional Regional
POS – Programul Operațional Sectorial
PUG – Plan Urbanistic General

RNP – Regia Națională a Pădurilor ROMSILVA
SCI – Situri de Importanță Comunitară
SDL – Strategia de Dezvoltare Locală
SPA – Arii de Protecție Specială Avifaunistică
TIC - Tehnologia Informației și Comunicațiilor
TIES – Societatea Internațională de Ecoturism
UICN – Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii
UNDP – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
UNEP – Programul Națiunilor Unite pentru Mediu
USAID – Agenția Americană de Dezvoltare Internațională
WTTC – Consiliul Mondial pentru Turism și Călătorii
WWF – Fondul Mondial pentru Natură

INTRODUCERE

Cadrul general

Aplicarea principiilor actuale de dezvoltare a turismului durabil în ariile naturale protejate și în zonele adiacente acestora a condus la apariția ecoturismului ca formă distinctă de turism, menită să respecte integritatea peisajelor naturale, a biodiversității ecologice, în concordanță cu cerințele anumitor segmente de turiști, care doresc să își petreacă vacanța în natură și totodată să creeze posibilități de dezvoltare locală a comunităților.

Cu cât aceste resurse sunt mai variate și mai complexe, dar mai ales nealterate de activitățile antropice, cu atât interesul turistic pentru ele este mai mare, iar activitățile turistice pe care le generează sunt mai valoroase și mai atractive, răspunzând multor motivații turistice.

În ciuda faptului că țara noastră deține un patrimoniu ecoturistic deosebit, cu potențial mare de valorificare, ecoturismul este un segment confruntat cu numeroase probleme, cum ar fi: slaba cooperare la nivel local, promovarea modestă la nivel național și internațional, slaba dezvoltare a infrastructurii specifice ecoturismului, migrația forței de muncă, numărul redus al celor cu o bună pregătire în domeniu, un cadru legal ce nu răspunde suficient nevoilor din domeniul serviciilor locale etc.

Strategia și-a propus să prezinte stadiul actual de dezvoltare al acestei forme de turism la nivel național și să vină cu un set de direcții care să orienteze eforturile de valorificare prin ecoturism al unor zone în care natura și cultura locală ocupă un loc central, în concordanță cu cerințele impuse de legislația națională, precum și de convențiile internaționale la care România a aderat.

Scopul strategiei este de a promova ecoturismul, ca formă principală de turism în cadrul acestor destinații și creșterea rolului pe care ecoturismul îl joacă în dezvoltarea economică a acestor areale și în prosperitatea populației locale.

Necesitatea elaborării strategiei de ecoturism

Ariile naturale protejate dețin atuuri importante pentru dezvoltarea activităților recreative, activități care pot aduce avantaje importante, atât celor care le administrează, cât și comunităților locale. Deși este destul de greu de măsurat, iar de cele mai multe ori rezultatele sunt greu de observat pe termen scurt, turismul este unul dintre puținele sectoare economice prin care se poate realiza dezvoltarea durabilă a acestor zone.

Contribuția pe care această formă de turism o poate avea la nivelul comunităților locale este unanim acceptată la nivel mondial. Prin rezoluția ONU din data de 21 decembrie 2012, "*Promovarea ecoturismului pentru eradicarea sărăciei și protecția mediului*", se solicită membrilor să adopte politici care să promoveze ecoturismul, subliniind "impactul pozitiv asupra generării de venituri, creării de locuri de muncă și educației, și, astfel, pentru lupta împotriva sărăciei". Rezoluția recunoaște în continuare că "ecoturismul creează oportunități semnificative pentru conservarea, protecția și utilizarea durabilă a biodiversității și a ariilor naturale prin încurajarea deopotrivă a comunităților gazdă și a turiștilor pentru conservarea și respectarea patrimoniului natural și cultural".¹

¹ UNEP, *Green Economy and Trade. Trends, Challenges and Opportunities*, 2013, pag 275 (<http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/GETReport/pdf/FullReport.pdf>)

Dezvoltarea activităților ecoturistice în cadrul comunităților locale și în cadrul ariilor naturale protejate implică o serie de **beneficii socio-economice**², respectiv:

- generează **aparitia locurilor de muncă** pe plan local (direct în sectorul turistic sau în sectoarele conexe). Prin creșterea veniturilor și a standardelor de viață pentru populația locală, generațiile tinere sunt încurajate să rămână în cadrul comunității;
- stimulează economia locală prin **dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor turistice** (servicii de cazare, alimentație, transport, facilități recreative, produse meșteșugărești și servicii de ghidaj, suveniruri);
- **stimulează economia rurală** prin crearea sau creșterea cererii de produse agricole necesare asigurării serviciilor turistice;
- impulsionează **dezvoltarea infrastructurii**, fapt ce aduce beneficii în egală măsură și populației locale;
- stimulează **dezvoltarea regiunilor periferice** prin inserții de capital;
- stimulează **îmbunătățirea relațiilor interculturale** dintr-o regiune. Adesea turiștii caută să cunoască tradițiile și obiceiurile specifice unei regiuni etnografice, iar comunitatea gazdă este astfel stimulată să revigoreze tradițiile populare;
- în condițiile unei dezvoltări normale, turismul poate duce la **autofinanțarea mecanismelor dezvoltării** de care pot beneficia administratorii ariilor naturale protejate ca **instrument pentru conservarea acestora**;
- **sprijină activitățile de conservare**, prin convingerea guvernelor și a publicului asupra importanței arealelor naturale.

În cadrul proiectului PNUD-GEF "Îmbunătățirea sustenabilității financiare a sistemului de arii protejate din Carpați" a fost calculat impactul potențial pe care turismul îl poate avea pentru cinci parcuri analizate în cadrul proiectului pilot (Parcul Național Retezat, Parcul Național Piatra Craiului, Parcul Natural Vânători Neamț, Parcul Natural Apuseni și Parcul Natural Munții Maramureșului). Conform acestei analize, valoarea activităților turistice și recreative este estimată la puțin peste 109,5 milioane de euro la nivelul anului 2010. De asemenea, ținând cont de efectul multiplicator, se apreciază că turismul din cadrul ariilor naturale protejate pilot poate genera 365 de milioane de euro anual (sau 0,3% din PIB) și poate crea în jur de 37.100 de locuri de muncă echivalente cu normă întreagă. În plus, printr-o gestionare durabilă, cele cinci arii naturale protejate pilot au potențialul de a genera peste 2,6 miliarde de euro în următorii 25 de ani.³

Un alt argument în favoarea dezvoltării acestei forme de turism este oferit de statisticile realizate de Asociația de Ecoturism din România (AER). Conform acestor date, **impactul economic produs de programele de ecoturism derulate de operatorii turistici membri AER în țara noastră este în creștere evidentă de la aproximativ 1,6 milioane euro în 2008, la 3 milioane euro în 2014, la peste 5 milioane în 2017**. Această creștere este generată de mărirea numărului de membri AER ce derulează programe de ecoturism, dar și de creșterea volumului de turiști pe programele ecoturistice. Dar ceea ce este remarcabil este faptul că impactul la nivel local este cu mult peste media turismului clasic. În cazul membrilor AER, **peste 50% din cheltuielile efectuate de turiști rămân în zona de desfășurare a programului turistic**, preponderent în zona rurală.

² G. Manea, *Zone și arii protejate și valorificarea lor în turism*, Universitatea București, 2000

³ UNDP, RNP Romsilva, WWF, *Evaluarea contribuției ecosistemelor din ariile naturale protejate la dezvoltarea economică și bunăstarea umană în România* (http://undp.ro/libraries/projects/Evaluarea_contributiei_ecosistemelor_din_ariile_protejate_la_dezvoltarea_economica_si_bunastarea_umana_in_Romania.pdf)

Având în vedere faptul că datele de mai sus se referă la un număr redus de operatori economici, membri AER (22 tur-operatori și 12 pensiuni turistice în 2017), destul de concentrați din punct de vedere teritorial, **se poate deduce potențialul imens pe care îl are România în dezvoltarea ecoturismului.**

Deși inițial industria turistică a fost considerată ca o activitate cu impact mai redus asupra mediului, în realitate multe destinații turistice de prim rang au suferit numeroase degradări. Dorința unor câștiguri ridicate, supraexploatarea resurselor naturale și culturale, creează riscul unei dezvoltări haotice în cadrul acestor areale sensibile, determinând numeroase probleme, cum ar fi: creșterea densității clădirilor, solicitarea excesivă de către vizitatori a unor obiective turistice, zgomotul, poluarea atmosferică, suprasolicitarea rețelelor de alimentare cu apă, canalizare, lipsa unor măsuri eficiente de protecție etc., pericole care pot afecta valoarea turistică a arealului, restrângerea calitativă și cantitativă a resurselor disponibile și chiar dispariția obiectivelor turistice. Acest lucru aduce prejudicii importante mediului și determină pierderi destinației turistice și a posibilităților viitoare de dezvoltare.

În contextul în care ecoturismul este o formă de turism de nișă, dar totuși deosebit de dinamică, ținând cont de reglementările privind protecția mediului adoptate în țara noastră, de beneficiile economice, sociale și culturale pe care turismul le poate aduce comunităților locale, dar și de efectele negative pe care o dezvoltare haotică, necontrolată a turismului le poate genera, s-a pus din ce în ce mai des problema realizării unei strategii de dezvoltare a ecoturismului, strategie ce ar trebui să fie în strânsă corelație cu strategia de dezvoltare a turismului la nivel național (Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național), cu strategiile de dezvoltare a turismului la nivel local și cu Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă.

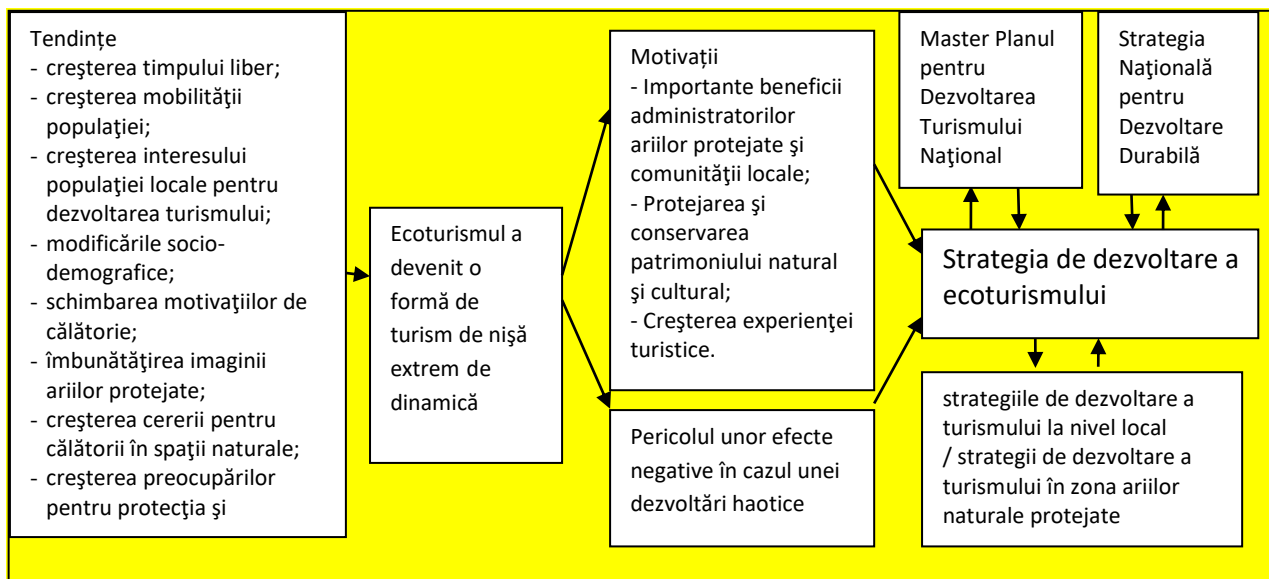

Figura nr. 1. - Locul și importanța strategiei de dezvoltare a ecoturismului

Odată recunoscută importanța acestui sector pentru protejarea și conservarea patrimoniului natural și cultural, pentru dezvoltarea economică și socială a comunităților locale din zonele rurale naturale și pentru creșterea experienței turistice, ar trebui depuse toate eforturile pentru valorificarea eficientă a bogatului patrimoniu de care dispune țara noastră.

Acest lucru a fost conștientizat la nivel guvernamental și încă din 2003 au început să se facă pași importanți în recunoașterea acestei forme de turism și în realizarea unei strategii în acest domeniu:

- în H.G. nr. 230/2003 privind delimitarea rezervațiilor biosferei, parcurilor naționale și parcurilor naturale și constituirea administrațiilor acestora, se stabilește necesitatea elaborării unei strategii

- de dezvoltare a ecoturismului în ariile protejate, în conformitate cu principiile de conservare a biodiversității și de utilizare durabilă a resurselor naturale;
- în 2004 Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului a realizat ghidul „Strategia de ecoturism a României”, un prim pas în vederea realizării unei viitoare strategii;
 - în 2005, la inițiativa Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, un consultant OMT (Ghislain Dubois) a realizat un raport de asistență tehnică pentru elaborarea strategiei de ecoturism (*Technical assistance for the elaboration of the ecotourism strategy of Romania*);
 - în cadrul Strategiei de dezvoltare a turismului din România pentru perioada 2007-2013, realizată de Autoritatea Națională pentru Turism în 2006, ecoturismului îi este rezervat un spațiu distinct, alături de alte forme de turism cum ar fi turismul montan, turismul balnear, turismul de litoral, turismul cultural, turismul de congrese și evenimente, turismul rural și turismul religios;
 - unul dintre obiectivele Master Planului pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007-2026 este sprijinirea dezvoltării ecoturismului din Delta Dunării, a parcurilor naționale, a rezervațiilor și a zonelor rurale.
 - în anul 2009 a fost realizată o primă „Strategie națională de dezvoltare a ecoturismului în România.
 - în perioada 2010-2018, Autoritatea Națională pentru Turism/Ministerul Turismului a realizat o serie de activități prevăzute în strategie, printre care: crearea Grupului interministerial de lucru pentru dezvoltarea ecoturismului în România (creat prin Ordinul Ministerului Dezvoltării Regionale și Turismului nr. 56 din 14.01.2011), realizarea unor materiale promoționale, realizarea setului de criterii și a indicatorilor de evaluare pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice din România, organizarea unor seminarii în țară pentru promovarea conceptelor de ecoturism și destinație ecoturistică, crearea comisiei pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice din România, evaluarea și desemnarea primelor destinații ecoturistice din România.

Dezvoltarea strategiei

În primă fază, strategia de dezvoltare a ecoturismului a fost realizată într-o perioadă de 5 luni (iunie – noiembrie 2009) de către Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism în urma procesului de achiziție publică inițiat de Ministerul Turismului.

La lansarea acestui proiect a fost realizată o întâlnire la sediul Ministerului Turismului, în data de 16.07.2009, la care au participat reprezentanți ai Institutului Național de Cercetare Dezvoltare în Turism, ai Ministerului Turismului, precum și personalități cu experiență sau interesate de dezvoltarea acestui domeniu, în cadrul căreia s-au dezbătut principalele probleme ce ar trebui abordate în cadrul acestei lucrări.

Realizarea acestei lucrări s-a axat pe o bogată documentație bibliografică, pe datele și informațiile cele mai recente în domeniul ariilor protejate în România și în lume, coroborate cu o serie de date concrete obținute din teren, din discuții cu factorii direct implicați.

De asemenea, pe tot parcursul realizării acestei lucrări, colectivul de elaborare a beneficiat consultanța oferită de un comitet de lucru format din reprezentanți ai Ministerului Turismului, Ministerului Mediului, Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Academiei de Studii Economice (Catedra de Turism-Servicii), RNP ROMSILVA (Serviciul Arii Protejate), Asociației de Ecoturism din România (AER), Asociației Naționale de Turism Rural, Ecologic și Cultural (ANTREC), Asociației Naționale a Agențiilor de Turism din România (ANAT), cu care s-au organizat întâlniri periodice.

În cadrul procesului de actualizare a strategiei, reprezentanții INCDT au participat la mai multe întâlniri în care s-au discutat probleme cu care se confruntă acest domeniu, dar au fost organizate și întâlniri și s-a purtat corespondență cu factori interesați.

Structura strategiei

O asemenea strategie are drept finalitate crearea unei corespondențe funcționale între premisele reale ale turismului românesc în spații naturale deosebite, cerințele de protecție a mediului și tendințele actuale ale pieței turistice și ecoturistice internaționale. În vederea atingerii acestui deziderat și orientarea lui către o direcție durabilă, trebuie dezvoltate mecanisme de finanțare și programe de conservare a biodiversității, revizuirea instrumentelor legislative care au ca temă acest domeniu, conștientizarea în rândul factorilor implicați, educarea la nivel local cu scopul orientării către principiile unei gândiri durabile, întărirea capacității instituționale în vederea implementării legislației de mediu. Ecoturismul trebuie să promoveze principiile dezvoltării durabile, care să permită localnicilor și furnizorilor de servicii de ecoturism să mențină standarde ridicate de viață.

În general, din structura unei strategii nu lipsesc aspecte majore, cum ar fi: analiza situației existente, formularea viziunii și definirea obiectivelor și priorităților de dezvoltare.

Analiza situației existente stabilește pentru ecoturism relația cauză-efect și are la bază identificarea problemelor majore cu care se confruntă această formă de turism. Se realizează prin strângerea de date de la stakeholderi, discuții directe, rapoarte, statistici, studii existente. În determinarea principalelor aspecte actuale ce definesc ecoturismul s-a considerat că aplicarea analizei SWOT pentru a integra toate planurile menționate anterior este cea mai oportună.

Viziunea reprezintă o formă împărtășită a identității și a valorilor comune, pe baza căreia să poată fi formulate obiective strategice de dezvoltare. Acest deziderat reprezintă un concept strategic de dezvoltare, ce cuprinde aspecte spațiale și ne-spațiale, calitative și cantitative ale dezvoltării. Formularea viziunii de dezvoltare este rezultatul unui proces participativ, care implică factorii de decizie.

Obiectivele reprezintă componenta operațională a strategiei care se formulează, pornind de la viziune prin prisma rezultatelor analizei situației existente. Acestea reprezintă nivelurile de performanță identificate și care se doresc a fi realizate pe domenii precum: *Cadrul instituțional și asociativ, Infrastructură turistică și amenajarea teritoriului, Educație și conștientizare, Dezvoltarea resurselor umane, Dezvoltarea afacerilor și dezvoltare locală, Conservarea și protejarea naturii, Marketing și promovare.*

CAPITOLUL I

ECOTURISMUL – FORMĂ PRINCIPALĂ DE MANIFESTARE A TURISMULUI DURABIL

1.1. Turismul durabil – definiții și concepții

Aplicarea teoriei dezvoltării durabile în turism este un demers mai recent care a fost unanim acceptat de mai toate organizațiile internaționale și naționale.

Încă din 1991 conceptul de turism durabil a fost definit de către Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii, Fondul Mondial pentru Natură, Federația Europeană a Parcurilor Naționale și Naturale: *„dezvoltarea tuturor formelor de turism, managementul și marketingul turistic care să respecte integritatea naturală, socială și economică a mediului, cu asigurarea exploatării resurselor naturale și culturale și pentru generațiile viitoare”*.

Conform OMT, *„dezvoltarea turismului durabil satisface necesitățile turiștilor prezenți și ale regiunilor-gazdă, în același timp cu protejarea și creșterea șanselor și oportunităților pentru viitor. El este văzut ca o modalitate de management a tuturor resurselor, astfel încât nevoile economice, sociale și estetice să fie pe deplin satisfăcute, menținând integritatea culturală, dimensiunile ecologice esențiale, diversitatea biologică și sistemul de viață.”*

Conform aceleiași organizații, noțiunea de turism durabil are în vedere 3 aspecte importante:

- **calitate** - turismul durabil impune o experiență valoroasă pentru vizitatori, îmbunătățind în același timp calitatea vieții comunității gazdă, identitatea sa culturală, reducerea sărăciei, și protejarea mediului;
- **continuitate** - turismul durabil asigură exploatarea optimă, continuitatea resurselor naturale pe care se bazează și păstrarea culturii comunității gazdă, cu experiențe satisfăcătoare pentru vizitatori;
- **echilibru** - turismul durabil asigură un echilibru între nevoile industriei turistice, ale partizanilor mediului și comunității locale, cu beneficii economico-sociale, distribuite corect, tuturor actorilor implicați.

Turismul durabil acoperă toate formele și activitățile din industria ospitalității, incluzând turismul convențional de masă, turismul cultural, montan, de litoral, balnear, de afaceri, rural etc.

Dezvoltarea durabilă în turism este o necesitate, iar legătura între turism și mediu este mult mai puternică decât în cazul altor industrii. De multe ori turismul a creat efecte economice, sociale sau ecologice negative, iar contracararea acestora nu se poate realiza decât printr-un management profesional, care să atragă în procesul decizional toți factorii implicați în dezvoltarea turismului.

Colaborarea dintre autorități (care dispun de instrumente legislative, economice, sociale), agenți economici (care inițiază proiecte de amenajare și servicii turistice), cei ce militează pentru protecția mediului și păstrarea moștenirii culturale, prestatori locali de servicii turistice, turoperatori și agenții de turism și, nu în ultimul rând, turiști, ca beneficiari, este absolut necesară pentru dezvoltarea durabilă a turismului.

1.2. Ecoturismul – model de valorificare durabilă a resurselor turistice

În ultimul timp s-a manifestat tot mai pregnant tendința dezvoltării industriei turismului, prin întoarcerea sa către natură și valorile culturale autentice. Ecoturismul reprezintă cea mai valoroasă formă de manifestare a turismului durabil. Această formă de turism are ca scop principal conservarea mediului și pune accent pe educația turiștilor în ceea ce privește protejarea și conservarea mediului.

1.2.1. Clarificări conceptuale cu privire la ecoturism

În prezent nu există o definiție unanim abordată, dar există definiții agreate și predominant acceptate, adoptate și utilizate.

Societatea Internațională de Ecoturism (1990), cea mai prestigioasă organizație internațională din domeniu, definește ecoturismul ca: *acea călătorie responsabilă spre o zonă naturală care contribuie atât la conservarea patrimoniului natural cât și la bunăstarea populației locale.*

În definiția propusă de către IUCN, ecoturismul este văzut ca: *o călătorie cu respect față de mediu și vizitarea ariilor naturale „neatinse”, cu scopul de a admira natura și de a se simți bine.* Prin intermediul ecoturismului se promovează conservarea naturii, un impact negativ redus produs de către vizitatori și implicarea populației locale în scopuri socio-economice benefice.

Conform OMT⁴, ecoturismul poate fi definit ca: *forma de turism care întrunește următoarele caracteristici:*

- *principala motivație a turiștilor este observarea și aprecierea naturii și a culturii tradiționale dominante în ariile naturale.*
- *include activități de educare și interpretare.*
- *de regulă, dar nu exclusiv, se adresează unor grupuri mici organizate de tur operatorii locali sau de afaceri mici de profil din zonă.*
- *minimizează impactul negativ asupra mediului natural și socio-cultural.*
- *sprijină protecția ariilor naturale prin:*
 - *generarea de beneficii economice pentru comunitățile locale, organizațiile și autoritățile care susțin conservarea naturii;*
 - *crearea de locuri de muncă alternative și oportunități de venituri pentru comunitățile locale;*
 - *creșterea gradului de conștientizare cu privire la necesitatea conservării valorilor naturale și culturale, atât în rândul localnicilor cât și a turiștilor.*

După un proces de anvergură în care s-au implicat nume academice sonore la nivel internațional (Hawkins, 1994; Carter & Lowman, 1994; Goodwin, 1996; Liddle, 1997; Dowling, 1997, 1998; Fennell, 1998, 1999; Wearing & Neil, 1999; Honey, 1999) precum și Organizația Mondială a Turismului (1999), ecoturismul a beneficiat de un mod de definire unanim acceptat (Declarația de la Quebec, UNEP/OMT, 2002). În concordanță cu aceasta⁵, *ecoturismul este o formă de turism care respectă principiile turismului durabil referitoare la impactul economic, social și de mediu, dar cuprinde și o serie de principii specifice, care îl diferențiază:*

- *ecoturismul contribuie activ la conservarea patrimoniului natural și cultural;*
- *ecoturismul include comunitățile locale în activitățile de planificare, dezvoltare și operare și contribuie la bunăstarea lor;*
- *ecoturismul implică interpretarea patrimoniului natural și cultural al destinației pentru vizitatori;*
- *ecoturismul este destinat, în special, vizitatorilor individuali, dar și grupurilor organizate de mici dimensiuni.*

Ecoturismul este privit din perspective diferite pe zone geografice. Astfel, dacă în America de Nord ecoturismul se dezvoltă în ariile naturale virgine, în care intervenția omului este redusă la minim, în Europa, unde peisajul natural este în general legat de prezența umană și de comunitatea locală, există

⁴ UNEP, *Green Economy and Trade. Trends, Challenges and Opportunities*, 2013, pag 276 (<http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/GETReport/pdf/FullReport.pdf>)

⁵ <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/quebec-declaration.pdf>

conexiuni destul de strânse între ecoturism și turismul rural. În ultimii ani la nivel european a început să se acorde o mai mare importanță peisajelor naturale, ca suport pentru biodiversitate și ecoturism.

În România, ecoturismul are o recunoaștere largă – la nivel guvernamental, în sectorul privat și la nivelul publicului. Ecoturismul este recunoscut ca fiind specific zonelor rurale din cadrul comunităților care au o tradiție în activitățile agricole, și acoperă atât accesul la flora și fauna din zonă, cât și la obiceiurile sociale și stilul de viață al oamenilor din zonele vizitate⁶.

O definiție recunoscută la nivel național⁷, adoptată după definiția OMT, este: **ecoturismul este o formă de turism în care principalul obiectiv este observarea și conștientizarea valorii naturii și a tradițiilor locale și care trebuie să îndeplinească următoarele condiții:**

- a) să contribuie la conservarea și protecția naturii;**
- b) să utilizeze resursele umane locale;**
- c) să aibă caracter educativ, respect pentru natură - conștientizarea turiștilor și a comunităților locale;**
- d) să aibă impact negativ ne semnificativ asupra mediului natural și socio-cultural.**

Valorificarea cadrului natural reprezintă una dintre cerințele fundamentale ale ecoturismului. Acest enunț lasă de fapt o ușă larg deschisă unei game variate de activități, cu condiția ca acestea să respecte condițiile enunțate mai sus. Din această perspectivă ecoturismul se interferează cu alte forme de călătorie bazate pe natură.

Astfel, în cadrul activităților ecoturistice pot fi incluse:

- tipuri de activități de aventură (de exemplu rafting, canoeing, turism ecvestru pe trasee prestabilite, schi de tură, excursii cu biciclete pe trasee amenajate etc.);
- excursii / drumeții organizate cu ghid;
- tururi pentru observarea naturii (floră, faună);
- excursii de experimentare a activităților de conservare a naturii;
- excursii în comunitățile locale (vizitarea de obiective culturale, vizitarea fermelor tradiționale, vizionarea de manifestări culturale tradiționale, consumul de produse alimentare tradiționale, achiziționarea de produse tradiționale non alimentare etc.).

Activitățile care, deși se desfășoară în natură, au un impact negativ evident asupra mediului natural sau socio-cultural (de exemplu activitățile off-road) nu pot fi considerate activități ecoturistice.

Următoarea figură prezintă locul ecoturismului în cadrul pieței turismului, acesta apărând ca o subpiață a turismului în arii naturale, având în același timp legături puternice cu turismul cultural și rural.

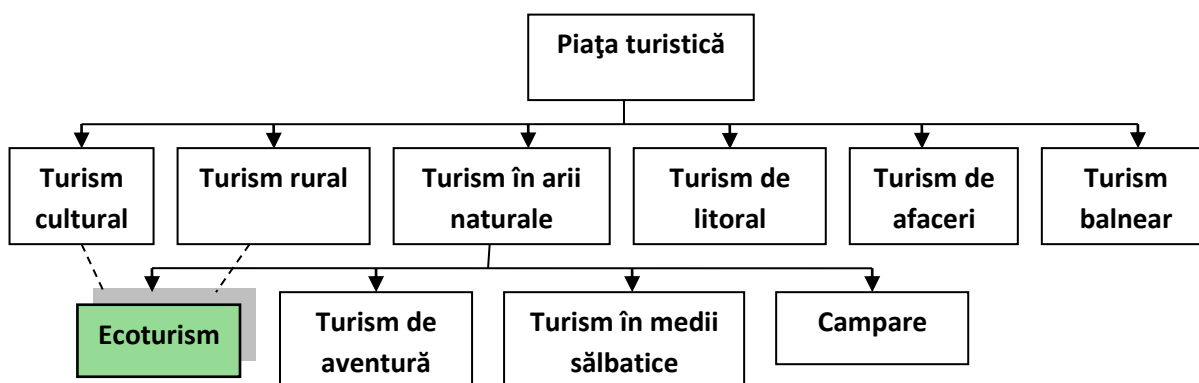

Figura nr. 2. - Ecoturismul ca segment de piață

⁶ Master Planul pentru dezvoltarea turismului național 2007 – 2026, p. 314

⁷ definiția recunoscută de Asociația de Ecoturism din România și adoptată în OUG nr. 195/2005 privind protecția mediului.

Sursa: Megan Epler Wood, *Ecotourism: Principles, Practices and Policies for Sustainability* (2002); Eagles P., *International Ecotourism Management* (1997)

Aplicarea ecoturismului ca model de dezvoltare a turismului și a principiilor sale are o dublă țintă: pe de o parte valorificarea integrată a resurselor naturale și culturale de excepție, cu îmbunătățirea calității vieții în comunitățile locale, iar pe de altă parte satisfacerea motivațiilor și cerințelor turiștilor în concordanță cu conservarea mediului pentru generațiile viitoare.

Dezvoltarea ecoturismului vizează în principal patru planuri:

- economic, prin creșterea gradului de valorificare a resurselor, îndeosebi a celor mai puțin cunoscute, pentru reducerea presiunii asupra celor mai intens exploatate;
- ecologic, prin asigurarea utilizării raționale a tuturor resurselor, reducerea și eliminarea deșeurilor, reciclarea lor, asigurarea conservării și protecției mediului, scăderea procesului de sustragere a terenurilor agricole și forestiere din circuitul agricol și silvic;
- social, prin sporirea numărului de locuri de muncă, menținerea unor meserii tradiționale, atragerea populației în practicarea diferitelor forme de turism;
- cultural, prin valorificarea elementelor de civilizație, artă și cultură deosebite, care exprimă o anume identitate culturală și dezvoltă spiritul de toleranță.

Prin ecoturism se poate asigura lărgirea spectrului de activități economice tradiționale, fără a le marginaliza sau înlocui, pentru ca economia locală să nu fie subordonată schimbărilor și influențelor externe și interne. Activitățile turistice desfășurate sub emblema ecoturismului oferă oportunități specifice, populația locală și industria turistică fiind nevoite să utilizeze resursele naturale într-o manieră durabilă și să aprecieze obiectivele naturale și culturale valoroase.

Extrapolând, se poate afirma că ecoturismul presupune o excelentă oportunitate pentru dezvoltarea zonelor ce dispun de resurse și condiții necesare valorificării acestuia, o alternativă sigură pentru integrarea peisajelor naturale și a biodiversității ecologice în activitatea turistică.

1.2.2. Tendințe ale pieței ecoturismului

Pe parcursul ultimelor șase decenii, turismul a cunoscut o expansiune continuă, cu ritmuri medii de creștere anuală cuprinse între 5 și 10%, devenind un sector de importanță majoră, furnizând oportunități economice și de dezvoltare la nivel mondial. Potrivit OMT, sosirile turistice internaționale la nivel global au crescut de la 25 de milioane în anul 1950, la 278 milioane în 1980, 527 milioane în 1995 și ajungând în anul 2017 la un total de 1,323 miliarde persoane. De asemenea, încasările din turismul internațional au crescut de la 2 miliarde USD în anul 1950, la 104 miliarde USD în 1980, 415 miliarde USD în 1995 și ajungând la 1.340 miliarde USD în 2017.⁸

Industria turistică a contribuit cu 8,3 trilioane USD sau cu 10,4% la crearea PIB-ului la nivel mondial în anul 2017. De asemenea, în ultimul an, în sectorul turistic au fost angajați (direct sau indirect) aproximativ 313 milioane persoane, iar până în anul 2028 numărul acestora se preconizează să crească până la 414 milioane, iar contribuția la economia globală să ajungă la 11,7% din PIB⁹.

În conformitate cu previziunile pe termen lung ale OMT (*Tourism Towards 2030*), numărul sosirilor internaționale de turiști pe plan mondial este de așteptat să crească cu 3,3% pe an în perioada 2010-2030. Se preconizează că până în anul 2020 sosirile internaționale de turiști vor ajunge la un total de 1,4 miliarde, iar până în anul 2030 la 1,8 miliarde persoane.

Turismul nu reprezintă numai o creștere a numărului de turiști, el a arătat că se transformă într-o activitate diversă și complexă. Cu toate că turismul de masă rămâne forma predominantă, alte activități turistice legate de cultură, mediu, educație, sănătate etc. au ieșit la iveală. Acestea reflectă preferințele

⁸ UNWTO Tourism Highlights, 2018 Edition

⁹ WTTC, Travel and Tourism Global Economic Impact and Issues, 2018

pentru calitatea mediului și o formă de recreere mult mai energică și participativă. Schiul, drumeția, ciclismul, canoeingul etc. au devenit activități tot mai solicitate, satisfăcând nevoia de a fi aproape de natură, făcând mișcare, explorând și învățând. Ecoturismul, ca nișă de piață în turism, este considerat a fi una dintre cele mai rapide segmente de dezvoltare din industria turismului. Se estimează că interesul pentru ecoturism este în creștere de la 25% la 30% (Hassan, 2000; Jones, 2005; Pforr, 2001; Sharpley, 2006; Wood, 2002), iar acest lucru este posibil datorită preocupărilor continue de protejare a naturii, dar și datorită creșterii interesului turiștilor pentru experiențe în natură. De asemenea, OMT estimează că ecoturismul, turismul în arii naturale, turismul cultural și turismul de aventură vor avea creșteri rapide în următoarele două decenii și se apreciază că cheltuielile pentru produse ecoturistice vor crește în viitor cu ritmuri mai mari decât cele ale industriei turismului în ansamblul său.¹⁰ Conform unor estimări ale Societății Internaționale de Ecoturism (TIES), ecoturismul ar putea crește în următorii șase ani la circa 25% din piața globală de călătorii, iar veniturile ar putea ajunge la 470 miliarde USD pe an.¹¹

Ecoturismul atrage acei turiști care doresc să interacționeze cu mediul natural și doresc lărgirea nivelului de cunoaștere, înțelegere și apreciere. Una din tendințele care alimentează creșterea acestei forme de turism este *preferința călătorilor de a alege vacanțe cu tentă educativă, care să le îmbogățească existența* (Mass, 1995). Dorința de a învăța și de a trăi experiența naturii este influențată de cel puțin trei factori majori:

- ✓ schimbarea atitudinii față de mediu, care se bazează pe recunoașterea interdependenței dintre specii și ecosisteme;
- ✓ dezvoltarea educației de mediu în clasele primare și gimnaziale;
- ✓ dezvoltarea mijloacelor mass-media pe teme de mediu.

În ultimii ani, având în vedere creșterea gradului de conștientizare și sensibilizare a populației asupra problemelor ecologice și de protecție a mediului, pasionații de călătorii au început să se îndrepte către noi *destinații puțin alterate de dezvoltarea economică*, cum ar fi Costa Rica, Botswana, Peru, Belize, Insulele Galapagos etc.

Una dintre cele mai importante tendințe care influențează cererea pentru ecoturism, în special pentru activități soft (ușoare), este *fenomenul de îmbătrânire a populației* în țările dezvoltate, mai ales în acele țări unde este centrată cererea pieței ecoturistice internaționale: America de Nord, Europa de Nord și mai puțin Japonia.

La polul opus, piața turismului de tineret (generația *Millennials*, cunoscuți și sub numele de *Generația Y*¹²) reprezintă, de asemenea, o sursă importantă pentru ecoturism, în special pentru activități outdoor, oferind un potențial bun pentru dezvoltarea viitoare a acestei forme de turism.

Tendința de depersonalizare a locului de muncă și mediul de viață ultra-tehnologizat contribuie, de asemenea, la o creștere a cererii pentru vacanțe ecoturistice.

Evoluția ascendentă a ecoturismului este influențată și de dorința tot mai mare a societății urbane de a fi mai activă. Într-un raport privind turismul de aventură, Asociația Industriei Călătoriilor din America (TIA) a constatat că aproximativ jumătate din populația Statelor Unite a participat în ultimii ani la diverse forme de „călătorie activă”, incluse în sfera ecoturismului sau turismului de aventură. Această tendință este determinată de dorința oamenilor de a-și depăși limitele, de a-și menține condiția fizică, dar și de nevoia de a petrece un timp de calitate cu prietenii sau în familie.¹³

¹⁰ *Tourism in the Green Economy: Background Report*. (2012). UNWTO: Madrid, Spain and UNEP: Nairobi, Kenya. (http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/documents/ger/ger_final_dec_2011/Tourism%20in%20the%20green_economy%20unwto_unep.pdf)

¹¹ Center for Responsible Travel CREST, The Case for Responsible Travel: Trends & Statistics 2015

¹² formată din tinerii născuți între începutul anilor 80 și începutul anilor 2000. Stilul său de viață și obiceiurile de consum provoacă deja mari transformări în industria turismului.

¹³ http://juneau.org/tourism2/pdfs/tourismplan/working_paper_final.pdf, pag. 18

Toate aceste tendințe indică nu numai o creștere a cererii pentru ecoturism, dar și o transformare a acestuia, dintr-o nișă de piață, într-un segment principal. Dacă inițial ecoturismul se adresa turiștilor experimentați, cu niveluri de venit și educație ridicate, clientela sa se extinde acum, pentru a include o gamă largă de venituri, studii și experiențe de călătorie.

O evoluție pozitivă are și turismul în ariile protejate, înregistrându-se o creștere a interesului față de acest gen de călătorie. Se apreciază că la nivel mondial ariile naturale protejate primesc un număr de 8 miliarde de vizitatori anual, dintre care 80% sunt înregistrați în ariile protejate din Europa și America de Nord.¹⁴ Evoluțiile cantitative vor fi însoțite de o suită de mutații calitative, cele mai importante fiind enumerate în continuare¹⁵:

- creșterea cererii pentru turismul în ariile naturale protejate, motivată în special de creșterea rolului acestor areale în conservarea ecosistemelor naturale din majoritatea țărilor lumii;
- diversificarea ofertei, prin faptul că în prezent ariile naturale protejate oferă numeroase oportunități pentru petrecerea vacanțelor, răspunzând unor nevoi ale turiștilor din ce în ce mai variate;
- îmbunătățirea serviciilor oferite în ariile naturale protejate a devenit un țel pe care mulți organizatori de turism din aceste areale doresc să-l atingă, datorită pretențiilor din ce în ce mai mari ale turiștilor sosiți aici;
- participarea activă se înscrie ca una dintre tendințele semnificative ale turismului în ariile protejate, motivată de faptul că turiștii simt nevoia de a se implica activ în procesul de conservare, conștientizare, promovare a acestor areale;
- promovarea ecoturismului ca principală activitate turistică desfășurată în ariile protejate – managerii acestora și organizatorii de turism din întreaga lume văd în ecoturism principala activitate turistică care se desfășoară, pe de o parte, cu un impact redus, aproape minim, asupra mediului, iar pe de altă parte prin rolul educativ al acestuia.

În anii care vor urma, calitatea mediului, lipsa poluării, curățenia și atitudinea populației locale vor fi mult mai importante pentru turiștii potențiali decât varietatea posibilităților pentru divertisment și cumpărături. În lume, acest stil inofensiv de a călători a început să aibă din ce în ce mai mulți adepți.

Odată cu dezvoltarea acestei forme de turism s-au modificat destul de mult și preferințele turiștilor. În ultimii ani, diferite studii de piață au arătat un interes susținut în rândul consumatorilor în ceea ce privește produsele și serviciile turistice care protejează mediul și respectă cultura și tradițiile locale¹⁶:

- aproximativ 43% dintre respondenții unei cercetări realizate de Blue & Green Tomorrow au declarat că ar fi luat în considerare amprenta ecologică în timpul vacanței lor în anul 2014;
- 66% dintre consumatorii din întreaga lume au menționat faptul că preferă produsele și serviciile companiilor care au implementat programe de responsabilitate socială corporativă, 46% fiind dispuși să plătească în plus pentru ele (o cercetare Nielsen Wire, 2012);
- unul din cinci consumatori (21%) au spus că sunt pregătiți să plătească mai mult pentru o vacanță unei companii care are un istoric impresionant în ceea ce privește activitățile referitoare la mediu și responsabilitatea socială; acest procent a cunoscut o evoluție ascendentă de la 14% în 2012 și 17% în 2010 (cercetare realizată de ABTA – cea mai mare asociație a tur-operatorilor din Marea Britanie);
- 24% dintre respondenții unei cercetări, realizate de Travel Guard în 2013, au menționat faptul că, în prezent, interesul pentru călătoriile „verzi” înregistrează cel mai ridicat nivel din ultimii 10 ani;

¹⁴ Andrew Balmford et. al. (2015), *Walk on the Wild Side: Estimating the Global Magnitude of Visits to Protected Areas*, *PLOS Biology*. 13 (2)

¹⁵ Smaranda J.S. (2008), *Managementul turismului în ariile naturale protejate*, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca

¹⁶ Center for Responsible Travel CREST (2015), *The Case for Responsible Travel: Trends & Statistics*

- aproape două treimi din turiștii americani care au făcut cel puțin o călătorie în ultimul an iau în considerare mediul atunci când aleg hotelurile, serviciile de transport și alimentație (un sondaj realizat de TripAdvisor.com în 2013);
- consumatorii se așteaptă ca societățile din turism să introducă produse durabile în oferta lor turistică. O majoritate de 70% cred că societățile ar trebui să fie implicate mai mult în protejarea mediului natural, 75% dintre consumatorii doresc o vacanță mai responsabilă și 66% ar dori să se poată identifica o vacanță "ecologică" cu ușurință (raport din 2012, realizat de Travel Foundation and Forum for the Future);
- un număr semnificativ de turiști internaționali caută experiențe bazate pe resurse naturale și culturale, cum ar fi vizitarea unor situri istorice (40%), situri culturale (23%) și parcuri naționale (20%) (Strategia Națională de Turism și Călătorii, SUA, 2012). Această strategie a identificat tendințe similare în rândul cetățenilor americani care călătoresc în străinătate: turismul bazat pe natură, cultură, patrimoniu și cel de aventură în aer liber reprezintă un segment important al pieței turismului extern;
- 95% dintre oamenii de afaceri cred că industria hotelieră trebuie să întreprindă inițiative "verzi" și că, începând din 2015, durabilitatea va deveni un aspect definitoriu pentru industria ospitalității (conform unui raport Deloitte din anul 2015);
- 35% dintre adulți au declarat că ar dori să încerce o vacanță care implică o componentă de voluntariat, iar 6% au declarat că au făcut deja acest lucru (conform unei cercetări realizate de Mintel în anul 2012);

Pe de altă parte, sustenabilitatea a fost din ce în ce mai mult integrată în cadrul industriei turismului, observându-se *un număr tot mai mare de operatori din acest domeniu care aderă la diverse sisteme voluntare de certificare ecologică*. În urma unor cercetări realizate în domeniul analizat, au fost identificate următoarele aspecte¹⁷:

- 85% din hotelieri din SUA au menționat faptul că au implementat practici "verzi" în cadrul unităților lor (potrivit unui studiu realizat de TripAdvisor în 2013).
- majoritatea structurilor turistice (91%) sunt de acord că este foarte importantă funcționarea lor într-un mod prietenos cu mediul, prin utilizarea unor tehnologii „curate”. În prezent, peste trei sferturi dintre acestea (77%) au întreprins acțiuni pentru a reduce impactul negativ și a optimiza impactul pozitiv al activității lor asupra mediului (potrivit unui sondaj TripAdvisor, 2012-2013).
- 73% dintr-un eșantion de 120 corporații multinaționale din Europa și SUA au identificat ca principală prioritate "integrarea durabilității în strategia lor corporativă" (sondaj realizat de Conference Board în anul 2013).

Pe lângă preocupările legate de durabilitatea afacerilor individuale, în ultimii ani, *o atenție deosebită a fost acordată protejării și îmbunătățirii sustenabilității mediului în cadrul destinațiilor turistice*. Progresiv, au fost dezvoltate diverse instrumente de măsurare și criterii pentru certificarea destinațiilor "verzi", prin intermediul unor inițiative ale OMT, ale Uniunii Europene, Ethical Traveler, EarthCheck, Green Globe sau Sustainable Travel International. În noiembrie 2013, Consiliul Global de Turism Durabil (GSTC) a lansat Criteriile Globale pentru Destinații Turistice Durabile (GSTC-D), ceea ce reprezintă o înțelegere comună a cerințelor minime pentru o destinație durabilă.

¹⁷ idem

1.2.3. Profilul ecoturistului

Ecoturii acoperă un spectru larg de călători din ce în ce mai motivați să experimenteze, fiind interesați de mediul natural al locurilor pe care le vizitează, precum și de procesul de învățare despre comunitățile locale. Aceștia sunt îndeosebi atrași de zonele rurale în care există un mixt de peisaje și sate tradiționale. Ei sunt într-o permanentă căutare de experiențe diverse care nu pot fi asigurate prin intermediul vacanțelor destinate turismului de masă. În general, ecoturii doresc „vacanțe cu conținut”¹⁸, adică vacanțe care să-i ajute ca, prin intermediul diverselor experiențe trăite, să își descopere noi aptitudini și talente, să trăiască noi emoții. Aceștia se așteaptă la experiențe unice în destinația respectivă și la acumularea de informații cu privire la specificitatea ei distinctă. Ei respectă factorii de mediu, preferă să viziteze medii naturale și culturale intacte și se așteaptă ca furnizorii de produse turistice să demonstreze faptul că respectă mediul local și că funcționează respectând principiile de mediu.

Pe baza unor investigații cu privire la comportamentul, preferințele și motivațiile acestora, a reieșit că un ecoturist se caracterizează printr-un nivel ridicat de educație și pregătire profesională, venituri peste medie și sunt dispuși să cheltuiască mai mult într-o destinație pe durata unui sejur extins (Eagles & Cascagnette, 1995; Wight, 1996, 2001).

Conform altor studii (Rawles & Parsons, 2004; Weaver & Lawton, 2002), persoanele care sunt implicate în activitățile ecoturistice se dovedesc a fi mai conștiente din punct de vedere ecologic și mai active în comparație cu alți consumatori "normali". Majoritatea călătoresc singuri sau în grupuri mici și preferă structurile de cazare de capacitate redusă.

În literatura de specialitate au fost emise diferite teorii cu privire la segmentarea pieței turistice cu scopul de a identifica ecoturii și de a-i împărți în subgrupe distincte.

Astfel, Lindberg (1991) a împărțit piața ecoturistică în patru segmente, bazându-se pe comportamentul și motivațiile acestora:

- a) *ecoturii "hardcore"* - cercetători științifici sau persoane care călătoresc în scopuri educaționale;
- b) *ecoturii "de masă"* - persoane care vizitează destinațiile naturale faimoase;
- c) *ecoturii "ocazionali"* - turiști care intră în contact cu natura în timpul unei vacanțe, în mod întâmplător;
- d) *ecoturii "dedicați"* - persoane care călătoresc în zonele protejate pentru a înțelege istoria naturală și locală. Principală lor motivație este alegerea unei vacanțe durabile, fiind interesați de confort, dar pot accepta mici inconveniențe pentru a sprijini protejarea factorilor de mediu.

Din punct de vedere comportamental, predomină modelul soft / hard (Blamey & Braithwaite, 1997; Diamantis, 1999; Palacio & McCool, 1997; Weaver & Lawton, 2002). Acești cercetători au identificat o tipologie și au grupat ecoturii în 3 categorii:

- a) *ecoturii "hard"*: turiști cu atitudini puternice privind protecția și conservarea mediului și care preferă să călătorească în grupuri mici. Aceștia sunt interesați în călătoriile lungi cu un număr redus de servicii oferite, sunt activi din punct de vedere fizic și se bucură de activități provocatoare. În general își organizează călătoria pe cont propriu pentru a simți că este o călătorie unică, o adevărată experiență de viață.
- b) *ecoturii "soft"*: călători care preferă atât activitățile ecoturistice, cât și vacanțele tradiționale și sunt motivați de experiența și calitatea pe care o destinație ecoturistică le-o poate oferi. Ei optează pentru turismul în grupuri organizate, doresc să aibă garantat un anumit grad de confort și servicii de bună calitate și nu sunt foarte activi fizic. Această categorie tinde să apeleze la o

¹⁸ Vanhove N. (2011), *The Economics of Tourism Destinations*, Elsevier Insights, p.61

agenție de turism care să le ofere experiențe unice, complexe, în contextul protejării tradițiilor și culturii comunității, și al protecției mediului.

- c) *ecoturști "structurați"*: acești călători sunt o combinație între cei "hard" - deoarece preferă să interacționeze cu natura și să practice activități fizice - și cei "soft", având în vedere că sunt în căutarea unor excursii scurte și cu scopuri multiple, în grupuri mai mari și cu posibilități de cazare și masă confortabile.

Din punct de vedere demografic, ecoturștii au fost grupați astfel:

- a) *ecoturști tineri*: cu vârsta cuprinsă între 18-44 ani, diferențiați astfel:
- *tineri profesioniști care au venituri mari, dar doar o perioadă limitată de timp pentru a călători*. Ei călătoresc, în general, în cuplu, cu toate că există, de asemenea, și o piață pentru cei care călătoresc singuri și sunt în căutarea unor experiențe neobișnuite. Ei aleg experiența și confortul unei vacanțe ecoturistice de lux, sustenabilitatea nefiind motivația lor principală.
 - *excursioniști (Backpackers) și tineri care își iau un an pauză*¹⁹. Aceștia călătoresc în jurul lumii, au un buget foarte mic, și uneori apelează la *couchsurfing* (o modalitate de a călători ieftin prin care beneficiază de ospitalitatea unor persoane din toate colțurile lumii care-și deschid casele pentru călători sau excursioniști, având ca singure beneficii interacțiunea socială și câștigarea de noi prieteni). O astfel de vacanță dă turiștilor posibilitatea să experimenteze modul de viață al localnicilor și să încerce produsele tradiționale. De asemenea, aceștia pot combina călătoriile lor cu munca de voluntariat la diverse proiecte de conservare. Majoritatea acestor tineri vor călători în respectiva regiune pentru perioade îndelungate de timp.
- b) *familii cu copii mai mari de 8 ani*, care sunt în căutarea unor experiențe unde se pot relaxa și bucura împreună cu copiii lor, fiind foarte interesați de activitățile care îmbină distracția și aventura cu învățarea. Pentru acest segment de ecoturști, aspecte foarte importante sunt și sănătatea și siguranța pe care le oferă respectiva destinație. De exemplu, părinții olandezi aleg să-și petreacă cât mai mult timp împreună cu copiii lor în natură sau în diverse vacanțe ecoturistice.
- c) *călători "Empty-Nesters"* – aceștia sunt persoane cu vârste cuprinse între 45 și 65 ani, care se bucură de o sănătate bună, dispun de timp pentru a călători, singuri, fără copii, și adesea au un potențial financiar ridicat. Ei sunt călători experimentați și au așteptări ridicate în ceea ce privește raportul calitate/preț al serviciilor turistice, dar totuși, dacă este cazul, sunt dispuși să plătească mai mult pentru eco-experiențe de înaltă calitate.

CAPITOLUL II

EXPERIENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL ECOTURISMULUI

La nivel internațional există anumite aspecte care reflectă faptul că ecoturismul constituie o formă de turism tot mai cerută de piața de profil. Sectoarele publice și private din industria turismului, din orice țară de pe glob, încercă să diversifice activitățile de recreere și odihnă activă prin valorificarea economică a biodiversității.

2.1. Organizații internaționale ce acționează în sfera ecoturismului

Pe măsură ce ecoturismul a devenit o formă de turism tot mai populară, s-a simțit nevoia creării unor structuri noi care să acționeze în acest domeniu. De asemenea, în cadrul unor organizații deja consacrate au început să se înregistreze preocupări distincte vizând ecoturismul.

¹⁹ an de pauză luat de studenți, în perioada dintre liceu și facultate sau în carieră

Prin urmare, există anumite organizații internaționale care stabilesc principalele coordonate de utilizare a acestor resurse naturale de excepție. Interesul organizațiilor implicate în domeniul ecoturismului se poate îndrepta în una sau mai multe din următoarele direcții²⁰:

- Cercetare și consultanță;
- Reglementare și standardizare (definirea unor coduri de practici, acordarea de atestate, elaborarea de ghiduri);
- Dezvoltarea economică a domeniului prin atragerea de fonduri pentru comunitățile locale și conservarea biodiversității;
- Educarea consumatorilor și a prestatorilor;
- Formularea și implementarea unor politici sectoriale;
- Dezvoltarea unor instrumente și strategii de management și marketing.

Diversitatea organismelor internaționale care au contribuții în domeniul ecoturismului, aduce în discuție problema grupării acestora în categorii relativ omogene în funcție de:

- *conținutul activității*: organisme generale (Organizația Națiunilor Unite), organizații specializate în turism (Organizația Mondială a Turismului, Consiliul Mondial pentru Turism și Călătorii (WTTC), Comisia Europeană a Turismului (ETC) etc.), organizații specializate în ecoturism (de exemplu Societatea Internațională de Ecoturism (TIES), Clubul Internațional de Ecoturism (IEC), Centrul European pentru Turism Ecologic și Agroturism (ECEAT) etc.) sau în protecția naturii (de exemplu Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN), Fondul Mondial pentru Natură (WWF), Agenția Europeană de Mediu (EEA), Institutul Internațional pentru Mediu și Dezvoltare (IIED) etc.)
- *din punctul de vedere al caracterului sau nivelului de reprezentare*, pot fi: organisme guvernamentale (ex. Agenția Americană de Dezvoltare Internațională (USAID) sau neguvernamentale (Fondul Mondial pentru Natură (WWF));
- *în funcție de aria teritorială de activitate* – organisme globale și regionale;
- *în raport cu statutul acestora* - organisme publice (Agenția Europeană de Mediu (EEA), Banca Mondială) sau private (Asociația de Turism pentru Natură – TouringNature).

În anexa nr. 1. sunt redată câteva organizații reprezentative care au preocupări importante în industria turismului în general, și în special în sfera ecoturismului.

Toate aceste organizații reflectă în mod clar orientarea către dezvoltarea unui turism durabil și acordarea unei atenții deosebite pentru susținerea ecoturismului, iar unele organizații internaționale și-au extins activitatea și în România.

2.2. Asociații și organizații naționale de ecoturism

Valorificarea prin turism a acestor valori naturale se face prin intermediul unor asociații, federații sau cluburi cu reprezentativitate națională. De cele mai multe ori acestea sunt veriga de legătură între micii operatori din turism și instituțiile existente pe plan regional, național și internațional, aplică sistemele naționale sau internaționale de standardizare și certificare, fac recomandări privind formele de organizare și pregătire profesională pentru desfășurarea activităților de ecoturism.

Un rol important al acestor forme asociative este acela de a facilita parteneriatul public-privat, de a sprijini populația locală în vederea reducerii gradului de sărăcie economică și socială, de educare ecologică, de respectare a calității mediului.

De asemenea, multe dintre aceste organizații sunt implicate în elaborarea strategiilor specifice, în acordarea de asistență de specialitate, în promovarea produselor și a programelor turistice ale micilor

²⁰ Nistoreanu P. & Colectiv, *Ecoturism și turism rural*, Editura ASE, București, 2003, p. 90-91

întreprinzători axați pe ecoturism, dat fiind faptul că aceștia nu dețin resurse financiare suficiente pentru a realiza o proprie promovare la nivel național și internațional.

Ecotourism Australia este un organism neguvernamental, înființat în 1991, ce are ca misiune promovarea și dezvoltarea ecoturismului prin: elaborarea standardelor pentru practici durabile; creșterea profesionalismului stakeholderilor din industria turismului; asistarea operatorilor ecoturistici în îmbunătățirea calității interpretării particularităților patrimoniului natural și cultural al comunităților locale; asigurarea viabilității financiare operatorilor care adoptă practici durabile; elaborarea de proiecte și implementarea soluțiilor privind conservarea naturii și asigurarea de beneficii populației locale; promovarea principiilor ecoturismului în scopul conștientizării acestuia în sectorul turistic.

În scopul realizării obiectivelor menționate, asociația a elaborat *Programul de certificare EcoCertification*²¹, care oferă siguranța cu privire la calitatea unui produs/serviciu certificat, iar aceasta este dublată de un angajament la cele mai bune practici de sustenabilitate ecologică, de management al ariilor naturale precum și de asigurarea unor experiențe ecoturistice de calitate. Programul EcoCertification este exportat la nivel mondial sub denumirea de *Standardul Internațional de Ecoturism*. Alte programe dezvoltate și administrate de asociație sunt: *EcoGuide Australia* - asigură evaluarea abilităților, cunoștințelor, acțiunilor precum și îmbunătățirea competențelor ghizilor din sectorul ecoturismului sau turismului în natură; *Respecting Our Culture - ROC* (transferat de la asociația Aboriginal Tourism Australia în anul 2008) – certifică faptul că experiențele turistice satisfac așteptările clienților într-un mod profesionist și durabil, iar operatorii din turism funcționează cu respectarea patrimoniului cultural indigen; *Climate Action* – instrument destinat tuturor categoriilor de operatori din industria turismului, iar produsele certificate implementează practici durabile legate de combaterea schimbărilor climatice.

Societatea Suedeză de Ecoturism este o asociație constituită în 1996. Având un număr de peste 400 de membri, în majoritatea lor întreprinderi mici și mijlocii, aceasta este una dintre cele mai mari asociații de ecoturism din lume. Asociația dorește să realizeze o legătură între turism și conservarea naturii; să consolideze profilul Suediei ca destinație ecoturistică, și în același timp, să asigure implementarea unor bune practici ecologice și sociale responsabile de către operatorii din turism și de către turiști; și de a da patrimoniului natural și cultural din Suedia o valoare economică prin crearea de noi oportunități de muncă și de turism de calitate. Asociația este promotorul procesului de certificare în ecoturism „Nature’s Best”, a brandului ecoturistic suedez și oferă oportunități turiștilor de a rezerva ecotururi de calitate într-un mediu sigur.

Asociația Franceză de Ecoturism este o asociație neguvernamentală dedicată promovării practicilor ecoturismului în Franța. Misiunea acesteia constă în acordarea de asistență operatorilor care se străduiesc să facă din ecoturism un instrument viabil de creștere economică durabilă, de conservare a patrimoniului natural și socio-cultural al comunităților locale. Asociația are ca obiective: promovarea activităților ecoturistice la nivel național și internațional; încurajarea adoptării principiilor ecoturismului în cadrul industriei turistice; îmbunătățirea poziției și viabilității financiare a operatorilor din turism care adoptă practicile durabile; elaborarea studiilor și proiectelor de conservare a resurselor naturale și culturale; reprezentarea operatorilor de ecoturism din întreaga lume și comercializarea produselor și serviciilor acestora. Asociația administrează site-ul web www.voyagespouurlaplanete.com și este singura organizație din Franța implicată în punerea în aplicare a Criteriilor Globale pentru Turismul Durabil.

Asociația Ecoturismo Italia a fost înființată ca rezultat al creșterii interesului și cunoștințelor în domeniul ecoturismului, facilitând dezvoltarea durabilă prin promovarea turismului durabil și ecoturismului. Scopul acestei asociații este de a evidenția și îmbunătăți beneficiile culturale, economice și de mediu ale comunităților locale care practică ecoturismul.

²¹ Cunoscut inițial ca Nature Ecotourism Accreditation Program –NEAP (trad. Programul de Acreditare în Natură și Ecoturism)

Printre obiectivele asociației se numără: asigurarea unui suport tehnico-operativ destinațiilor ecoturistice, întreprinderilor și organizațiilor din turism, autorităților locale competente în implementarea principiilor ecoturismului; identificarea și studierea impactului real al activităților ecoturistice asupra mediului economic și socio-cultural al comunităților locale; realizarea unor proiecte pilot de cooperare națională și internațională în domeniul ecoturismului, în special în adoptarea unui sistem de certificare în ecoturism; elaborarea de studii și cercetări pentru fundamentarea unei strategii în ecoturism; organizarea de conferințe, seminarii, expoziții, cursuri de formare profesională etc.

Asociația de Ecoturism din Armenia - ARMECAS este o organizație neguvernamentală înființată în anul 1997 pentru a revitaliza moștenirea naturală și cultural-istorică a țării și pentru a contribui la bunăstarea comunităților locale prin promovarea ecoturismului. Ca obiective, asociația elaborează strategia de dezvoltare durabilă a ecoturismului; asigură accesul la informații centralizate și oferă asistență tehnică stakeholderilor implicați în ecoturism; încurajează comunitățile locale în practicarea activităților ecoturistice; coordonează efortul public în promovarea activităților de protecție a mediului natural și de conservare a monumentelor culturale și istorice; inițiază campanii de conștientizare a beneficiilor obținute din practicarea ecoturismului; elaborează propuneri legislative cu privire la protecția mediului și dezvoltarea turismului durabil.²² În perioada 2013-2015, asociația a realizat, împreună cu parteneri din 6 țări, sistemul de certificare a calității în agroturism *CerTour*, sistem elaborat în cadrul proiectului cu același titlu. Scopul proiectului este promovarea agroturismului în țările partenere (Grecia, Bulgaria, Armenia, Georgia, Republica Moldova și Ucraina) și îmbunătățirea calității serviciilor prestate prin aplicarea unui standard comun de calitate și a unui proces de certificare.²³

Alături de aceste organizații, mai pot fi menționate și alte asociații care acționează la nivel național, cum ar fi: Ecotourism Israel, Asociația de Agro și Ecoturism din Belarus, Asociația de Turism Alternativ din Bulgaria, Asociația de Turism Rural și Turism Ecologic din Bulgaria (BARET), Benin Ecotourism Concern, Societatea de Ecoturism din Sri Lanka, Societatea de Ecoturism din Pakistan, Cambodia Community-Based Ecotourism Network, Ecotourism Laos, Japan Ecolodge Association (ECOLA), Societatea de Ecoturism din Japonia (JES), Asociația de Ecoturism din Taiwan, Ecotourism NZ, Asociația de Ecoturism din Guatemala, Asociația de Ecoturism din Belize, Camera Nacional de Ecoturismo de Costa Rica - CANAECO, Asociația de Ecoturism și Aventură din Argentina, EcoBrasil etc. Ecoturismul poate fi promovat și de organizații cu acțiune locală, precum: Asociația de Ecoturism Hawaii (deține chiar un program de certificare în turism durabil a tur-operatorilor), Society for Ethical Ecotourism Southwest Florida, Asociația de Ecoturism La ruta de Somora (USA), Societatea de Ecoturism din Kamchatka (Rusia), Asociația de Ecoturism din Murghab (Tajikistan), Asociația Tilos Park (Grecia), Societatea de Ecoturism din Ontario (Canada), Asociația de Turism Regional Burgas, Asociația de Ecoturism Central Balkan-Kalofer (Bulgaria) etc.

2.3. Valorificarea resurselor ecoturistice la nivel mondial

Odată cu eforturile depuse pentru protejarea și conservarea naturii s-a pus și problema dezvoltării durabile a acestor areale, fiind trasate strategii de dezvoltare, iar unul dintre domeniile principale de acțiune îl constituie ecoturismul.

La nivel mondial, primele demersuri oficiale privind organizarea și reglementarea ariilor naturale protejate au aparținut **Statelor Unite ale Americii**. De altfel, SUA este considerat liderul mondial în privința organizării sistemului de arii naturale protejate atât din punct de vedere al modului de conservare și protecție, cât și din punct de vedere al valorificării turistice. Există o rețea de 60 parcuri

²² www.ecotourismarmenia.com

²³ <http://www.certour.eu/>

naționale, dintre care se remarcă Parcurile Naționale - *Yellowstone* din Munții Stâncoși, declarat încă din anul 1872 și *Yosemite* de pe valea omonimă, din California, declarat în anul 1880.

Guvernul federal american nu a stabilit politici speciale pentru turismul durabil și ecoturism dar a realizat un set de legi privind ariile protejate și protecția mediului. La propunerea congresmenilor se aprobă anual bugetul alocat pentru parcurile naționale și pentru celelalte arii protejate majore.

Există un Serviciu al Parcurilor Naționale (National Park Service - NPS), fondat în 1916, care administrează un număr de 417 arii protejate, dintre care 60 parcuri naționale.²⁴

NPS a avut un buget de 3,2 miliarde USD în 2017 și peste 20.000 de salariați permanenți, temporari sau sezonieri. De asemenea, activitatea sa a fost sprijinită în ultimul an de 339.000 de voluntari, care au prestat circa 8 milioane ore de muncă. Remarcabil este faptul că cheltuielile vizitatorilor în comunitățile din jurul ariilor protejate se ridică la circa 35,8 miliarde USD, o sumă de 11 ori mai mare decât bugetul NPS, iar acest lucru contribuie la crearea a circa 306.000 de locuri de muncă în cadrul comunităților.

Pentru susținerea activităților turistice au fost create centre de vizitare cu minime dotări pentru prezentarea specificului și a obiectivelor floristice și faunistice deosebite, vânzarea de pliante, hărți și suveniruri, micro-unități de alimentație publică și grupuri sanitare. NPS deține 879 centre de vizitare și puncte de contact cu vizitatorii. Acestea au fost vizitate de circa 330 de milioane de persoane în anul 2017. Mai mult de 500.000 de persoane au venit pentru evenimentele speciale și pentru programele organizate de rangeri, iar mai mult de 660.000 de copii au participat la programele "Junior Ranger".

NPS oferă sprijin comunităților interesate de dezvoltarea unor proiecte de conservare a naturii sau de dezvoltare a unor activități recreative. Doar în ultimul an a oferit asistență pentru un număr de 350 de proiecte.²⁵

Gestionarea resurselor se face prin intermediul centrelor de administrație pentru parcuri și pentru ariile protejate mari. În zonele marginale, iar în unele cazuri chiar și în zona de tampon a marilor parcuri naționale și naturale au fost create, în ultimele 5-6 decenii, numeroase condiții de cazare turistică.

Pe baza legislației naționale și a celei federale fiecare parc sau arie protejată importantă își stabilește strategia proprie de gestionare a resurselor și de valorificare economică. Această strategie este de fapt un plan general de management ce diferă de la o arie protejată la alta, dar cuprinde unele puncte comune referitoare la:

- evaluarea anuală a stării biodiversității și redactarea unui raport final;
- realizarea unui plan de afaceri axat pe activități de menținere și diversificare a acțiunilor turistice prin prisma sumelor alocate de guvern și din sursele proprii;
- demararea unor acțiuni speciale de conservare;
- acordarea unei foarte mari atenții pentru educația pro-natura a vizitatorilor, pentru preîntâmpinarea unor dezastre naturale;
- realizarea de prognoze privind posibilitățile de dezvoltarea a turismului, pentru a menține fluxuri de turiști relativ constante și evitarea conflictelor de interese economice cu comunitățile locale.

Australia – datorită suprafeței extinse și a unor caracteristici naturale aparte, aici s-a creat de-a lungul timpului o puternică rețea de arii protejate. Pe teritoriul său există 516 parcuri naționale, 145 de zone marine, 20 de arii protejate pentru populațiile indigene, 30 de situri naturale cu viață sălbatică și peisaje naturale deosebite - cuprinzând peste 11,5% din teritoriul național. Primul parc desemnat pe teritoriul continentului australian (Royal National Park) a fost fondat în anul 1879.

²⁴ <http://www.nps.gov/aboutus/news/upload/NPS-Overview-2015-update-7-13.pdf>

²⁵ <http://www.nps.gov/orgs/rtca/index.htm>

Conform Asociației Ecotourism Australia, în această țară se consideră că mediul natural reprezintă principala atracție turistică pentru vizitatorii internaționali. Iar interesul acestora pentru cultura populațiilor indigene oferă oportunități economice importante pentru aceste comunități. În aceste condiții, se consideră că protejarea mediului și a resurselor culturale locale sunt esențiale pentru a susține diversitatea și calitatea experienței turistice pe care vizitatorul străin o caută în această țară.

De aceea, încă din anul 1994 guvernul federal a realizat Strategia Națională de Ecoturism a Australiei. Printre obiectivele urmărite în cadrul acestei prime strategii se numără²⁶:

1. Stimularea practicilor ecologice sustenabile;
2. Integrarea planificării regionale, inclusiv încurajarea participării locale în procesul de planificare și de luare a deciziilor;
3. Îmbunătățirea capacității de management a ariilor naturale, inclusiv prin atragerea de fonduri din taxe de intrare și din autorizațiile eliberate pentru operatori turistici;
4. Îmbunătățirea cooperării dintre operatorii ce practică activități ecoturistice și organizațiile responsabile cu managementul resurselor naturale (ex. instruirea operatorilor din turism în legătură cu practicile ecologice durabile);
5. Oferirea de reglementări adecvate;
6. Determinarea nevoilor de infrastructură la nivelul ariilor naturale;
7. Monitorizarea impactului vizitatorilor;
8. Dezvoltarea bazei de date, cu informații despre atracțiile culturale și ecoturistice și cu operatorii existenți care oferă servicii în aceste atracții;
9. Realizarea de studii de marketing pentru diferite destinații;
10. Oferirea de produse ecoturistice (crearea de standarde și acreditarea produselor ecoturistice);
11. Dezvoltarea oportunităților pentru dezvoltare personală (dezvoltarea abilităților localnicilor de a administra destinații, dezvoltarea abilităților populației indigene de a administra adecvat situri turistice);
12. Creșterea oportunităților pentru dezvoltarea de afaceri în ecoturism.

Rezultatele nu au întârziat să apară, iar așa cum s-a afirmat mai sus, un rol deosebit în acest proces l-a avut Asociația Ecotourism Australia, asociație care a dezvoltat Programul de certificare EcoCertification și care de asemenea gestionează sistemele de certificare EcoGuide Australia, Respecting Our Culture – ROC, Climate Action.

Recent, asociația a trasat principalele direcții strategice viitoare pentru dezvoltarea ecoturismului în această țară. Acestea pot fi sintetizate astfel²⁷:

I. Protejarea parcurilor

- Creșterea fondurilor destinate managementul patrimoniului natural și cultural;
- Facilitățile comerciale ce se vor dezvolta în zona ariilor naturale protejate ar trebui să îndeplinească un set minim de criterii (trasate în "Ghidul de bune practici pentru eco-oportunități în arii naturale / protejate", dezvoltat de Forumul pentru Arii Protejate și Turism – TAPAF (2012)).

II. Implicarea operatorilor

- Consultarea principalilor actori în luarea deciziilor importante;
- Includerea turismului în procesul de planificare a parcurilor naționale. Se recomandă ca administrațiile parcurilor naționale să creeze "grupuri de referință în domeniul turismului",

²⁶ Wood M. E. (2002), *Ecotourism: Principles, Practices and Policies for Sustainability*, UNDP, pag 46

²⁷ <http://www.ecotourism.org.au/assets/Uploads/Policy-Paper-2014.pdf>

formate din operatori de turism, asociațiile din industrie pentru a oferi input în procesul de planificare al parcurilor.

III. Investiții în viitor

- Oferirea de susținere pentru dezvoltarea de produse ecoturistice;
- Dezvoltarea și implementarea de planuri de dezvoltare a ecoturismului și a turismului bazat pe natură, atât la nivel național, cât și local.
- Întensificarea cercetărilor din turism. Se recomandă ca Tourism Research Australia să realizeze anumite cercetări elocvente pentru turismul bazat pe natură.

IV. Stimularea calității

- Oferirea de tratament preferențial operatorilor turistici care vor adera la programe voluntare de asigurare a calității (ex. Programul *EcoCertification* deținut de Ecotourism Australia).

Costa Rica – este considerată drept una dintre țările cu cea mai mare biodiversitate și una dintre cele mai cunoscute destinații ecoturistice din lume. Acest lucru a fost posibil și datorită unui sistem foarte bine organizat de arii naturale protejate. Încă din anul 1970, pentru a preveni distrugerea arealelor sălbatice, țara și-a stabilit propriul Sistem Național de Parcuri, iar în prezent deține 25 de parcuri naționale, 8 rezervații biologice, 32 de zone protejate, 11 rezervații forestiere, 58 de sanctuare sălbatice, 15 zone umede și 12 areale încadrate la alte categorii²⁸. În total, mai mult de 25% din suprafața țării se află sub diverse forme de protecție.

Disponând de un bogat potențial și pe fondul crizei economice din anii '80, atunci când a avut dificultăți în a-și valorifica resursele tradiționale (cafeaua și bananele), Costa Rica a fost unul din pionierii mondiali în dezvoltarea ecoturismului.

La începutul anilor '90 a fost inițiat "Planul Strategic de Dezvoltare Turistică Durabilă 1993-1998", bazat pe voința politică a guvernului de a utiliza turismul ca instrument de dezvoltare.

Costa Rica a fost, de asemenea, un pionier în procesul de certificare în ecoturism. Încă din perioada 1996-1997 Institutul de Turism din Costa Rica²⁹ a adoptat propriul sistem de certificare - Certificare în Turism Sostenabil (CST). Acest sistem certifică organizațiile din sectorul turistic, având la bază cinci criterii: relația cu mediul; politica de economisire a apei, energiei și de reducere a deșeurilor; considerare pentru elementele endogene și exogene în construirea unui produs turistic potrivit pentru nevoile țării; participarea consumatorilor; interacțiunea dintre organizație și populația locală.

O altă inițiativă remarcabilă adoptată de această țară o constituie crearea unui "Tribunal Verde" - Environmental Administrative Tribunal. Această instituție a fost creată prin Legea Mediului din anul 1995 și are competența de a bloca proiectele care sunt suspectate a afecta mediul. În acest sens, se fac vizite la fața locului pentru a determina natura daunelor aduse mediului, iar atunci când se constată că a avut loc o încălcare, se poate impune sancțiuni pentru eliminarea sau atenuarea daunelor provocate.

În anii '90, Sistemul Național de Arii de Conservare din Costa Rica (Sistema Nacional de Areas de Conservacion—SINAC) a stabilit un program de concesiune pentru parcurile naționale. FUNDECOR, un ONG de mediu, coordonează programul acordării de concesiuni și oferă supravegherea și controlul calității concesiunilor pentru parcurile din Aria de Conservare Cordiliera Vulcanică Centrală. Concesiunile pentru servicii, cum ar fi colectarea taxelor de intrare, servicii de ghidaj turistic, servicii de catering, comercializare de suveniruri, reprezintă un instrument real și eficient prin care comunitățile din zonele tampon ale acestor parcuri pot participa și beneficia ca urmare a protejării unei arii naturale. Concesionarii acordă un procent din profitul lor unui fond administrat de FUNDECOR, din care se asigură

²⁸ <https://www.govisitcostarica.com/travelInfo/nationalParks.asp>

²⁹ *Instituto Costarricense de Turismo* –agenția guvernamentală responsabilă pentru promovarea turismului durabil în Costa Rica

capital pentru anumite îmbunătățiri aduse parcului, pentru formarea personalului, pentru achiziționare de echipamente etc.³⁰

Toate aceste eforturi nu au rămas fără rezultat. Numărul turiștilor străini a crescut de la 329.000 în anul 1987, la 1,03 milioane în 1999 și a atins un maxim de 2,34 milioane în anul 2012. În ultimul an analizat încasările din turismul internațional au însumat 2,4 miliarde USD.³¹ Se apreciază că aproximativ 53% din încasările din turism pot fi atribuite ecoturismului și activităților conexe.³²

Conform unei cercetări asupra motivațiilor turiștilor, realizată în anul 1988, s-a constatat că mai mult de 50% din turiști au vizitat cel puțin o arie protejată în timpul sejurului în Costa Rica, iar 40% au afirmat că aria protejată a fost un motiv important sau chiar principalul motiv în alegerea țării ca destinație de vacanță.³³

Botswana, o țară cu circa 45% din suprafață ocupată de arii naturale protejate, a acordat o importanță deosebită conservării și valorificării resurselor naturale, a bogatei vieți sălbatice și a patrimoniului cultural, guvernul fiind implicat activ în acest proces. Responsabilitatea planificării, implementării și coordonării inițiativelor legate de protecția speciilor floristice și faunistice și a biodiversității au revenit Ministerului Mediului, Vieții Sălbatică și Turismului, prin Departamentul de Viață Sălbatică și Parcuri Naționale.

Politicile naționale de conservare a naturii au fost formulate în anii '80 și au avut la bază filosofia "volum mic - câștiguri mari". Această orientare strategică a fost setată din dorința de a evita dezvoltarea turismului de masă și de a se axa pe un produs exclusivist, de calitate. În același timp, această orientare a fost forțată și de faptul că la momentul respectiv țara nu avea resursele umane de a gestiona un număr mare și în creștere rapidă de vizitatori și, prin urmare, nu ar fi fost în măsură să își protejeze resursele naturale.³⁴

Dezvoltarea turistică a țării a fost ghidată de documentul *Politica de turism a statului Botswana* (1990) și mai apoi prin *Master Planul pentru Turism* (2000), ambele documente făcând apel ca acest lucru să se realizeze în mod ecologic și durabil din punct de vedere economic. Mai apoi, în anul 2002, a fost realizată Strategia Națională de Ecoturism, care a avut la bază următoarele 5 principii³⁵:

- Minimizarea impactului negativ social, cultural și de mediu;
- Maximizarea implicării comunităților gazdă și distribuția echitabilă a beneficiilor economice către acestea;
- Maximizarea veniturilor reinvestite în conservare;
- Educarea, atât a vizitatorilor, cât și a localnicilor cu privire la importanța conservării resurselor naturale și culturale;
- Oferirea unei experiențe de calitate pentru turiști.

Politicile guvernului sprijină și încurajează implicarea comunității rurale în turism prin furnizarea de planuri de dezvoltare a afacerii, dezvoltarea infrastructurii și asistență în dezvoltarea produsului. Sprijin financiar este oferit prin intermediul fondului de dezvoltare a turismului și prin oferirea de credite

³⁰ Andrei Blumer, Liliya Terzieva, Carmen Cașovschi, *Ghid online de ecoturism* (<http://www.eco-romania.ro/library/upload/documents/2013-09-21-11-43-19-10c86.pdf>)

³¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Ecotourism_in_Costa_Rica#cite_note-LN032013-8

³² UNEP, *Green Economy and Trade. Trends, Challenges and Opportunities*, 2013, pag 276 (<http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/GETReport/pdf/FullReport.pdf>)

³³ Gossling, Stefan (1999), *Ecotourism: a means to safeguard biodiversity and ecosystem functions?*, *Ecological Economics* 29, p. 310

³⁴ http://www.botswana.co.za/Wildlife_Conservation-travel/botswana-national-parks.html

³⁵ <http://www.botswanaturism.co.bw/eco-certification-system>

preferențiale. Dezvoltarea durabilă este sprijinită și prin identificarea și facilitarea acordurilor de asociere în participațiune cu membrii din sectorul privat.³⁶

În anul 2009, având la bază strategia de ecoturism, Organizația de Turism din Botswana a dezvoltat propriul sistem de certificare în ecoturism, în colaborare cu Universitatea din Botswana. Acest sistem a fost conceput pentru a încuraja și sprijini un comportament de mediu, social și cultural responsabil de către întreprinderile din turism și pentru a garanta un produs prietenos cu mediul și de calitate pentru consumatori. Sistemul cuprinde un set de peste 240 de standarde voluntare de calitate, ce țin de calitatea mediului, de protecția resurselor culturale, dezvoltare comunitară, responsabilități socio-economice și criteriile fundamentale de ecoturism. Sistemul a fost conceput pe trei nivele. "Green", este cel mai permisiv nivel, oferind posibilitatea unui număr mai mare de companii să aplice pentru el. Acest nivel este urmat de "Green+" și "Eco". Ultimul, este cel mai înalt nivel de certificare, recunoscând îndeplinirea întregului spectru de standarde de ecoturism, de la implicarea comunităților locale în dezvoltarea turismului, conservarea naturii și interpretarea unor aspecte care țin de mediul natural.

Austria se remarcă prin cele peste 1.546 de arii naturale protejate, dintre care se detașează 7 parcuri naționale, 5 rezervații ale biosferei, 23 zone umede Ramsar etc., înglobând circa 28,4% din teritoriul său național.

Comparativ cu țările din America de Nord (S.U.A. și Canada), sistemul de parcuri naționale din Austria este relativ nou, țara angajându-se abia în anii '80 în acest proces. Dacă primele parcuri nord-americane au fost realizate pentru a oferi populației noi posibilități de recreere în mijlocul naturii, crearea parcurilor din Europa Centrală (inclusiv cele din Austria) au fost adesea asociate cu anumite conflicte de interese. Acestea au luat naștere, fie pentru a limita turismul de masă generat de dezvoltarea domeniilor schiabile din Alpi, fie pentru a stopa anumite mega-proiecte hidrotehnice (ex. Parcul Național Donau-Auen).³⁷

Cu toate acestea, chiar dacă parcurile austriece au luat naștere cu scopul de a conserva anumite resurse naturale, totuși turismul în aceste areale a devenit o forță economică în creștere, dovedindu-se a fi cel mai important factor de generare de venituri la nivelul comunităților locale. În aceste condiții, un management turistic adecvat în interiorul parcului poate reprezenta un argument în favoarea faptului că turismul și conservarea naturii pot reprezenta un model de cooperare de succes.

Parcurile naționale din Austria sunt administrate prin contracte între Guvernul Federal și landurile federale, aceste două entități împărțind în mod egal responsabilitatea finanțării parcurilor.

Administrațiile parcurilor au o foarte bună colaborare cu organizațiile locale și regionale de turism și cu operatorii turistici din zonă, oferta parcului fiind foarte bine integrată în oferta turistică a destinației.

Centrele de vizitare ale parcurilor reprezintă importante instrumente prin care parcul comunică atât cu vizitatorii parcului, cât și cu comunitatea locală, oferind publicului servicii educaționale și activități de protecția mediului, informare și de petrecere a timpului liber. Cu aproximativ 400.000 de vizitatori anual, acestea joacă un rol important în turismul din Austria.

Un exemplu de cooperare de succes îl constituie cardul turistic *Neusidler See card*, instituit în zona Parcului Național Neusidler See – Seewinkel de organizația regională de marketing împreună cu 750 de structuri de cazare partenere existente în zonă. Turiiștii cazați în cadrul structurilor de cazare partenere primesc gratis acest card, iar acest instrument oferă gratuitate la un număr de 50 de obiective și facilități și programe turistice (muzee, expoziții, excursii oferite de parc, tururi de oraș, transport public etc.). În prezent, la nivelul întregii zone sunt emise anual circa 200.000 de carduri. În întreaga zonă sunt înregistrate anual circa 1.500.000 înnoptări în structurile de cazare.

³⁶ <https://www.ecotourismconference.org/news/2015/estc16-botswana>

³⁷ Stephan Obenaus, *Ecotourism – Sustainable Tourism in National Parks and Protected Areas. Banff National Park in Canada and Nationalpark Gesäuse in Austria – a Comparison* (Master Thesis), 2005

Un astfel de card reprezintă:

- un instrument prin care întregul sistem turistic din zonă cooperează.
- un instrument de marketing – oferă posibilitatea de a promova produsul turistic și în același timp de a ști în termeni reali câți turiști sunt în fiecare zi în regiune, pe fiecare localitate și pe fiecare structură de cazare și la ce tipuri de activități turistice apelează aceștia. Acest instrument poate fi folosit în luarea deciziilor viitoare de toți operatorii implicați, inclusiv de către Parcul Național.
- un instrument de prelungire a sejurului turistic.
- un instrument de combatere a evaziunii fiscale.

Una dintre principalele provocări ale parcului a constituit-o motivarea sectorului educațional și turistic pentru a promova programele sale. În prezent operatorii turistici sunt interesați să învețe mai multe despre parc, natura, biodiversitatea zonei pentru a oferi informații mai consistente turiștilor, și, în același timp, pentru a oferi servicii de calitate mai bună. De asemenea, parcul este folosit din ce în ce mai mult pentru promovarea afacerilor. Numeroși agenți economici locali - operatori turistici, producători de vinuri, restaurante, agenții imobiliari etc. se folosesc de faptul că se află pe teritoriul parcului pentru a-și promova afacerile.

Bulgaria deține un potențial ecoturistic important: 3 parcuri naționale, 11 parcuri naturale, 55 rezervații naturale și alte 1.367 arii naturale protejate de diferite categorii, inclusiv situri Natura 2000. Circa 34,7% din suprafața țării este acoperită cu arii naturale protejate.³⁸

Prima strategie pentru dezvoltarea ecoturismului a fost demarată prin proiectul Conservarea Biodiversității și Creșterea Economică – BCEG Project (2000-2004), cu sprijin din partea USAID. Scopul principal era acela de a asigura dezvoltarea locală, prin mici firme private, prin participarea directă a populației locale, în conformitate cu protejarea mediului și spațiilor protejate. Obiectivele Strategiei Naționale de Ecoturism sunt grupate pe patru domenii majore:

- conservarea biodiversității și prezervarea patrimoniului cultural - prin elaborarea planurilor de management a ariilor protejate, a planurilor regionale pentru dezvoltarea durabilă a turismului și a planurilor de prezervare a patrimoniului cultural, pentru a crea condițiile necesare dezvoltării ecoturismului;
- dezvoltarea clusterelor sau rețelelor de întreprinderi ecoturistice - prin îmbunătățirea capacității antreprenoriale a întreprinderilor, instruirea comunităților locale cu privire la furnizarea serviciilor ecoturistice, extinderea accesului la mecanismele de finanțare și investiții;
- îmbunătățirea cadrului legislativ și organizatoric - prin încurajarea politicii de coordonare și cooperare între instituțiile guvernamentale pentru formularea și implementarea strategiei de dezvoltare ecoturistică, examinarea și revizuirea reglementărilor și legislației naționale pentru promovarea dezvoltării ecoturismului;
- dezvoltarea regională și locală - prin sprijinirea populației locale în procesul de planificare și integrarea ecoturismului în planurile de dezvoltare regională.

În urma acestui proiect au rezultat 12 planuri regionale de acțiune ecoturistică.

Un rol deosebit în promovarea conceptului de ecoturism la nivel național a revenit Asociației de Turism Rural și Turism Ecologic din Bulgaria (BARET) și Asociației de Turism Alternativ din Bulgaria.

Analiza experienței internaționale a avut drept scop să reliefeze câteva aspecte majore care definesc turismul durabil și ecoturismul. Pentru a avea o percepție asupra mecanismului de evoluție a ecoturismului au fost selectate țări dezvoltate, din afara Europei, cu experiență îndelungată în gestionarea ecosistemelor naturale, țări mai puțin dezvoltate, dar care au văzut o oportunitate de

³⁸ <https://www.protectedplanet.net/country/BG>

dezvoltare economică în conservarea și valorificarea durabilă a resurselor naturale prin turism, dar și țări europene, aflate în vecinătatea României sau de la care țara noastră ar putea avea de învățat în privința dezvoltării acestei forme de turism. Aspectele au vizat cadrul instituțional, legislativ, structural și organizatoric.

Din experiența internațională acumulată, rezultă că în statele cu o puternică rețea de arii protejate, politica elaborată la nivel guvernamental s-a orientat către anumite direcții:

- + perfecționarea sistemului de conservare a resurselor naturale din ariile naturale protejate și a metodelor de activare comportamentală a populației locale;
- + creșterea beneficiilor socio-economice ale comunităților locale din apropierea ariilor protejate, prin proiecte de păstrare a ocupațiilor vechi, tradiționale, de realizare a proiectelor socio-economice noi, și aplicarea unor mecanisme echitabile pentru distribuirea veniturilor din economia locală;
- + deschiderea ariilor naturale protejate pentru vizitatori;
- + în privința strategiilor, acestea sunt formulate la nivelul la nivelul instituțiilor guvernamentale centrale (Bulgaria, Botswana) sau sunt realizate planuri de dezvoltare economică la nivelul unităților administrativ teritoriale (ex. SUA - state federale, Australia - state și districte autonome).

Țările mai puțin dezvoltate (ex. Costa Rica, Botswana), dar care au resurse naturale extrem de valoroase, au văzut în dezvoltarea durabilă a turismului una din puținele oportunități de dezvoltare economică a țării și au luat măsuri la nivel guvernamental în acest sens.

În țările cu economie dezvoltată din Europa, accentul este pus pe procesul de conservare și protecție și pe un control mai riguros asupra modului de exploatare a resurselor naturale aflate în habitate biologice deosebite. Un rol esențial îl dețin proiectele de educație ecologică pentru turiști și pentru populația gazdă, dar și cooperarea existentă între sectorul turistic și ariile naturale protejate.

În țările europene cu economie în tranziție, procesul de valorificare turistică a patrimoniului natural se află într-un stadiu incipient. Astfel, după 1990 au fost regândite instituțiile centrale și locale, a fost schimbată legislația și au fost evaluate și nominalizate ariile protejate, peisajele naturale conform cerințelor europene. De asemenea, au intrat în acțiune numeroase ONG-uri cu activitate ecologică, de ecoturism sau agroturism, care au facilitat crearea de parteneriate cu populația locală.

Un alt proces identificat în majoritatea studiilor de caz analizate îl constituie realizarea unor sisteme proprii de standardizare a activităților ecoturistice, sisteme prevăzute în prealabil în cadrul strategiilor dezvoltate la nivel național.

CAPITOLUL III

ECOTURISMUL ÎN ROMÂNIA – SITUAȚIA ACTUALĂ

3.1. Resurse ecoturistice în România

România are un capital natural deosebit de variat. Datorită condițiilor fizico-geografice, care includ munți, câmpii, rețele hidrografice majore, zone umede și unul din cele mai frumoase sisteme de deltă (Delta Dunării), România este singura țară de pe continent pe teritoriul căreia sunt prezente 5 din cele 9 regiuni biogeografice ale Uniunii Europene (continentală – 53% din suprafața țării, alpină – 23%, stepică – 17%, panonică – 6% și pontică – 1%). Țara noastră are o diversitate biologică ridicată, exprimată atât la nivel de ecosisteme, cât și la nivel de specii.

Ecosistemele naturale și seminaturale reprezintă aproximativ 47% din suprafața țării.³⁹ Au fost identificate și caracterizate 783 tipuri de habitate (13 habitate de coastă, 143 habitate specifice zonelor umede, 196 habitate specifice pășunilor și fânețelor, 206 habitate forestiere, 90 habitate specifice dunelor și zonelor stâncoase și 135 habitate specifice terenurilor agricole).⁴⁰

Rezultatul general constă în diversitatea florei și faunei. Datorită poziției geografice a României, flora și fauna prezintă influențe asiatice dinspre nord, mediteraneene dinspre sud și componente continental-europene dinspre nord-vest.

La nivel național au fost identificate 283 de specii de animale și plante, de interes european, din care 57 de specii de mamifere, 16 specii de amfibieni, 19 specii de reptile, 60 de specii de pești, 69 de specii de nevertebrate și 62 de specii de plante.⁴¹

Se remarcă existența unor importante populații de carnivore mari: lupi (2.500-4.600 exemplare), urși bruni (5.500-7.000 exemplare) și râși (1.200-2.200 exemplare)⁴². Acestea reprezintă aproximativ jumătate din efectivele existente la nivel european (cu excepția Rusiei), iar acest fapt reprezintă un simbol al vieții sălbatice și al habitatelor naturale din România.⁴³

Pe teritoriul țării se află peste jumătate din suprafața Munților Carpați, una dintre cele mai importante ecoregiuni europene, precum și Delta Dunării, cea mai importantă zonă umedă din Europa, adăpostind peste 3.000 de perechi de pelicani, reprezentând peste 80% din efectivul european. De asemenea, țara noastră este una dintre puținele țări europene ce încă deține păduri virgine (circa 77% din totalul celor rămase în regiunea Carpatică).⁴⁴

Alături de cadrul natural, spațiul românesc beneficiază și de un potențial etnografic și folcloric de mare originalitate și autenticitate. Această zestre spirituală reprezentată prin valori arhitecturale populare, instalații și tehnici populare, meșteșuguri tradiționale, folclor și obiceiuri ancestrale, sărbători populare etc., la care se adaugă numeroase monumente istorice și de artă, vestigii arheologice, muzee, amplifică și completează fericit potențialul ecoturistic al țării.

În cadrul proiectului de cercetare „Crearea unei oferte agroturistice românești competitive pe piața internă și internațională prin dezvoltarea serviciilor turistice și de agrement specifice condițiilor naturale ale spațiului rural (munte, deal, câmpie, litoral, deltă) și zonelor etnografice”, realizat de Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism în anul 2002, au fost identificate 20 de zone etnografice reprezentative pentru țara noastră. Dintre acestea, unele zone etnografice, cum ar fi Țara Moșilor, Țara Hațegului, Maramureș, Ținutul Năsăudului, Vâlcea, Vrancea, Tulcea, Gorj, Bran se suprapun sau se află în imediata apropiere a unor arii protejate importante, creând astfel premise pentru dezvoltarea unor destinații ecoturistice.

Arii naturale protejate

Conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2011, aria naturală protejată este definită ca „*zona terestră și/sau acvatică în care există specii de plante și animale sălbatice, elemente și formațiuni biogeografice, peisagistice,*

³⁹ Fundația Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă, *Natura 2000 în România*, București, 2012, pag 6

⁴⁰ Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, *Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020*, Versiunea aprobată 26.05.2015

⁴¹ Ministerul Mediului, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, Raport privind starea mediului în România în anul 2016, pag. 241

⁴² au fost consultate mai multe surse: <http://romania.panda.org/>, <http://www.rosilva.ro/>, <http://www.hunterclub.ro/forums/content.php/117-Lupii-Romaniei-in-mijlocul-unui-conflict>, http://www.anpm.ro/anpm_resources/migrated_content/uploads/16103_6%20CONS.%20NAT,%20Biodiversitate,%20Biosecuritate.pdf

⁴⁴ Fundația Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă, *Natura 2000 în România*, București, 2012, pag 6

geologice, paleontologice, speologice sau de altă natură, cu valoare ecologică, științifică ori culturală deosebită, care are un regim special de protecție și conservare, stabilit conform prevederilor legale”.

Pentru asigurarea măsurilor speciale de protecție și conservare in situ a bunurilor patrimoniului natural se instituie un regim diferențiat de protecție, conservare și utilizare, potrivit următoarelor categorii de arii naturale protejate:

a) de interes național: rezervații științifice (categoria Ia IUCN), parcuri naționale (categoria II IUCN), monumente ale naturii (categoria III IUCN), rezervații naturale (categoria IV IUCN), parcuri naturale (categoria V IUCN);

b) de interes internațional: situri naturale ale patrimoniului natural universal, geoparcuri, zone umede de importanță internațională, rezervații ale biosferei;

c) de interes comunitar sau situri "Natura 2000": situri de importanță comunitară, arii speciale de conservare, arii de protecție specială avifaunistică;

d) de interes județean sau local: stabilite numai pe domeniul public/privat al unităților administrativ-teritoriale, după caz.

În România există 30 de arii naturale protejate majore de interes național, și anume: Rezervația Biosferei Delta Dunării (576.421,1 ha), 13 parcuri naționale (cu o suprafață totală de 317.419,2 ha) și 16 parcuri naturale (cu o suprafață totală de 770.026,5 ha) (Figura nr. 3. și Anexele nr. 3 și 4).

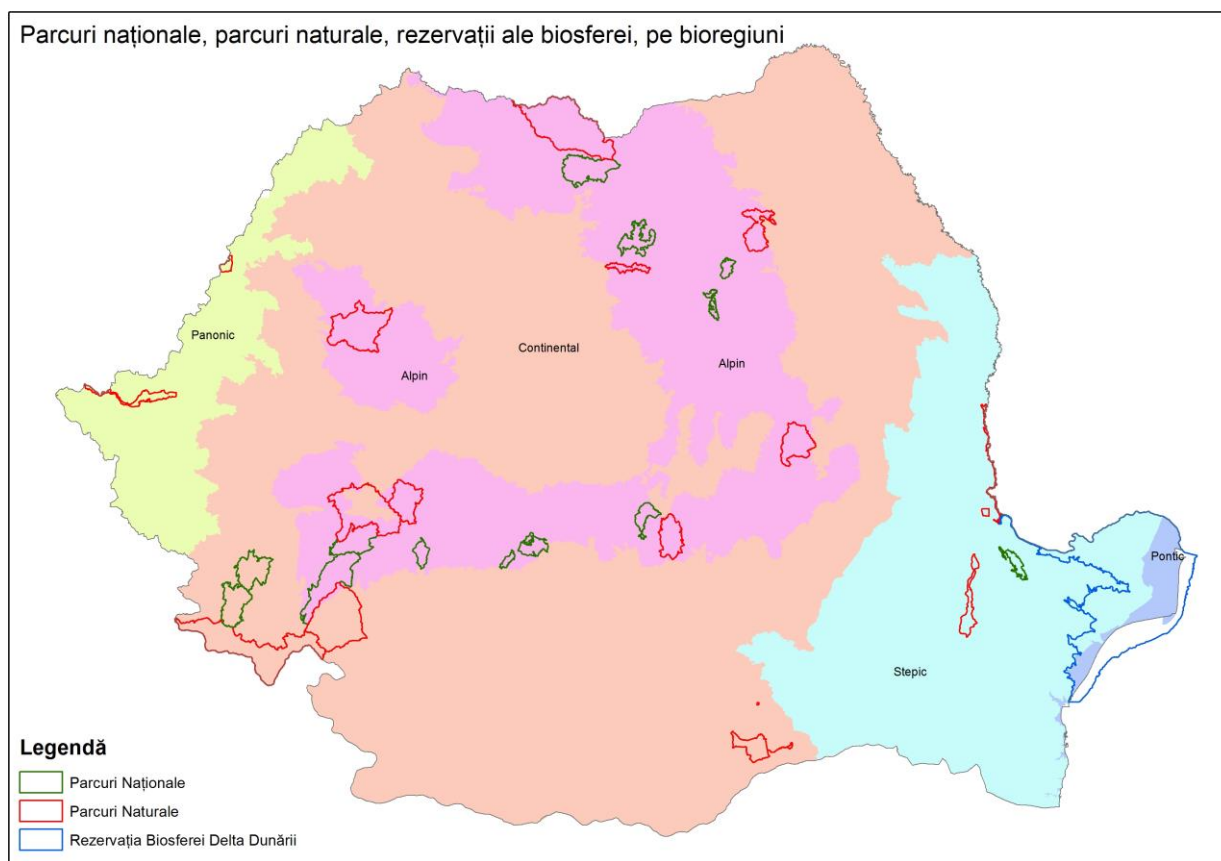

Figura nr. 3.

La acestea se adaugă 916 de rezervații științifice, monumente ale naturii și rezervații naturale. O mare parte a acestor arii naturale protejate sunt incluse în parcurile naționale, parcurile naturale și Rezervația Biosferei Delta Dunării. În aceste condiții, se estimează că ariile naturale protejate din România (cu excepția siturilor Natura 2000) acoperă peste 7% din suprafața terestră a țării.

O bună parte din teritoriul național este acoperită de rețeaua comunitară de arii protejate Natura 2000, astfel:

- 171 situri SPA (Arii de Protecție Specială Avifaunistică), cu o suprafață totală de 3.875.297,6 ha., reprezentând aproximativ 16,26% din teritoriul României – instituite prin Hotărârea Guvernului nr. 971/2011 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 1284/2007 privind declararea ariilor de protecție specială avifaunistică ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România și prin Hotărârea Guvernului Onr. 663/2016 privind instituirea regimului de arie naturală protejată și declararea ariilor de protecție specială avifaunistică ca parte integrată a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România.
- 435 situri SCI (Situri de Importanță Comunitară), cu o suprafață totală de 4.650.970,0 ha., reprezentând aproximativ 19,51% din teritoriul României – instituite prin Ordinul ministrului mediului și pădurilor nr. 2387 din 2011 pentru modificarea Ordinului ministrului mediului și dezvoltării durabile nr. 1964/2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România și prin Ordinul ministrului mediului, apelor și pădurilor nr. 46/2016 privind instituirea regimului de arie naturală protejată și declararea siturilor de importanță comunitară ca parte integrată a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România.

Cumulat, siturile incluse în Rețeaua Europeană Natura 2000 acoperă aproximativ 23%⁴⁵ din teritoriul național (o parte din SCI-uri și SPA-uri se suprapun).

O importanță mare o au ariile naturale protejate de interes internațional. Astfel, ar trebui menționate:

- cele trei Rezervații ale Biosferei (Delta Dunării, Retezat și Pietrosul Rodnei),
- singurul sit natural a patrimoniului natural universal existent în România (Rezervația Biosferei Delta Dunării),
- singurul geoparc din România inclus în Rețeaua Europeană a Geoparcurilor și în Rețeaua Globală a Geoparcurilor UNESCO (Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului),
- un număr de 19 situri Ramsar - zone umede de importanță internațională.

Valoarea resurselor turistice la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale aflate în interiorul sau în imediata apropiere a celor 30 de arii protejate majore poate fi redată pe baza datelor din documentația ce a stat la baza *Legii nr. 190/2009 pentru aprobarea O.U.G. nr. 142 / 2008 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național Secțiunea a VIII-a - zone cu resurse turistice*⁴⁶.

⁴⁵ Ministerul Mediului, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, Raport privind starea mediului în România în anul 2016, pag. 303

⁴⁶ INCDT, *Planul de Amenajarea a Teritoriului Național – Secțiunea VIII - Zone Turistice. Proiect de fundamentare - Analiza și diagnoza potențialului turistic la nivelul unităților administrativ-teritoriale*, București, 2007

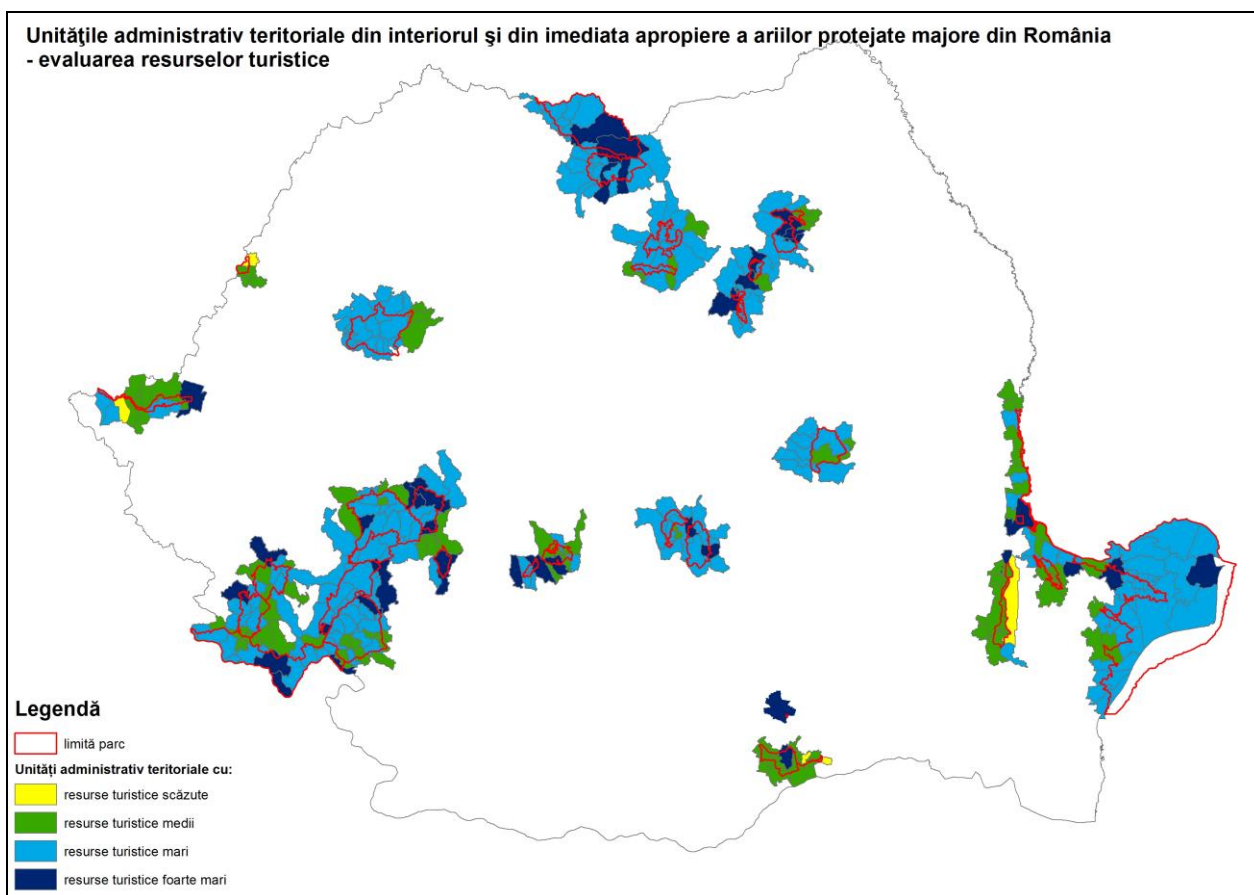

Figura nr. 4.

Astfel, din cele 282 de localități situate pe teritoriul sau în apropierea ariilor protejate majore din România, se apreciază că 38 de localități au o valoare foarte mare a resurselor turistice, 150 de localități dețin resurse turistice cu valoare mare, 89 de localități dețin resurse turistice cu valoare medie și doar 5 localități au o valoare scăzută a resurselor turistice (Figura nr. 4.).

Managementul ariilor naturale protejate

Managementul unei arii naturale protejate este cu atât mai complex cu cât restricțiile sunt mai reduse. Categoriile de management implică o gradare a intervenției umane. Astfel, dacă pentru *categoria I-a - rezervație naturală strictă*, intervenția umană este minimă, iar managementul poate să fie foarte simplu, implicând prevenirea oricărei activități dăunătoare, pentru celelalte categorii managementul este un proces complex, care implică mai mult de un singur scop și o mare varietate de grupuri de interes (tabelul nr. 1.).

Tabelul nr. 1.

Relația dintre obiectivele de management și categoriile protejate IUCN existente în România

Obiectiv de management	I.a	II	III	IV	V
Cercetare științifică	1	2	2	2	2
Protecția sălbăticiei	2	2	3	3	-
Protecția diversității speciilor/genetice	1	1	1	1	2
Menținerea serviciilor	2	1	-	1	2
Protecția trăsăturilor naturale/culturale	-	2	1	3	1
Turism și recreere	-	1	1	3	1
Educație	-	2	2	2	2
Utilizarea durabilă a resurselor ecosistemelor	-	3	-	2	2
Menținerea caracteristicilor culturale tradiționale	-	-	-	-	1

Legenda:

1 – obiectiv primar

2 – obiectiv secundar

3 – obiectiv potențial aplicabil

- - obiectiv neaplicabil

Planul de management al unei arii protejate este documentul oficial de stabilire a obiectivelor acesteia și a măsurilor de management care trebuie întreprinse pentru realizarea unei gestionări eficiente, responsabile a zonelor respective. Acesta sintetizează informația existentă la data întocmirii planului, stabilește domeniile majore și obiectivele de management, precum și un plan de acțiune pe un anumit orizont de timp, de regulă 5 ani. Planul stă la baza activității ariei naturale protejate și se constituie ca document de referință pentru planificarea tuturor activităților pe termen scurt și mediu legate de aceasta pentru toți deținătorii/administratorii de terenuri și pentru toți cei ce doresc să inițieze și să desfășoare activități pe teritoriul său.

Prin intermediul acestui document se realizează zonarea internă a ariei protejate (conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 49/2011, cu modificările și completările ulterioare), prin definirea și delimitarea, după caz a unor:

- *zone cu protecție strictă* – zonele din ariile naturale protejate, de mare importanță științifică, ce cuprind zone sălbatice în care nu au existat intervenții antropice sau nivelul acestora a fost foarte redus. Aici sunt interzise desfășurarea oricăror activități umane. Excepții fac activitățile de cercetare, educație și ecoturism, cu limitările descrise în planurile de management.
- *zone de protecție integrală* – cuprind cele mai valoroase bunuri ale patrimoniului natural din interiorul ariilor naturale protejate. În aceste zone sunt permise activități de ecoturism care nu necesită realizarea de construcții-investiții;
- *zone-tampon* (în parcurile naționale sunt denumite zone de conservare durabilă, iar în parcurile naturale sunt denumite zone de management durabil) - fac trecerea între zonele cu protecție integrală și cele de dezvoltare durabilă. De asemenea, și în aceste zone sunt permise activități de ecoturism care nu necesită realizarea de construcții-investiții;
- *zone de dezvoltare durabilă a activităților umane* - sunt zonele în care se permit activități de investiții/dezvoltare, cu prioritate cele de interes turistic, dar cu respectarea principiului de utilizare durabilă a resurselor naturale și de prevenire a oricăror efecte negative semnificative asupra biodiversității.

Principalele obiective de management ale planului sunt grupate pe următoarele teme:

- Conservarea biodiversității;
- Utilizarea terenului și a resurselor naturale;
- Conservarea și promovarea moștenirii culturale;
- Managementul turismului și recreării;
- Educație și conștientizare;
- Managementul parcului;
- Alte activități specifice fiecărui parc.

Prin Programul Operațional Sectorial Mediu 2007-2013 un număr mare de arii naturale protejate au realizat planul de management. În prezent, conform informațiilor existente pe site-ul web al Ministerului Mediului, sunt aprobate planurile de management pentru 7 parcuri naționale și 9 parcuri naturale și pentru aproximativ jumătate din siturile Natura 2000⁴⁷.

⁴⁷ <http://www.mmediu.ro/articol/baza-de-date-privind-ariile-naturale-protejate-si-aprobarea-planurilor-de-management-ale-acestora/1664> (informații la nivelul lunii februarie 2017)

Un alt instrument deosebit de util în managementul turistic al ariilor protejate îl constituie *planul de management al vizitatorilor (numită și strategia de vizitare)*. Acesta direcționează tipul potrivit de vizitator către zona potrivită din parc sau vecinătatea acestuia, creând cele mai bune oportunități pentru îndeplinirea experienței imaginată de vizitator, de a petrece timpul liber în natură, producând un impact negativ minim asupra naturii și a comunităților locale și creând cele mai bune șanse pentru dezvoltarea de afaceri locale ecologice din sfera turismului.

Aceste strategii au fost realizate, în general, după o structură comună ce a vizat:

- Zonarea internă și obiectivele din punct de vedere al conservării naturii (așa cum figurează în planul de management al parcului);
- Analiza situației actuale și viitoare a vizitatorilor (categorii de vizitatori și turiști care vizitează zona, identificarea principalelor căi de acces către și în interiorul parcului infrastructura turistică folosită, impactul produs la nivelul ariei protejate și în vecinătatea acesteia, particularitățile și descrierea fenomenului de vizitare, identificarea tendințelor diverselor segmente de vizitatori, analiza SWOT);
- Stabilirea viziunii și a obiectivelor strategiei de vizitare;
- Teme și activități (se au în vedere zonarea din punct de vedere al recreerii și turismului, planul de informare și interpretare, dezvoltarea infrastructurii de informare și educare – centre de vizitare și puncte de informare -, stabilirea unor măsuri pentru implementarea zonării turistice și a planului de management al vizitatorilor, integrarea planului de management al vizitatorilor în elementele strategice de dezvoltare a turismului durabil în zona parcului);
- Monitorizarea strategiei.

Urmare a cerințelor impuse în cadrul Programului Operațional Structural Mediu 2007-2013, numeroase parcuri au realizat un astfel de plan de management al vizitatorilor: Parcurile Naționale Retezat, Piatra Craiului, Buila-Vânturarița, Munții Rodnei, Călimani, Cheile Bicazului - Hășmaș, Cheile Nerei - Beușnița, Cozia, Defileul Jiului, Domogled - Valea Cernei, Munții Măcinului, Porțile de Fier, Semenic - Cheile Carașului, precum și Parcurile Naturale Lunca Mureșului, Vânători Neamț, Bucegi, Grădiștea Muncelului - Cioclovina, Munții Maramureșului, Putna Vrancea, Balta Mică a Brăilei, Apuseni etc.

3.2. Infrastructura turistică și tehnică

Structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare reprezintă componenta cea mai importantă a bazei tehnico-materiale specifice, întrucât răspunde uneia dintre necesitățile fundamentale ale turistului, și anume odihna, înnoptarea. Dimensiunile și distribuția spațială a mijloacelor de cazare, determină caracteristicile tuturor celorlalte componente ale bazei tehnico-materiale a turismului și, implicit, amploarea fluxurilor turistice.

În decursul timpului au fost construite diverse tipuri de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare, atât în interiorul ariilor naturale protejate, dar și la marginea sau în apropierea acestora.

Numărul și tipul de structuri de primire turistice cu funcțiuni de cazare din aceste zone variază considerabil. O situație centralizată a numărului de structuri și a numărului de locuri de cazare din interiorul și din apropierea parcurilor este prezentată în Anexa nr. 4. Conform datelor din această anexă, există parcuri care nu dispun de un număr suficient de unități de cazare (de exemplu Parcul Național Munții Măcinului, Parcul Natural Balta Mică a Brăilei, Parcul Natural Grădiștea Muncelului Cioclovina, Parcul Natural Comana), totuși în majoritatea cazurilor acest lucru este compensat de structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare situate în localitățile din imediata vecinătate a ariilor naturale protejate (de exemplu Brăila pentru Parcul Natural Balta Mică a Brăilei, Arad pentru Parcul Natural Lunca Mureșului, Galați pentru Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior, Călimănești pentru Parcul Național Cozia etc.).

În cadrul acestei analize ar trebui luate în considerare și unitățile certificate ecoturistic de către Asociația de Ecoturism din România, majoritatea situate în interiorul sau în imediata apropiere a unor arii naturale protejate. În prezent, sunt certificate un număr de 19 structuri de primire cu funcțiuni de cazare, cu un număr de 406 locuri de cazare (Anexa nr. 5).

Pentru parcurile situate în zona montană o importanță aparte o au *refugiile turistice și locurile de campare amenajate*, structuri deficitare în majoritatea acestor areale. Amenajarea de locuri de campare a devenit o prioritate în cadrul majorității parcurilor, deoarece această formă de cazare este adaptată unui număr destul de mare turiști români, iar lipsa unor astfel de spații organizate poate fi dăunătoare pentru mediul înconjurător.

O altă formă de cazare de mare importanță pentru zonele naturale, ce ar putea fi integrată în cadrul programelor ecoturistice o reprezintă *cabanele de vânătoare*⁴⁸ (137 la nivel național⁴⁹). RNP a dezvoltat această rețea de cabane pentru susținerea turismului de vânătoare. Dintre acestea unele cabane au un nivel de confort ridicat, fiind utilizate pentru vizitele de protocol și constituie un important potențial pentru dezvoltarea ecoturismului.

Infrastructura de vizitare și informare are un rol important în promovarea obiectivelor de management ale ariei naturale protejate și pentru conștientizarea de către publicul larg a măsurilor de conservare a speciilor/habitatelor naturale în contextul gestionării durabile a resurselor naturale.

Un rol deosebit în cadrul infrastructurii de vizitare a parcurilor naționale și naturale îl au *centrele de vizitare și punctele de informare*. În general, o clădire care are rolul de centru de vizitare cuprinde spații expoziționale, punct de informare turistică, sala de conferințe, birourile administrației parcului și spații de cazare.

În perioada 2007-2015, prin Programul Operațional Mediu – Axa 4 “Implementarea sistemelor adecvate de management pentru protecția naturii”, numeroase parcuri au construit sau au în curs de finalizare centre de vizitare sau puncte / centre de informare turistică. Conform datelor centralizate primite de la administrațiile parcurilor (Anexa nr. 6), la nivelul anului 2018 ariile naturale protejate majore din România dispun de un număr de 29 de centre de vizitare și 54 centre/puncte de informare, în creștere evidentă comparativ cu situația existentă în anul 2009 (14 centre de vizitare și 31 centre/puncte de informare). Cu toate acestea, chiar dacă din punct de vedere cantitativ numărul acestora a crescut, în multe cazuri există probleme în exploatarea acestora, cauzate de lipsa de fonduri.

În privința *traseelor tematice / educative*, dacă până în anul 2009, au fost realizate câteva astfel de trasee (18) prin intermediul unor proiecte Life Natura (Ceahlău, Munții Rodnei, Balta Mică a Brăilei), GEF (Vânători Neamț, Munții Măcinului) sau proiecte finanțate prin Fundația pentru Parteneriat (Buila Vânturarița, Retezat), mai nou, beneficiind de fondurile POS Mediu, numărul acestora a crescut considerabil (75 trasee tematice/educative în cele 30 parcuri, la nivelul anului 2018).

În cadrul procesului de valorificare turistică a ariilor protejate un rol important îl joacă *infrastructura specifică de acces* (drumuri, poteci, trasee turistice amenajate). Accesul în interiorul parcului se poate realiza, în funcție de configurația terenului cu variate mijloace, incluzând: mersul pe jos, vehicule private, bărci, vapoare, biciclete, mijloace de transport pe cablu etc.

După cum se poate observa din datele centralizate în Anexa nr. 7, în majoritatea parcurilor naționale și naturale din România au fost create rețele de trasee turistice, în mare parte omologate sau în curs de omologare. Astfel, în cele 30 arii naturale protejate majore există un număr de 350 de trasee turistice omologate, la care se adaugă 132 trasee neomologate. În privința stării acestora, un număr de 21 administrații au declarat că traseele pe care le dețin se află în stare bună sau foarte bună, existând doar cazuri izolate de deteriorări sau marcaje care necesită înlocuiri. Cele mai multe trasee sunt de drumeție,

⁴⁸ OMT, *Technical assistance for the elaboration of the ecotourism strategy of Romania* (Final report), 2005

⁴⁹ http://www.rosilva.ro/articole/cabane_p_1497.htm

dar au fost amenajate și trasee cicloturistice sau trasee pe apă (în parcurile constituite în zone umede). În majoritatea cazurilor, de administrarea traseelor turistice se ocupă Consiliile Județene, administrațiile parcurilor sau serviciile publice de salvamont.

În anumite parcuri cu veche tradiție în turism, s-au dezvoltat de-a lungul timpului și diverse alte variante de acces în interiorul acestora, respectiv - mijloace de transport pe cablu (Parcul Natural Bucegi, Parcul Național Munții Rodnei, Parcul Natural Apuseni), transport pe cale ferată îngustă (mocănița de pe Valea Vaserului – Parcul Natural Munții Maramureșului), transport cu bărci și nave de diferite dimensiuni (Rezervația Biosferei Delta Dunării).

În cadrul ariilor naturale în care se dorește dezvoltarea și promovarea unor activități precum observarea speciilor de animale s-a demarat construirea infrastructurii specifice (Rezervația Biosferei Delta Dunării, Parcul Natural Lunca Mureșului, Parcul Natural Vânători Neamț, Parcul Natural Balta Mică a Brăilei, Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior, Parcul Național Buila Vânturarița, Parcul Natural Văcărești etc.), dar totuși inițiativele în acest domeniu sunt încă în faza de pionierat.

O evaluare cu privire la situația infrastructurii turistice din interiorul și din vecinătatea ariilor protejate majore se poate face cu ajutorul documentației ce a stat la baza Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 142 / 2008 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național Secțiunea a VIII-a - zone cu resurse turistice, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 190/2009, cu modificările și completările ulterioare. În aceste condiții, din cele 282 de localități aflate în interiorul sau în apropierea celor 30 de arii protejate mari, doar în 63 de localități nu sunt probleme legate de infrastructura turistică (Figura nr. 5.). Este vorba de localități situate în Delta Dunării și în interiorul sau în apropierea unor parcuri ușor accesibile, aflate pe traseul unor importante fluxuri turistice, cum ar fi: Parcul Natural Bucegi, Parcul Național Piatra Craiului, Parcul Natural Apuseni, și unde turismul este o activitate economică cu o veche tradiție. De asemenea, într-o poziție bună din acest punct de vedere este Bucureștiul, pe teritoriul căruia se află Parcul Natural Văcărești, dar încă acesta nu este perceput ca un obiectiv turistic de turiștii care vizitează orașul. În alte cazuri, infrastructura turistică se concentrează în orașele și stațiunile importante existente în apropierea parcului, acestea constituind puncte de plecare pentru vizitarea acestuia (Brăila pentru Parcul Natural Balta Mică a Brăilei, Galați pentru Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior, Arad pentru Parcul Natural Lunca Mureșului, Drobeta Turnu Severin pentru Parcul Natural Porțile de Fier și pentru Geoparcul Platoul Mehedinți, Reșița pentru Parcul Național Semenic – Cheile Carașului, Petroșani pentru Parcul Național Defileul Jiului, Călimănești-Căciulata pentru Parcul Național Cozia, Sângeorz Băi și Borșa pentru Parcul Național Munții Rodnei etc.).

**Unitățile administrativ teritoriale din interiorul și din imediata apropiere a ariilor protejate majore din România
- evaluarea infrastructurii turistice**

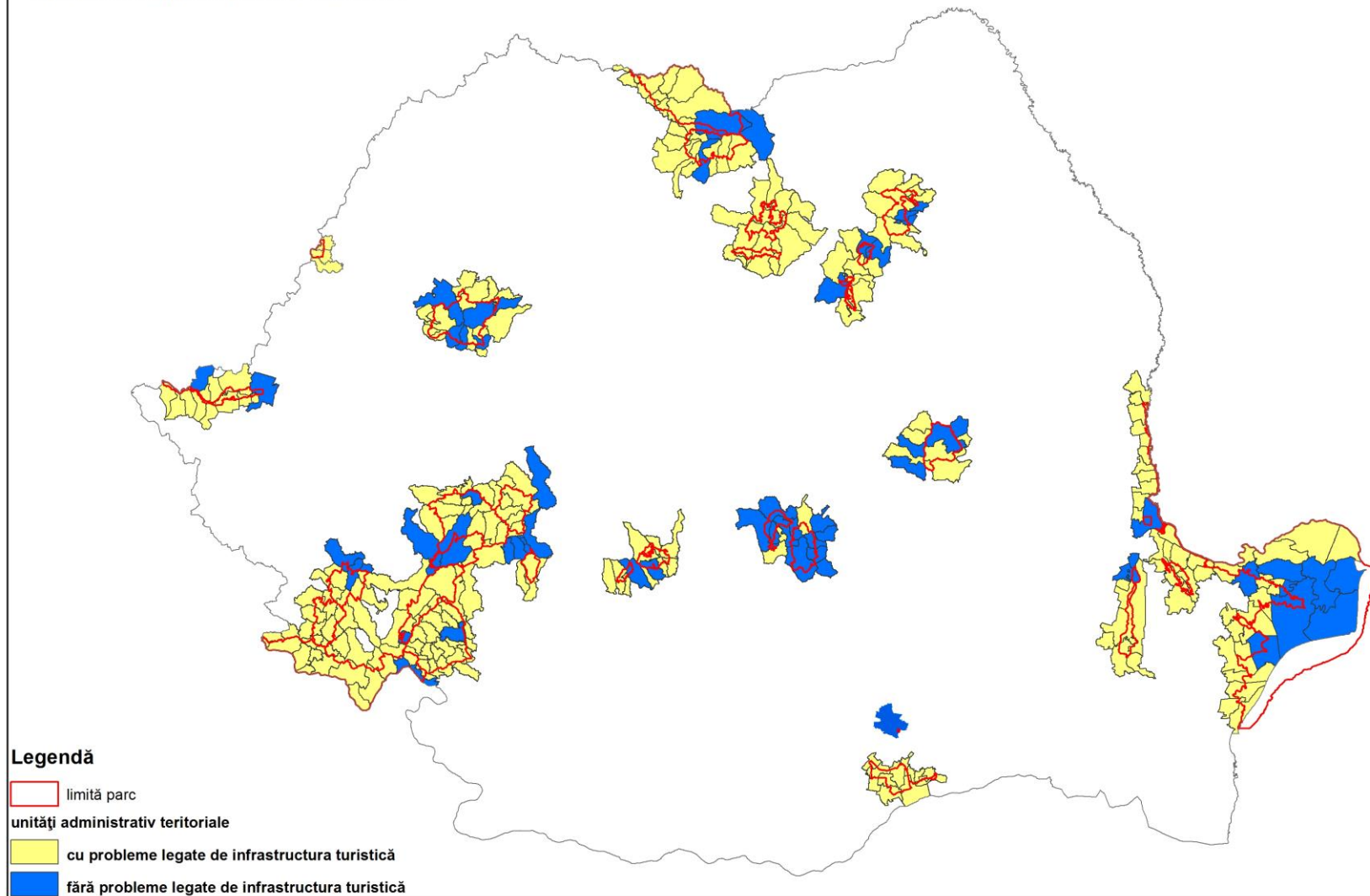

Figura nr. 5.

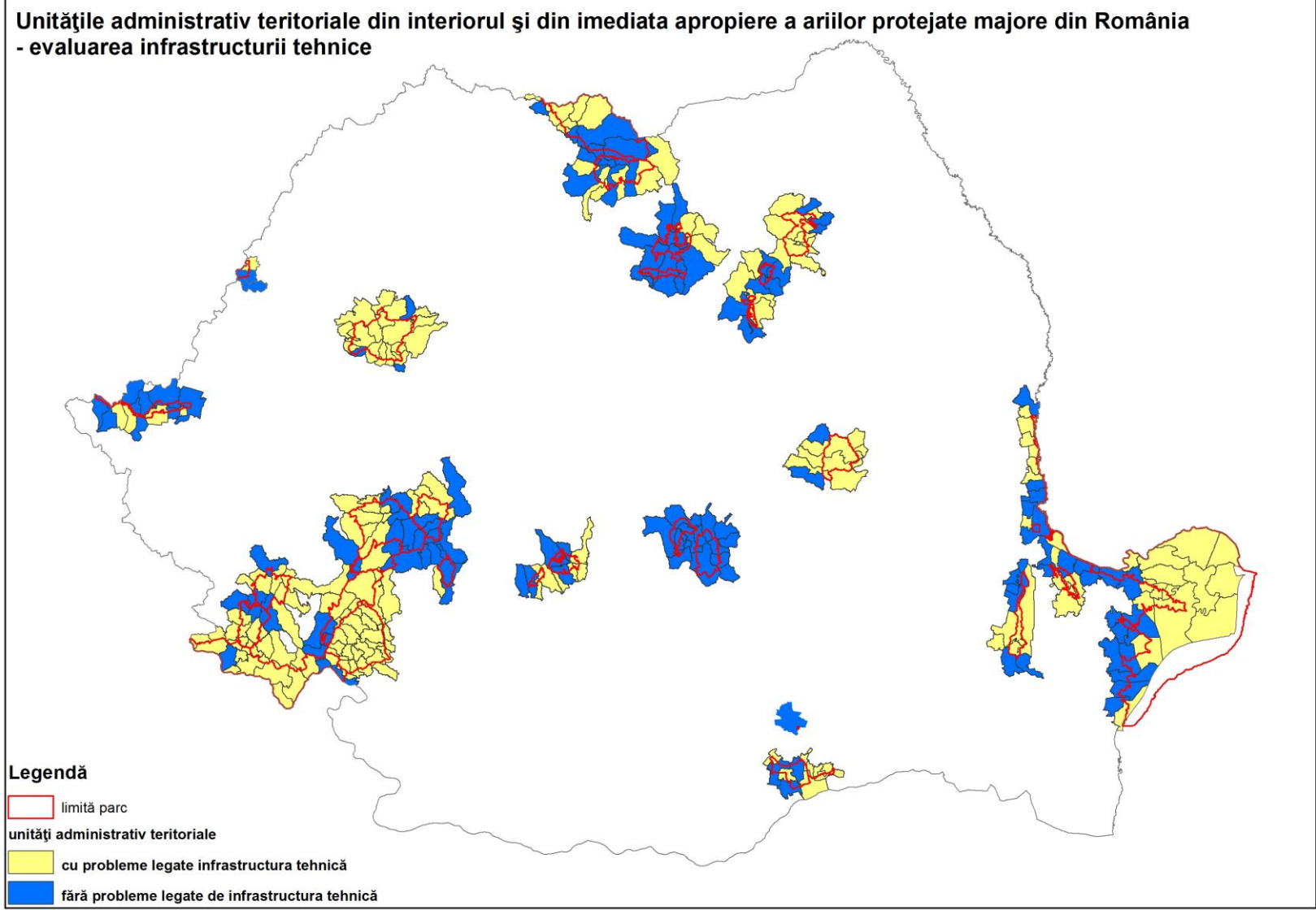

Figura nr. 6.

O altă componentă deosebit de importantă, care oferă indicii în legătură cu potențialul de dezvoltare a turismului la nivelul localităților situate în interiorul și în apropierea ariilor protejate majore, este infrastructura tehnică⁵⁰. Conform aceleiași surse, din cele 282 de localități, doar 119 pot fi considerate fără probleme din punct de vedere al infrastructurii tehnice (Figura nr. 6.).

Principalele probleme în acest sens au fost identificate în cadrul unor localități izolate din Rezervația Biosferei Delta Dunării, Parcul Natural Apuseni, Parcul Natural Porțile de Fier, Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița, Geoparcul Platoul Mehedinți, Parcul Natural Putna Vrancea, Parcul Natural Balta Mică a Brăilei, Parcul Național Domogled-Valea Cernei.

3.3. Programe ecoturistice

În România, programele de ecoturism au o istorie relativ recentă. Primele astfel de pachete turistice au fost create în jurul anului 2000, când au apărut o serie de inițiative în zona unor parcuri naționale sau naturale (Retezat, Piatra Craiului, Vânători Neamț, Apuseni)⁵¹. Remarcabil este proiectul Carnivore Mari din Carpați, care a reușit să demareze programe de ecoturism axate pe atractivitatea populației de lupi, urși și râși din arealul de nord al Pietrei Craiului. Aceste programe ecoturistice cât și dezvoltarea serviciilor și infrastructurii aferente au reușit să crească în popularitate și să fie recunoscute de către OMT ca fiind printre cele mai bune destinații de ecoturism din lume la nivelul anului 2002.

În prezent, principalele zone din România în care se concentrează programele de ecoturism sunt:

- Rezervația Biosferei Delta Dunării și Dobrogea (observarea păsărilor, plimbări cu barca);
- Parcul Național Piatra Craiului și împrejurimile acestuia (programe bazate în special pe observarea carnivorelor mari (lup, urs, râs), dar și a unor specii de plante specifice, turism ecvestru, cicloturism, drumeții montane etc.);
- Parcul Natural Munții Apuseni (speoturism, drumeții tematice, programe culturale, schi de tură, turism ecvestru, cicloturism etc.);
- alte arii naturale protejate, unele cu statut de parc național sau natural: Parcul Național Retezat – Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului, Parcul Național Munții Măcinului, Parcul Național Munții Rodnei, Parcul Național Călimani, Parcul Natural Lunca Mureșului, Parcul Natural Vânători Neamț, cu programe axate pe: turism ecvestru, cicloturism, drumeție tematică, schi de tură, observarea florei și faunei, programe culturale, expediții cu canoe etc.;
- Transilvania – zona Târnava Mare (descoperirea culturii săsești și secuiești, călărie, drumeții tematice etc.);
- Maramureș (programe de descoperire a naturii, călărie, cicloturism, descoperirea ocupațiilor și a arhitecturii tradiționale etc.);
- Bucovina (programele de observare a naturii, drumeții tematice combinate cu turismul cultural și cu turismul monahal).

Programele de ecoturism din România sunt oferite spre vânzare prin intermediul unor tur-operatori locali, care colaborează de regulă cu tur-operatori din străinătate. Se remarcă câțiva operatori promovați de către Asociația de Ecoturism din România, dintre care unii comercializează programe ecoturistice certificate:

- MY ROMANIA – oferă tururi culturale și de drumeție în Transilvania, Maramureș și Bucovina;

⁵⁰ Conform definiției din O.U.G. nr. 142 / 2008 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național Secțiunea a VIII-a - zone cu resurse turistice, prin *Infrastructură tehnică* se înțelege *infrastructura edilitară a localităților - ansamblul de construcții, instalații tehnologice, echipamente funcționale și dotări specifice prin care sunt asigurate serviciile publice de gospodărie comunală*.

⁵¹ <http://www.fpd.ro/public/pdfs/ecoturism.pdf> (Programul: Parteneriat pentru Dezvoltare Economică Locală, *Raport privind posibilitățile de dezvoltare a ecoturismului în zona localităților Horezu, Novaci, Polovragi, Costești, Maldărești, Vaideeni*, 2005)

- CARPATHIAN NATURE TOURS – oferă programe de observare de animale sălbatice;
- INTERPARES – oferă programe de drumeție în Făgăraș și Piatra Craiului;
- TIOC NATURE & STUDY TRAVEL – oferă programe de canoe în Delta Dunării;
- PHOTOTOUR – oferă ateliere de fotografie și fototururi;
- NOROC ROMANIA – oferă programe de mountain-bike);
- WANDERLUST TOUR (oferă circuite culturale și în natură în zona săsească);
- TYMES TOURS (oferă circuite culturale și în natură în Banat, Transilvania și Delta Dunării);
- OUTDOOR EXPERIENCE (oferă activități în aer liber bazate pe natură);
- ABSOLUTE CARPATHIAN (oferă tururi personalizate cu accent pe faună sălbatică, paragliding, cățărare și alpinism);
- ACTIVE TRAVEL (oferă tururi personalizate pentru grupuri mici și pachete de vacanță de la turism general până la observații de wildlife în Transilvania);
- CARPAT BIKE (oferă programe de cicloturism și mountain bike);
- APUSENI EXPERIENCE (oferă programe turistice standard și personalizate incluzând drumeție, speologie, cicloturism, fotografie și observații de floră);
- DISCOVEROMANIA (oferă programe de descoperirea naturii și a culturii tradiționale);
- EXPLORE ROMANIA (oferă programe active și circuite culturale în diferite părți ale țării);
- DELTA TRAVEL (oferă programe de birdwatching în Delta Dunării).⁵²

O serie de administrații de parc depun eforturi serioase pentru realizarea și comercializarea unor programe turistice bazate pe natură. În acest sens, câteva exemple reprezentative sunt:

- **Administrația Parcului Național Călimani** a întocmit o serie de programe ecoturistice⁵³:
 - programe călare cu însoțitor (de 1, 2, 3 zile):
 - „Călare prin munți spre 12 Apostoli”
 - „Călare spre Pietrele Roșii”
 - „Călare pe creasta vulcanică din Munții Călimani”
 - excursii cu ghid însoțitor;
 - Junior Ranger (tabără ecologică adresată copiilor între 10-18 ani);
 - Foto Safari.
- **Administrația Parcului Național Cheile Bicazului-Hășmaș** oferă o serie de programe ecoturistice, respectiv observarea caprelor negre, vizită la stână, tururi de drumeție, tururi de escaladă, plimbări cu barca, ture de echitație în stil nomad (ture de o zi sau de mai multe zile), competiții sportive de tip outdoor, cum ar fi: Off Road Triathlon Lacu Roșu, Concursul de schi Retro din Lacu Roșu, Carpathian Gladiator-Lacu Roșu și Tura de performanță “Eröss Zsolt”⁵⁴;
- **Administrația Parcului Natural Comana** oferă tururi ghidate pentru prezentarea parcului, plimbări cu barca în Delta Neajlovului, programe de birdwaching sau închirieri de biciclete.
- **Administrația Parcului Național Cozia** realizează câteva programe ecoturistice: excursii cu ghid de 1, 2 și 3 zile, observații de faună pe trasee sau în puncte speciale de observare, programe de fotografiere a animalelor sălbatice și a habitatelor acestora.
- **Administrația Parcului Național Munții Măcinului** propune o serie de excursii călare și drumeție cu ghid pe traseele marcate în cadrul parcului.

⁵² <https://www.asociatiaeer.ro/membri-si-parteneri/>

⁵³ <http://www.calimani.ro>

⁵⁴ Informații oferite de Administrația Parcului Național Cheile Bicazului – Hășmaș

- **Administrația Parcului Național Domogled Valea Cernei**, în parteneriat cu Hotelul Ferdinand din Băile Herculane, oferă excursii cu ghid pe 7 trasee turistice din parc, prin parcurgerea cărora se pot vizita cele mai importante obiective.
- **Administrația Parcului Natural Lunca Mureșului** promovează o serie de 8 programe ecoturistice, cu durate de 1 sau 3 zile⁵⁵:
 - „Ecotur în Parcul Natural Lunca Mureșului și Rezervația Naturală Runcu Groși”
 - „Excursie în canoe și retur pe biciclete în Parcul Natural Lunca Mureșului”
 - „Admirarea peisajului de luncă și a insulelor de pe Mureș din canoe sau caiac”
 - „Urmărirea păsărilor din observator în zona Bezdin”
 - „Urmărirea mamiferelor mari în libertate din observator”
 - „Admirarea pădurii de luncă și vizitarea unor puncte arheologice și/sau religioase cu bicicleta”
 - „Admirarea pădurii de luncă și vizitarea unor puncte arheologice și minunății ale naturii pe jos”
 - „Vizitarea zonei Rezervației Naturale Prundul Mare – ecosisteme palustre, acvatice, forestiere, Balta cu Nuferi”

Programele includ plimbări cu bicicleta, cu canoe, urmărirea păsărilor și mamiferelor din observatoare, vizitarea unor obiective culturale (puncte arheologice, mănăstiri), admirarea pădurii de luncă, vizitarea unui sălaș. Cazarea se face în cadrul centrului de vizitare Ceala.

- **Administrația Parcului Național Semenice – Cheile Carașului** asigură ghid turistic pentru vizitarea traseului subteran al Peșterii Comarnic, pentru parcurgerea celor 9 trasee turistice din cadrul parcului, pentru parcurgerea traseului ecoturistic Izvoarele Nerei și pentru observații faunistice, floristice și de geomorfologie. De asemenea, organizează contra-cost tabere.
- **Administrația Parcului Național Buila-Vânturarița** este în curs de diversificare a ofertei de servicii și programe turistice. Oferă ghid turistic specializat – informații despre parc, vizitarea obiectivelor turistice cultural-istorice din parc și din preajma acestuia, cunoașterea tradițiilor și obiceiurilor locale, observații ale florei și faunei din parc, ture montane pe trasee dificile, ture de iarnă. Există un program turistic „*Porțile Parcului Național Buila-Vânturarița: natură și spiritualitate*”, program promovat printr-o agenție locală de turism (Eco Natur Travel), iar încă din 2007 este realizat un program educativ adresat elevilor: “*Ranger Junior al Parcului Național Buila-Vânturarița*”.
- **Administrația Parcului Național Retezat**, în parteneriat cu Asociația de Turism Retezat, oferă următoarele categorii de programe turistice: ture cu ghid pe traseele montane, ture pe traseele de bicicletă din interiorul / apropierea parcului, vizite la principalele atracții din zonă.
- **Administrația Parcului Național Ceahlău** organizează tururi (cu maxim 10 persoane) în rezervațiile științifice Ocolașu Mare și Polițele cu Crini. În cadrul acestor programe sunt oferite explicații privind patrimoniul natural și cultural al parcului și al zonei adiacente acestuia.
- **Administrația Parcului Național Cheile Nerei – Beușnița** a elaborat un program turistic de 7 zile intitulat “La pas prin Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița”, dar nu este aplicabil din mai multe motive: lipsa unor ghizi turistici autorizați în cadrul parcului, locuri de cazare puține, starea precară a infrastructurii rutiere.
- **Administrația Parcului Național Defileul Jiului** realizează anumite programe ce vizează: prezentarea Centrului de vizitare Bumbști Jiu, drumeții pe cele două trasee tematice, vizitarea

⁵⁵ <http://www.luncamuresului.ro/>

conacelor din Plaiul Bumbești, vizitarea Mănăstirii Lainici și a schiturilor Locurele și Pustnicul, realizarea unor trasee în Pasul Vâlcan.

- **Administrația Parcului Național Munții Rodnei** organizează o serie de programe ecoturistice, respectiv drumeții de 1-3 zile, cu ghid, pe diferite trasee turistice din interiorul parcului, plimbări cu trăsura sau cu sania pe traseul Valea Vinului - Rodna, plimbări călare în localitatea Valea Vinului și la Poiana cu narcise de pe Masivul Saca.
- **Administrația Parcului Natural Porțile de Fier** pune la dispoziție servicii de ghid turistic pentru un număr de 10 trasee turistice. Se pot desfășura diverse programe turistice, mai simple, de o zi pentru parcurgerea unui singur traseu, sau mai complexe, pe durata mai multor zile, pentru parcurgerea unui traseu mai lung sau a mai multor trasee. Pot fi organizate programe combinate auto și naval sau auto și drumeție, trasee ce oferă și posibilitatea vizitării unor obiective antropice din zonă (Complexul Hidroenergetic și de Navigație "Porțile de Fier", Mănăstirea Vodița, Mănăstirea Sf. Ana, Catedrala romano-catolică din Orșova, Muzeul parohial Eșelnița, Mănăstirea Mraconia etc.). De asemenea, pot fi parcurse trasee tematice educative: Balta Nera-Ostrov Moldova Nouă, Traseul morilor de apă Valea Sichevița⁵⁶.
- **Administrația Parcului Natural Vânători-Neamț** oferă o serie de programe turistice concentrate pe obiectivele culturale și naturale existente pe raza parcului:
 - "Bison safari" – observarea zimbriilor aflați în libertate;
 - „Drumeții culturale, trasee ecumenice”;
 - Observații zimbri – observarea zimbriilor aflați în semilibertate, în țarcul de aclimatizare din zona Centrului de Vizitare al Parcului Natural Vânători Neamț.
- **Administrația Parcului Natural Balta Mică a Brăilei** oferă vizitatorilor parcului plimbări pe Dunăre cu șalupa administrației parcului, plimbări cu barca pe lacurile și iezerele din interiorul insulelor, plimbări cu atelaje hidro până la observatoarele amplasate în interiorul parcului.
- **Administrația Parcului Natural Bucegi** oferă tururi ghidate de drumeție pe traseele turistice din parc și programe de observare de animale sălbatice, în colaborare cu gestionarii fondurilor cinegetice.
- **Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului** oferă programe turistice în cadrul evenimentelor pe care le organizează (Săptămâna Europeană a Geoparcurilor, Zilele Geoparcului, Festivalul Dinozaurilor, Ziua Vulcanilor). De asemenea, în parteneriat cu Asociația Drag de Hațeg, Geomedia și Centrul de Resurse pentru Acțiune Locală, oferă tururi ghidate pe traseele⁵⁷:
 - *Istorie și legende* (Hațeg – Peșteana – Sarmizegetusa – Ostrov – Râu de Mori – Suseni – Colț);
 - *Drumul Vulcanilor* (Hațeg – General Berthelot – Densuș – Ștei- Răchitova);
 - *Valea Dinozaurilor* (Hațeg – Sîntămăria Orlea – Sînpetru – Sibîșel – Ohaba Sibîșel);
 - *Natură și Tradiție* (Hațeg – Sîntămăria Orlea – Sălașu de Sus – Peștera – Mălăiești – Nucșoara).
- Programe turistice disponibile pe teritoriul **Parcului Natural Putna-Vrancea**:
 - Wildlife Watching – („O săptămână în Țara Ursului”; „Un weekend împreună cu urșii”; „Fluturi, păsări și flori”);
 - Aventură – („Tehnici de supraviețuire în Carpații Sălbatici”);
 - Cultură – („Viața tradițională din Carpați: Păstoritul”).
- **Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării** nu organizează programe turistice, dar sunt numeroși operatori turistici care organizează tururi cu caracter ecoturistic în Delta Dunării. Un

⁵⁶ http://www.pnportiledefier.ro/progr_turistice.html

⁵⁷ www.dragdehatteg.org

exemplu în acest sens îl constituie Centrul de Ecoturism Romania din Crișan, care oferă vizitatorilor trasee de turism lent (de 1, 2, 3 sau 4 zile), cu ghidare și interpretare. Pentru tururile pe canale, sunt folosite canotci-ambarcațiuni tradiționale din lemn, confecționate local.

3.4. Circulația turistică

Ariile naturale protejate din România au reprezentat o motivație importantă de călătorie pentru numeroși turiști rezidenți și străini, cu precădere din țările central europene. În prezent, deoarece nu există un sistem de taxare a turiștilor la intrarea în cadrul parcurilor (cu anumite excepții), nu există o evidență a numărului de vizitatori, acesta putând fi doar estimat.

Conform estimărilor făcute, aceste areale atrag în prezent aproape 3.000.000 de vizitatori (Anexa nr. 9). Dintre acestea se remarcă Parcul Național Cheile Bicazului Hășmaș și Parcul Natural Apuseni (cu câte 500.000 vizitatori), Parcurile Naturale Bucegi (350.000) și Vânători Neamț (300.000), Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului (175.000), Parcul Național Piatra Craiului (128.000), Parcul Natural Grădiștea Muncelului Cioclovina și Parcul Național Cozia (câte 100.000) și Rezervația Biosferei Delta Dunării (86.585) etc.

Conform acțiunilor de monitorizare și înregistrare a vizitatorilor realizate de ariile protejate majore din România, se constată următoarele:

➡ Rezervația Biosferei Delta Dunării

Conform Administrației Rezervației Biosferei Delta Dunării⁵⁸:

- 48.372 vizitatori în primele 8 luni ale anului 2018, din care 77,9% au fost turiști români;
- 86.585 vizitatori în anul 2017, cu 17,5% mai mulți decât în anul 2016;
- un număr de 7.852 vizitatori, dintre care 6.264 români și 1.588 străini au solicitat informații în centrele de informare ale ARBDD (în anul 2017).

Conform Institutului Național de Statistică (pentru anul 2017)⁵⁹

- 100.423 de turiști cazați la nivelul anului 2017 (inclusiv în municipiul Tulcea), dintre care 76% sunt turiști români;
- durata medie a sejurului este de 2,1 zile.

➡ Parcul Național Retezat⁶⁰

- aproximativ 11.000 de vizitatori (2017);
- aproximativ 20% din vizitatori sunt străini, marea majoritate provenind din Ungaria și Republica Cehă;
- 50% stau în medie 4 nopți în parc, iar 50% sunt vizitatori de o zi;
- 3 din 4 vizitatori sunt tineri cu vârstele cuprinse între 18 și 35 ani;
- peste 50% dintre vizitatori nu folosesc nici una dintre facilitățile de cazare comerciale (folosesc propriile corturi), astfel impactul economic este în momentul de față extrem de mic;
- cea mai des folosită intrare în parc a fost Cârnic - 70% dintre vizitatori;
- vizitatorii vin în special pentru: drumeții, natură, alpinism, picnic.

➡ Parcul Național Munții Rodnei⁶¹

- 29.690 vizitatori (2017);

⁵⁸ informațiilor primite de la Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării (2018)

⁵⁹ Date extrase de la Institutul Național de Statistică – baza de date Tempo online (<http://statistici.insse.ro/shop/?lang=ro>)

⁶⁰ date oferite de Administrația Parcului Național Retezat (2015 și 2018); USAID, AER, Green Cross România, *Strategie pentru dezvoltarea unui turism durabil în regiunea Parcului Național Retezat*, 2009

⁶¹ date oferite de Administrația Parcului Național Munții Rodnei (2015 și 2018); Asociația de Ecoturism din România, *Strategia de management a vizitatorilor în Parcul Național Munții Rodnei*, 2009

- 80% din vizitatori pătrund pe teritoriul parcului prin partea nordică, iar o proporție mult mai redusă (20%) prin partea de sud. Acest lucru este datorat existenței unor căi de acces cu fluxuri mari de circulație rutieră, apropierea față de punctele de acces în parc și existenței unei stațiuni turistice de interes local.
- turiștii provin în principal din județele limitrofe: Bistrița-Năsăud, Maramureș, Suceava, Cluj, precum și municipiul București și alte județe mai îndepărtate (Iași, Botoșani, Galați, Neamț, Constanța).
- 60% au sosit pentru drumeție (în special partea centrală a zonei parcului), 33% se află într-o vizită ocazională în zonă, iar 7% vin în vizită la rude și includ în această excursie o drumeție sau o ieșire scurtă în parc (sau în zona învecinată);
- frecvența cea mai mare o au grupurile de 2-3 persoane, dar un procent semnificativ aparține grupurilor formate din 4-5 persoane (în special pentru cei sosiți pentru drumeții mai lungi și picnic sau grătar de week-end).

➔ **Parcul Național Călimani**⁶²

- circa 13.500 vizitatori anual;
- principalele categorii de vizitatori: turiști montani; cercetători, elevi, studenți în grupuri organizate; practicanți de turism ecvestru, grupuri organizate în scop turistic provenite din stațiunea Vatra Dornei și din circuitul cultural istoric al Bucovinei de Nord, practicanți de mountain-bike, localnici, culegători.
- majoritatea turiștilor preferă accesul pe drumul asfaltat Vatra Dornei – Gura Haitii – Călimani, și pe drumul de pe Valea Lomașului dinspre Toplița.
- principalele obiective vizate sunt „12 Apostoli“, „Lacul Iezer“, creasta calderei vulcanice a Munților Călimani.

➔ **Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița**⁶³

- numărul de vizitatori a crescut constant, de la aproximativ 8.000 de vizitatori /an în perioada 2011-2013, la aproximativ 25.000 de vizitatori în 2014 și la circa 70.000 vizitatori în anul 2017. Creșterea semnificativă din ultimii ani se datorează promovării Cascadei Bigăr, drept cea mai frumoasă cascadă din lume într-un clasament realizat de “The World Geography”;
- 75% din vizitatori sunt români; 10% sunt turiști germani; 8% cehi; 5% sârbi; 2% alte naționalități;
- activități practicate: opriri de scurtă durată la cascada Bigăr, speoturism, rafting, ciclism, drumeție, escaladă, vizite culturale de scurtă durată la mănăstirile Slatina Nera și Calugăra, călătorii cu trenul până la Anina.

➔ **Parcul Național Cheile Bicazului – Hășmaș**⁶⁴

- există două categorii de vizitatori: vizitatori de tranzit, al căror număr se poate estima la aproximativ 475.000-500.000 vizitatori anual și vizitatori care stau în zonă 1-3 zile, de regulă la sfârșit de săptămână (circa 18.000 în anul 2017).

➔ **Parcul Național Piatra Craiului**⁶⁵

- aproximativ 128.000 de vizitatori anual (2017);

⁶² date oferite de Administrația Parcului Național Călimani; RNP Romsilva - Administrația Parcului Național Călimani RA, *Planul de management revizuit al Parcului Național Călimani*, pag. 81-82

⁶³ informații primite de la Administrația Parcului Național Cheile Nerei – Beușnița (2015 și 2018)

⁶⁴ informații primite de la Administrația Parcului Național Cheile Bicazului – Hășmaș

⁶⁵ informații primite de la Administrația Parcului Național Piatra Craiului (2015 și 2018), RNP Romsilva - Administrația Parcului Național Piatra Craiului RA, *Planul de management al Parcului Național Piatra Craiului*, pag. 114-116 (http://www.pcr.ai.ro/files/Plan_site.pdf)

- circa 4-10% turiști străini (procentul a crescut în ultimii ani);
- principalele motive ale călătoriei sunt legate de unicitatea reliefului și naturii;
- circa 48% sunt tineri cu vârstă cuprinsă între 18-29 ani, 45% au între 30-49 ani, 6% au sub 18 ani.
- 25% din turiști stau o zi sau mai puțin, 40% între două și trei zile, 25% stau între patru zile și o săptămână și numai 10% din turiști stau mai mult de o săptămână.
- 64% din turiști folosesc camparea la cort, 20% folosesc pensiunile din comunitățile locale, iar restul de 27% innoptează la cabanele montane și refugiile alpine. Deși numărul pensiunilor din localitățile adiacente parcului a crescut la câteva sute, se apreciază că mai mult de 60% din clienții acestora nu întreprind excursii în parc, mulțumindu-se să se odihnească, să admire peisajele rurale și montane și să experimenteze gastronomia și obiceiurile tradiționale.
- 65% din vizitatorii parcului menționează zona de creastă ca fiind destinația principală a vizitei.

➔ **Parcul Național Cozia⁶⁶**

- 100.000 de vizitatori anual (2017);
- o ușoară creșterea a numărului vizitatorilor în perioada 2009-2016, numărul acestora fiind de aproximativ 80-90.000;
- structura vizitatorilor: 80% români și 20% străini;
- distribuția pe puncte de intrare în parc și trasee: 60% pe cele 3 trasee tematice amenajate și 40% pe celelalte trasee turistice;
- principalele motive ale vizitei sunt: excursii, vizitarea mănăstirilor, picnic, fotografiere, scurte plimbări;
- o parte dintre vizitatorii care frecventează în general locurile mai accesibile de la intrările în parc sunt sosiți în zonă pentru tratament balnear în stațiunea Călimanești – Căciulata.

➔ **Parcul Național Domogled - Valea Cernei⁶⁷**

- aproximativ 15.000 de turiști (2017), însă numărul acestora poate fi mult mai mare;
- majoritatea vin în parc pentru recreere (38%), drumeție (24%) și tratamente balneare la izvoarele termale (23%). Pe suprafața parcului național, tratamentele balneare pot fi desfășurate în zona 7 Izvoare, în bazine situate în aer liber.
- 30 % dintre turiștii intervievați au ca obiectiv principal stațiunea Băile Herculane dar, pe durata șederii lor în zonă parcurg și câteva trasee turistice, iar 12% dintre cei intervievați au spus că Parcul Național Domogled – Valea Cernei este singura lor destinație;
- majoritatea vin din județele din zonă.

➔ **Parcul Național Munții Măcinului⁶⁸**

- aproximativ 14.000 vizitatori (2017);
- majoritatea români din orașele din apropiere (Galați, Brăila, Tulcea, Constanța), dar și din București, Iași, Brașov, Timișoara etc., dar și din străinătate, din Germania, Franța, Austria, Olanda etc.
- durata medie a sejurului este de o zi – impact economic minim asupra comunităților locale;
- principalele grupe de vizitatori: localnici din localitățile din apropierea parcului (pentru picnic), bird-watcheri, drumeți în grupuri mici (2-10 persoane), utilizatori de ATV-uri, grupuri

⁶⁶ informații primite de la Administrația Parcului Național Cozia (2015 și 2018)

⁶⁷ informații primite de la Administrația Parcului Național Domogled – Valea Cernei (2015 și 2018)

⁶⁸ informații primite de la Administrația Parcului Național Munții Măcinului (2015 și 2018); Asociația de Ecoturism din România, Strategia de management a vizitatorilor în Parcul Național Munții Măcinului, 2009

organizate de 20-40 persoane care solicită ghid din partea administrației parcului, cicloturiști, cățărători, familii cu rulote și autoturisme personale.

➔ **Parcul Național Buila Vânturarița⁶⁹**

- 3.300 vizitatori în primele 8 luni din 2018;
- în ultimii trei ani analizați tendința a fost una pozitivă: 1000 vizitatori în anul 2015, 2.284 vizitatori în 2016 și 3.800 vizitatori în anul 2017.

➔ **Parcul Național Defileul Jiului⁷⁰**

- 103 turiști și 834 vizitatori din cadrul școlilor cu care parcul are încheiate protocoale (2017).

➔ **Parcul Național Semenic – Cheile Carașului⁷¹**

- 7.095 vizitatori în anul 2017.

➔ **Parcul Național Ceahlău⁷²**

- 36.412 vizitatori în anul 2017, cu 2,7% mai puțini decât în anul 2016. Se estimează că numărul de intrări în parc este cu aproximativ 15% mai mare deoarece, conform Regulamentului parcului, persoanele care sunt în sejur mai multe zile în localitățile din jurul parcului achită taxa de vizitare o singură dată chiar dacă în intervalul de ședere ei intră în parc de mai multe ori. În același timp în cei 15% mai pot fi incluși și cei care intră clandestin în parc ocolind porțile de intrare.
- Majoritatea turiștilor străini provin din statele membre ale Uniunii Europene și Republica Moldova.
- afluxul cel mai mare de vizitatori a fost în lunile iunie-septembrie când s-au înregistrat 28.933 vizitatori (aproape 80% din totalul anual).
- 24.777 vizitatori (68,0% din total) au intrat în parc pe la Durău; 8.042 vizitatori (22,1% din total) pe la Izvorul Muntelui și 3.593 vizitatori (9,9%) pe la confluența Bistrelor (comuna Bicazu Ardelean, sat Telec).
- Pe teritoriul Parcului cele mai întâlnite activități turistice se leagă de drumeții, ascensiuni montane, precum și activități specifice de camping.

➔ **Parcul Natural Bucegi⁷³**

- peste 350.000 de vizitatori în anul 2017;
- cei mai mulți vizitatori vin în week-end-uri, în perioadele de sărbători și vara în perioada de vacanțe și concedii.

➔ **Parcul Natural Porțile de Fier⁷⁴**

- circa 65.530 vizitatori în 2017, majoritatea fiind monitorizați la Peștera Veteranii (52.112).
- în mare parte turiști români (95%);
- interesul este din ce în ce mai mare pentru zonă, numărul de vizitatori a crescut constant în ultimii ani (16.000 persoane în 2011; 26.000 în 2012; 27.000 în 2013; 29.000 în 2014)
- activitățile recreative principale: pescuitul, plimbările cu ambarcațiuni pe fluviul Dunărea, drumeții pe diverse trasee amenajate sau nu;

➔ **Parcul Natural Apuseni⁷⁵**

- aproximativ 500.000 vizitatori pe an;

⁶⁹ informații primite de la Administrația Parcului Național Buila Vânturarița

⁷⁰ informații primite de la Administrația Parcului Național Defileul Jiului (2018)

⁷¹ informații primite de la Administrația Parcului Național Semenic – Cheile Carașului (2018)

⁷² Informații primite de la Administrația Parcului Național Ceahlău (2015 și 2018)

⁷³ informații primite de la Administrația Parcului Natural Bucegi (2015 și 2018)

⁷⁴ informații primite de la Administrația Parcului Natural Porțile de Fier (2015 și 2018)

⁷⁵ informații primite de la Administrația Parcului Natural Apuseni

- dintre principalele motive ale vizitei se remarcă relieful spectaculos, traseele montane deosebite, frumusețea peisajelor și peșterile;
 - majoritatea sunt de naționalitate română, dar sunt și un număr consistent de străini (maghiari, polonezi, slovaci, cehi, francezi etc.).
- ➔ **Parcul Natural Balta Mică a Brăilei⁷⁶**
 - 1.200 vizitatori în anul 2017.
 - ➔ **Parcul Natural Vânători Neamț⁷⁷**
 - 300.000 de vizitatori (2017);
 - 90% turiști români (din Moldova – 42%, Muntenia – 36%, Ardeal – 22%) și 10% turiști străini (Europa Centrală – 34%, Europa de Sud – 42%, Europa de Est și spațiul ex-sovietic – 24%);
 - cele mai vizitate obiective turistice: mănăstirile, Cetatea Neamțului (aprox. 100.000 vizitatori/an), Casa memorială Ion Creangă (aprox. 70.000 vizitatori/an), Grădina zoologică Dragoș Vodă și Centrul de Vizitare al Parcului (aproximativ 60.000 vizitatori).
 - ➔ **Parcul Natural Putna Vrancea⁷⁸**
 - 21.887 de vizitatori în 2017 (7.234 vizitatori la rezervația naturală Tișița și 14.653 vizitatori la rezervația naturală Cascada Putnei);
 - Numărul de vizitatori a crescut constant în ultimii ani: 9.973 vizitatori în 2014, 15.471 vizitatori în 2015, 20.297 vizitatori în 2016);
 - majoritatea fiind români, dar au început să viziteze zona și turiști străini;
 - afluxul maxim de turiști se înregistrează vara și cu ocazia sărbătorilor pascale.
 - ➔ **Parcul Natural Lunca Mureșului⁷⁹**
 - circa 38.000 vizitatori/an (2014);
 - dintre aceștia, 2.895 persoane au solicitat servicii din partea Administrației Parcului Natural Lunca Mureșului (1.980 persoane au participat la programe de educație ecologică; 627 persoane au solicitat cazare; 241 persoane au închiriat canoe; 47 persoane au închiriat biciclete).
 - ➔ **Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina⁸⁰**
 - circa 100.000 vizitatori (2017), majoritatea venind pentru cetatea dacică Sarmisegetusa Regia, principalul obiectiv turistic pe teritoriul parcului.
 - ➔ **Parcul Natural Munții Maramureșului⁸¹**
 - circa 46.000 de vizitatori (2017);
 - predomină turiștii români, urmași de germani, maghiari, polonezi, cehi și francezi;
 - principalul punct de acces este Valea Vaserului, iar principala atracție este Mocănița.
 - ➔ **Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior⁸²**
 - din cauza faptului că parcul nu are încă o structură de administrare, nu se poate face o estimare a numărului de vizitatori;
 - principalele categorii: cei care doresc să viziteze zone naturale și arii naturale protejate din Lunca Joasă a Prutului Inferior, turiști care preferă pescuitul sportiv, cei ce doresc să facă

⁷⁶ informații primite de la Administrația Parcului Natural Balta Mică a Brăilei (2018)

⁷⁷ informații primite de la Administrația Parcului Natural Vânători Neamț; RNP-ROMSILVA Administrația Parcului Natural Vânători Neamț R.A., Plan de management – Parcul Natural Vânători Neamț

⁷⁸ informații primite de la Administrația Parcului Natural Putna Vrancea (2018)

⁷⁹ informații primite de la Administrația Parcului Natural Lunca Mureșului (2015)

⁸⁰ informații primite de la Administrația Parcului Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina

⁸¹ informații primite de la Administrația Parcului Natural Munții Maramureșului (2015 și 2018)

⁸² informații primite de la Agenția pentru Protecția Mediului Galați; <http://www.luncaprutului.ro/activitati-recreationale/>

plimbări în week-end în natură și cei care vor să dobândească noi cunoștințe despre floră și faună.

- circulația turistică în zonă se desfășoară în special în sezonul de vară.

➔ **Parcul Natural Defileul Mureșului Superior**⁸³

- circa 2.500 de vizitatori (2014);

➔ **Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului**⁸⁴

- circa 170.000 de vizitatori (2014);
- se remarcă următoarele categorii: turistul în tranzit care vizitează principalele obiective din zonă - ex: Sarmizegetusa Ulpia Traiana, Biserica Densuș etc. (circa 120.000 persoane în 2014, tendința este de creștere accelerată); turistul care înnoptează cel puțin o dată pe teritoriul Geoparcului (circa 55.000 persoane în 2014); turistul care înnoptează în geoparc și care vizitează cel puțin unul dintre obiectivele specifice ale geoparcului - georute, puncte de vizitare și interpretare (circa 30.000 persoane în 2014).

➔ **Geoparcul Platoul Mehedinți**⁸⁵

- 5.850 vizitatori în anul 2017, din care 1.800 din județul Mehedinți, 3.700 din alte județe, 350 turiști străini, în special nemți.

➔ **Parcul Natural Comana**⁸⁶

- aproximativ 40.000 vizitatori (2017), dintre care mai mult de 90% provin din București;
- principalul punct de acces îl reprezintă intersecția DJ 411 – DJ 412A, unde se găsește pavilionul de informare al parcului.

➔ **Parcul Natural Văcărești**⁸⁷

- circa 50 de grupuri de diferite vârste, aproximativ 1500 vizitatori au primit tururi ghidate din partea administrației parcului în anul 2017.

Deși numărul estimat de vizitatori în cadrul parcurilor naturale și naționale este destul de mare, totuși trebuie avut în vedere faptul că doar o mică parte din aceștia au ca motivație practicarea ecoturismului. Chiar dacă infrastructura de vizitare a fost ușor îmbunătățită în ultimii ani, prin proiectele derulate în perioada 2007-2013, iar numărul de programe ecoturistice s-a înmulțit, cu toate acestea volumul turistic generat de acest segment este încă sub potențialul enorm pe care îl are în România.

Este important de subliniat că folosind un management și infrastructura potrivită, majoritatea ariilor naturale protejate ar putea primi mai mulți vizitatori fără impact asupra mediului. Acest lucru ar permite să se genereze mai multe venituri din turism pentru comunitățile locale și să crească gradul de acceptare al ariilor naturale protejate.

Asociația de Ecoturism din România, cea mai importantă asociație din domeniul ecoturismului, ai cărei membrii organizează programe cu specific în zone naturale și în arii naturale protejate, apreciază că numărul de turiști atrași exclusiv de membrii săi (date centralizate de la un număr de 17 tur-operatori și 5 pensiuni turistice) s-a ridicat la 34 068, generând un număr de 104 676 de înnoptări la nivelul anului 2017.

Numărul de turiști cazați în structurile de primire turistice cu funcțiuni de cazare ale membrilor AER (date de la un număr de 5 pensiuni), în anul 2017, a fost de aproximativ 17.245, iar durata medie a sejurului a fost de 2,78 zile/turist. Aceștia au venit pe cont propriu, având nevoie doar de servicii de

⁸³ informații primite de la Administrația Parcului Natural Defileul Mureșului Superior

⁸⁴ Informații primite de Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului

⁸⁵ Informații primite de Geoparcul Platoul Mehedinți (2018)

⁸⁶ informații primite de la Administrația Parcului Natural Comana (2015 și 2018)

⁸⁷ <http://parcnaturalvacaresti.ro/activitati>

cazare. Marea majoritate a turiștilor cazați au provenit din România (85,90%), Germania (4,31%), SUA (1,51%), Marea Britanie (1,46%), Franța (1,09%) etc.

Numărul de turiști care au participat la programele organizate oferite de membrii AER (date de la un număr de 17 turoperatori), în anul 2017, s-a ridicat la 16.823, iar durata medie a unui astfel de tur a fost 3,37 zile. Majoritatea turiștilor participanți la aceste programe au provenit din România (56,30%), Germania (7,21%), Marea Britanie (5,49%), Elveția (3,79%), Belgia (3,54%), Bulgaria (3,16%) etc.

3.5. Inițiative pentru dezvoltarea ecoturismului în România

3.5.1. Inițiative la nivel național

A. Destinații ecoturistice

Pe baza Strategiei Naționale de Dezvoltare a Ecoturismului în România (varianta 2009), Ministerul Turismului a adoptat conceptul de Destinație Ecoturistică. Conceptul a fost dezvoltat de autoritatea publică centrală cu atribuții în domeniul turismului împreună cu instituții și organizații reprezentative la nivel național, în cadrul Grupului de lucru interministerial pentru dezvoltarea ecoturismului în România, în perioada 2011-2012.

În urma acestui proces a rezultat sistem de evaluare pentru destinațiile ecoturistice din România, sistem ce are la bază Criteriile Globale pentru Turism Durabil (GSTC) și Standardul European de Ecoturism (EETLS). La momentul respectiv (2012), România a fost prima țară din Europa care a lansat un astfel de sistem de recunoaștere a destinațiilor ecoturistice. Criteriile și indicatorii de evaluare pentru destinațiile ecoturistice se regăsesc în Anexele 12 și 13.

În acest sens, au fost definite:

Destinația turistică este definită ca arealul cu o varietate de produse turistice având o imagine de marketing unitară și coerentă, ce dispune de o rețea de servicii generale și specifice, care contribuie la realizarea produselor turistice.

Destinația ecoturistică este destinația turistică care întrunește, în plus și următoarele principii:

- proiectează o imagine de marketing responsabil⁸⁸;
- în destinație predomină afacerile cu un management durabil;
- la nivelul destinației există o susținere reală pentru comunitățile locale;
- la nivelul destinației se face conștientizarea și informarea turiștilor și a localnicilor cu privire la caracterul natural al acesteia;
- la nivelul destinației se implementează măsuri concrete de conservare a naturii.

Conform acestui sistem, pentru a obține statutul de destinație ecoturistică, o anumită zonă geografică ar trebui să îndeplinească o serie de criterii, structurate pe 5 capitole, respectiv un set de precondiții, un set de criterii prin care se demonstrează existența unui management durabil la nivelul destinației, un set de criterii ce privesc maximizarea beneficiilor sociale și economice pentru comunitățile locale și minimizarea efectelor negative asupra dezvoltării destinației, un set de criterii ce au în vedere maximizarea beneficiilor pentru patrimoniului cultural și minimizarea efectelor negative și un set de criterii ce privesc maximizarea beneficiilor pentru mediu și minimizarea efectelor negative.

⁸⁸ Marketing responsabil este acea formă de marketing care trebuie să ducă la așteptări realiste din partea vizitatorilor. Marketingul pentru ecoturism oferă clienților informații complete și responsabile care conduc la creșterea respectului pentru mediul natural și cultural al zonelor vizitate și a gradului de satisfacție.

În cursul anului 2014, Comisia pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice din România, formată din reprezentanți ai ANT, Ministerului Mediului, Asociației de Ecoturism din România, Institutului Național de Cercetare - Dezvoltare în Turism, a evaluat îndeplinirea criteriilor prevăute în anexa nr. 11 și a acordat statutul de destinație ecoturistică pe o perioadă de trei ani:

- zonei Mara - Cosău - Creasta Cocoșului, formată din patru Unități Administrativ – Teritoriale (UAT-uri), respectiv: Budești, Călinești, Desești, Ocna Șugatag (județul Maramureș); menționăm că în cursul anului 2017, membrii comisiei au analizat modul de îndeplinire al recomandărilor și s-a prelungit acordarea statutului pe o perioadă de 18 luni, începând din data de 15.11.2017;
- zonei Zărnești-Piatra Craiului (UAT Zărnești, județul Brașov); Primăria orașului Zărnești nu a depus în cursul anului 2017 documentația pentru reînnoirea acestui statut.

În cursul anului 2016 au obținut statutul de destinație ecoturistică (pe o perioadă de 3 ani) alte două zone:

- zona Retezat - Țara Hațegului, formată din UAT-urile: orașul Hațeg, Totești, Sarmizegetusa, Densuș, Răchitova, General Berthelot, Baru, Sântămărie-Orlea, la care s-a adăugat și comuna Sălașu de Sus;
- zona Ținutul Zimbrului-Parcul Natural Vânători-Neamț, formată din următoarele UAT-uri: orașul Târgu-Neamț și comunele: Agapia, Bălțătești, Crăcăoani, Vânători-Neamț.

În perioada 2017 - 2018 au transmis documentații:

- RNP Romsilva Administrația Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița în vederea obținerii statutului de destinație ecoturistică pentru zona „Cheile Nerei”;
- Centrul de Ecologie Montană în vederea obținerii statutului de destinație ecoturistică pentru „Poarta Carpaților” (Fundata, Moieciu, Bran - Șimon);
- Organizația GeoEcologică Accent pentru desemnarea zonei „Băile Tușnad și împrejurimile” ca destinație ecoturistică;
- Asociația de Ecoturism „Țara Dornelor” pentru desemnarea acestei zone ca destinație ecoturistică.

Până în prezent, pentru zonele menționate mai sus, a fost parcursă etapa de autoevaluare, urmând să se deruleze etapa de evaluare în teren.

Asociația de Ecoturism din România, în parteneriat cu autoritatea publică centrală cu atribuții în domeniul turismului, a derulat proiectul *“Rețeaua națională de destinații de ecoturism – instrument de dezvoltare durabilă”*, finanțat prin granturile SEE 2009 – 2014, în cadrul Fondului ONG în România. Proiectul a oferit susținere tehnică pentru 10 micro-regiuni care doresc să se dezvolte în conformitate cu conceptul de *destinație de ecoturism*. Cele 10 zone care au intrat în acest proiect au fost:

- Tușnad și împrejurimile
- Mara – Cosău – Creasta Cocoșului
- Colinele Transilvaniei
- Țara Dornelor
- Retezat - Țara Hațegului
- Pădurea Craiului
- Delta Dunării
- Ținutul Zimbrilor
- Zărnești - Piatra Craiului
- Mărginimea Sibiului.

De remarcat este faptul că doar jumătate din aceste destinații au pe teritoriul lor o arie naturală protejată majoră (parc național/parc natural/rezervație a biosferei), restul fiind situate în jurul unor rezervații naturale sau a unor situri Natura 2000.

Prin acest proiect s-a urmărit crearea unei unități de management la nivelul celor 10 destinații selectate pentru a stimula măsuri concrete de dezvoltare durabilă prin ecoturism. Proiectul a inclus activități tehnice (cursuri de pregătire, noțiuni de administrare a unei destinații, schimburi de experiență etc.), dar și activități de promovare (platformă on-line, comunicate de presă, publicații, prezență la târguri de turism etc.). Totodată, în cazul celor care nu au parcurs pașii pentru evaluarea ca destinație de ecoturism, aceste zone au fost îndrumate în acest proces.

În continuarea acestui efort a fost și programul "Green Entrepreneurship 2.0 – Dezvoltarea Destinațiilor de Ecoturism din România", finanțat de Romanian-American Foundation și Fundația pentru Parteneriat. Prin acest program, s-a sprijinit înființarea unor unități de management al destinației (UMD) pentru 7 viitoare destinații ecoturistice. Aceste unități vor avea principalul rol de a coordona și dezvolta zonele aferente din punct de vedere ecoturistic.

B. Sistemul de certificare Eco-Romania

Sistemul de Certificare în Ecoturism Eco-România, dezvoltat de Asociația de Ecoturism din România, este rezultatul unui proces de 3 ani de elaborare și consultare, fiind pe deplin funcțional începând din anul 2007. Sistemul a fost dezvoltat având la bază *Programul de Acreditare în Natură și Ecoturism* (NEAP)⁸⁹, primul sistem de acreditare în ecoturism, promovat de *Asociația de Ecoturism din Australia*⁹⁰ și cu Nature's Best al Asociației Suedeze de Ecoturism (primul sistem de acreditare în ecoturism din emisfera nordică).

Sistemul de Certificare Eco-România se aplică pe două categorii diferite: programe de ecoturism oferite de tur-operatori sau ghizi (maxim 15 participanți) și pensiuni mici în zone rurale și naturale (maxim 25 de camere). În prezent sunt certificate un număr de 19 pensiuni turistice și 9 programe ecoturistice (tururi).

3.5.2. Exemple de bune practici implementate la nivel local

A. Educație și de conștientizare

Una dintre condițiile pentru ca un produs turistic să fie considerat ecoturistic îl reprezintă caracterul educativ al acestuia și contribuția pe care o aduce la conștientizarea turiștilor și a comunităților locale.

De altfel, conștientizarea vizitatorilor și localnicilor este și unul din obiectivele stabilite prin planurile de management de ariile naturale protejate. Prin urmare, structurile de administrare ale acestora acționează în consecință, dezvoltând, singure sau în parteneriat cu școlile, inspectoratele școlare, autoritățile publice locale sau cu anumite organizații neguvernamentale o serie de activități educative și de conștientizare cu privire la valorile naturale și culturale din zona pe care o reprezintă. Astfel, sunt realizate prezentări în școli și în cadrul centrelor de vizitare, lecții de educație ecologică în aer liber, sunt organizate tabere educative, sunt organizate acțiuni de voluntariat pentru igienizarea anumitor zone, pentru marcarea unor trasee, organizarea unor concursuri pe teme de protecția mediului, activități în cadrul săptămânii *Școala altfel*, organizarea a diferite activități tematice cu ocazia unor evenimente speciale (Ziua Pădurii, Ziua Mediului, Ziua Parcului etc.).

⁸⁹ Începând cu anul 2003 programul este cunoscut cu numele de *Eco-Certification*

⁹⁰ În anul 2002 asociația și-a schimbat numele din Ecotourism Association of Australia în Ecotourism Australia.

Mai jos sunt date câteva exemple de programe și activități educaționale implementate la nivelul unor parcuri naționale /naturale din România:

Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului a implementat în vara anului 2015 o serie de proiecte, precum: Livada Senzorială, Grădina Aromată a Timpului, Valea Dinozaurilor. Ele îmbină infrastructura de interpretare, voluntariatul și educația. În fiecare proiect se găsesc cele trei direcții de interpretare strategice: Povestea Pământului – geodiversitate; Povestea Vieții – biodiversitate; Povestea Omului – cultura.

De asemenea, în parteneriat cu Asociația Drag de Hațeg, Geomedia și Centrul de Resurse pentru Acțiune Locală, oferă o serie de programe bazate pe educația non-formală⁹¹:

1. Programe scurte

- a) *Pe urmele dinozaurilor*, program desfășurat la Casa dinozaurilor Pitici din Sânpetru și la siturile fosilifere de pe Valea Sibișelului. Programul pune accent pe urmărirea dinozaurilor pitici din Țara Hațegului pornind de la modul în care se descoperă fosilele acestora până la cum se realizează reproducerea cu dinozauri.
- b) *Vulcani și marea dispărută*, program desfășurat la Casa Vulcanilor din Densuș. Participații vor descoperi două lumi dispărute – vulcanii și Marea Thetys și se vor transforma în geologi pentru câteva ore.
- c) *Povestea pietrelor* – o incursiune în istorie, prin care cei ce participă la program vor afla povestea pietrelor din zidul bisericii Densuș, de când acestea au luat naștere în trecutul geologic până când a ajuns parte a unei clădiri de patrimoniu.

2. Programe extinse

- a) *Dinozauri, vulcani și marea dispărută*, desfășurat la Casa dinozaurilor Pitici din Sânpetru, la siturile fosilifere de pe Valea Sibișelului, Drumul Vulcanilor din Densuș. În cadrul acestui program se face o incursiune în lumea dinozaurilor pitici și sunt descoperite două lumi dispărute – vulcanii și Marea Thetys.
- b) *Drum prin vreme* - prin acest program se face o călătorie în timp, din vremea dinozaurilor până în prezent. Se fac vizite la situri naturale și culturale precum: mlaștina cu plante carnivore de la Peșteana, Sarmizegetusa, cetatea Colț, mănăstirea Prislop și Muzeul Satului Hațegan; lecții în aer liber, activități practice.

Administrația Parcului Natural Lunca Mureșului desfășoară 7 tipuri de programe educaționale:

- Drumul unui râu
- Producerea de cerneală
- Reciclarea hârtiei
- Confecționarea unei căsuțe pentru păsări
- Excursie educațională pe un traseu tematic
- Jocuri educaționale și distractive
- Sunetele păsărilor

Anual, circa 2.000 de copii participă la astfel de programe la Centrul de Vizitare al parcului.

Administrația Parcului Natural Vânători Neamț organizează o serie de evenimente în scopul educării și conștientizării comunităților locale și a vizitatorilor cu privire la patrimoniul natural și cultural al zonei și importanța protejării acestuia. Dintre aceste programe se remarcă:

- “Drumul unei păduri” – acțiuni educative cu ocazia Lunii Pădurii (15 martie-15 aprilie);
- “Ana are mere ... pentru zimbri!”;
- “Noaptea de Halloween” – sărbătoarea de Halloween adaptată specificului local;

⁹¹ <http://dragdehateg.org/programe-educationale/>

- Ziua Europeană a Parcurilor;
- Ziua Mondială a Mediului;
- Ziua Zimbrului.

În plus, administrația parcului a editat un manual "Ținutul Zimbrului", predat în școlile de pe raza ariei naturale protejate ca disciplină opțională, iar periodic organizează acțiuni de ecologizare – igienizare a anumitor zone cu ajutorul voluntarilor.

Administrația Parcului Național Munții Măcinului colaborează cu Inspectoratul Școlar Județean Tulcea, școlile din zonă, cercurile de biologie, ONG-uri și universități, organizând activități tematice conform unui calendar ecologic. Astfel, luna martie este Luna Pădurilor, luna aprilie este Luna Păsărilor, luna mai este Luna Biodiversității, luna iunie este Luna Mediului, luna octombrie este Luna Animalelor, luna noiembrie este Luna Peisajului Hercinic, luna decembrie este Luna Voluntariatului. De asemenea, în fiecare an este organizat un concurs "Tradiții, oameni și natură", organizat de ziua parcului, iar în lunile iunie-iulie sunt organizate tabere Junior Ranger.

B. Interpretarea naturii

După cum a fost menționat și în cadrul subcapitolului 3.2., majoritatea ariilor protejate majore au realizat în perioada 2007-2015 investiții importante în infrastructura de vizitare. O parte a acestei infrastructuri (centre de vizitare, trasee educative și tematice) joacă un rol deosebit în interpretarea patrimoniului natural și cultural din aceste areale. Mai jos sunt date câteva exemple în acest sens:

Administrația Parcului Național Ceahlău a realizat Centrul de Vizitare Izvorul Muntelui. Centrul poate fi un bun exemplu de interpretare a naturii, dispunând de un spațiu interior cu 3 săli tematice (sala centrală "Legendele stâncilor de pe Ceahlău", sala Flora și Fauna, sala Habitate) și o sală de proiecții filme despre Parcul Național Ceahlău cu o variantă de prezentare în format 3D, dar și de un spațiu exterior cu: potecă tactilă pentru presopunctura tălpilor cu textură formată din pietre de râu, mușchi, conuri de molid și alte materiale specifice zonei), amfiteatru din bușteni, labirintul "Pânza paianjenului" amenajat între trunchiurile brazilor, potecă de orientare în jurul spațiului exterior. În plus, în parc au fost amenajate două trasee educative: *Durau-Cabana Fantanele-Cabana Dochia* (7 km, 16 panouri informative) și *Izvorul Muntelui-Cabana Dochia-Igheabul cu Hotar* (8,5 km, 22 panouri informative). Broșurile cu descrierea celor două trasee pot fi descărcate de pe pagina web a parcului (www.ceahlaupark.ro) sau pot fi obținute de la punctele de vizitare. De-a lungul celor două trasee educative sunt oferite informații despre pădure și procesele naturale ale acesteia, despre diferite specii vegetale (brad, molid, jnepeniș, larice), despre râurile de munte, despre zona subalpină, despre calcarele din Ceahlău, despre gresiile și conglomeratele existente în parc, despre diferite obiective naturale de pe cele două trasee (Stânca Dochiei, Panaghia, Cușma Dorobanțului, Cetățuia și Călugării).

Administrația Parcului Național Defileul Jiului a amenajat Centrul de Vizitare al parcului în orașul Bumbești Jiu. Dintre facilitățile de care dispune parcul se remarcă: o sală de expoziții în care există o machetă a parcului în format 3D, materiale informative, infotouch, dar sunt redată și elemente ale arhitecturii tradiționale locale (o prispă oltenească). Interpretarea realizată în cadrul centrului de vizitare poate fi completată prin intermediul *traseului educativ aflat în apropiere (Poveștile pădurii)*. Cu o lungime de 5,8 km, traseul este special conceput pentru copii claselor 4-6. Principalele teme sunt: viața animalelor în pădurea de fag, pajștea și locuitorii ei, viața dintr-un pârau de munte, formarea "lemnului mort" și arborii cu forme ciudate, livada și polenizarea pomilor, gospodăria tradițională a localnicilor, formarea unui defileu.

Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului a dezvoltat cu concept interpretativ unitar în care sunt îmbinate trei direcții de interpretare strategice identificate la nivelul acestui areal: Povestea Pământului – geodiveritatea; Povestea Vieții – biodiversitatea și Povestea Omului – cultura.

În acest sens au fost realizate 6 centre de vizitare (Expoziția Balauri, Dragoni, Dinozauri (orașul Hațeg), Centrul pentru Știință și Artă (comuna General Berthelot); Casa Vulcanilor (comuna Densuș); Casa Dinozaurilor Pitici (sat Sânpetru, comuna Sântămăria Orlea), Casa Tradițiilor (sat Sânpetru, comuna Sântămăria Orlea) și Casa Miniaturilor (comuna Totești)); 6 trasee tematice (Drumul Vulcanilor, Valea Dinozaurilor, Istorie și Legende, Natură și Tradiție, Tăul Fără Fund și Cetatea Regală a Hațegului), precum și câteva evenimente anuale (Crosul Cetății Regale a Hațegului - aprilie, Săptămâna Europeană a Geoparcurilor - mai, Ziua Geoparcului - iunie, Festivalul Dinozaurilor – iulie și Ziua Vulcanilor - august). În acest context au fost dezvoltate o serie de proiecte ce îmbină infrastructura de vizitare, voluntariatul și educația (Livada Senzorială, Grădina Aromată a Timpului, Valea Dinozaurilor, Ambasadorii Geoparcului, Educație cu Andi Andezit, Banca de Ecoinvestiții în Educație etc.) și au fost dezvoltate o serie de programe turistice și programe educaționale, oferite de partenerii locali (ex. Drag de Hațeg, Geomedia, Centrul de Resurse pentru Acțiune Locală, Asociația Femeilor din Sântămăria Orlea etc.).

C. Păstrarea meșteșugurilor locale

Pierderea tradițiilor și în special a meseriilor tradiționale este una din principalele probleme cu care se confruntă satul românesc. În general, parcurile promovează meșteșugurile și meșteșugarii locali în cadrul evenimentelor pe care le organizează, iar odată cu realizarea centrelor de vizitare, oferă posibilitatea meșteșugarilor din comunitatea locală să își expună produsele aici.

Un exemplu în acest sens îl constituie **Centrul de Vizitare al Parcului Natural Vânători Neamț**, unde a fost creat și un *Centru comunitar pentru localnici*, care organizează: întâlniri pentru învățarea meșteșugurilor tradiționale zonei, antrenarea populației din zonă în acțiuni care vizează conservarea naturii, expoziții permanente și temporare.

D. Menținerea arhitecturii locale

Păstrarea arhitecturii tradiționale în cadrul ariilor naturale protejate și în imediata lor vecinătate reprezintă un deziderat pentru dezvoltarea turistică durabilă a acestor areale, iar unele zone au făcut pași importanți în acest sens. Printre inițiativele ce merită a fi remarcate, și care ar putea fi multiplicare se remarcă:

- *Regulamentul cadru de urbanism pentru Rezervația Biosferei Delta Dunării*, adoptat prin HG nr. 1516/2008 (<https://www.oar-bucuresti.ro/anunturi/2010/04/01/b/Regulament%20construire%20Delta%20Dunarii%20HG1516.pdf>). Regulamentul stabilește regulile de ocupare a terenurilor, de amplasare a construcțiilor și amenajărilor aferente acestora, precum și normele generale de arhitectură. Prevederile regulamentului sunt obligatorii în cazul elaborării sau reactualizării planurilor urbanistice generale ale localităților rurale din Delta Dunării, cu respectarea specificului local.
- Administrația Parcului Național Piatra Craiului a realizat un *Ghid de construire în zona de dezvoltare durabilă a Parcului Național Piatra Craiului* (<http://propark.ro/images/uploads/file/publicatii/Ghid%20P%20Craiului-extras.pdf>). Ghidul este un instrument util atât investitorilor ce doresc să construiască în această zonă, cât și autorităților locale, trasând reguli pentru construcții noi, reguli și principii pentru renovarea / reabilitarea / restaurarea clădirilor, reguli și principii pentru demolări, reguli și principii pentru amenajări exterioare – curți, grădini, drumuri, alei, garduri, spații publice, parcuri. Prevederile expuse în acest ghid pot fi preluate de regulamentele de urbanism pentru toate planurile din zonă.

- Asociația Mișcarea pentru Acțiune și Inițiativă Europeană a implementat proiectul *Arhitectura tradițională în Geoparcul Platoul Mehedinți. Studiu de caz comunele Isverna, Balta și Ponoarele*, finanțat de Administrația Fondului Cultural Național. Printre activitățile din cadrul proiectului s-a numărat și realizarea unui ghid de recomandări destinat primăriilor și consiliilor locale privind promovarea și protejarea arhitecturii tradiționale din Geoparcul Platoul Mehedinți (http://www.arhitectura-gpmh.ro/Content/raport_site.pdf)
- Ordinul Arhitecților din România, Filiala Alba, în parteneriat cu Consiliul Județean Alba, a realizat un ghid de arhitectură locală, intitulat *Casa tradițională din Țara Moților. Evoluție, specific, funcții contemporane*, în cadrul proiectului ARHITECTURA LOCALĂ, CONSTIENTIZARE ȘI VALORIZARE (<http://www.cjalba.ro/wp-content/uploads/2013/03/TaraMotilor.pdf>)
- există cazuri în care, la realizarea / revizuirea PUG-urilor, autoritățile publice locale colaborează cu administrațiile parcurilor, în vederea realizării unui set de măsuri minimale pentru menținerea arhitecturii locale. Un exemplu în acest sens îl constituie colaborarea dintre Consiliul Local Bumbesti Jiu și Administrația Parcului Național Defileul Jiului.

E. Contribuția turismului la conservarea naturii

Un model de bună practică în privința contribuției turismului la conservarea naturii poate fi *Fondul de conservare* creat la nivelul destinației ecoturistice Mara – Cosău – Creasta Cocoșului. Fondul a fost creat de WWF în anul 2012, în cadrul unui proiect finanțat de UNEP și de Comisia Europeană și este gestionat de Centrul de Ecologie și Turism Maramureș – ONG local ce face parte din Parteneriatul Local. Prin acest fond sunt colectate donații fixe anuale de la operatori turistici din zonă (pensiuni turistice, tur-operatori locali și tur-operatori care oferă pachete turistice în zonă), precum și încasările ce rezultă din vânzarea hărții-souvenir Drumul Moștenirii Maramureșene, dar și donații individuale de la turiștii care vor să aibă o contribuție mai consistentă.

Fondul acoperă nevoi ale ariilor protejate pentru care nu există resurse financiare, precum întreținerea sau marcarea traseelor turistice existente, crearea de noi trasee tematice în ariile naturale și nevoi legate de dezvoltarea durabilă a zonei, precum îmbunătățirea serviciilor și a infrastructurii turistice locale, dezvoltarea capacității administrației publice locale sau îmbunătățirea politicilor locale de dezvoltare pentru integrarea principiilor de sustenabilitate.⁹²

3.6. Factori cu potențial de implicare în dezvoltarea ecoturismului în România

Există o multitudine de actori implicați în dezvoltarea ecoturismului în România. Unii dintre aceștia joacă un rol mai important decât alții, dar fiecare își aduce o contribuție deosebită în dezvoltarea ecoturismului. Actorii esențiali pot fi clasificați astfel: instituții guvernamentale, administrații publice locale, administrații ale ariilor protejate, membri ai sectorului turistic privat, organizații neguvernamentale, comunități locale, finanțatori, mediul universitar, turiști.

A. Șapte instituții guvernamentale sunt esențiale pentru dezvoltarea ecoturismului: Ministerul Turismului, Ministerul Mediului, Ministerul Apelor și Pădurilor, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, Ministerul Fondurilor Europene, Ministerul Culturii și Identității Naționale, Ministerul Educației Naționale.

Ministerul Turismului are printre atribuții elaborarea strategiei naționale de dezvoltare turistică, a strategiei de dezvoltare a produselor și destinațiilor turistice, elaborarea de politici publice privind turismul, inițierea, elaborarea și promovarea de proiecte de acte normative în domeniul turismului. Autoritatea publică centrală pentru turism a inițiat procesul de elaborare a Strategiei Naționale de

⁹² <http://ecomaramures.com/fondul-de-conservare/>

Ecoturism și a implementat o serie de activități ce au avut drept scop dezvoltarea ecoturismului, printre care: realizarea setului de criterii și a indicatorilor de evaluare pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice din România, organizarea unor seminarii în țară pentru promovarea conceptelor de ecoturism și destinație ecoturistică, evaluarea și desemnarea primelor destinații ecoturistice din România, participarea în cadrul unor proiecte ce vizează dezvoltarea destinațiilor ecoturistice din țară (ex. Proiectul *Rețeaua națională de destinații de ecoturism – instrument de dezvoltare durabilă*, proiect implementat de AER, în parteneriat cu autoritatea publică centrală pentru turism, finanțat prin granturile SEE 2009-2014).

Ministerul Mediului (MM) elaborează politica în domeniul mediului, acționează pentru a proteja mediul și resursele naturale, pentru a garanta generației actuale și celor viitoare un mediu curat, în armonie cu dezvoltarea economică și progresul social.

Agencia Națională pentru Arii Naturale Protejate (ANANP) este instituție publică aflată în subordinea autorității publice centrale pentru protecția mediului, înființată prin Legea nr. 95/2016 privind înființarea Agenției Naționale pentru Arii Naturale Protejate și pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, cu modificările și completările ulterioare. Printre altele, ANANP propune spre elaborare strategii și programe în domeniul ariilor naturale protejate; verifică și avizează măsurile de conservare, planurile de management și regulamentele ariilor naturale protejate; coordonează și verifică implementarea de către structurile de administrare a planurilor de management și activităților aferente ariilor naturale protejate; asigură suportul tehnic necesar pentru fundamentarea actelor normative, a strategiilor și politicilor privind ariile naturale protejate, precum și armonizarea cu acquis-ul comunitar, convențiile, acordurile și tratatele la care România este parte.

Ministerul Apelor și Pădurilor (MAP) își desfășoară activitatea în domeniile: planificare strategică, managementul fondului forestier și cinegetic, gospodărirea apelor, hidrologie, hidrogeologie, protecția, conservarea și refacerea capitalului natural din domeniul apelor și pădurilor.

Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (MDRAP) realizează, după caz, împreună cu ministerele de resort, politica guvernamentală în următoarele domenii de activitate: dezvoltare regională, coeziune și dezvoltare teritorială, cooperare transfrontalieră, transnațională și interregională, disciplina în construcții, amenajarea teritoriului, urbanism și arhitectură, locuire, locuințe, clădiri de locuit, reabilitarea termică a clădirilor, gestiune și dezvoltare imobiliar-edilitară, lucrări publice, construcții, administrație publică centrală și locală, descentralizare, reformă și reorganizare administrativ-teritorială, fiscalitate și finanțe publice regionale și locale, dialogul cu structurile asociative ale autorităților administrației publice locale, dezvoltarea serviciilor publice comunitare, ajutor de stat acordat de autoritățile administrației publice locale, parcuri industriale, gestiunea funcției publice, programarea, coordonarea, monitorizarea și controlul utilizării asistenței financiare nerambursabile acordate României de către Uniunea Europeană pentru programele din domeniile sale de activitate.

Ministerul Fondurilor Europene (MFE) este Autoritate de Management pentru Programul Operațional Infrastructură Mare pentru perioada 2014-2020. Printre axele prioritare ale programului se află și Axa Prioritară 4 - Protecția mediului prin măsuri de conservare a biodiversității, monitorizarea calității aerului și decontaminare a siturilor poluate istoric.

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR) este responsabil cu elaborarea, reglementarea și implementarea politicilor agricole comunitare și naționale și cu dezvoltarea, pe baze moderne, a domeniilor sale de activitate. MADR, prin intermediul Direcției Generale de Dezvoltare Rurală este Autoritate de Management pentru Programul Național de Dezvoltare Rurală, finanțat prin Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală.

Ministerul Culturii și Identității Naționale (MCIN) elaborează și asigură aplicarea strategiei și politicilor în domeniul culturii și patrimoniului național. Din această perspectivă, printre obiectivele sale se numără: protejarea patrimoniului cultural național, material și imaterial; promovarea valorilor culturii române în circuitul cultural și turistic internațional; susținerea moștenirii și diversității culturale; modernizarea infrastructurilor culturale.

Ministerul Educației Naționale (MEN) este responsabil cu elaborarea, coordonarea și aplicarea politicii naționale în domeniul educației. Conform „Codului educației”, educația și formarea profesională prin sistemul național de învățământ urmăresc, printre altele, cultivarea sensibilității față de problematica umană, față de valorile moral-civice, a respectului pentru natură și mediul natural, social și cultural.

B. Administrațiile publice locale (Consiliile Județene și Consiliile Locale) au atribuții în inventarierea și protejarea resurselor turistice, stimularea dezvoltării turismului la nivel local și în promovarea produselor locale.

C. Administrațiile ariilor protejate

Deși cea mai mare parte a parcurilor naturale și naționale au fost create în mod oficial imediat după 1989, preocupări cu privire la administrarea efectivă a acestora sunt de dată mai recentă (în cea mai mare parte administrațiile acestora au fost înființate între anii 1999 și 2004 și respectiv 1993 pentru Rezervația Biosferei Delta Dunării).

Ariile protejate majore din România sunt administrate după cum urmează:

- Regia Națională a Pădurilor – Romsilva administrează 22 de parcuri, din care 12 parcuri naționale și 10 parcuri naturale;
- Administrația Rezervației Biosferei Delta Dunării, instituție publică aflată în subordinea Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor, administrează Rezervația Biosferei Delta Dunării;
- Parcul Național Ceahlău este administrat de Consiliul Județean Neamț;
- Geoparcul Platoul Mehedinți este administrat de Consiliul Județean Mehedinți;
- Parcul Natural Defileul Mureșului Superior este administrat de S.C. Ocolul Silvic de Regim Gheorgheni S.A.
- Parcul Natural Văcărești este administrat de Asociația Parcul Natural Văcărești în parteneriat cu Primăria Municipiului București.
- Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior a fost administrat de A.J.P.S. Galați în perioada martie 2010 – iulie 2013. Contractul de administrare a fost reziliat datorită nerespectării obligațiilor contractuale.
- Parcul Natural Cefa – a fost administrat în perioada 2011-2014 de Regia Națională a Pădurilor – Romsilva. În prezent nu are administrație proprie.
- Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului. În prezent, Universitatea București, Facultatea de Geologie administrează doar Geoparcul UNESCO, parcul natural a rămas fără administrație proprie.

Conform *Legii 95/2016, cu modificările ulterioare*, administrarea ariilor naturale protejate neatribuite va fi asigurată de Agenția Națională pentru Arii Naturale Protejate până la constituirea instituțiilor publice din subordine, ori atribuirea acestora prin contracte de administrare sau custodie.

D. Asociații existente la nivelul sectorului

Un rol deosebit în dezvoltarea acestui domeniu îl au următoarele asociații care acționează la nivel de sector:

Asociația de Ecoturism din România (AER) – reprezintă un parteneriat între turoperatori, organizații neguvernamentale de dezvoltare locală și conservarea naturii sau asociații de turism, cu misiunea de a promova conceptul de ecoturism și dezvoltarea ecoturismului.

Printre activitățile desfășurate de asociație se remarcă: realizarea unui sistem național de certificare în ecoturism „Eco-România”; realizarea a numeroase acțiuni de marketing și promovare; acțiuni de conștientizare publică la nivel național; realizarea unor strategii de dezvoltare pentru o serie de zone / destinații; suport tehnic pentru dezvoltarea destinațiilor ecoturistice; realizarea unor cursuri de pregătire pentru persoanele implicate în administrarea ariilor protejate și a unităților de management al destinațiilor ecoturistice etc.

Asociația Națională a Agențiilor de Turism din România (ANAT) este o organizație care are drept scop reprezentarea și apărarea intereselor profesionale ale membrilor săi, pe plan intern și internațional, garantarea exercitării profesiei în turism, sporirea contribuției la ridicarea nivelului calitativ al activității turistice din România. În prezent, asociația are aproape 500 de membri activi, o parte din aceștia oferind și programe ecoturistice în țară sau străinătate.

Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural (ANTREC) este o organizație neguvernamentală, membră a Federației Europene de Turism Rural – EuroGites, constituită prin unirea liberă a persoanelor fizice și juridice în scopul de a practica sau sprijini dezvoltarea organizată a turismului rural, ecologic și cultural și pentru îmbunătățirea continuă a produsului turistic. Înființată în 1994, a ajuns în prezent la un număr de 3500 de membri în 32 de județe – proprietari de pensiuni turistice și agroturistice, meșteri populari, dar și oameni obișnuiți, susținători ai turismului rural. ANTREC sprijină și promovează inițiative legislative ce privesc stabilirea unor mecanisme economice pentru promovarea și dezvoltarea turismului ecologic.

Asociația Ghizilor Montani din România (AGMR) – asociație civilă profesională, cu rol în formarea ghizilor montani (drumeție montană, alpinism, schi în afara pârtiilor). Asociația își propune să asigure și să mențină un standard profesional ridicat în domeniu, să apere drepturile membrilor săi, să contribuie la perfecționarea legislației în domeniu, stabilirea și îmbunătățirea relațiilor cu organisme și organizații din țara și străinătate. De asemenea, organizează și participă la activități turistice, sportive, culturale și de altă natură.

Asociația Rangerilor din România (ARR) este o organizație neguvernamentală, înființată în 1996, al cărei scop este conservarea și utilizarea durabilă a capitalului natural al României, în cadrul rețelei de arii protejate. Asociația își propune: atestarea și oficializarea profesiei de ranger; conștientizarea și educarea publicului pentru conservarea resurselor naturale; încurajarea și susținerea schimburilor profesionale între rangeri; dezvoltarea resurselor umane calificate și competente pentru managementul ariilor protejate; conștientizarea și educarea publicului pentru conservarea resurselor naturale.

Asociația Administrațiilor de Arii Naturale Protejate (AAANP) a fost înființată în 2011 pentru a susține interesele și obiectivele comune ale administratorilor ariilor naturale protejate din România. Asociația luptă pentru conservarea naturii și a biodiversității; pentru promovarea dezvoltării durabile și asigurarea sustenabilității financiare a ariilor protejate; sprijină membrii asociați, în calitate de administratori de arii naturale protejate, în vederea derulării diferitelor programe sau activități; facilitarea accesului la informație a membrilor și a persoanelor interesate cu privire la studii, cercetări, burse, locuri de muncă; precum și realizarea de cursuri de formare profesională.

F. Sectorul privat, reprezentat de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare, alimentație, agrement și transport, dar și de tur-operatorii de nișă, ce oferă programe turistice specifice.

G. Organizațiile neguvernamentale oferă un forum de discuții în privința ecoturismului, creează mijloacele de comunicare între cei implicați în ecoturism. Aceste organizații pot fi puntea de legătură între ariile protejate și comunitățile de lângă acestea. Se remarcă:

- ONG-uri cu acțiune locală – unele dintre ele implicate direct în dezvoltarea viitoarelor destinații ecoturistice, preluând rolul de unitate de management al destinației (Asociația Ivan Patzaichin Mila 23, Asociația Geoecologică Accent, Asociația de Turism Retezat – ATR, Asociația Ecoturism Țara Dornelor, Asociația Mioritics, Asociația de Educație și Cultură Outdoor –AECO, Asociația Ecologic, Centrul de Ecologie Montana – CEM, Centrul pentru Arii Protejate și Dezvoltare Durabilă Bihor – CAPDD Bihor, Asociația Kogayon, Asociația Turistică Pro Gheorgheni, Asociația Grupul Ecologic de Colaborare Nera, Asociația pentru Dezvoltare Durabilă Focul Viu, Fundația ADEPT, Asociația Depresiunea Horezu etc.).
- ONG-uri cu acțiune extinsă la nivel național (Asociația de Ecoturism din România, Fundația pentru Parteneriat, Asociația Grupul Milvus, Asociația BATE ȘAUA SĂ PRICEAPĂ IAPA, Clubul de Cicloturism Napoca, Asociația Ecologie-Sport-Turism etc.).

H. Comunitatea locală joacă un rol deosebit în constituirea patrimoniului și poate contribui la oferirea de servicii de calitate turiștilor. Cu toate acestea, în majoritatea cazurilor colaborarea dintre administrația parcului și comunitatea locală este destul de redusă, ecoturismul încă nu a devenit o activitate care să aducă contribuții palpabile la dezvoltarea economiei locale.

În plus, comunitățile locale ce dețin terenuri în interiorul ariilor protejate au, în general, o atitudine ostilă la adresa ariilor naturale protejate, încă percepându-le ca factori ce frânează dezvoltarea economică viitoare a localității. Acest lucru este cauzat de restricționarea unor activități economice specifice acestor zone și a lipsei stimulentei compensatorii.

I. Finanțatorii

Instituțiile financiare dețin un rol important în dezvoltarea ecoturismului. Acestea includ instituții financiare, agenții donatoare multilaterale (Banca Mondială etc.), fonduri de capital, ONG-uri, bănci private. Principalele posibilități de finanțare sunt prezentate în cadrul capitolului 3.7.

J. Sistemul de învățământ și cercetare

Cadrele didactice de pe toate treptele de învățământ și cercetătorii joacă un rol important, legat de facilitarea învățării în acest domeniu. În colaborare cu ONG-urile, aceștia pot să realizeze sondaje, să ofere date despre preferințele turiștilor, să strângă date despre floră și faună, să realizeze documentare și să disemineze rezultatele, să ofere materiale celor interesați, să contribuie la educația ecologică etc.

Câteva universități realizează programe de masterat specializate în acest sens (de exemplu Universitatea din București, Universitatea Babeș Bolyai Gheorghieni, Universitatea Creștină Dimitrie Cantemir Sibiu, Universitatea Lucian Blaga Sibiu, Universitatea Ecologică București etc.), altele oferă în cadrul planurilor de învățământ de licență discipline precum „Ecoturism și turism rural” (Academia de Studii Economice, Facultatea de Comerț), iar altele sunt implicate direct în administrarea unor arii naturale protejate (ex. Facultatea de Geologie din cadrul Universității București care administrează Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului).

La nivel local, există numeroase exemple de programe / proiecte educaționale, derulate de școli cu administratorii / custozii ariilor naturale protejate. De asemenea, unele parcuri au realizat și manuale educative opționale (de exemplu: manualul “Ținutul zimbrului” pentru Parcul Natural Vânători Neamț sau manualul ecologic referitor la Parcul Național Piatra Craiului), folosite în școlile din comunitățile locale.

Dintre instituturile de cercetare care au realizat / realizează proiecte în acest domeniu se remarcă: Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism, Institutul Național de Cercetare Dezvoltare Delta Dunării, Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Protecția Mediului, Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice.

H. Turiștii – sunt actorii principali și cei mai activi participanți în domeniu. Ei oferă motivații pentru activitățile tuturor celorlalți actori implicați.

3.7. Posibilități de finanțare

În cadrul studiului *“Evaluarea contribuției ecosistemelor din ariile naturale protejate la dezvoltarea economică și bunăstarea umană în România”*, realizat în cadrul proiectului PNUD-GEF intitulat *“Îmbunătățirea sustenabilității financiare a sistemului de arii protejate din Carpați”*, se apreciază că subfinanțarea este una din principalele probleme cu care se confruntă ariile naturale protejate din România. Spre exemplu, RNP Romsilva, structură ce administrează 22 de parcuri naționale și naturale, alocă din bugetul propriu circa 16 milioane lei anual, sumă folosită pentru activitățile curente ale parcurilor. Conform studiului PNUD-GEF, se consideră că resursele financiare reprezintă doar aproximativ 50% din nivelul de bază (salarii, utilități, combustibil și echipamente de bază) și 30% din nivelul optim de finanțare (implementarea completă a tuturor planurilor de management a ariei naturale protejate).⁹³

Pentru a putea să își atingă obiectivele pentru care au fost înființate, parcurile au accesat fonduri prin diverse programe de finanțare.

În faza inițială, unele arii protejate au beneficiat de sprijin prin intermediul unor proiecte internaționale, a căror impact pare a fi fost deosebit de pozitiv (inclusiv asupra culturii manageriale)⁹⁴:

- Proiectul privind managementul biodiversității (GEF - Banca Mondială, implementat între 1999 și 2004), implicând Parcul Național Piatra Craiului, Parcul Național Retezat și Parcul Natural Vânători-Neamț, cu scopul dezvoltării planurilor de management în aceste arii protejate pilot.
- Proiectul privind biodiversitatea în Delta Dunării sprijinit din 1993 pentru înființarea echipei de administrare a RBDD și care a condus la primul plan de management în 1996.
- Proiectul Carnivore Mari din Carpați, implementat între 1993 și 2003 și sprijinit de WWF, Wildlife International și GTZ – s-a axat pe cercetarea, monitorizarea și dezvoltarea produselor turistice bazate pe carnivorele mari din Parcul Național Piatra Craiului.

Începând cu anul 2007 majoritatea parcurilor⁹⁵ au derulat proiecte prin Programul Operațional Sectorial, Axa prioritară 4 – “Implementarea sistemelor adecvate de management pentru protecția naturii”, dar au fost și parcuri care au accesat fonduri prin alte programe de finanțare, respectiv prin: programele de cooperare transfrontalieră (ex. Parcul Natural Apuseni, Parcul Natural Porțile de Fier, Rezervația Biosferei Delta Dunării), prin Programul Operațional pentru Pescuit (Rezervația Biosferei Delta Dunării), Programul de Cooperare Transnațională Sud-Estul Europei (Parcul Natural Munții Maramureșului, Parcul Național Piatra Craiului, Parcul Natural Porțile de Fier, Rezervația Biosferei Delta Dunării), granturile SEE 2009 – 2014 (ex. Parcul Național Retezat) etc.

⁹³ UNDP, RNP Romsilva, WWF, *Evaluarea contribuției ecosistemelor din ariile naturale protejate la dezvoltarea economică și bunăstarea umană în România* (http://undp.ro/libraries/projects/Evaluarea_contributiei_ecosistemelor_din_ariile_protejate_la_dezvoltarea_economica_si_bunastarea_umana_in_Romania.pdf)

⁹⁴ *** OMT (2005), *Technical assistance for the elaboration of the ecotourism strategy of Romania* (Final report)

⁹⁵ excepție ar face ariile protejate ce au întâmpinat probleme în activitatea de administrare - Parcul Natural Lunca Prutului Inferior, Parcul Natural Cefa

Dintre acestea, cel mai mare impact l-au avut proiectele finanțate prin POS Mediu. De exemplu, începând cu anul 1999 parcurile aflate în subordinea Romsilva au derulat proiecte în valoare totală de aproximativ 40 milioane euro, din care aproape 25 milioane euro au fost fonduri atrase prin POS Mediu.⁹⁶

Acestea au constituit o sursă importantă de finanțare pentru realizarea sau revizuirea planurilor de management, pentru realizarea unor investiții în infrastructura de vizitare (marcaje, poteci tematice, platforme de observare, centre de vizitare și puncte de informare etc.), pentru realizarea unor activități privind menținerea și îmbunătățirea stării de conservare, activitățile de consultare, conștientizare și informare, activitățile de instruire.

Pentru perioada viitoare de programare, există numeroase alternative de finanțare aflate la îndemâna administrațiilor ariilor protejate, a autorităților locale din interiorul sau din apropierea ariilor protejate, a agenților economici implicați în activități de ecoturism și a ONG-urilor care desfășoară activități în domeniul ecoturismului sau protecției mediului. Dintre acestea se remarcă:

A. Fonduri naționale

■ Politica de investiții a Ministerului Turismului (MT)

MT gestionează programe care vizează dezvoltarea infrastructurii turistice și promovarea turistică a României. Acestea sunt:

- ***Programul multianual de marketing și promovare turistică***, care urmărește:
 - promovarea celor mai importante destinații și forme de turism din România pe piața internă și pe principalele piețe turistice din străinătate;
 - definirea și promovarea brandului turistic național, în scopul creării unei imagini pozitive a României ca destinație turistică pe plan național și internațional.
- ***Programul multianual de dezvoltare a destinațiilor, formelor și produselor turistice***, care vizează, printre altele, realizarea următoarelor obiective:
 - dezvoltarea unor forme, produse și destinații turistice importante din România;
 - participarea în cadrul unor proiecte comune inițiate pe plan intern și internațional în domeniul turismului.

Programul pentru dezvoltarea investițiilor în turism a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 558/2017, cu modificările și completările ulterioare.

■ Ministerul Mediului – prin *Administrația Fondului pentru Mediu* care funcționează ca organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, fiind principala instituție care asigură suportul financiar pentru realizarea proiectelor și programelor pentru protecția mediului.

Printre proiectele eligibile pentru finanțare din aceste fonduri se numără și proiecte privind conservarea biodiversității și administrarea ariilor naturale protejate, educația și conștientizarea publicului privind protecția mediului, realizarea de piste pentru bicicliști.

Beneficiari eligibili: operatori economici; ONG-uri; unități administrativ-teritoriale; unități și instituții de învățământ; posesorii și ocoale silvice; unități de cult; instituții publice; asociații de dezvoltare intercomunitară; institute de cercetare-dezvoltare; asociații de proprietari; persoane fizice; persoane fizice autorizate; întreprinderi individuale și întreprinderi familiale.

⁹⁶ <http://www.agerpres.ro/economie/2015/07/13/natura-si-biodiversitate-romania-si-ariile-sale-naturale-protejate-12-08-12>

■ **Ministerul Finanțelor Publice – Programul Ajutoare de Stat pentru Finanțarea Proiectelor pentru Investiții**

Obiectivul ajutorului de stat regional este de a sprijini dezvoltarea economică și crearea de locuri de muncă în regiunile defavorizate. În termeni generali, ajutorul de stat înseamnă orice ajutor (indiferent de forma sa) acordat unor anumite întreprinderi (actori care desfășoară activități economice) de către autoritățile publice.

Prin schema de ajutor de stat sunt sprijinite investițiile care promovează dezvoltarea regională prin crearea de locuri de muncă (Hotărârea Guvernului nr. 332 din 2014 privind instituirea unei scheme de ajutor de stat pentru sprijinirea investițiilor care promovează dezvoltarea regională prin crearea de locuri de muncă, cu modificările și completările ulterioare) și investițiile cu impact major în economie (Hotărârea Guvernului nr. 807/2014 pentru instituirea unor scheme de ajutor de stat având ca obiectiv stimularea investițiilor cu impact major în economie).

Beneficiari eligibili (pentru ambele scheme): întreprinderi nou-înființate sau întreprinderi în activitate, atât IMM-uri cât și întreprinderi mari, cu personalitate juridică.

■ **Ministerul pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenariat (MMACA) – Programul național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului – finanțarea investițiilor prin schema de ajutor de minimis**

Programul urmărește stimularea dezvoltării meșteșugurilor și a micii industrii din România, a întăririi clasei de mici meșteșugari și artizani, care își desfășoară activitatea individual sau organizat prin intermediul asociațiilor ori al altor organizații, în special în localitățile rurale, dar și în cele urbane, protejarea meseriilor care presupun un număr mare de operații executate manual în practicarea lor și relansarea serviciilor și a produselor realizate de aceștia, în special a celor cu specific tradițional, inclusiv obiecte de artă populară și artizanat, promovarea acestor produse și servicii pe piețele naționale și internaționale.

Beneficiari eligibili: întreprinderi mici și mijlocii definite conform prevederilor legii, respectiv societățile comerciale, societățile cooperative, inclusiv societățile cooperative meșteșugărești mixte, persoanele fizice autorizate care desfășoară activități economice în mod independent, întreprinderile individuale, întreprinderile familiale, precum și asociațiile profesionale sau fundațiile.

B. Fondurile Europene Structurale și de Investiții (ESIF)

Uniunea Europeană acordă importanța cuvenită acestui domeniu, care contribuie substanțial la atingerea obiectivelor sale economice și sociale. Astfel, turismul românesc beneficiază de fonduri nerambursabile importante, sub forma fondurilor structurale, existând numeroase posibilități de atragere a banilor europeni, fie sub forma investițiilor directe în infrastructura turistică, pentru creșterea calității serviciilor turistice, pentru pregătirea și perfecționarea personalului din domeniu, fie pentru dezvoltarea serviciilor de agrement turistic, precum și pentru valorificarea, protejarea și conservarea patrimoniului natural.

Programe Operaționale

■ **Programul Operațional Regional - cofinanțat din FEDR.**

✓ **Axa prioritară 5: Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural. Prioritatea de investiții 5.1.: Conservarea, protecția, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural.**

Programul finanțează: restaurarea, consolidarea, protecția și conservarea monumentelor istorice; restaurarea, protecția, conservarea și realizarea picturilor interioare, frescelor, picturilor murale exterioare; restaurarea și remodelarea plasticii fațadelor; dotări interioare; dotări pentru expunerea și protecția patrimoniului cultural mobil și imobil; activități de marketing și promovare turistică a obiectivului restaurat, în cadrul proiectului.

Beneficiari eligibili: autorități ale administrației publice locale și centrale, unități de cult, ONG-uri și parteneriate între aceste entități.

✓ **Axa prioritară 7: Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului.**
Prioritatea de investiții 7.1.: Sprijinirea unei creșteri favorabile ocupării forței de muncă, prin dezvoltarea potențialului endogen ca parte a unei strategii teritoriale pentru anumite zone precum și sporirea accesibilității și dezvoltarea resurselor naturale și culturale specifice.

Programul finanțează: dezvoltarea infrastructurii pentru turismul balnear; crearea și extinderea infrastructurii de agrement, inclusiv a utilităților aferente; amenajarea obiectivelor turistice naturale de utilitate publică precum și crearea/ modernizarea infrastructurilor conexe de utilitate publică; dezvoltarea de infrastructuri publice la scară mică pentru valorificarea atracțiilor turistice; activități de marketing și promovare turistică ale obiectivului finanțat.

Beneficiari eligibili: autorități ale administrației publice locale și parteneriate între acestea. Teritoriile vizate sunt localitățile din mediul urban și rural, inclusiv stațiunile turistice.

■ Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM)

✓ **Axa Prioritară 4 - Protecția mediului prin măsuri de conservare a biodiversității, monitorizarea calității aerului și decontaminare a siturilor poluate istoric.** *Prioritatea de investiții 4.1 Creșterea gradului de protecție și conservare a biodiversității și refacerea ecosistemelor degradate*

Programul finanțează, printre altele: continuarea elaborării planurilor de management/seturilor de măsuri de conservare / planurilor de acțiune pentru ariile naturale protejate (inclusiv cele situate în mediul marin) și pentru speciile de interes comunitar neacoperite de proiectele anterioare; implementarea planurilor de management / seturilor de măsuri de conservare/ planurilor de acțiune pentru ariile naturale protejate și pentru speciile de interes comunitar aprobate (inclusiv cele situate în mediul marin); măsuri pentru menținerea și îmbunătățirea stării de conservare a speciilor și habitatelor de importanță comunitară; monitorizarea și evaluarea stării de conservare a speciilor și habitatelor de importanță comunitară; acțiuni de completare a nivelului de cunoaștere a biodiversității și ecosistemelor (monitorizarea și evaluarea speciilor și habitatelor, cunoașterea factorilor de presiune exercitați asupra biodiversității, inclusiv a speciilor invazive etc.)

Beneficiari eligibili: MM, custozi/administratori ai ariilor naturale protejate, ANANP, ONG-uri, institute de cercetare, universități, autorități ale administrației publice centrale/locale, alte structuri în coordonarea /subordonarea autorităților centrale / locale.

■ Programul Operațional pentru Pescuit și Afaceri Maritime (POPAM) - cofinanțat prin FEPAM.

✓ **Obiectivul tematic 3 - Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii, a sectorului agricol și a sectorului de pescuit și acvacultură**

POPAM sprijină diversificarea activității economice în sectorul de pescuit și în zonele pescărești, prin investiții pentru diversificarea activităților de pescuit în ape interioare către alte activități în afara pescuitului (inclusiv turism).

✓ **Obiectivul tematic 6 - Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor**

În cadrul acestui obiectiv tematic, POPAM sprijină protecția și restaurarea biodiversității marine, reducerea impactului negativ al pescuitului asupra mediului marin. POPAM sprijină exploatarea sustenabilă a apelor marine și a zonelor costiere, promovarea pescuitului sustenabil în apele interioare și în fermele de acvacultură.

În privința măsurilor pentru protejarea și conservarea biodiversității în cursurile râurilor și apelor marine, acțiunile finanțate prin POPAM sunt complementare celor finanțate prin POIM.

■ **Programul Operațional Competitivitate (POC)** - cofinanțat prin FEDR.

✓ **Axa Prioritară 2: Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC) pentru o economie digitală competitivă.**

Unul din obiectivele specifice acestei axe este consolidarea aplicațiilor TIC pentru guvernare electronică, e-learning, incluziune digitală și cultură online. Prioritare vor fi mai ales acele intervenții ce pot conduce la dezvoltarea afacerilor locale pe bază de produse/servicii culturale digitale.

Beneficiari eligibili: întreprinderi (microîntreprinderi, întreprinderi mici și mijlocii) care își desfășoară activitatea în România, în cadrul clusterelor centrate pe domeniul TIC sau consorții (parteneriate) de întreprinderi care își desfășoară activitatea în România, în cadrul clusterelor centrate pe domeniul TIC

■ **Programul Operațional Capital Uman (POCU)** stabilește prioritățile de investiții, obiectivele specifice și acțiunile asumate de către România în domeniul resurselor umane.

În domeniul ecoturismului se vor putea implementa proiecte în cadrul:

✓ **Axei prioritare 3. Locuri de muncă pentru toți.** Obiectivele tematice: 8. Promovarea unor locuri de muncă durabile și de calitate și sprijinirea mobilității lucrătorilor și 10. Efectuarea de investiții în domeniul educației, al formării și al formării profesionale în vederea dobândirii de competențe și a învățării pe tot parcursul vieții

Beneficiari eligibili: furnizori de formare, furnizori de servicii de ocupare, evaluare, certificare, comptente, syndicate, patronate, ONG-uri, organizații de tineret în parteneriat cu angajatori/ Angajatori, MMFPSPV/ SPO, persoane fizice care intenționează să deschidă o afacere, IMM-uri nonagricole din urban, angajatori/ sindicat/ patronate care își desfășoară activitatea în sectoarele economice, etc

✓ **Axei prioritare 6. Educație și competențe.** Obiectivele tematice: 8. Promovarea sustenabilității și calității locurilor de muncă și sprijinirea mobilității forței de muncă și 10. Investiții în educație, formare și formare profesională pentru competențe și învățare pe tot parcursul vieții

Beneficiari eligibili: furnizori de formare, furnizori de servicii de ocupare, evaluare, certificare, comptente, syndicate, patronate, ONG-uri, organizații de tineret în parteneriat cu angajatori/ Angajatori, MMJS/ SPO, persoane fizice care intenționează să deschidă o afacere, IMM-uri nonagricole din urban, angajatori/ sindicat/ patronate care își desfășoară activitatea în sectoarele economice, etc

Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) 2014 - 2020

PNDR este programul prin care se acordă fonduri europene nerambursabile pentru dezvoltarea economico – socială a spațiului rural din România, aprobat de Comisia Europeană. Programul este cofinanțat din FEADR.

✓ **Măsura 6. Dezvoltarea fermelor și a întreprinderilor.** Prin *sub-măsura 6.2 - „Sprijin pentru înființarea de activități neagricole în zone rurale” și sub-măsura 6.4 - „Investiții în crearea și dezvoltarea de activități neagricole”* sunt finanțate: activitățile de producție, activitățile meșteșugărești (activități de

artizanat și alte activități tradiționale neagricole – olărit, brodat, prelucrare manuală a fierului, lânii, lemnului, pielii etc); activitățile turistice (ex: servicii agroturistice de cazare, servicii turistice de agrement și alimentație publică), serviciile (ex: medicale, sociale, informatice etc.).

Beneficiari eligibili: - *submăsura 6.2:* Fermieri sau membrii unei gospodării agricole, care își diversifică activitatea prin înființarea unei activități non-agricole în spațiul rural pentru prima dată, Micro-întreprinderi și întreprinderi mici existente din spațiul rural, care își propun activități nonagricole, pe care nu le-au mai efectuat până la data aplicării pentru sprijin, Micro-întreprinderi și întreprinderi mici noi, înființate în anul depunerii aplicației de finanțare sau cu o vechime de maxim 3 ani fiscali, care nu au desfășurat activități până în momentul depunerii acestora (start-ups);

-*submăsura 6.4:* micro-întreprinderi și întreprinderi non-agricole mici existente și nou înființate din spațiul rural; fermieri sau membrii unor gospodării agricole care își diversifică activitatea de bază agricolă prin dezvoltarea unei activități non-agricole în zona rurală în cadrul întreprinderii deja existente încadrabile în microîntreprinderi și întreprinderi mici.

✓ **Măsura 7 - Servicii de bază și reînnoirea satelor în zonele rurale – operațiunile vor fi desfășurate în cadrul a două sub-măsuri:**

- *Sub-măsura 7.2. Sprijin pentru investiții în crearea, îmbunătățirea și extinderea tuturor tipurilor de infrastructuri la scară mică, inclusiv investiții în domeniul energiei din surse regenerabile și a sistemelor de economisire a energiei.*

Beneficiari eligibili: comunele și asociațiile acestora conform legislației naționale în vigoare; ONG-uri pentru investiții în infrastructura educațională (grădinițe) și socială (creșe și infrastructură de tip after-school).

- *Sub-măsura 7.6. Sprijin pentru studii și investiții asociate cu întreținerea, refacerea și modernizarea patrimoniului cultural și natural al satelor al peisajelor rurale și al siturilor de înaltă valoare naturală, inclusiv cu aspectele socioeconomice conexe, precum și acțiuni de sensibilizare ecologică.*

Beneficiari eligibili: comunele definite conform legislației în vigoare; ONG-uri; unități de cult; persoane fizice autorizate/societăți comerciale care dețin în administrare obiective de patrimoniu cultural de utilitate publică, de clasă B.

✓ **Măsura 9 – Înființarea de grupuri și organizații de producători în agricultură și silvicultură –** are ca scop asocierea producătorilor agricoli pentru a se adapta mai bine la cerințele pieței și pentru a avea acces la tehnologii de producție moderne și unitare, corespunzătoare solicitărilor procesatorilor sau comerțului cu ridicata.

Beneficiari eligibili: grupurile de producători din sectorul agricol (exceptând grupurile sprijinite prin sub-programul pomicol), care se încadrează în definiția IMM-urilor și care au fost recunoscute oficial de către autoritatea competentă înainte de solicitarea sprijinului, dar după 1 ianuarie 2014.

✓ **Măsura 10 – Agromediu și climă** - are ca scop încurajarea fermierilor (utilizatorilor de terenuri agricole) să adopte, pe baze voluntare, practici agricole care să asigure menținerea valorii de mediu a zonelor rurale, menținerea unor habitate specifice terenurilor agricole importante pentru speciile sălbatice prioritare, utilizarea durabilă a resurselor naturale și păstrarea peisajelor tradiționale.

Beneficiari eligibili: fermierii (utilizatori ai terenurilor agricole).

✓ **Măsura 15 - Servicii de silvomediu, servicii climatice și conservarea pădurilor** are în vedere completarea măsurilor de conservare a biodiversității pe terenuri forestiere aplicate prin sistemul actual de gestionare a pădurilor, prin promovarea de angajamente voluntare care să contribuie la reducerea

numărului de intervenții silvotehnice și la promovarea aplicării de tehnologii de exploatare a lemnului cu impact redus asupra solului (silvicultură cu impact redus) pe suprafețele angajate.

Beneficiari eligibili: proprietarii de terenuri din fondul forestier național (proprietate privată a persoanelor fizice și juridice; proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale; proprietate privată a unităților administrativ-teritoriale); asociații ale proprietarilor de terenuri prevăzuți anterior.

✓ **Măsura 19 – Sprijin pentru dezvoltarea locală LEADER** - Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC) reprezintă o modalitate ce permite partenerilor locali – Grupurilor de Acțiune Locală (GAL) să elaboreze și să implementeze Strategia de Dezvoltare Locală (SDL), în baza analizei nevoilor și priorităților specifice teritoriului.

Beneficiari eligibili: Grupurile de Acțiune Locală autorizate de AM PNDR pentru perioada de programare 2014-2020.

Programe de Cooperare Teritorială

În perioada 2014-2020 România gestionează, prin Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (MDRAP), în cadrul Obiectivului „Cooperare teritorială europeană” (Interreg) 12 programe de cooperare teritorială, care beneficiază de cofinanțare europeană prin Fondul European de Dezvoltare Regională (FEDR), Instrumentul de Asistență pentru Preaderare (IPA) și Instrumentul European de Vecinătate (ENI). Dintre acestea, o importanță deosebită pentru ecoturism o au următoarele:

✓ **Programul INTERREG V-A Romania-Bulgaria; Axa Prioritară 2: O regiune verde;** Obiectiv Tematic 6: Conservarea și protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor

- *Prioritatea de Investiții 6.c: Conservarea, protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural;*
- *Prioritatea de investiții 6.d: Protejarea și refacerea biodiversității și a solurilor, precum și promovarea unor servicii ecosistemice, inclusiv prin Natura 2000 și infrastructuri ecologice.*

Parteneri eligibili: orașe, consilii locale, asociații ale autorităților publice locale, camere de comerț, asociații pentru IMM-uri, instituții educaționale (școli, universități), ministere și organisme / departamente regionale, instituții de cercetare non-profit, ONG-uri care activează în domeniile finanțate de program.

✓ **Programul INTERREG V-A Romania-Ungaria; Axa Prioritară 1: Protejarea în comun și utilizarea eficientă a valorilor comune și resurselor (Cooperare în domeniul valorilor comune și resurselor).**

Parteneri eligibili: Autorități/administrații locale și județene și instituțiile lor, ministere naționale și instituțiile lor specializate, birouri regionale ale acestora, Administrații ale parcurilor naționale/natural, Instituții pentru protecția mediului, Instituții de învățământ superior, Organizații neguvernamentale, Asociații microregionale, organizații de management al Euroregiunilor, muzee, biblioteci, teatre, biserici, birouri ale patrimoniului cultural, camere de comerț, Grupări Europene de Cooperare Teritorială (GECT), Organizații naționale responsabile pentru dezvoltarea infrastructurii de transport

✓ **Programul INTERREG IPA de Cooperare Transfrontalieră România-Serbia; Axa Prioritară 4. Atractivitate pentru turismul durabil,** prin Obiectivul 4.1 Investiții pentru creșterea cererii de rețele de turism locale și promovarea activităților turistice inovatoare și Obiectivul 4.2 Inițiative de consolidare a capacităților pentru îmbunătățirea calității și a inovației de servicii și produse turistice.

Parteneri eligibili: Autorități publice locale și regionale (Consilii județene, consilii locale, municipii, etc), Autorități publice naționale/ regionale/ de la nivelul provinciilor funcționând în aria eligibilă; Alte instituții publice guvernate de dreptul public (Instituția Prefectului, instituții de sănătate și

îngrijire, instituții de educație); Birouri – filiale ale autorităților publice naționale/ regionale active în domeniul axei prioritare (înregistrate și funcționând în aria eligibilă); Instituții non – profit și ONG-uri; Instituții religioase, legal constituite în acord cu legislația națională în vigoare; camere de Comerț; Muzeu, instituții culturale, sportive și de turism;

✓ **Programul Operațional Comun România – Ucraina; Obiectivul tematic 3: Promovarea culturii locale și protejarea patrimoniului istoric, Prioritatea 2.1 – Promovarea și conservarea patrimoniului cultural și istoric.**

Parteneri eligibili: Autorități locale și regionale, ONG-uri, Asociații și organizații reprezentative, camere de comerț, Universități, institute de cercetare, organizații educaționale/de instruire

✓ **Programul Operațional Comun România – Republica Moldova; Obiectivul tematic 3: Promovarea culturii locale și protejarea patrimoniului istoric, Prioritatea 2.1 – Promovarea și conservarea patrimoniului cultural și istoric.**

Parteneri eligibili: Autorități locale și regionale, ONG-uri, Asociații și organizații reprezentative, Camere de comerț, Universități, institute de cercetare, organizații educaționale/de instruire

✓ **Programul Transnațional Dunărea; Axa prioritară 2 - Responsabilitatea față de mediu și cultură în Regiunea Dunării, Prioritatea de Investiții: Utilizarea sustenabilă a patrimoniului și resurselor naturale și culturale.**

Parteneri eligibili: autorități locale/ regionale/ naționale; organisme de drept public; Grupări Europene de Cooperare Teritorială (GECT); organizații internaționale și organisme private, inclusiv IMM-uri.

✓ **Programul de cooperare interregională INTERREG EUROPE; Axa prioritară 4 - Mediu și utilizarea eficientă a resurselor, Prioritatea de Investiții: 6 (c) - Conservarea, protejarea, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural.**

Parteneri eligibili: Autoritățile publice (în special Autoritățile de Management), Organisme de drept public, Organisme private non-profit

✓ **Programul Operațional Comun Bazinul Mării Negre; Obiectivul tematic 1: Promovarea afacerilor și a antreprenoriatului în Bazinul Mării Negre, Prioritatea 1.1 Promovarea în comun a afacerilor și antreprenoriatului în sectoarele turism și cultură.**

Parteneri eligibili: autorități publice locale și regionale, agenții de dezvoltare, mediu și turism, camere de comerț, ONG-urilor, instituții de învățământ și culturale.

✓ **Programul de Cooperare Transfrontalieră ENPI Ungaria – Slovacia – România – Ucraina;**

- *Prioritatea 1: Promovarea dezvoltării economice și sociale. Măsura 1.1: Dezvoltarea armonizată a turismului și Măsura 1.2: Crearea de condiții mai bune pentru dezvoltarea IMM-urilor și a afacerilor*

- *Prioritatea 2: Îmbunătățirea calității mediului înconjurător. Măsura 2.1: Protecția mediului, managementul și utilizarea durabilă a resurselor naturale.*

Parteneri eligibili: organizații locale, regionale și naționale care implementează politici în domeniile definite ca priorități de program; instituții de utilitate publică precum asociațiile și promotorii dezvoltării regionale, agenții de dezvoltare și inovare, instituții de cercetare și universități; asociații regionale și locale ale întreprinderilor (camere de comerț, sindicate), organizații profesionale; structuri regionale și locale de guvernare și organizațiile acestora constituite ca entități legale, consilii regionale.

■ LIFE – Programul pentru Mediu și Climat

Programul este divizat în două sub-programe: Mediu și Acțiune pentru Climat.

Sub-programul Mediu este compus din trei domenii prioritare:

- *Mediu și utilizarea rațională a resurselor* – soluții inovatoare pentru o mai bună implementare a politicilor din domeniul mediului;
- *Biodiversitate* – practici mai bune pentru a stopa pierderea biodiversității și pentru restabilirea serviciilor ecosistemice, acordând totodată un sprijin considerabil siturilor Natura 2000 (cel puțin 50% din resursele financiare ale acestui sub-program vor fi alocate acestui aspect);
- *Guvernanță și informare în materie de mediu* – campanii de sensibilizare, schimb de cunoștințe, difuzare de bune practici, o mai bună aplicare a legilor în vigoare.

Sub-programul Acțiune pentru climat este compus din trei domenii prioritare:

- *Atenuarea schimbărilor climatice* – reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;
- *Adaptarea la schimbările climatice*;
- *Guvernanță și informare în materie de climat* – ameliorarea sensibilizării, a comunicării, cooperării și difuzării de măsuri de atenuare și de adaptare la schimbările climatice.

Beneficiari eligibili: organisme publice și organizații comerciale private, organizații private fără scop comercial (inclusiv ONG-uri).

■ **ERASMUS +** - sprijină investițiile în educație, formare și tineret sub forma mobilității în scop educațional, a parteneriatelor pentru inovare și a sprijinului acordat politicilor.

Obiectivele programului Erasmus+ în domeniul educației și formării sunt următoarele:

- îmbunătățirea competențelor și aptitudinilor esențiale pentru piața muncii;
- favorizarea îmbunătățirilor calitative, excelenței în inovare și internaționalizării la nivelul instituțiilor de educație și formare;
- creșterea gradului de conștientizare cu privire la spațiul european al învățării pe tot parcursul vieții și modernizarea sistemelor de educație și de formare.

Beneficiari eligibili: Autorități publice, companii sau întreprinderi, instituții publice/private, ONG-uri, școli și instituții școlare, Universități

■ **COSME: Sprijin pentru o creștere competitivă și durabilă în sectorul turismului** are ca scop consolidarea competitivității și durabilității sectorului turismului european prin încurajarea extinderii sezonului turistic, diversificarea produsului turistic al UE și prin sporirea accesibilității sale.

În cadrul acestui program, cererile de propuneri de proiecte sunt împărțite în trei teme:

- Tema 1: Creșterea fluxurilor turistice în extrasezon pentru grupurile țintă: seniori și tineret;
- Tema 2: Diversificarea ofertei turistice europene prin promovarea produselor turistice tematice transnaționale;
- Tema 3: Sporirea accesibilității turistice – îmbunătățirea facilităților și serviciilor pentru turiștii cu nevoi speciale de acces.

Beneficiari eligibili: Entitățile publice și private constituite legal în țări ale UE sau participante la programul COSME și care sunt active în domeniile turism, tineret, seniori, persoane cu dizabilități.

C. Alte programe de finanțare

■ **Programul de Cooperare Elvețiano-Român⁹⁷, în eventualitatea continuării programului în actuala structură**

- **Fondul Tematic pentru Participarea Societății Civile.** Scopul este de a promova contribuția organizațiilor societății civile ca actori importanți pentru dezvoltare și participare. Sunt vizate două componente: SOCIAL și MEDIU.
 - *Parteneri români:* organizații nonprofit și neguvernamentale, universități, alte instituții de educație sau institute de cercetare, cu profil nonprofit, autorități publice locale și centrale, instituții/agenții publice, servicii guvernamentale deconcentrate de la nivel local, unități administrativ-teritoriale;
 - *Parteneri elvețieni:* organizații nonprofit și neguvernamentale.
- **Fondul Tematic pentru Parteneriate și Experți.** Scopul este promovarea și/sau consolidarea parteneriatele instituționale dintre partenerii români și elvețieni pentru: a contribui la soluționarea provocărilor specifice dezvoltării; întărirea capacității și structurilor partenerilor instituționali români; a beneficia de valoarea adăugată elvețiană; a contribui la întărirea parteneriatelor.
 - *Parteneri români:* organizații neguvernamentale și nonprofit, înființate legal și cu sediul în România, organizate și conduse conform legislației românești în vigoare cu privire la organizațiile neguvernamentale; autorități române locale și centrale, instituții/agenții publice, servicii guvernamentale deconcentrate la nivel local; entități teritoriale române; parteneri sociali români (sindicate și patronate reprezentative, recunoscute la nivel național).
 - *Parteneri elvețieni:* organizații neguvernamentale și nonprofit, înregistrate conform legislației în vigoare în această țară; organizații publice/ guvernamentale; entități teritoriale; parteneri sociali (sindicate și patronate reprezentative, recunoscute la nivel național).

■ **Granturile SEE și Granturile Norvegiene**

- **RO02 Servicii de biodiversitate și ecosistem** - schemă de granturi mici care să includă și sprijinul pentru ONG-uri.
Beneficiari eligibili: Autorități publice și organizații neguvernamentale
- **RO09 Fonduri pentru Organizațiile Neguvernamentale - Societatea civilă** - Sprijinirea dezvoltării societății civile și consolidarea contribuției la justiția socială, democrație și dezvoltare durabilă. Prin componenta DEZVOLTARE DURABILĂ se sprijină dezvoltarea durabilă și îmbunătățirea stării mediului în România, prin contribuția ONG-urilor și prin participare publică. Această Componentă sprijină proiecte care se încadrează în următoarele domenii principale de interes: schimbările climatice, protecția biodiversității și peisajului, ecoturism, activități de advocacy și watchdog de mediu / conștientizare ecologică și participare publică sporită în luarea deciziilor de mediu și educație ecologică.
 - *Parteneri români:* organizații nonprofit și neguvernamentale, universități, alte instituții de educație sau institute de cercetare, cu profil nonprofit, autorități publice locale și centrale, instituții/agenții publice, servicii guvernamentale deconcentrate de la nivel local, unități administrativ-teritoriale

⁹⁷ deși se știe că Programul de Cooperare Elvețiano-Român va continua până în 2019, în prezent nu se cunoaște dacă se va menține structura actuală a programului.

- *Parteneri elvețieni*: organizații nonprofit și neguvernamentale
 - **RO12 Conservarea și revitalizarea patrimoniului cultural și natural** – are în vedere restaurarea, renovarea și protejarea patrimoniului cultural; dezvoltarea comunităților locale și asigurarea unor mijloace de trai sustenabile din punct de vedere economic prin revitalizarea patrimoniului natural și cultural).
Beneficiari eligibili: instituții publice: autorități publice, instituții culturale și arhivele statului; organizații neguvernamentale, inclusiv filiale ale asociațiilor și fundațiilor internaționale recunoscute în conformitate cu legislația în vigoare în România, active în domeniile vizate de program (e.g. patrimoniu cultural, minorități etnice); culte și asociații religioase recunoscute potrivit legislației în vigoare în România; instituții de învățământ superior și institute de cercetare; alte entități fără scop lucrativ, active în domeniile vizate de program e.g.patrimoniu cultural, minorități etnice)
 - **RO13 Promovarea diversității în cultură și artă în cadrul patrimoniului cultural european** – are ca obiectiv creșterea dialogului cultural și protejarea identității europene prin înțelegerea diversității culturale.
Beneficiari eligibili: Entități publice: Autorități locale, regionale și naționale; Instituții culturale; Instituții de învățământ superior și institute de cercetare; Organizații neguvernamentale, inclusiv din domeniul culturii și al promovării minorităților etnice; Persoane fizice (pentru proiectele mici): Creatori și artiști; Experți din domeniul culturii; Studenți.
 - **RO17 Inovare în industria verde** – are ca obiectiv creșterea competitivității întreprinderilor ecologice, inclusiv ecologizarea industriilor existente, inovarea în industria verde și spiritul antreprenorial.
Beneficiari eligibili: societăți comerciale pentru Schema de proiecte individuale și micro-întreprinderi, IMM-uri și ONG-uri pentru Schema de granturi mici.
- **Programul Green Entrepreneurship 2 – Dezvoltarea destinațiilor ecoturistice în România** (program finanțat de Fundația Româno-Americană în parteneriat cu Fundația pentru Parteneriat) - detalii despre acest program de finanțare se regăsesc în subcapitolul 3.5. Inițiative pentru dezvoltarea ecoturismului în România.
 - **Programul Spații verzi** (inițiativă comună Moll România și a Fundației pentru Parteneriat). În cadrul componentei ARII NATURALE PROTEJATE se urmărește promovarea și popularizarea ariilor protejate din România cu scopul de a ridica nivelul de acceptare a acestora în rândul comunităților locale prin intermediul implicării ONG-urilor și școlilor, a comunităților locale precum și a custozilor/administratorilor de arii protejate.
Beneficiari eligibili: ONG-uri, în parteneriat cu școli, asociații de locatari/proprietari și/sau instituții publice din orașele/municipiile din România.

3.8. Analiza SWOT¹

➡ PUNCTE FORTE	RESURSE TURISTICE		➡ PUNCTE SLABE
○ diversitatea resurselor turistice naturale de excepție – România este singura țară de pe continent pe teritoriul căreia sunt prezente 5 din cele 9 regiuni biogeografice ale Uniunii Europene; ○ habitatele naturale din România nu sunt afectate de activitățile umane în aceeași măsură ca cele din celelalte state europene; ○ existența unor situri fosilifere sau geologice; ○ existența a 30 arii naturale protejate majore (rezervații ale biosferei, parcuri naționale, parcuri naturale), însumând mai mult de 7% din suprafața țării; ○ recunoașterea internațională de care se bucură anumite arii protejate; ○ existența a mai mult de 900 de rezervații științifice, monumente ale naturii și rezervații naturale, 171 Situri de Protecție Specială Avifaunistică (SPA) și 435 Situri de Importanță Comunitară (SCI); ○ Rezervația Biosferei Delta Dunării – unul dintre cele mai vaste sisteme deltaice din Europa, fără drumuri sau baraje; ○ diversitatea și valoarea ridicată a peisajelor (păduri, chei, peșteri, munți, ape, zone rurale etc.); ○ potențial speologic bogat – peste 10.000 de peșteri (locul 3 în Europa), unele cu valoare științifică sau estetică deosebită, având statut de monumente ale naturii sau rezervații – Ghețarul Scărișoara, Urșilor, Topolnița, Cetățile Ponorului, Meziad etc.; ○ Munții Carpați – acoperă aproximativ o treime din teritoriul național, iar Carpații românești reprezintă aproximativ jumătate din lungimea totală a lanțului carpatic; ○ cursul inferior al fluviului Dunărea, pe o distanță de 1.075 km (37,6% din lungimea totală), între Baziaș și Sulina; ○ diversitatea florei și faunei, din care numeroase specii unice sau cu cea mai mare densitate din Europa, în special carnivore mari (aproape jumătate din efectivele din Europa, exceptând Rusia); ○ condiții naturale bune pentru activități de turism în aer liber – drumeție, sporturi nautice, observarea faunei și a păsărilor, turism ecvestru, cicloturism, alpinism etc. ○ existența unor zone rurale (etnofolclorice tradiționale), în care se poate experimenta stilul de viață local;	3 3 3 3 3 2 3 3 3 3 3 3 3 3 3 3 2	○ supraexploatarea resurselor naturale, prin pășunat neadecvat și suprapășunat, defrișări ilegale, braconaj, turism necontrolat etc.; ○ turismul necontrolat conduce la creșterea presiunii exercitate asupra zonelor / obiectivelor turistice. Principalele probleme semnalate sunt: - încălcarea regulilor de vizitare – circulația turiștilor pe trasee nemarcate și în locuri nepermise; - camparea și amenajarea de vetre de foc în locuri nepermise; - culegerea sau distrugerea deliberată a unor specii din flora spontană; - tăierea de material lemnos pentru foc; - abandonarea unor cantități mari de deșeuri în lungul căilor de comunicații, în jurul obiectivelor de interes, precum și pe malurile cursurilor de apă și lacurilor; - administrarea defectuoasă a facilităților turistice existente în interiorul ariilor naturale protejate, generând cantități impresionante de deșeuri; - vandalizarea panourilor indicatoare sau informative, a plăcilor și stâlpilor de pe traseele turistice; - distrugerea elementelor geologice și geomorfologice; - degradarea obiectivelor turistice (naturale sau antropice) prin inscripții; - deranjarea speciilor faunistice; - degradarea potecilor prin eroziune în zonele intens circulat. ○ punerea în pericol a zonelor naturale de trafic ATV și motocicletate off-road; ○ poluarea Dunării, Mării Negre și a râurilor interioare datorită deversărilor necontrolate, în unele cazuri; ○ nerespectarea regimului de protecție, ca urmare a lipsei demarcării în teren a limitelor și a zonelor tampon ale ariilor naturale protejate; ○ tăierile masive de arbori și depozitarea necorespunzătoare a	2 3 2 2 2 1 3 3 1 2 2 3 2 3 2 2 2 2

¹ s-a făcut prioritizarea în funcție de importanța relativă, de la 1 (importanță scăzută) la 3 (importanță ridicată).

○ existența unei economii rurale încă viabile ce menține produsele locale tradiționale pe piață; ○ diversitatea obiectivelor de patrimoniu – mănăstiri, situri arheologice, biserici fortificate etc., inclusiv 8 obiective/areale care se află în patrimoniul mondial al UNESCO; ○ ospitalitatea tradițională a românilor.	2 3 2	rumeșului pe marginea pâraielor – ce duc la degradarea mediului în multe parcuri; ○ riscul urbanizării populației rurale cu implicații directe în pierderea patrimoniului cultural imaterial/material existent.	2
INFRASTRUCTURĂ TURISTICĂ ȘI TEHNICĂ, AMENAJAREA TERITORIULUI			
○ accesibilitate relativ bună spre destinațiile turistice (o rețea bună de aeroporturi, o rețea feroviară densă – a patra ca mărime din Europa, rețea de drumuri amplă); ○ creșterea investițiilor turistice private în mediul rural. În cazul anumitor parcuri (Rezervația Biosferei Delta Dunării, Parcul Natural Apuseni, Parcul Natural Bucegi, Parcul Național Piatra Craiului, Parcul Național Domogled – Valea Cernei) s-au construit în interiorul sau în vecinătatea acestora o serie de pensiuni turistice sau alte categorii de structuri turistice de primire; ○ existența unor structuri de cazare care au implementat un model de bune practici în ecoturism; ○ existența unui număr mare și în stare bună de trasee turistice omologate sau în curs de omologare în majoritatea parcurilor; ○ administrațiile parcurilor fac eforturi importante pentru realizarea infrastructurii de vizitare; ○ investițiile și costurile de întreținere relativ mici pentru infrastructura necesară realizării unei destinații ecoturistice în comparație cu investițiile în alte forme de destinații turistice (stațiuni de ski, stațiuni balneo).	2 2 2 2 1 2	○ lipsa infrastructurii generale în majoritatea zonelor rurale (rețele de canalizare, stații de epurare, sistem de colectare a deșeurilor, rețele de alimentare cu apă, rețele de termoficare) – cu efecte negative asupra mediului; ○ calitatea inadecvată a infrastructurii rutiere și feroviare pentru accesul la destinațiile turistice; ○ accesul cu mijloacele de transport în comun¹ spre majoritatea ariilor protejate majore este limitat; lipsa informațiilor despre transportul public mai ales pentru traseele feroviare, navale și rutiere privatizate, atât pentru turiștii români cât și pentru străini; ○ infrastructura turistică și de vizitare inadecvată în unele arii naturale protejate (centre de vizitare, centre de informare, indicatoare turistice, trasee ecoturistice amenajate, puncte de observare a animalelor, facilități de campare, refugii, trasee de cicloturism, trasee ecvestre, facilități rafting, canoe etc.); ○ capacitatea de cazare la nivelul anumitor arii protejate (inclusiv zona limitrofă) este redusă (de exemplu Parcul Național Munții Măcinului, Parcul Natural Cefa, Parcul Național Cheile Nerei Beușnița, Parcul Natural Grădiștea Muncelului – Cioclovina); ○ acces limitat pentru persoanele cu dizabilități la numeroase puncte de atracție turistică din cadrul parcurilor; ○ folosirea slabă a surselor de energie alternativă; ○ implicarea redusă a administrațiilor locale în activități de colectare a deșeurilor și de igienizare a zonelor naturale; ○ extinderea intravilanului în zonele din imediata vecinătate sau chiar în interiorul ariilor naturale protejate, ținând spre dezvoltarea și realizarea ulterioară a unor construcții sau chiar stațiuni turistice (de exemplu Parcul Natural Bucegi, Parcul Natural Putna Vrancea, Parcul Național	3 3 2 3 3 3 2 1 3 3

¹ transportul în comun reprezentând transport de persoane pe cale rutieră, feroviară sau navală pentru accesul la elemente de patrimoniu, obiective turistice, realizat cu mijloace de transport specifice fiecărui domeniu, altele decât cele personale;

		Cheile Caraşului – Semenic, Parcul Natural Apuseni etc.); ○ slaba capacitate de a implementa politici de dezvoltare la nivelul teritoriului pe termen mediu și lung care să aducă în prim plan soluții competitive de turism și ecoturism; ○ asimilarea eronată a dezvoltării turistice cu o afacere imobiliară și perpetuarea acestui concept în politicile locale de dezvoltare; ○ nerespectarea arhitecturii tradiționale în cazul construcțiilor noi amplasate în interiorul parcurilor sau în zona limitrofă acestora.	3
			3
			3
PROGRAME ECOTURISTICE			
○ existența unor programe ecoturistice certificate.	3	○ numărul redus al parteneriatelor între administrațiile parcurilor, agenții economici (structuri de cazare, alimentație și agenții de turism) și comunitățile locale cu scopul creării de programe ecoturistice;	3
○ existența unor programe ecoturistice create de administrațiile ariilor protejate și / sau tur-operatorii de nișă.	3	○ activitățile în aer liber (cățărare, schi fond, canoing, rafting, cicloturism etc.), sunt destul de puțin dezvoltate;	3
		○ concentrarea programelor turistice pe un număr limitat de zone.	2
POLITIC, ADMINISTRATIV, ECONOMIC ȘI LEGISLATIV			
○ existența cadrului legislativ pentru gestionarea ariilor protejate și pentru protecția mediului, armonizat cu cel european. De asemenea, a fost creat cadrul legislativ în domeniul construcțiilor, silviculturii, vânătorii și pescuitului, protecției apelor, iar legislația în domeniul turismului este în curs de actualizare;	3	○ nu sunt încă organizate în toate ariile protejate administrațiile care să inițieze un management eficient al acestor areale (Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior, Parcul Natural Cefa, unele situri Natura 2000);	3
○ existența Master Planului pentru Dezvoltarea Turismului Național 2007-2026. Unul dintre obiectivele acestuia este sprijinirea dezvoltării ecoturismului din Delta Dunării, a parcurilor naționale, a rezervațiilor și a zonelor rurale;	2	○ sistem de atestare a destinațiilor ecoturistice nu este încă oficializat printr-un act legislativ;	3
○ existența unei asociații naționale specializate în acest domeniu, care luptă pentru promovarea conceptului și pentru dezvoltarea ecoturismului (Asociația de Ecoturism din România);	3	○ în legislația românească nu sunt definiți termeni precum destinație turistică / ecoturistică, unitate de management a destinației turistice	3
○ existența unor asociații profesionale constituite la nivel național, prin intermediul cărora se asigură pregătirea, calificarea și promovarea intereselor ghizilor montani, rangerilor, proprietarilor de pensiuni (Asociația Ghizilor Montani din România, Asociația Rangerilor din România, Asociația Națională de Turism Rural, Ecologic și Cultural);	3	○ aproximativ jumătate de ariile naturale protejate din România au planurile de management aprobate;	3
○ existența unei Asociații a Administrațiilor de Arii Naturale Protejate;	3	○ fonduri financiare insuficiente la dispoziția administrațiilor parcurilor;	3
○ înființarea Agenției Naționale a Ariilor Naturale Protejate	3	○ dificultatea operatorilor turistici de mici dimensiuni din mediul rural de a obține eticheta ecologică europeană;	2
○ existența unor modele de bune practici în ecoturism (sistem de etichetare ecologică, sistem de certificare în ecoturism);	3	○ lipsa mecanismelor de sprijin pentru întreprinzătorii care au implementat un model de bune practici în ecoturism;	2
○ existența planurilor de management (chiar dacă doar câteva sunt aprobate) și a planurilor de management al vizitatorilor (strategii de dezvoltare a turismului) în majoritatea	3	○ lipsa unui sistem de stimulare a rezidenților din cadrul parcurilor sau din imediata vecinătate a acestora de a realiza activități și servicii turistice;	3
		○ lipsa unei politici coerente pentru sprijinirea sectorului de afaceri mici din mediul rural;	3
		○ nesoluționarea problemelor juridice privind proprietatea asupra	2

parcurilor; ○ existența unei Strategii Naționale pentru Dezvoltare Durabilă și a unei Strategii Naționale pentru Biodiversitate; ○ existența unui sistem de certificare a destinațiilor ecoturistice din România.	3 3	terenurilor și a proprietăților; ○ scăderea veniturilor comunităților din incinta parcurilor sau din apropierea acestora ca urmare a restricționării unor activități economice specifice zonelor; ○ reprezentativitate slabă a ecoturismului în strategiile de dezvoltare regională și locală ○ accesul dificil la finanțări rambursabile și/sau nerambursabile pentru inițierea activității economice; ○ tipul de abordare a controalelor din partea autorităților statului (de exemplu securitate alimentară etc), birocrăția și taxele pentru eliberarea de autorizații fac ca o bună parte din afacerile mici din mediul rural să dorească să lucreze la negru; ○ lipsa unor politici de mediu la nivelul destinațiilor.	2 3 2 3 2
EDUCAȚIE, CONȘTIENȚIZARE, RESURSE UMANE			
○ în majoritatea ariilor protejate au început să se dezvolte programe educaționale, cele mai multe vizează elevii din localitățile din zonă.	3	○ gradul de conștientizare scăzut a ceea ce înseamnă patrimoniu natural național și local și a importanței acestuia în prezent dar, mai ales, în viitor; ○ nivelul de pregătire destul de redus al ghizilor din ecoturism / personalului de specialitate care administrează structurile de cazare; ○ nu există un sistem de pregătire adecvat pentru personalul din cadrul ariilor protejate; ○ personalul din cadrul ariilor protejate este subdimensionat; ○ lipsa personalului pregătit pentru dezvoltarea de destinații ecoturistice; ○ educația insuficientă în școli în domeniul protecției mediului și a turismului; ○ rata mare a migrării din mediul rural spre mediul urban și a emigrării în străinătate.	3 3 3 2 2 3 2
MARKETING ȘI PROMOVARE			
○ existența unor organizații cu acțiune națională sau locală, care singure sau împreună cu autoritățile publice locale sau administrațiile parcurilor dezvoltă proiecte de promovare a ecoturismului la nivel local, național sau chiar internațional; ○ existența unor areale unde s-au încheiat anumite parteneriate public-private, ce pot sta la baza viitoarelor unități de management al viitoarelor destinații ecoturistice	3 3	○ numărul destul de redus al parteneriatelor public – private de dezvoltare / promovare a activităților ecoturistice la nivel zonal, care să genereze destinații ecoturistice; ○ marketingul parcurilor naționale/naturale este redus mai ales la nivel regional/local ceea ce determină o necunoaștere a valorii acestora; ○ numărul redus al informațiilor cu privire la activitățile turistice ce pot fi realizate în interiorul și în apropierea ariilor protejate; ○ promovarea deficitară a tradițiilor și a produselor tradiționale; ○ lipsa unei promovări unitare și a unor branduri turistice la nivelul	3 3 2 2 3

		destinațiilor; o nu sunt implementate mecanisme centralizate de colectare și analiză a satisfacției clienților la nivel de destinație.	2
➡ OPORTUNITĂȚI		➡ AMENINȚĂRI	
o suportul de care se bucură ecoturismul la nivel internațional, odată cu desemnarea anului 2002 ca „Anul Internațional al Ecoturismului” și cu semnarea Declarației de la Quebec;	3	o imaginea negativă sau/și lipsa de imagine turistică a României pe plan internațional ar putea influența traficul de călători, dublată de lipsa de coerență în a transmite o imagine de destinație turistică;	2
o tendința de creștere la nivel internațional a numărului de turiști/vizitatori care au ca motivație principală ecoturismul;	3	o concurența acerbă pe plan internațional – atât la nivelul țărilor vest-europene, cât și la nivelul țărilor din regiune, țări în care a fost dezvoltat sistemul ariilor protejate și au fost dezvoltate programe de ecoturism în cadrul acestor areale;	3
o existența interesului guvernamental pentru promovarea acestei forme de turism în România;	2	o situația economică existentă la nivel național și internațional, determină o concurență puternică pentru atragerea surselor de finanțare, lucru ce face ca resursele pentru realizarea obiectivelor ecoturistice să fie limitate;	3
o aderarea la Uniunea Europeană a contribuit la recunoașterea internațională a țării;	3	o amenințări ce decurg din răspândirea necontrolată a unor epidemii. În trecut virusul gripei aviare a produs numeroase pierderi la nivelul unei destinații ecoturistice importante (Delta Dunării);	2
o în cadrul procesului de aderare și post aderare la Uniunea Europeană s-au făcut pași importanți în adaptarea politicii și a legislației naționale la cea europeană;	3	o amenințări naturale – inundații, torenți (ex. scăderea numărului de vizitatori în Parcul Național Buila Vânturarița, în anul 2014).	2
o s-au făcut pași importanți în privința ușurinței cu care se poate deschide o afacere în România. Conform unui studiu realizat de Banca Mondială, țara noastră se află pe locul 45 dintr-un total de 190 țări analizate ¹ ;	2		
o existența fondurile europene (de exemplu PNDR, POIM, POR etc.);	2		
o existența altor programe de finanțare rambursabile sau nerambursabile în domeniul conservării mediului înconjurător și a ecoturismului;	2		
o România este percepută la nivel internațional ca o țară neexploată și necunoscută, acest lucru ar putea sta la baza unor campanii promoționale viitoare.	2		
o potentialul de marketing al României ca destinație turistică prin intermediul ecoturismului.	3		

¹ <http://www.doingbusiness.org/en/rankings>

CAPITOLUL IV

VIZIUNE ȘI OBIECTIVE

VIZIUNE:

Afirmarea valorilor naturale și culturale ale României, prin crearea și promovarea unei rețele de destinații ecoturistice cu notorietate pe plan național și internațional, fapt ce va contribui la îmbunătățirea vieții comunităților locale și la conservarea resurselor naturale și culturale locale.

OBIECTIVE:

Obiectiv general:

Crearea condițiilor de dezvoltare a ecoturismului la nivelul ariilor naturale protejate și în zonele din vecinătatea acestora, prin dezvoltarea unei rețele de destinații ecoturistice recunoscute și prin realizarea de produse ecoturistice competitive pe plan național și internațional.

Obiective strategice

Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului se structurează pe un set de domenii prioritare, la nivelul cărora s-au trasat obiectivele strategice.

Domeniul A - CADRUL INSTITUȚIONAL ȘI ASOCIATIV

- 1. Crearea cadrului de cooperare inter-instituțională pentru creșterea numărului de parteneriate în domeniul ecoturismului, la nivel local, regional și național;**
- 2. Crearea cadrului necesar pentru recunoașterea la nivel național și internațional a Criteriilor pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice din România;**
- 3. Întărirea capacității administrative a instituțiilor pentru implementarea politicilor și programelor de dezvoltare a ecoturismului.**

În cadrul acestui domeniu au fost identificate două orizonturi de timp pentru îndeplinirea acestor obiective strategice:

- *pe termen scurt (sub un an de la aprobarea planului de acțiuni)* sunt avute în vedere reluarea activității Grupului Interministerial de dezvoltare a ecoturismului în România și crearea Consiliului Național al Ecoturismului; recunoașterea la nivel național și internațional a criteriilor pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice¹; identificarea și consilierea altor zone ce doresc să

¹ În cadrul procesului de elaborare a Strategiei Naționale de Ecoturism (2009), una din principalele priorități identificate a fost ca în România să se dezvolte și să fie recunoscute anumite Destinații Ecoturistice. În perioada scursă de atunci au fost luate anumite măsuri pentru dezvoltarea sistemului de destinații ecoturistice în România. În acest sens, au fost realizate criteriile pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice și au fost desemnate într-un program pilot primele două astfel de destinații: Zărnești-Piatra Craiului și Mara-Cosău-Creasta Cocoșului. De asemenea, alte 8-10 destinații fac eforturi pentru îndeplinirea criteriilor și pentru crearea unor unități de management al destinațiilor (UMD).

implementeze acest concept și evaluarea acelor destinații ce au demarat deja acest proces; crearea de Unități de management al destinației (UMD) pentru destinațiile desemnate.

- *pe termen mediu (1-3 ani de la aprobarea planului de acțiuni) și lung (peste trei ani de la aprobarea planului de acțiuni)* se are în vedere reevaluarea destinațiilor ecoturistice declarate, pentru a vedea măsura în care au fost respectate angajamentele asumate, crearea de UMD-uri pentru acele zone care încă nu au o astfel de structură, integrarea UMD-urilor în cadrul unei rețele, cu scopul unei mai bune reprezentări a intereselor acestora la nivel național, crearea unui pachet de măsuri de sprijinire a acestor structuri de management create la nivelul destinației, întărirea rolului pe care parcul/aria naturală protejată îl joacă la nivel local și a rolului pe care ecoturismul îl joacă în politica națională, regională și locală de turism. În plus, vor fi necesare crearea unor asociații ale micilor producători locali, cu scopul unei mai bune reprezentări a intereselor acestora.

Domeniul B - INFRASTRUCTURĂ TURISTICĂ ȘI AMENAJAREA TERITORIULUI

1. Crearea instrumentelor pentru dezvoltarea unei infrastructuri ecoturistice specifice la nivelul destinațiilor care să permită lărgirea gamei de servicii oferite, fără un impact negativ asupra mediului.

2. Crearea instrumentelor pentru protejarea și menținerea arhitecturii tradiționale și pentru limitarea procesului de urbanizare la nivelul destinațiilor ecoturistice / cu potențial ecoturistic¹

Ariile naturale protejate capătă o valoare reală în turism numai dacă sunt organizate pentru vizitare, contribuind în acest fel la constituirea unei oferte ecoturistice competitive. S-a dovedit că o organizare deficitară a acestor zone sensibile sau lipsa acestora le expune degradării, provocate de presiunea turistică (fluxuri continue și supradimensionate de turiști, vânători de "amintiri" turistice etc.), aducându-se astfel prejudicii, uneori ireversibile, naturii.

Deși lucrurile diferă destul de mult de la o destinație la alta, și multe dintre acestea au realizat anumite investiții în infrastructura de vizitare, totuși încă în multe cazuri există un nivel precar din punct de vedere al infrastructurii pentru ecoturism.

Din discuțiile avute cu factorii interesați, s-a ajuns la concluzia că în aceste areale prioritate ar trebui să aibă dezvoltarea infrastructurii ușoare de vizitare, respectiv: montarea de panouri informative și de interpretare, indicatoare turistice, amenajarea unor trasee tematice, reamenajarea traseelor turistice, realizarea unor trasee ecvestre, cicloturistice sau pe apă, construirea unor observatoare pentru animale, a unor locuri de popas. Amenajările propuse se vor realiza în colaborare cu specialiști în domeniile arhitecturii, designului și peisajului.

De asemenea, acolo unde se impune, se urmărește dezvoltarea unor centre de vizitare pentru ariile protejate majore, la nivelul celei mai frecventate porți de acces; a unui / a unor punct(e) de informare turistică și amenajarea unor puncte de interes pentru turiști – amenajarea / punerea în valoare a unor obiective turistice, realizarea unor facilități de recreere și/sau pentru practicarea unor sporturi specifice (la limita ariei naturale protejate sau în zona de dezvoltare durabilă a acesteia).

¹ în cadrul acestui document, prin destinație cu potențial ecoturistic se înțelege o destinație turistică în care să existe o arie naturală protejată și care are potențial să intre în cadrul rețelei de destinații ecoturistice

Pentru ca noile construcții ce vor fi realizate la nivelul destinațiilor să nu afecteze caracterul tradițional al acestor areale, sunt necesare anumite măsuri pentru menținerea arhitecturii și pentru limitarea procesului de urbanizare. Astfel:

- *pe termen scurt (sub un an de la aprobarea planului de acțiuni)* se impune necesitatea găsirii unor soluții practice pentru menținerea arhitecturii tradiționale (ex. realizarea unor ghiduri de arhitectură și design peisajer specifice destinațiilor, a unor ghiduri de bune practici), în colaborare cu structuri de specialitate precum Institutul Național al Patrimoniului sau Ordinul Arhitecților din România;
- *pe termen mediu (1-3 ani de la aprobarea planului de acțiuni) și lung (peste trei ani de la aprobarea planului de acțiuni)* se impune realizarea unor regulamente locale de urbanism, prin care vor fi detaliate anumite reguli privind tipul de materiale, tehnici de construcție și aspectul general al clădirilor, dar și revizuirea PUG-urilor pentru localități din cadrul destinațiilor de ecoturism. De asemenea, pentru aceste destinații respectarea prevederilor documentațiilor de amenajarea teritoriului și urbanism ar trebui să constituie o prioritate, întrucât aceste documentații constituie instrumente esențiale pentru păstrarea caracterului tradițional al acestor zone.

În plus, pentru protejarea și valorificarea patrimoniului cultural existent la nivelul comunităților din cadrul destinațiilor, vor fi sprijinite inițiativele de dezvoltare de ecomuzee, muzee și colecții etnografice.

Domeniul C - EDUCAȚIE ȘI CONȘTIENȚIZARE

1. Creșterea nivelului de conștientizare, apreciere și cunoaștere a valorilor naturale și culturale, a principiilor de ecoturism în rândul comunităților locale și a vizitatorilor pe de o parte, dar și în rândul administrațiilor publice centrale și locale, ONG-urilor, instituțiilor de învățământ, altor instituții și organizații pe de altă parte, pentru a orienta comportamentul acestora spre responsabilitate, participare, implicare în activitățile specifice ecoturismului

Conștientizarea publică și educația sunt componente importante ale procesului de gestionare a ariilor naturale protejate și a destinațiilor ecoturistice. Educația facilitează conștientizarea ideii că schimbările de comportament spre responsabilitate, participare, implicare în activități specifice ecoturismului sunt posibile și că există și alte modalități de organizare a activităților specifice din domeniu. Acțiunile de educare și conștientizare privind importanța conservării naturii, precum și înțelegerea și respectarea principiilor de ecoturism, trebuie să înceapă de la comunitățile locale și vizitatori, dar ele trebuie să continue în rândul administrațiilor publice locale și centrale sau în rândul agenților economici. Majoritatea ariilor naturale protejate au prevăzute în planurile lor de management acțiuni de conștientizare, educare și informare publică pentru înțelegerea importanței conservării naturii, iar acestea au fost luate în considerare în cadrul acestei strategii. Toate aceste acțiuni vor trebui începute pe termen scurt și continuate pe termen mediu și lung.

Domeniul D - DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE

1. Îmbunătățirea nivelului de pregătire profesională, precum și dezvoltarea organizațională, profesională și a carierei pentru personalul implicat în activitățile de ecoturism din cadrul ariilor naturale protejate și a resurselor umane ce desfășoară o activitate lucrativă de turism și în special de ecoturism

Resursele umane sunt esențiale pentru dezvoltarea turismului în general și a ecoturismului în special. Mai mult decât atât, pentru a putea crea și dezvolta destinații ecoturistice este necesară o resursă umană bine pregătită, instruită, sensibilizată la necesitatea susținerii ecoturismului, capabilă să facă față problemelor ce pot apărea pe parcurs, să anticipeze direcțiile de dezvoltare viitoare și să minimizeze efectele negative induse de mediul economic, social și politic. Dezvoltarea resurselor umane urmărește îmbunătățirea capacităților, abilităților, performanțelor resurselor umane implicate direct sau indirect în activități de ecoturism prin învățare și dezvoltarea carierei. Acțiunile dezvoltate pe acest palier urmăresc pregătirea personalului UMD-urilor, personalului ariilor naturale protejate, a structurilor de primire turistică (structuri de cazare, alimentație, agenții de turism) și a altor indivizi care desfășoară o activitate lucrativă de ecoturism sau conexasă acestuia pentru a-și îmbunătăți cunoștințele, atitudinea, calitatea generală a muncii prestate.

Domeniul E - DEZVOLTAREA AFACERILOR ȘI DEZVOLTAREA LOCALĂ

- 1. Dezvoltarea ofertei de produse ecoturistice realizată de comunitățile locale din cadrul destinațiilor ecoturistice / cu potențial ecoturistic**
- 2. Îmbunătățirea cadrului legal propice activităților din sfera ecoturismului pentru micii întreprinzători la nivel local**

Stimularea comunităților locale și încurajarea acestora în direcția dezvoltării unei oferte complete și complexe de produse ecoturistice este una dintre principalele cerințe ale ecoturismului.

Se are în vedere stimularea populației și a micilor afaceri locale pentru dezvoltarea unor produse ecoturistice de calitate. Între acestea, o maximă importanță ar trebui acordată obiceiurilor tradiționale ca formă de conservare și perpetuare a culturii și identității locale. În plus, comunitățile locale și micii întreprinzători privați din cadrul acestora ar trebui stimulați și încurajați să dezvolte servicii de agrement, cazare și alimentație. Toate acestea vor contribui la crearea unor produse ecoturistice unice atât pe plan național cât și internațional.

Revizuirea și transparentizarea legislației pentru micii întreprinzători din mediul rural sunt priorități identificate pentru încurajarea intrării acestora în legalitate.

Domeniul F - CONSERVAREA NATURII ȘI PROTECȚIA MEDIULUI

- 1. Participarea activă la conservarea și gestionarea durabilă a biodiversității**
- 2. Aplicarea acțiunilor de protecția mediului și dezvoltare durabilă la nivelul destinațiilor ecoturistice sau cu potențial ecoturistic**
- 3. Identificarea unor instrumente pentru transportul turistic durabil în interiorul și către destinație**

Ecoturismul este dependent în foarte mare măsură de calitatea mediului natural. Din această perspectivă, păstrarea nealterată a elementelor naturale este esențială. Pentru realizarea acestui deziderat, pe termen scurt și mediu este nevoie de constituirea unor mecanisme de finanțare a administrării ariilor naturale

protejate și a destinațiilor de ecoturism și totodată constituirea unor fonduri financiare suplimentare care să susțină activitățile de conservare, fonduri create prin participarea activă a turiștilor și a agenților economici din cadrul destinațiilor. De asemenea, este nevoie de implementarea unor politici de mediu la nivelul destinațiilor care să încurajeze practicile verzi și să realizeze un control mai strict asupra activităților existente în ariile naturale protejate și în destinațiile ecoturistice. Totodată, realizarea unor regulamente cu privire la transportul turistic din cadrul destinațiilor, promovarea mijloacelor alternative de transport și a transportului în comun¹, dar și extinderea formelor de protecție și pază.

În plus, implementarea unei tehnici de management al vizitatorilor și introducerea acestora în planul de management al ariei naturale protejate, va conduce la o planificare mai eficientă a vizitării și la protejarea naturii.

Domeniul G – MARKETING ȘI PROMOVARE

- 1. Intensificarea activității de cercetare de piață și de monitorizare a fluxurilor turistice, în scopul fundamentării deciziilor viitoare de dezvoltare**
- 2. Îmbunătățirea calității experienței ecoturistice**
- 3. Realizarea unor branduri locale pentru destinațiile ecoturistice, înglobate într-un brand ecoturistic național**
- 4. Promovarea produsului ecoturistic la nivel național și internațional**

În dezvoltarea produselor ecoturistice trebuie avut în vedere faptul că, în general, potențialii ecoturiști au un nivel ridicat de educație. Prin urmare și așteptările acestora sunt mult mai ridicate, iar realizarea unui produs care să satisfacă aceste așteptări este esențială.

Pentru produsul ecoturistic se urmărește realizarea unui marketing corect, care trebuie să ducă la așteptări realiste din partea vizitatorilor. Acest lucru presupune oferirea clienților de informații complete și responsabile care conduc la creșterea respectului pentru mediul natural și cultural al zonelor vizitate și a gradului de satisfacere a turiștilor.

Printre prioritățile identificate se numără:

- monitorizarea circulației turistice și a gradului de satisfacție al turiștilor la nivelul destinațiilor;
- dezvoltarea unor activități de cercetare a pieței naționale și internaționale și realizarea unei baze de date care să conțină toate rezultatele cercetărilor, la care să aibă acces toate organizațiile implicate în acest domeniu;
- crearea unor oferte de produse/programe ecoturistice integrate, cu scopul îmbunătățirii experienței ecoturistice și al unui consum mai lent al resurselor;
- realizarea unor strategii de marketing, a unor branduri turistice și realizarea unor campanii de promovare la nivelul fiecărei destinații;
- realizarea unui brand ecoturistic național și promovarea României ca destinație ecoturistică.

¹ Transportul în comun reprezentând transport de persoane pe cale rutieră, feroviară sau navală pentru accesul la elemente de patrimoniu, obiective turistice, realizat cu mijloace de transport specifice fiecărui domeniu, altele decât cele personale.

Prin prioritățile identificate este trasată politica generală de dezvoltare la nivelul acestor areale, fără a genera automat un set de proiecte prin care obiectivele strategiei să fie atinse. Strategia va fi urmată de un document separat prin care vor fi detaliate acțiunile avute în vedere pentru implementare.

CONCLUZII

Acest document strategic urmărește în mare măsură să prezinte contextul național și internațional al fenomenului ecoturistic și apoi prezintă viziunea și obiectivele strategice de urmat în România pentru dezvoltare ecoturismului. Strategia va fi completată cu un document separat care va detalia planul de acțiuni ce reies din direcțiile strategice identificate.

Documentul strategic tratează pe larg pe de o parte conceptul de ecoturism dar mai ales contextul internațional și național cu privire la inițiativele existente din sfera ecoturismului. A fost necesară o formă extinsă de prezentare pentru a explica acest fenomen complex de dezvoltare ecoturistică și a avea o motivație temeinică pentru aplicarea și dezvoltarea lui în România.

În concluzie, prin adoptarea viziunii și a obiectivelor strategice de dezvoltare a ecoturismului în România se face un prim pas spre construcția unei economii verzi în zona rurală acolo unde există și arii naturale protejate, ce pot deveni un catalizator de dezvoltare locală. Astfel, ariile naturale protejate în particular și conservarea naturii în general poate căpăta o valoare economică și socială pe plan local și național îmbunătățind astfel și gradul de înțelegere și acceptare al acestui domeniu special din sfera dezvoltării durabile.

În plus, dezvoltarea ecoturismului ar trebui gândită în corelație cu celelalte strategii de dezvoltare sectorială a turismului din România (ex. Master Planul pentru dezvoltarea turismului balnear), prin crearea unor oferte turistice comune. Existența unor destinații și a unor produse ecoturistice în apropierea stațiilor turistice cu profil balnear, montan sau de litoral poate constitui un element de atractivitate, ecoturismul oferind turiștilor cazați aici o alternativă de petrecere a timpului liber.

Anexele nr. 1 - 12 fac parte integrantă din Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului în România - context, viziune și obiective - 2019 – 2029.

ANEXE

Anexa nr. 1 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective – 2019 - 2029

Organizații internaționale ce acționează în sfera ecoturismului și protecției mediului

Nr. crt.	Organizația	Anul fondării	Structură și acțiuni
1.	Organizația Națiunilor Unite (ONU)	1945	În prezent, au aderat la ONU 193 state membre. Printre inițiativele ONU se numără și Carta Mondială pentru Natură (1982). În anul 2000, în cadrul Summit-ului Mileniului a adoptat Declarația Mileniului, declarație semnată de 191 de țări, printre care și România. Printre cele 8 Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) face parte și "asigurarea sustenabilității mediului".
2.	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP)	1965	UNDP funcționează în 177 țări, lucrând cu guvernele și comunitățile locale, sprijinindu-le pe acestea în găsirea de soluții în rezolvarea provocărilor existente la nivel național și global. În cadrul secțiunii energie și mediu se desfășoară acțiuni ce pun problema dezvoltării durabile a turismului, cu deosebire în ariile protejate. Este prezent în România încă din 1971, iar în ultimii ani s-a implicat în proiecte precum: „Întărirea sistemului de arii protejate din România prin demonstrarea eficienței parteneriatelor public-private la nivelul Parcului Natural Munții Maramureșului”, „Întărirea sistemului de arii protejate din România prin demonstrarea celor mai bune practici de administrare a ariilor protejate mici în Parcul Național Munții Măcinului”, "Îmbunătățirea sustenabilității financiare a sistemului de arii protejate din Carpați", realizarea Strategiei Naționale pentru Biodiversitate și a Planului de Acțiune, revizuirea Strategiei pentru Dezvoltare Durabilă.
3.	Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP)	1972	UNEP este principalul organism al ONU creat în vederea protecției mediului. De-a lungul timpului a participat la elaborarea de convenții internaționale privind mediul înconjurător - comerțul cu specii sălbatice, stratul de ozon, calitatea biodiversității naturale etc. și susține realizarea de proiecte pilot pe acest domeniu în țările membre ale ONU. Prin inițiativele sale la Summitul pentru Mediul de la Nairobi, din 1992, a pus bazele primei Convenții a Diversității Biologice (CBD). De la înființare și până în prezent derulează programe de cooperare cu OMT. Astfel, au fost publicate: Codul de mediu și management pentru turism (1995) și Etichetarea ecologică în industria turistică (1998). De asemenea, prin sprijinul UNEP și OMT au luat naștere inițiative precum: <i>Inițiativa Tur-Operatori pentru Dezvoltarea Durabilă în Turism (TOI)</i> , cu rolul de populariza cerințele de dezvoltarea durabilă a turismului și de a oferi consultanță tuturor agenților economici din turism și <i>Criteriile și Consiliul Global pentru Turism Durabil (GSTC)</i> .
4.	Programul Națiunilor Unite pentru	1945	UNESCO are 195 de state membre și 9 state asociate. Programul UNESCO "Omul și Biosfera", lansat în 1971, este un

Nr. crt.	Organizația	Anul fondării	Structură și acțiuni
	Educație, Știință și Cultură - UNESCO		program științific interguvernamental a cărui scop este acela de a stabili o bază științifică pentru îmbunătățirea relației între om și mediu. În cadrul acestui program sunt desemnate, în prezent, un număr de 651 Rezervații ale Biosferei, dintre care 3 din România (Rezervația Biosferei Delta Dunării, Rezervația Pietrosul Rodnei, Parcul Național Retezat).
5.	Uniunea Europeană		Printre inițiativele Uniunii Europene se enumeră: înființarea rețelei ecologice europene Natura 2000 (anul 1992), cu scopul de a conserva ecosistemele unice ale continentului. Până în prezent, sunt desemnate peste 26.000 situri Natura 2000, acoperind mai bine de 18% din suprafața terestră a continentului. Dezvoltarea turismului în aceste areale este posibilă cu respectarea unor criterii de dezvoltare durabilă. În anul 2004 a luat ființă Grupul pentru un Turism Durabil al Uniunii Europene (TSG). Grupul, format din reprezentanți de arii naturale protejate, organizații neguvernamentale, reprezentanți ai destinațiilor turistice și alți factori interesați din industrie, a fost înființat cu scopul de a oferi orientări și direcții de acțiune. În acest sens, în anul 2007, a lansat strategia de turism durabil "Acțiuni pentru un turism european mai durabil".
6.	Banca Mondială (World Bank)	1944	Sursă de finanțare și suport tehnic pentru multe proiecte de dezvoltare economică din țările aflate în curs de dezvoltare. Proiectele vizează: reducerea sărăciei, realizarea de noi sisteme de finanțare, reducerea schimbărilor climatice, a bolilor infecțioase cu impact major, îmbunătățirea educației, a asistenței sanitare, reducerea poluării și păstrarea biodiversității.
7.	Organizația Mondială a Turismului (OMT)	1957	În prezent, OMT are 156 state membre, 6 teritorii și peste 400 de membri afiliați, reprezentând sectorul privat, instituții de învățământ, asociații de turism și autorități locale. A avut numeroase inițiative de a organiza conferințe și adunări generale pentru a jalona coordonatele de dezvoltare a turismului la nivel mondial și în țările membre – Carta Mondială a Turismului și Codul Turistului (1985), Codul Mondial de Etică în Turism (1999), Cerințe ale Dezvoltării Durabile și de Reducere a Sărăciei (2005), Declarația Finală privind Ecoturismul (2002), Standardele și Criteriile Dezvoltării Turismului Durabil (2008) etc. Realizarea a numeroase studii, cercetări în domeniu: „Dezvoltarea durabilă a turismului - ghid pentru autoritățile locale”, „Turismul durabil în zonele protejate”, „Potențialul turistic ca bază pentru strategia de dezvoltare durabilă”, „Dezvoltarea ecoturismului prin întreprinderile mici și mijlocii din turism”, ghiduri de bune practici pentru dezvoltarea durabilă a destinațiilor turistice, studii de piață referitoare la ecoturism pentru diferite țări etc. De asemenea, prin sprijinul OMT și UNEP au luat naștere inițiative precum: <i>Inițiativa Tur-Operatori pentru Dezvoltarea Durabilă în Turism (TOI)</i> și <i>Criteriile și Consiliul Global pentru Turism Durabil (GSTC)</i> .
8.	Consiliul Mondial pentru Turism și Călătorii (WTTC)	1990	176 de membri, reprezentați ai celor mai importante companii care activează în domeniul turismului. Sprijină colectarea de date statistice, realizarea unor studii de piață și prognoze, evaluări ale industriei turistice în diferite

Nr. crt.	Organizația	Anul fondării	Structură și acțiuni
			țări de pe glob. În ultimii ani s-a preocupat de susținerea programului Green Globe 21, axat pe dezvoltarea durabilă a turismului și de publicarea unei cercetări privind noile niveluri inovatoare în turismul durabil. WTTC acordă anual premiile „Turism pentru Viitor”, cu scopul de a îi încuraja și a îi recunoaște pe operatorii din turism ce au contribuții importante la dezvoltarea turismului durabil.
9.	Comisia Europeană a Turismului (ETC)	1948	În prezent are 33 de membri printre care și România. Are ca misiune promovarea Europei ca destinație turistică. Colaborează cu o serie de agenții importante pentru a promova turismul durabil și ecoturismul: <i>ECOTRANS</i> (o rețea europeană formată din experți și organizații din sectorul turistic, de mediu și dezvoltare regională care are ca obiectiv promovarea bunelor practici în turism durabil și ecoturism); <i>EcoNETT</i> (site ce cuprinde informații despre inițiativele de turism durabil și ecoturism europene, asigurând legătura și cu alte resurse importante din domeniu).
10.	Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN)	1948	Cuprinde peste 200 de instituții guvernamentale, 900 non-guvernamentale. În plus, peste 11.000 de experți, cercetători din domeniu protejării naturii din 160 de țări colaborează cu IUCN, grupați în 6 comisii: Comisia Mondială pentru Arie Protejate (WCPA) – axată pe aplicarea strategiilor de management și de investiții în conservarea, ecologizarea, valorificarea ariilor protejate; Comisia pentru Managementul Ecosistemelor (CEM) - oferă asistență de specialitate cu privire la abordările integrate cu privire la managementul ecosistemelor naturale; Comisia de Mediu, Economie, Politici Sociale (CEESP) - axată pe realizarea unui echilibru între mediu și dezvoltarea societății umane; Comisia pentru Supraviețuirea Speciilor (CSS); Comisia pentru Educație și Comunicare (CEC) și Comisia Mondială pentru Legea Mediului (WCEL). IUCN deține un rol permanent de leadership în discuțiile globale și naționale legate de specii și sistemele de arie protejate.
11.	Agenția Europeană de Mediu (EEA)	1993	Principalul organism de specialitate al Uniunii Europene, prin intermediul căreia sunt dezvoltate politicile de mediu. EEA sprijină Comunitatea și statele membre în vederea adoptării unor decizii informate în legătură cu îmbunătățirea mediului, integrarea considerațiilor de mediu în politicile economice și orientarea spre dezvoltarea durabilă. EEA a fost inițiatorul realizării <u>DestiNet</u> – un portal de cunoștințe pentru turismul durabil și turism responsabil.
12.	Fondul Mondial pentru Natură (WWF)	1961	WWF are aproximativ 5 milioane de susținători în toată lumea și o rețea activă în peste 100 de țări. Misiunea WWF la nivel global este aceea de a stopa degradarea mediului și de a construi un viitor în care oamenii trăiesc în armonie cu natura. România este inclusă în proiectele sale încă din prima jumătate a anilor '90 prin „Programului Dunărea Verde”, în scopul protejării Dunării și a Deltei Dunării. În 1998 se înființează Programul WWF Dunăre-Carpați, cu rolul de a coordona și conduce activitățile pentru protecția acestor două eco-regiuni; în 2000 lansează Inițiativa Eco-regiunea Carpați, platformă a ONG-urilor și institutelor dedicate protejării Munților Carpați; iar în 2003 a fost semnată la Kiev Convenția Carpatică, convenție ce intră în vigoare în 2006. Eforturile WWF reunesc proiectele de conservare cu măsuri concrete, implementate pe teren, parteneriatele inovative, activitățile de lobby la nivel înalt, colaborarea cu

Nr. crt.	Organizația	Anul fondării	Structură și acțiuni
			sectorul de afaceri și campaniile de informare și de luare de poziție. Activitatea WWF se concentrează pe zone și specii considerate ca fiind de o importanță critică pentru conservarea habitatelor, dar și pentru bunăstarea oamenilor. La toate acestea se adaugă stimularea tranziției spre economia verde și un program de educație de mediu adresat tinerilor. În ultimii ani, printre alte inițiative, WWF este și organizația care a facilitat și susținut procesul de creare a destinației ecoturistice Mara–Cosău–Creasta Cocosului, una dintre cele două desemnate în prezent în România.
13.	Societatea Internațională de Ecoturism (TIES)	1990	Numără peste 750 organizații membre și 12.000 de experți din 135 țări de pe glob. Este implicată în stabilirea cadrului conceptual din domeniu, contribuie la desfășurarea unor programe educaționale și training-uri, elaborarea unor coduri în domeniu, crearea unei rețele internaționale instituționale și profesionale, cercetarea și dezvoltarea unor modele economice.¹ A inițiat o serie de manifestări internaționale (ex. Global Ecoturism Conference, Oslo, 2007; Ecotourism and Sustainable Tourism Conference, Vancouver, 2008). Această organizație are rolul de a cuantifica experiențele internaționale acumulate în domeniul ecoturismului și turismului durabil și de a le face cunoscute la nivel global.
14.	Consiliul Global de Turism Durabil (GSTC)	2010	GSTC reprezintă un parteneriat la nivel global, format din agenții ale Națiunilor Unite, companii de turism, hoteluri, turoperatori, organizații naționale de turism, ce servește ca organ internațional pentru promovarea și creșterea cunoștințelor, înțelegerii și adoptării practicilor de turism durabil. GSTC a creat și administrează un sistem de Criterii Globale de Turism Durabil. Au fost create două seturi de criterii: pentru hoteluri și turoperatori (2008) și pentru destinații (2013). Acestea reprezintă principiile directe și cerințele minime spre care orice destinație sau afacere din turism ar trebui să tindă pentru a proteja și susține mediul natural și cultural și pentru ca turismul să contribuie la bunăstarea comunităților locale. În anul 2014, GSTC și-a unit forțele cu Inițiativa Tur-Operatori pentru Dezvoltarea Durabilă în Turism (TOI).
15.	Rețeaua Europeană de Ecoturism (EEN)	2011	Rețeaua Europeană de Ecoturism (EEN) a fost creată prin proiectul european ECOLNET, care își propune realizarea unei comunități virtuale de interes, deschisă spre noi membri. EEN reunește, în principal pentru schimb de bune practici și cunoștințe, factori interesați din domeniul turismului în natură și ecoturismului. EEN difuzează, sprijină și susține procesul de învățare ECOLNET și strategiile de evaluare pentru îmbunătățirea cunoștințelor și calității serviciilor ecoturistice europene, printre care programul de învățare online și sistemele de evaluare pentru agenții, companii și evaluatori care doresc să aplice Standardul European de Certificare în Ecoturism (EETLS – European Ecotourism Labeling Standard). Standardul EETLS, elaborat inițial în cadrul proiectului ECODESTINET, finanțat prin programul Leonardo da Vinci (2009) și revizuit prin proiectul ECOLNET (2011), reprezintă

¹ Nistoreanu P. & Colectiv – Ecoturism și turism rural, Editura ASE, București, 2003, p. 97

Nr. crt.	Organizația	Anul fondării	Structură și acțiuni
			un set de criterii care să servească drept „umbrelă” pentru sistemele de certificare din sectorul de turism durabil, cu scopul de a extinde aplicabilitatea lor pe piață de ecoturism. Astfel, dacă GSTC cunct concepute în general pentru dezvoltarea durabilă a turismului, EETLS urmărește, în special, sectorul de ecoturism pentru Europa.
16.	ECOTRANS	1993	ECOTRANS este o rețea europeană formată din experți și organizații din sectorul turistic, de mediu și dezvoltare regională care are ca obiectiv promovarea bunelor practici în turism durabil și ecoturism. Încă de la început a lucrat la dezvoltarea, monitorizarea, cercetarea, crearea de rețele și diseminarea inițiativelor voluntare, a instrumentelor și exemplurilor de bune practici. Printre proiectele recente pot fi enumerate: realizarea unei evaluări globale a inițiativelor voluntare pentru turism durabil; realizarea unui manual european "Inovație în Turism – Cum se poate crea o zonă de învățare în turism"; actualizarea continuă a aproximativ 100 de programe globale de certificare în turism durabil; prezentarea a mai mult de 300 de exemple de bune practici în industria turismului; dezvoltarea de instrumente pentru afaceri, operatori și destinații turistice; utilizarea și integrarea Criteriilor Globale de Turism Durabil (GSTC) pentru dezvoltarea Standardului European de Certificare în Ecoturism. ECOTRANS, în parteneriat cu Agenția Europeană de Mediu (EEA), OMT și UNEP, administrează portalul DestiNet.
17.	Agenția Americană de Dezvoltare Internațională (USAID)	1961	Acordă consultanță, transfer de know-how, susținere financiară în țările cu nivel redus de dezvoltare. Dintre activitățile sale se pot menționa: proiect de dezvoltare sustenabilă a turismului în Namibia, proiect de valorificare a resurselor turistice din Panama, realizarea strategiei de ecoturism în Bulgaria, dezvoltarea ecoturismului în parcurile naționale din Tanzania, strategia de energie și turism durabil în Republica Dominicană etc. În România, USAID a sprijinit proiectul „Un parteneriat pentru conservarea naturii și turism în România” (2006-2008), proiect implementat de Asociația de Ecoturism din România. Totodată a sprijinit apariția și activitatea din primii ani a Asociației Naționale de Turism Rural, Ecologic și Cultural (ANTREC).
18.	Consiliul Europei	1949	Printre inițiativele sale s-au numărat Convenția privind Conservarea Vieții Sălbatică și a Habitatelor Naturale din Europa (Berna, 1979) sau Convenția Europeană a Peisajului (Florența, 2000). Acordă anual, în urma unei atente evaluări, Diploma europeană pentru ariile protejate. Aceasta inițiativă datează din 1965 și are în vedere recunoașterea valorii științifice, culturale, estetice existente în spațiile naturale, semi-naturale și în zonele cu peisaje deosebite. Până în prezent au fost acordate diplome pentru 74 arii naturale protejate din 28 de țări europene, din care trei în România (Rezervația Biosferei Delta Dunării, Parcul Național Piatra Craiului și Parcul Național Retezat).
19.	Federația Europeană a Parcurilor Naționale și Naturale – EUROPARC	1973	Are 378 de membri în 36 de țări europene, reprezentând în total câteva mii de arii naturale protejate. Federația a fost constituită cu scopul de a îmbunătăți managementul ariilor naturale protejate din Europa, prin cooperare internațională, schimbul de idei și experiență, precum și prin influențarea politicilor europene în domeniu. La conferința de la Hanovra din 2005 a elaborat și redactat Carta Europeană pentru Turism Durabil, precum și

Nr. crt.	Organizația	Anul fondării	Structură și acțiuni
			Strategia Parcurilor Protejate pentru 2006-2013. România face parte din această structură europeană prin Rezervația Biosferei Delta Dunării, Parcul Național Retezat, Parcul Natural Apuseni, Administrația Lacuri, Parcuri și Agreement București, Asociația Atitude, Fundația ProPark, Asociația de Ecoturism Valea Vinului - Radnaborberek. În prezent, împreună cu Fundația ProPark, derulează proiectele “Creșterea oportunităților de educație în domeniul dezvoltării durabile pentru managerii ariilor protejate din România (EdOppPa)” și „Manageri eficienți pentru o rețea Natura 2000 eficientă”.
20.	EC3 Global		EC3 Global este un grup consultativ internațional în managementul turismului și mediului, care a fost dezvoltat de Centrul de Cercetare Cooperativă în Turism Durabil (STCRC), cel mai mare centru de cercetare existent la nivel mondial, specializat în turism durabil. EC3 Global deține și administrează programul de benchmarking și certificare EarthCheck, care în prezent operează în mai mult de 70 de țări.
21.	Centrul European pentru Turism Ecologic și Agroturism (ECEAT)	1994	ECEAT este o rețea europeană de vârf în domeniul turismului durabil de scară mică, cu o atenție deosebită pe zonele rurale și agricultura ecologică. Deține un sistem riguros de certificare a pensiunilor agroturistice și a rutelor turistice axate pe valorificarea peisajelor naturale deosebite. La baza acestui sistem stă susținerea valorificării bunurilor culturale, susținerea acțiunilor pentru protecția naturii, reducerea poluării și a deșeurilor, aplicarea agriculturii organice, susținerea unei politici “verzi” de conservare a resurselor naturale. În fiecare an editează un ghid de vacanțe verzi ce include pensiuni și gospodării agro-turistice și ecologice membre. În anul 2012, împreună cu Federația EUROPARC și Lauku Ceļotājs (Asociația de Turism Rural din Letonia), a editat un ghid de turism durabil în ariile protejate.
22.	Rețeaua Globală a Geoparcurilor UNESCO	2004	Rețeaua Globală a Geoparcurilor cu 120 de teritorii, declarate situri UNESCO, având o rețea regională – Rețeaua Europeană a Geoparcurilor. Rețeaua Globală a Geoparcurilor UNESCO aplica noul Program UNESCO Geoștiințe și Geoparcuri, adoptat oficial în noiembrie 2015.

Anexa nr. 2 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective – 2019 - 2029

Situația rezervațiilor biosferei, a parcurilor naționale și naturale

I. Rezervații ale biosferei

Nr. crt.	Denumire	Suprafață (ha)	Localizare (județ)
1.	Rezervația biosferei „Delta Dunării” ¹	576.421,07	TL, CT

II. Parcuri naționale (categ. II IUCN)

Nr. crt.	Denumire	Suprafață (ha)	Localizare
1.	Retezat	38.315,95	HD, CS, GJ
2.	Munții Rodnei	47.202,31	BN, MM
3.	Semenic - Cheile Carașului	36.100,29	CS
4.	Călimani	24.435,47	BN, MS, HR, SV
5.	Ceahlău	7.763,00	NT
6.	Cheile Bicazului – Hășmaș	6.912,82	HR, NT
7.	Cheile Nerei – Beușnița	36.811,52	CS
8.	Cozia	16.725,23	VL
9.	Domogled - Valea Cernei	61.661,28	CS, MH, GJ
10.	Munții Măcinului	11.247,02	TL
11.	Piatra Craiului	14.789,21	AG, BV
12.	Buila – Vânturarița	4.478,70	VL
13.	Defileul Jiului	10.976,39	GJ, HD
	TOTAL	317.419,19	

III. Parcuri naturale (categ. V IUCN)

Nr. crt.	Denumire	Suprafață (ha)	Localizare
1.	Balta Mică a Brăilei	20.665,48	BR
2.	Grădiștea Muncelului – Cioclovina	38.106,85	HD
3.	Porțile de Fier	128.101,71	CS, MH
4.	Apuseni	76.054,97	AB, BH, CJ
5.	Bucegi	32.519,70	BV, DB, PH
6.	Vânători – Neamț	30.705,62	NT
7.	Munții Maramureșului	133.450,43	MM
8.	Putna – Vrancea	38.060,18	VN
9.	Lunca Joasă a Prutului Inferior	8.109,96	GL
10.	Comana	25.107,00	GR
11.	Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	100.049,66	HD
12.	Geoparcul Platoul Mehedinți	106.376,34	MH
13.	Lunca Mureșului	17.397,39	AR, TM
14.	Defileul Mureșului Superior	10.158,58	MS
15.	Cefa	4.977,94	BH
16.	Văcărești	184,72	B
	TOTAL	769.841,81	

Sursa: Ministerul Mediului, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, Raport privind starea mediului în România în anul 2016

¹ Rezervații ale biosferei sunt declarate și anumite suprafețe din Parcurile Naționale Retezat și Munții Rodnei

Caracteristici definitorii ale principalelor arii protejate din România

1. Rezervația Biosferei Delta Dunării

- aria protejată cu cea mai mare suprafață din România;
- deține în momentul de față un triplu statut internațional: Rezervație a Biosferei, sit Ramsar (zonă umedă de importanță internațională) și sit al Patrimoniului Mondial Natural și Cultural;
- cea mai bine conservată zonă umedă din Europa și cel mai nou pământ la României;
- flora, reprezentată de 2383 taxoni, din care peste 950 specii de plante superioare, cca. 1/3 din numărul total de specii cormofite cunoscute în flora României, cea mai întinsă zonă de stufărișuri compacte din lume, găzduind 30 tipuri de ecosisteme.
- cca. 4.029 specii faunistice (3.477 specii nevertebrate și 552 specii vertebrate). Au fost identificate un număr de 341 specii de păsări, reprezentând aproximativ 80% din avifauna României. Aici întâlnim cele mai mari populații europene de pelican comun și pelican creț, peste 60% din populația mondială de cormoran mic și peste jumătate din populația mondială de gâscă cu gât roșu.
- mai multe tipuri de peisaje deltaice specifice zonei temperat-continentale:
 - peisajul deltei fluviatile compus din lacuri, ghioluri, canale, sahare însoțite de vegetație de salcie, plop, arin, stufăriș;
 - peisajul principalelor brațe cu areale de uscat în alternanță cu cele inundabile, cu meandre, zăvoaie, despletiri, mlaștini;
 - peisajul lacurilor, lagunelor care sunt mărginite de maluri joase sau faleze cu vegetație specifică (stufăriș, papură, rogoz);
 - peisajul deltei marine cu areale mai joase sau înalte, prin grinduri, care include păduri de silvostepă, zăvoaie de luncă, lacuri, canale secundare, ghioluri etc.;
 - peisajul antropoc al satelor componente, caracterizat prin elemente specifice de arhitectură, ornamentare interioară, tehnică populară și ocupații tradiționale.
- *zone strict protejate*: Roșca – Buhaiova (9.625 ha.); Lacul Răducu (2.500 ha.); Pădurea Letea (2.825 ha.); Lacul Nebunu (115 ha.); Complexul Vătafu-Lunguleț (1.625 ha.); Pădurea Caraorman (2.250 ha.); Sărăturile Murighiol (87 ha.); Arinișul Erenciuc (50 ha.); Insula Popina (98 ha.); Sacalin-Zatoane (21.410 ha.); Periteașca-Leahova (4.125 ha.); Capul Doloșman (125 ha.); Grindul Lupilor (2.075 ha.); Istria - Sinoie (400 ha.); Grindul Chituc (2.300 ha.); Lacul Rotundu (228 ha.); Lacul Potcoava (625 ha.); Lacul Belciug (110 ha.); Insula Ceaplace (117 ha.); Insulele Prundu cu Păsări (187 ha.);
- Rezervația Biosferei "Delta Dunării" este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România, atât ca sit de importanță comunitară (ROSCI0065 Delta Dunării și ROSCI0066 Delta Dunării - zona marină) cât și arie de protecție specială avifaunistică (ROSPA0031 Delta Dunării și Complexul Razim – Sinoie și ROSPA0076 Marea Neagră).

2. Parcul Național Retezat

- circuri și văi glaciare de dimensiuni mari, flancate de versanți abrupti.
- circa 100 lacuri alpine, din care 40 mari și mijlocii, 18 mici și circa 40 ochiuri de apă ce seacă uneori în verile secetoase. Se remarcă Lacul Bucura (cel mai mare lac glaciar, ca suprafață, din România), Lacul Zănoaga (cel mai adânc lac glaciar din România), Lacul Galeșu.
- relief carstic în partea de sud-vest a masivului și în zonele limitrofe;
- aproape 2% din fondul floristic al parcului este reprezentat de endemisme. Dintre speciile rare, amintim: brădișor, garofița pitică, sângele-voinicului, anghelina, bunghișorul.
- 1.750 specii de nevertebrate, dintre care 35 sunt endemice, 150 specii de vertebrate.

- o comunitate complexă de mamifere (55 de mamifere, reprezentând 23% din mamiferele terestre ale Europei), incluzând ierbivore mari, precum: capra neagră, cerbul carpatin, căprioara și carnivore mari, precum: lupul, ursul, râsul, pisica sălbatică. Marmota a fost colonizată în masivul Retezat;
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervația științifică Gemenele (1.930 ha), care reprezintă nucleul parcului național; rezervațiile naturale Peștera cu Corali (0,50 ha) și Peștera Zeicului (1 ha).
- Parcul Național Retezat este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat arie de protecție specială avifaunistică – ROSPA 0084 Munții Retezat și fiind inclus în situl de interes comunitar – ROSCI 0217 Retezat;
- un areal de 20.000 de hectare din cadrul parcului este declarat Rezervație a Biosferei.

3. Parcul Național Munții Rodnei

- forme de relief glaciatic reprezentative - unele dintre cele mai interesante lacuri glaciare din Munții Carpați, relativ ușor accesibile în cadrul unor excursii de o zi: Iezer, Lala Mare, Lala Mică;
- forme de relief carstic reprezentative pentru România (peșteri active și fosile, izbucuri). Se remarcă peșterile: Izvorul Tăușoarelor, Jgheabul lui Zalion, Baia lui Schneider etc.
- eșantioane reprezentative de specii endemice cu o atractivitate turistică deosebită;
- păduri reprezentative pentru habitatele alpine din România, în special în zona înaltă a versantului sudic;
- importante areale etnografice situate în zonele limitrofe (Țara Maramureșului la nord și Ținutul Năsăudului la sud).
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: 4 rezervații științifice: Pietrosu Mare (3547,6 ha); Piatra Rea (291 ha); Corongiș (614,9 ha); Bila – Lala (1318,2 ha) și 6 rezervații naturale: „Peștera și Izbul Izvorul Albastru al Izei” (100 ha); „Peștera Cobășel” (1 ha); „Izvoarele Mihăiesei” (61 ha); Izvorul Bătrâna (0,5 ha); Valea Cormaia (50 ha); „Poiana cu Narcise din Masivul Saca” (7,8 ha).¹
- Parcul Național Munții Rodnei este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind inclus în situl de interes comunitar - ROSCI 0125 Munții Rodnei și în aria de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0085 Munții Rodnei;
- un areal de 3.000 de hectare din cadrul parcului este declarat Rezervație a Biosferei.

4. Parcul Național Semenic – Cheile Carașului

- prezența singurei păduri de făgete cvasivirgine din Europa, cu o vârstă de circa 300 de ani și o suprafață de circa 5.000 ha;
- o mare varietate de formațiuni carstice – chei, peșteri, doline (Cheile Carașului – printre cele mai lungi din lume, Cheile Buhuiului, peșterile Comarnic, Racovița, Țolosu etc.).
- în imediata apropiere a parcului se găsesc o serie de lacuri artificiale de baraj (Trei Ape, Gozna, Secu), cu suprafețe și adâncimi apreciabile ce completează în mod fericit peisajul general al parcului.
- relieful antropoc, generat prin exploatarea cărbunelui conținut de formațiunile carbonifere de la Secu, Doman și Anina.
- cel mai însemnat număr de specii faunistice cu areal restrâns din România: 29 specii endemice, 45 specii rare;
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Izvoarele Carașului (578 ha); Cheile Carașului (3.028,3 ha); Izvoarele Nerei (5.028 ha); Cheile Gârliștei (517 ha); Buhui- Mărghitaș (979 ha); Popovăț (0,1 ha); Comarnic (0,1 ha); Buhui (0,1 ha); Răsuflătoarei (1,1 ha); Exploratorii 85 (15 ha); Bârzăvița (3.405,9 ha).
- Parcul Național Semenic - Cheile Carașului este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0226 Semenic - Cheile Carașului și arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0086 Munții Semenic - Cheile Carașului.

¹ RNP Romsilva - Administrația Parcului Național Munții Rodnei RA, *Planul de management al parcului Național Munții Rodnei*, 2013, pag. 9

5. Parcul Național Munții Călimani

- cel mai bine conservat aparat vulcanic din Carpații românești - se remarcă ca înălțime și masivitate (2100 m. Vf. Pietrosul);
- individualitate geologică bine conturată datorită prezenței rocilor eruptive care creează aspecte peisagistice deosebite;
- forme structurale spectaculoase (cueste, abrupturi), rezultate ale eroziunii diferențiale (ace, turnuri, colți - stâncile uriașe "Pietrele Roșii" și "12 Apostoli", stâncile din jurul vârfulor Tihu și Ciungetu) și carstice (Peștera Luanei, Peștera de Ciocolată);
- existența unor întinse suprafețe de ecosisteme naturale - abundența zâmbului și a jneapăului, prezența cocoșului de mesteacăn;
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: Rezervația științifică de Jnepeniș cu Pinus cembra (384,2 ha); Rezervația Lacul Iezer din Călimani (322 ha); Rezervația geologică 12 Apostoli (200 ha - complex de roci eruptive unice prin forma și frumusețea lor formate prin modelare eoliană, dezagregare fizică, eroziunea aglomeratelor).
- Parcul Național Munții Călimani este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind inclus în aria de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0133 Munții Călimani și parțial în situl de interes comunitar - ROSCI 0019 Călimani - Gurghiu.

6. Parcul Național Ceahlău

- peisaj deosebit de pitoresc - prezența unor vârfuri semețe ca Ocolașu Mare – 1907m, Vf. Toaca, abrupturi (Piatra Lată, Căciula Dorobanțului, Panaghia, Detunatele), poieni (La Arsuri, Polița cu Crini, Fântânele, Văratecu, Maicile), nișe, polițe, peșteri, chei și cascade (cascada Duruitoarea, cheile și cascada Bistrei Mari, cheile și cascadele Stănililor), formațiuni stâncoase bizare (Gemenii, Broasca, Uriașul, Doamna);
- diversitate faunistică - peste 90 specii de păsări, numeroase mamifere - râs, lup, urs, jder de copac, capră neagră;
- bogăția floristică - peste 1100 specii, dintre care plante ocrotite (floarea de colț, zădă, gențiana, sângele voinicului, papucul doamnei etc.) și endemisme (odolean, vulturică etc.).
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervația științifică „Ocolașul Mare” (80 ha); rezervația naturală botanică „Polița cu Crini” (370 ha) și monumentele naturii „Cascada Duruitoarea” (1 ha) și „Avenul Mare”. Parcul Național Ceahlău este declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0024 Ceahlău și face parte din aria de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0129 Masivul Ceahlău.

7. Parcul Național Cheile Bicazului – Hășmaș

- microforme de relief reprezentate prin turnuri, ace, lapiezuri, alveole, acumulări de grohotiș;
- Cheile Bicazului - renumite datorită mărimii lor impresionante (8 km.);
- Lacul Roșu, format prin bararea naturală a apelor pârâului Bicaz;
- specii de plante rare - cetina de negi, tămâița, Ajuga pyramidalis etc. și specii declarate monumente ale naturii – papucul doamnei, floarea de colț, sângele voinicului, tisa etc.
- fauna deosebit de bogată în specii rare și periclitate, cât și în alte specii caracteristice zonei montane (broasca cu burta galbenă, tritonul carpatic, tritonul cu creastă, salamandra, broasca roșie de munte, șopârta de munte, vipera comună, cocoșul de munte, acvila de munte, sau mamifere precum cerbul carpatin, capra neagră, ursul, râsul, lupul).
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Cheile Bicazului (11.600 ha), Cheile Șugăului (90 ha), Avenul Licaș (5 ha), Cheile Bicazului și Lacul Roșu (2.128 ha), Masivul Hășmașul Mare - Piatra Singuratică și Hășmașul Negru (800 ha).
- Parcul Național Cheile Bicazului - Hășmaș este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0027 Cheile Bicazului - Hășmaș și arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0018 Cheile Bicazului - Hășmaș.

8. Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița

- relief calcaros - sectoare de chei (Cheile Nerei), grote, peșteri, lacuri carstice (Lacul Dracului, Ochiul Beiului), izbucuri (Izbucul Bigăr și Iordan), cascade (Cascada Beușnița);
- zone deosebit de sălbatice, datorită accesului dificil;
- sectoare de tunele și poteci de acces săpate în stâncă de către om;
- diversitatea faunistică și floristică - numeroase specii balcanice, mediteraneene și submediteraneene, dintre care unele rare (scorpionul, vipera cu corn, gușterul, fâsa mare, liliaci etc. și respectiv tisa, alunul turcesc, arborele mamut, ghimpele și cornișorul).
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Cheile Nerei-Beușnița (3.081,30 ha), Valea Ciclovei-Ilidia (1.865,30 ha), Cheile Șușarei (246 ha), Izvorul Bigăr (176,60 ha), Lisovacea (33 ha) și Ducin (260,70 ha).
- Parcul Național Cheile Nerei -Beușnița este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0031 Cheile Nerei-Beușnița și arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0020 Cheile Nerei -Beușnița.

9. Parcul Național Cozia

- masivul Cozia se caracterizează prin individualitatea sa geomorfologică, printr-o distribuție particulară a pădurilor, o bogăție floristică remarcabilă, un ansamblu de ecosisteme puțin sau deloc alterate de activitatea umană.
- diferențe mari de nivel pe suprafețe relativ mici, abrupturi impunătoare și relief ruiniform.
- cursul meandrat al Oltului - un coridor important de migrație a păsărilor dinspre Europa Centrală spre Marea Egee. Aici cuibăresc 68 specii de păsări, mai importante fiind: alunarul, gaița, ciuful de pădure, vânturelul roșu, muscarul gulerat, cinteza.
- specii faunistice mediteraneene: pseudoscorpionul *Neobisium carpathicum*, vipera cu corn. Principalele specii de mamifere prezente în parc sunt: pisica sălbatică, jderul de copac, râsul, lupul, cerbul carpatin, căpriorul și capra neagră, care a fost colonizată aici.
- specii floristice rare, ocrotite de lege: floarea de colț, iedera albă etc.
- mânăstirile Turnu și Stănișoara;
- pentru că această zonă a fost declarată rezervație naturală complexă încă din anul 1962, pe acest teritoriu nu au existat alte arii protejate mai mici. Aproximativ 5.000 de hectare constituie rezervație științifică.
- Parcul Național Cozia este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0046 Cozia și arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0025 Cozia - Buila - Vânturarița.¹

10. Parcul Național Domogled – Valea Cernei

- condițiile climatice deosebite – pătrunderea maselor de aer mediteraneene;
- relief carstic - peste 100 peșteri, avene, chei impresionante, doline de mari dimensiuni, precum și renumitele ciuceve și geanțuri care mărginesc cursul Cernei;
- valea râului Cerna are o lungime de 80 km, este foarte îngustă, cu chei și bazine, dificilă ca accesibilitate, păstrând încă locuri nemodificate de evoluția umană, cu valoare peisagistică deosebită.
- muntele Domogled este pe partea stângă a Văii Cerna și se remarcă prin abrupturile stâncoase și cheile prăpăstioase.
- biodiversitatea floristică și faunistică - elemente daco-balcanice, mediteraneene cu pronunțat caracter termofil.
- plantele superioare sunt prezente prin 1.051 specii, multe fiind rarități floristice. Se remarcă pinul negru de Banat, alunul turcesc, tisa, iedera albă, angelica, ghimpele.
- un element faunistic reprezentativ în zonă este vipera cu corn. De asemenea, se pot întâlni scorpionul carpatic, șarpele lui Esculap, colonii mari de liliaci (în peșteri) sau mamifere de dimensiuni mai mari, cum ar fi vulpea, jderul de copac, bursucul, pisica sălbatică, vidra, căpriorul, ursul și râsul.

¹ include atât Parcul Național Cozia, cât și Parcul Național Buila – Vânturarița

- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Domogled (2.382,8 ha), Valea Țesna (160 ha), Vârful lui Stan (120 ha), Coronini - Bedina (3.864,8 ha), Ciucevele Cernei (1.166 ha), launa - Craiova (1.545,1 ha), Piatra Cloșanilor (1.730 ha), Cheile Corcoaiei (34 ha), Peștera Martel (2 ha), Balareca (1.545,1 ha), Peștera lui Ion Bârzoni (0,1 ha), Iardașița (501,6 ha).
- Parcul Național Domogled - Valea Cernei este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0069 Domogled - Valea Cernei și arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0035 Domogled - Valea Cernei.

11. Parcul Național Munții Măcinului

- singura zonă din Europa în care sunt protejate ecosistemele caracteristice stepei pontic-balcanice, pădurilor submediteraneene și balcanice, în cadrul unor munți hercinici, cei mai vechi din România și unii dintre primii formați pe continent.
- o mare varietate peisagistică - relief de tip alpin, reprezentat prin creste stâncoase ascuțite, la o altitudine de 400 m. În acest sens se individualizează Culmea Pricopanului;
- numeroși martori de eroziune cu aspect ruiniform (Sfinxul Dobrogean).
- existența unor specii floristice la limita extremă a arealului lor mondial: *Silene compacta* se află aici la limita nordică, iar taxonul mediteranean-pontic *Potentilla bifurca* este situat la limita vestică. De asemenea, aici se găsesc 67 specii de plante lemnoase și 72 fitotaxoni amenințați cu dispariția și singurul loc din lume unde se găsește și este protejată asociația vegetală endemică *Gymnospermio (altaicae) - Celtetum (glabratae)*.
- existența a numeroase specii faunistice rare, protejate pe plan național sau global - țestoasa de uscat, vipera cu corn, șopârla de stepă, șoimul dunărean, pietrarul negru etc.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile științifice Valea Fagilor (154,9 ha) și Moroianu (293,7 ha).
- Parcul Național Munții Măcinului se suprapune sitului de interes comunitar - ROSCI 0123 Munții Măcinului și este parte din aria de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0073 Măcin - Niculișel.

12. Parcul Național Piatra Craiului

- o unitate de relief aparte: creasta cu o lungime de 22 km, orientată NE-SV, este îngustă și mărginită de pereți abrupti, chiar verticali, dând masivului aspectul unui zid compact;
- un vast teritoriu carstic cu peșteri, izbucuri, avene, chei, arcade ferestre și pereți dintre care cele mai cunoscute sunt cheile și peștera Dâmbovicioarei, Cheile Brustureului, Izvoarele din Plai etc.
- numeroase specii floristice protejate, cu valoare deosebită, cum ar fi garofița Pietrei Craiului – simbolul floristic al masivului, tisa, floarea de colț, ghințura galbenă, sângele-voinicului, bulbucii, iedera albă, tulichina etc.
- parcul este renumit pentru exemplarele deosebite de carnivore mari (urs, lup și râs), aici acestea având cel mai important habitat din România.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervația științifică Peretele Vestic (665 ha) care conține numeroase structuri geologice și forme de relief care au valoare științifică deosebită (Padina Închisă - Orga Mare, Turnurile Diane, Degetul lui Călineț, Țimbalul Mare, Căldarea Ocolită din Valea Șpirala, Zăplazul, Peștera Stanciului, Marele Grohotiș), rezervațiile naturale Cheile Dâmbovița – Dâmbovicioara – Brusturet, Peștera Uluce, Peștera Dâmbovicioara, Cheile Zărneștilor, Piatra Craiului.
- Situl de interes comunitar - ROSCI 0194 Piatra Craiului, parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 se suprapune parțial peste limitele Parcului Național Piatra Craiului.

13. Parcul Național Buila Vânturarița

- creasta calcaroasă cu o lungime de 14 km, forme exo și endocarstice (Cheile Bistriței, Cheile Costești, Cheile Olănești, Cheile Cheii, Peștera Liliacilor, Peștera Urșilor din Cheile Bistriței, peșterile din Cheile Cheii etc.);
- numeroase plante rare, atât specii de climă caldă, submediteraneană, cât și specii relicte glaciare, endemisme. Dintre speciile protejate menționăm floarea de colț, crinul de munte, crinul de pădure, angelica, bulbucul de munte, garofița, tisa, zădă, jneapănul etc.

- faună bogată, reprezentată de numeroase specii rare, multe protejate: carnivore mari (urs, lup, râs), alte carnivore (jder de pădure, jder de piatră, bursuc, pisică sălbatică), ierbivore (capra neagră, cerb, mistreț), reptile (viperă, șarpe de alun, șopârla de stâncă), păsări (cocoș de munte, fluturaș de stâncă, corb, acvilă de munte), lilieci (10 specii);
- obiectivele cultural-istorice de pe teritoriul parcului (Mânăstirile Bistrița, Arnota și schiturile 44 Izvoare, Patrunsa, Pahomie, Papușa) și din imediata vecinătate constituie un element suplimentar de atracție.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: Peștera Liliecilor (1 ha), Peștera Munteanu – Murgoci (1 ha), Peștera Pagodelor (0,3 ha), Peștera Rac (0,2 ha), Peștera Valea Bistriței (0,25 ha), Peștera cu Lac (0,1 ha), Peștera cu Perle (0,5 ha), Peștera Arnăuților (0,4 ha), Peștera Clopot (0,1 ha), Peștera Caprelor (0,5 ha), Muntele Stogu (10 ha), Pădurea Valea Cheii (1,5 ha).
- Parcul Național Buila - Vânturarița este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0015 Buila - Vânturarița și arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0025 Cozia - Buila - Vânturarița.¹

14. Parcul Național Defileul Jiului

- Defileul îngust al Jiului cu abrupturi, stânci, grote. Unii autori (Stoiculescu, 2004) consideră a fi „cele mai sălbatice chei transversale din țara noastră”, și având una din cele mai impresionante trecători carpatine – Lainici.
- păduri virgine dispărute în restul Europei, constituite din arborete pure și în amestec de fag și gorun, specii mediteraneene (carpen, frasin) și specii dacice (*Sesleria rigida*, *Euphorbia amygdaloides*).
- diversitatea speciilor faunistice: carnivore mari (urs carpatin, lup, râs), ierbivore (căprior, cerb carpatin, capra neagră), chiroptere (liliacul mare cu nas potcoavă, liliac cârn, liliacul cu aripi lungi, liliacul mic cu urechi de șoarece, liliacul mare cu bot ascuțit), reptile (viperă, șarpele lui Esculap, șarpele de alun, șarpele de casă, șarpele de apă).
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: trei rezervații naturale, două constituite prin Legea nr. 5/2000 – Sfinxul Lainicilor (1 ha) și Stâncile Rafailă (1 ha) și una constituită la nivel județean prin Decizia nr. 82/1994 a președintelui Consiliului Județean Gorj - Pădurea Chitu - Bratcu (1.319 ha).
- Parcul Național Defileul Jiului este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar: ROSCI 0063 Defileul Jiului.

15. Parcul Natural Balta Mică a Brăilei

- recunoscută ca a doua Deltă a Dunării, prin peisajul de mare valoare turistică, cu numeroase bălți, lacuri, gârle, canale și ostroave cu stuf și păduri de luncă;
- importanță ornitologică deosebită - se situează pe cel mai important culoar de migrație al păsărilor din bazinul inferior al Dunării de Jos, la jumătatea rutelor de migrație între locurile de cuibărit din nordul Europei și refugiile de iernat din Africa. Au fost observate un mare număr de păsări, dintre care 169 specii protejate pe plan internațional, reprezentând jumătate din speciile de păsări migratoare caracteristice României.
- vegetația forestieră este reprezentată de pădurile aluviale de arin negru și frasin, păduri mixte riverane de stejar, velniș și ulm, frasin sau frasin de câmp și galerii mixte (*Nerio tamaricetea* și *Securinegion tinctoriae*), galerii de *salcie* și *plop alb*.
- Parcul Natural Balta Mică a Brăilei este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar: ROSCI 0006 Balta Mică a Brăilei și arie de protecție avifaunistică ROSPA 0005 Balta Mică a Brăilei.
- parcul este desemnat sit Ramsar (zonă umedă de importanță internațională).

16. Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina

- cele 6 cetăți fortificate din jurul capitalei politice, culturale și religioase a Daciei, Sarmizegetusa Regia, acestea constituind unul din obiectivele principale ale conservării parcului.

¹ include atât Parcul Național Buila – Vânturarița, cât și Parcul Național Cozia

- diversitatea formelor de relief: glaciar și periglaciuar (circuri simple de dimensiuni reduse, grohotișuri, stâncării, terase de solifluxiune, nișe nivale etc.), relief carstic (doline cu diametrul de 2-3 m până la 60 m, concentrate în aria Ponorici, peșteri, avene, între care se remarcă cea de la Ponorici-Cioclovina și Șura Mare, Cheile Crivადiei, Cheile Jgheabului).
- o însemnată valoare floristică – dintre speciile endemice se remarcă: crucea-voinicului, cimbrisorul, brusturul negru etc.
- numeroase specii faunistice, multe dintre ele protejate: mamifere (ursul, lupul, râsul pisica sălbatică, cerbul carpatin, hermelina, liliacul mare de amurg, liliacul mare cu potcoavă etc.), reptile (șopârla de câmp, gușterul, năpârca, șarpele de casă, vipera cu corn și vipera comună), păsări (uliul porumbar, acvila mică, ciocănitorea pestriță mare, mierla etc.).
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Complexul carstic Ponorici-Cioclovina (1,50 ha), Peștera Șura Mare (5 ha), Peștera Tecuri (2 ha), Locul Fosilifer Ohaba Ponor (10 ha), Cheile Crivადiei (10 ha) și Dealul și Peștera Bolii (10 ha) și un monument al naturii – Peștera din Valea Călianului.
- Parcul Natural Grădiștea Muncelului - Cioclovina este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0087 Grădiștea Muncelului - Cioclovina și arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0045 Grădiștea Muncelului - Cioclovina.

17. Parcul Natural Porțile de Fier

- Defileul Dunării - unicat în întregul bazin al acestui fluviu, din punct de vedere: geologic, geomorfologic, floristic și faunistic.
- clima blândă, cu influențe mediteraneene, a permis formarea unor ecosisteme deosebite.
- o alternanță de bazinete depresionare (Moldova Veche, Liubcova, Ogradena, Dubova etc.) cu sectoare de îngustare (Pescari, Berzasca etc.).
- 4 zone carstice cu variate forme exo- (doline, uvale, lapiezuri, trepte antitetice, chei) și endocarstice (sorburi, avene, peșteri): Pescari-Cărbunari, Cozla-Zvinecea Mare, Șvinița, Cazane.
- biodiversitate floristică impresionantă: peste 4.000 taxoni vegetali, dintre care 1.700 plante superioare, 549 specii de alge, 375 specii de licheni, 1.077 specii de ciuperci, 296 specii de briofite.
- fauna caracteristică este central-europeană, în care se interpun elemente eurasiatice și mediteraneene. Deosebit de importante sunt speciile mediteraneene: scorpionul carpatic, broasca de pământ verde, țestoasa de uscat, șopârlița de frunzar, șopârla de ziduri, gușterul, vipera cu corn, lăstunul de stâncă, presura bārboasă, specii aflate la limita nordică a arealului lor de reproducere.
- obiectivele cultural-istorice de pe teritoriul parcului și din imediata vecinătate constituie un element suplimentar de atracție.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Locul fosilifer Șvinița (95,0 ha), Locul fosilifer Bahna (10,0 ha), Fața Virului (1 ha), Cracul Crucii (2 ha), Cracul Găioara (5 ha), Valea Mare (1.179 ha), Valea Oglanicului (150 ha), Cazanele Mari și Cazanele Mici (215 ha), Dealul Vărănic (350 ha), Balta Nera - Dunăre (10 ha), Baziaș (170,9 ha), Râpa cu Lăstuni din Valea Divici (5 ha), Peștera cu Apă din Valea Polevii (3,2 ha), Gura Văii-Vârciorova (305 ha), Insula Călinovăț (24 ha), Divici – Pojejena (498 ha), Ostrovul Moldova Veche (1.627 ha), Dealul Duhovna (50 ha).
- Parcul Natural Porțile de Fier este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0260 Porțile de Fier și arie de protecție specială avifaunistică ROSPA 0080 Munții Almăjului.
- parcul este desemnat sit Ramsar (zonă umedă de importanță internațională).

18. Parcul Natural Apuseni

- valori peisagistice și ecosistemice deosebite, dar și un grad ridicat de antropizare, față de alte zone montane carpatice.
- complexitatea și diversitatea reliefului carstic: abrupturi stâncoase, văi adânci și chei, creste sau "custuri", lapiezuri, cărora li se adaugă un mare număr de peșteri, avene, doline, ponoare, depresiuni carstice, cursuri subterane de ape (Cetățile Ponorului, Cetatea Rădesei, Ghețarul Focul Viu, Valea Galbenei, Izbucl Ponor, Platoul Carstic Lumea Pierdută, Ghețarul Scărișoara);

- în unele peșteri au fost găsite fosile ale unor animale care au trăit în perioada glaciară (ursul de peșteră, hiena de peșteră etc.), precum și urme ale omului preistoric;
- covorul vegetal este destul de mozaicat, fiind format în mare parte din păduri de fag și molid, între care se interpun suprafețe întinse de fânețe și pășuni;
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: 52 rezervații naturale și monumente ale naturii: Peștera Ghețarul Scărișoara (1 ha); Peștera Ghețarul de la Vârtoș (1 ha); Cheile Gârdișoarei (15 ha); Cheile Ordâncușei (10 ha); Cheile Albacului (35 ha); Peștera Coiba Mică (1 ha); Peștera Coiba Mare (1 ha); Peștera Vârtoșu (1 ha); Peștera Huda Orbului (1 ha); Peștera Hodobana (1 ha); Avenul cu două intrări (1 ha); Izbulul Tăuzului (1 ha); Peștera Hoanca Apei (1 ha); Avenul de la Tău (1 ha); Peștera Pojarul Poliței (1 ha); Avenul din Șesuri (1 ha); Izbulul Poliței (0,2 ha); Izbulul Cotețul Dobreștilor (0,2 ha); Peștera de sub Zgurăști (1 ha); Peștera Poarta lui Ionele (0,1 ha); Peștera Dârninii (1 ha); Izbulul Mătișești (1 ha); Cheile Mândruțului (3,5 ha); Pietrele Galbenei (6,30 ha); Piatra Bulzului (1,4 ha); Ghețarul Focul Viu (0,1 ha); Avenul Bortigului (0,1 ha); Fâneața Izvoarelor Crișului Pietros (1 ha); Cetățile Ponorului (14,9 ha); Valea Galbenei (70,5 ha); Valea Sighiștelului (412,6 ha); Pietrele Boghii (38,4 ha); Sărtoarea Bohodeiului (32,9 ha); Cetatea Rădesei (20 ha); Poiana Florilor (1 ha); Platoul Carstic Padiș (39 ha); Depresiunea Bălăleasa; Groapa de la Barsa (30 ha); Vârful Biserica Moșului (3 ha); Platoul Carstic Lumea Pierdută (39 ha); Peștera Mare de pe Valea Firei (2 ha); Peștera din Piatra Ponorului (2 ha); Peștera Smeilor de la Onceasca (0,5 ha); Sistemul Carstic Peștera Cerbului – Avenul cu Vacă (45 ha); Complexul Carstic Valea Ponorului (168 ha); Avenul din Hoanca Urzicarului (1 ha); Groapa Ruginoasă - Valea Seacă (20,4 ha); Peștera Urșilor – Chișcău (1 ha); Peștera lui Micula (0,1 ha); Piatra Grăitoare (5 ha); Peștera Vârfurașu (1 ha).
- Parcul Natural Apuseni este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar – ROSCI 0002 Apuseni și fiind inclus în aria de protecție specială avifaunistică – ROSPA 0081 Munții Apuseni – Vlădeasa.

19. Parcul Natural Bucegi

- masivul muntos în care se înregistrează cel mai mare aflux turistic din țară;
- formațiunile cu valoare turistică cea mai mare sunt: stâncile cu forme bizare: Sfinxul, Babele, Mecetul Turcesc; abrupturile – Caraiman, Coștila, Jepii Mici, Colții Morarului; relieful glaciara de mare sălbăticie și pitoresc – Mălăiești, Valea Gaura – Țigănești; formele carstice spectaculoase: Cheile Tătarului, Cheile Zănoagei, Peștera Ialomiței, Valea Horoabei; cascadele – Urlătoarea, Ialomiței, Obârșiei.
- relieful divers, structura geologică și altitudinea de peste 2.500 m au permis instalarea unei flore bogate și variate, cuprinzând toate grupele mari de plante: 3.037 specii, dintre care 1183 plante superioare. Dintre speciile protejate întâlnim: tisa, zâmburul, gențiana, floarea de colț;
- se remarcă numărul mare de mamifere mari (urs, râs) și capre negre.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Abruptul Prahovean (3.478 ha), Bucegi – Abruptul Bucșoiu, Mălăiești, Gaura (1.634 ha), Munții Colții Barbeș (1.513 ha), Locul fosilifer de la Vama Strunga (10 ha). Monumente ale naturii – Avenul Vânturiș, Cascada Vânturiș, Colții lui Barbeș, Claia Mare, Portița Caraimanului, Ogașul Spumos, Peretele Văii Albe, Colții Morarului, Cerdacul din Valea Cerbului, Pietrele de la Omu, Avenul din Bucșoiu, Mecetul Turcesc, Hornurile Mălăieștilor, Circul Glaciara Țigănești, Arcada din Valea Gaura, Valea Țapulului, Pasul Strunga, Punctul fosilifer de la Valea Gaura, Cascada Doamnei, Babele, Avenul din Piciorul Babele, Platoul cu ciuperci de gresie, Cheile Horoabei, Ponorul din Horoaba, Cheile Urșilor, Peștera Ialomiței, Calcarele de la Strungulița, Izbulul din Horoaba, Turnul Seciului, Izbulul Coteanu, Cheile Tătarului, Cheile Zănoagei, Cheile Orzei, Platoul Carstic Lespezi, Cheile Brăteii, Colții Brăteii, Cheile Răteii, Peștera Răteii.
- Parcul Natural Bucegi este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind inclus în situl de interes comunitar - ROSCI 0013 Bucegi.

20. Parcul Natural Vânători - Neamț

- parcul constituie un adăpost pentru o serie de specii faunistice rare sau în extincție în alte zone: ursul brun, lupul, râsul, vidra, zimbrul;

- este sigurul loc din țară în care zimbrul se întâlnește în captivitate în cadrul Grădinii Zoologice din comuna Vânători (6 zimbri); în semilibertate, în cadrul Centrului de Management al Zimbrului, din cadrul Administrației Parcului Natural Vânători Neamț (21 zimbri) și în libertate, în zona Chitele (5 zimbri)¹;
- diversitatea floristică și faunistică, reprezintă un indicator al stării de adaptare al speciilor la ecosistemele locale. În zonă s-au identificat un număr de 1047 de taxoni, ceea ce reprezintă 53% din flora județului Neamț și aproximativ 25% din flora României.
- obiectivele cultural-istorice din interiorul parcului și din imediata vecinătate constituie un element suplimentar de atracție (mănăstirile Agapia, Văratec, Neamț, Secu, Sihla, Sihăstria, Cetatea Neamțului, Casele memoriale ale lui Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, Veronica Micle, Muzeul Nicolae Popa, mormântul poetei Veronica Micle).
- pe teritoriul parcului se află Rezervația de Zimbri - Neamț (11.500 ha).
- Parcul Natural Vânători Neamț este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat aria de protecție specială avifaunistică – ROSPA 0107 Vânători - Neamț și incluzând situl de interes comunitar – ROSCI 0270 Vânători - Neamț.

21. Parcul Natural Munții Maramureșului

- regiune unică prin comorile sale naturale și culturale, bogată în tradiții, înzestrată cu o floră și faună sălbatică semnificativă, peisaje încântătoare;
- relieful carstic – zone de endocarst (30 de peșteri și 9 avene, printre care: Peștera Vasile Bologa din Geamănu, Peștera Mare și Peștera cu Monede din Piatra Moloșnaia, Peștera din Piatra Băiței, Peștera Pietriceaua etc.) și exocarst (doline - Prislopul Laptelui, Podul Cearcănului și izbucuri - Fântâna Stanchii)
- defileele atractive: în roci metamorfice (Vaser), în gresii cretacice (Vișeu) sau calcare (Țibău și Sâlhoi).
- numeroase specii floristice și faunistice rare și protejate. Dintre plantele ocrotite de lege se evidențiază angelica, papucul doamnei, ghințura galbenă, floarea de colț, iar dintre mamifere se remarcă cele trecute pe *Lista roșie a Europei*: ursul, lupul, râsul, nurca.
- numeroase obiectivele turistice antropice: mănăstirile din lemn din Moisei, Petrova, Vișeu de Sus, muzeul etnografic Vișeu de Sus, mocănița de pe Valea Vaserului.
- peisaj rural specific cu arhitectură tradițională locală.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Vârful Farcău - Lacul Vinderel – Vf. Mihăilecu (100 ha), Poiana cu narcise Tomnatec – Sehleanu (100 ha), Cornu Nedeei – Ciungii Bălăsini (800 ha), Stâncăriile Sâlhoi – Zâmbroslavele (5 ha).
- Parcul Natural Munții Maramureșului include în limitele sale situl de interes comunitar - ROSCI 0131 Munții Maramureșului și în aria de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0124 Munții Maramureșului.

22. Parcul Natural Putna - Vrancea

- defileul râului Putna, lung de 7 km, secționat într-un masiv format din gresii, unde a generat multe rupturi de pantă, între care se remarcă Cascada Putnei.
- prezența unor habitate forestiere extrem de compacte, inaccesibile, ideale pentru carnivorele mari (lup, râs, urs – al doilea areal din țară ca densitate);
- un alt element faunistic important este capra neagră, un exemplu reușit de reintroducere. Aceasta se estimează că a ajuns în arealul Tisaru, Coza, Porcu la peste 250 exemplare.
- arealul Lepșa - Greșu - Tulnici este unul în care tradițiile meșteșugărești și obiceiurile locale au fost foarte bine conservate.
- în perimetrul Parcului Natural Putna - Vrancea se află 6 *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Muntele Goru, Pădurea Lepșa Zboina, Valea Tișitei, Cascada Putnei, Strâmtura - Coza și Groapa cu Pini.

¹ <http://www.bisonbonasus.ro/program-de-reintroducere-in-libertate-a-zimbrului/>

- Parcul Natural Putna - Vrancea este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar - ROSCI 0208 Putna - Vrancea și arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0088 Putna - Vrancea.

23. Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior

- înglobează trei componente de continuitate: Zona Prut – cursul inferior al Prutului, zonă cu o mulțime de lacuri, bălți, păduri, eleștee, mlaștini; Zona Dunărea – confluența Prutului cu Dunărea și zona Brateș (Lacul Brateș, în apropiere de Galați).
- șase tipuri de habitate regăsite în anexele Directivei Habitare (Păduri aluviale cu *Alnus glutinosa* și *Fraxinus excelsior*, Pajiști stepice subpanonice, Mlaștini de coastă baltice, Râuri cu maluri măloase cu vegetație de *Chenopodium rubri* și *Bidention*, Galerii cu *Salix alba* și *Populus alba*, Lacuri naturale eutrofice cu vegetație de tip *Hydrocharition*);
- aproximativ 230 de specii de păsări, din care 74 sunt prevăzute în Directiva Păsări, iar alte 60 specii sunt listate în Convenția de la Berna; 35 de specii și subspecii de pești din 6 familii.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Lunca Joasă a Prutului (81 ha), Lacul Pochina (74,8 ha), Lacul Vlășcuța (41,8 ha) și Ostrovul Prut (62 ha).
- Parcul Natural Lunca Joasă a Prutului Inferior este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, o mare parte din suprafața sa suprapunându-se peste situl de interes comunitar: ROSCI 0105 Lunca Joasă a Prutului. De asemenea, pe suprafața parcului figurează trei arii de protecție avifaunistică, respectiv ROSPA 0070 Lunca Prutului – Vlădești – Frumușița, ROSPA 0121 Lacul Brateș și ROSPA 0130 Mața – Cârja – Rădeanu.

24. Parcul Natural Comana

- numeroase ecosisteme naturale (păduri și pajiști) cu mare diversitate, tipice pentru zona de câmpie sudică, cu puternice caractere specifice, uneori chiar de unicate, alternate cu terenuri umede, agricole, așezări rurale, în care se desfășoară activități tradiționale;
- numeroase exemplare de arbori ocrotiți, precum exemplare de păr sălbatic cu dimensiuni și vârste deosebit de mari, alături de specii de stejar, frasin, ulm, arin;
- numeroase specii de mamifere, rar întâlnite în ultimele decenii în zona de câmpie: vidra, popândăul, bursucul – specii ocrotite pe plan european, vulpea, câinele enot, iar dintre mamiferele mari - căpriorul, mistrețul, cerbul carpatin. De curând a fost introdus și cerbul lopătar.
- peste 150 de specii de păsări, dintre care multe sunt rezidente sau cuibăresc, iar altele sunt în pasaj sau ierneză, venind din țările nordice. Dintre speciile protejate se pot enumera: acvila țipătoare mică, șoimul călător, pelicanul, barza albă, califarul roșu etc.
- obiective turistice antropice: Mânăstirea Comana.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Oloaga Grădinari (249,4 ha), Padina Tătarului (231.4,4 ha), Balta Comana (1206,4 ha);
- Parcul Natural Comana este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar: ROSCI 0043 Comana și arie de protecție avifaunistică ROSPA 0022 Comana.
- parcul este desemnat sit Ramsar (zonă umedă de importanță internațională).

25. Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului

- Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului este parc natural, dar și Geoparc Internațional UNESCO, membru în Rețeaua Globală a Geoparcurilor.
- Geoparcul propune o călătorie în timp, în istoria de 4,5 miliarde de ani a Pământului, oferind vizitatorului posibilitatea de a cunoaște natura din trecut și pe cea din prezent, precum și de a pătrunde în comunitățile locale.
- Valorile naturale cuprind situri geologice și paleontologice (fauna cretacică a insulei Hațeg, vulcani preistorici, urme de ghețari, urmele unui ocean preistoric, bulgări de granit etc.) precum și natura din prezent (o comunitate complexă de mamifere, de la ierbivore mari (cerb, căprior), carnivore

mari (urs brun, lup, râs), până la mamifere mici (mai ales rozătoare și carnivore mici), păsări, 145 specii de fluturi de zi, reprezentând peste 75% din speciile de fluturi de zi semnalate în România.)

- Pe teritoriul Geoparcului se află numeroase obiectivele cultural-istorice, de importanță națională: bisericile Densuș și Sântămăria Orlea, cetatea Ulpia Traiana Sarmizegetusa, cetatea Colț etc.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Locul fosilifer cu dinozauri de la Sânpetru (5 ha), Mlaștina de la Peșteana (2 ha), Vârful Poienii (0,8 ha), Pădurea Slivuț (40 ha), Paleofauna reptiliană Țuștea (0,5 ha), Fânețele cu narcise de la Nucșoara (20 ha), Fânețele de la Pui (5 ha), Calcarele de la Fața Fetei (3 ha).
- Parțial, în cadrul Geoparcului Dinozaurilor Țara Hațegului sunt incluse două situri de importanță comunitară: ROSCI 0236 Strei - Hațeg și ROSCI 0292 Coridorul Rusca Montană - Țarcu - Retezat.

26. Geoparcul Platoul Mehedinți

- bogăția, varietatea și amploarea fenomenelor carstice: lapiezuri, doline, uvalii, polii (Zătonul), abrupturi calcaroase, chei (Topolniței, Coșuștei, Răieni, Motru Mare, Motru Sec, Bulba etc), poduri naturale (Ponoarele), văi seci, sorburi, izbucuri (Isverna), peșteri (Cloșani, Cioaca cu Brebenei, Lazuri, Bulba, Ponoarele, Isverna, Balta, Topolnița, Femeilor, Epuran etc.);
- nenumărate elemente floristice (mojdrean, alun turcesc, liliac, arțar de banat etc) și faunistice (vipera cu corn, scorpionul, broasca țestoasă etc.) de natură mediteraneană;
- obiective turistice antropice: Schitul Topolnița, ruinele Mănăstirii Coșuștea.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Peștera lui Epuran (1 ha), Izvorul și stâncăriile de la Cămana (25 ha), Valea Oglănicului (150 ha), Pădurea de liliac Ponoarele (20 ha), Tufărișurile mediteraneene de la Isverna (10 ha), Pădurea Drăghiceanu (60 ha), Dealul Vărănic (350 ha), Complexul carstic de la Ponoarele (100 ha), Pereții calcaroși de la Izvoarele Coșuștei (60 ha), Cheile Coșuștei (50 ha), Cornetul Babelor și Cerboanelor (40 ha), Cornetul Piatra Încălecată (12 ha), Cheile Topolniței și Peștera Topolniței (60 ha), Cornetul Bălții (30 ha), Cornetul Văii și Valea Mănăstirii (40 ha), Tufișurile mediteraneene Cornetul Obârșia-Cloșani (60 ha), Peștera Izverna (2 ha).
- În interiorul parcului a fost declarat situl de interes comunitar - ROSCI 0198 Platoul Mehedinți, parte a rețelei ecologice europene Natura 2000.

27. Parcul Natural Lunca Mureșului

- peisajul specific de lunca, având ca element principal Râul Mureș, cu cele 40 de insule din interiorul parcului, plaje de nisip și tunelurile formate de sălcii care se apleacă asupra apei;
- asociații forestiere cvasi-naturale, reprezentative pentru regiune (salcie și plop alb, frasin și stejar), printre cele câteva exemple de habitate de acest tip încă prezente în Europa.
- peste 1000 de specii de plante, dintre acestea, plante rare, protejate precum: *Trapa natans*, *Salvinia natans*, *Lindernia procumbens*, *False pimpinale*.
- o populație bogată de pești (45 specii), o foarte diversă populație de păsări (196 specii, din care mai mult de jumătate sunt migratoare și vizitatori sezonieri), 29 specii de mamifere, dintre care cel puțin două specii de lilieci, 6 specii de reptile, 8 specii de amfibieni și numeroase specii de nevertebrate. Multe specii pe cale de dispariție, vulnerabile sau amenințate: vidra, jderul de pădure, liliacul de seară, rața roșie, cormoranul mic.
- Obiective turistice antropice: mănăstirile Bezdin, Hodoș-Bodrog, situl arheologic Ziridava.
- cuprinde rezervațiile naturale Pădurea Cenad (310,0 ha), Insula Mare Cenad (2,1 ha), Insula Igrîș (7 ha) și Prundu Mare (717,9 ha), ultima de interes județean.
- Parcul Natural Lunca Mureșului este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat sit de interes comunitar: ROSCI 0108 Lunca Mureșului Inferior și arie de protecție avifaunistică ROSPA 0069 Lunca Mureșului Inferior.
- parcul este desemnat sit Ramsar (zonă umedă de importanță internațională).

28. Parcul Natural Defileul Mureșului Superior

- Defileul Mureșului, cea lungă străpungere prin lanț vulcanic din țară, cu sectoare foarte înguste, cu versanți abrupti și înalți, cu numeroase conuri de dejecție alcătuite din bolovăniș vulcanic, cu deschideri largi, în zonele Borzia, Răstolița, Lunca Bradului, Stânceni.
- peșterile de mulaj, prezente în defileul Toplița-Deda, pe versantul drept al văii Mureșului; peșteri de alterare, acestea apar atât pe versantul stâng, cât și pe cel drept al văii. Se consideră că în defileu, și pe văile aferente sunt peste 100 de cavități, dar nu toate ajung la 5 m lungime, lungimea minimă a unei peșteri.¹
- pădurile bătrâne de amestec fag-molid-brad, respectiv fag și molid pur, care alcătuiesc o structură compactă și puțin deranjată.
- populații semnificative de păsări (95 specii), reprezentative pentru acest tip de habitat. 9 specii amenințate la nivelul european: cocoș de munte, ieruncă, ciuvică, huhurez mare, minuniță, ciocănitorea neagră, ciocănitorea de munte, muscar gulerat, muscar mic.
- cuprinde următoarele *arii naturale protejate*: rezervațiile naturale Defileul Deda – Toplița (6.000 ha) și Defileul Mureșului (7.733 ha).
- Parcul Natural Defileul Mureșului Superior este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind declarat arie de protecție specială avifaunistică - ROSPA 0030 Defileul Mureșului Superior și este inclus parțial în situl de interes comunitar - ROSCI 0019 Călimani - Gurghiu.

29. Parcul Natural Cefa

- parc supranumit și “Delta dintre Crișuri” sau “Delta Bihorului” – a fost declarat parc natural datorită patrimoniului natural deosebit de bogat, comparabil cu cel din Delta Dunării.
- cinci tipuri de habitate naturale: Comunități de lizieră cu ierburi înalte higrofile de la nivelul câmpiilor, până la cel montan și alpin, Lacuri distrofice și iazuri, Pajiști de altitudine joasă, Pajiști și mlaștini sărățurate panonice și ponto-sarmatice, Păduri ripariene mixte cu *Quercus robur*, *Ulmus laevis*, *Fraxinus excelsior* sau *Fraxinus angustifolia*, din lungul marilor râuri;
- valoare ornitologică deosebită - asigură condiții de pasaj, de hrană și de cuibrit pentru un foarte mare număr de păsări protejate pe plan european și mondial.
- Existența unor specii faunistice enumerate în anexa I-a a *Directivei Consiliului European 92/43/CE* din 21 mai 1992, printre care două mamifere: vidra de râu și liliacul de iaz; broasca țestoasă de baltă (o reptilă din specia *Emys orbicularis*); trei amfibieni: buhaiul de baltă cu burta roșie, tritonul cu creastă, tritonul cu creastă danubian; trei specii de pești: zvârlugă, țipar și boarța; precum și o libelulă din specia *Coenagrion ornatum*.
- pe teritoriul parcului se află o rezervație naturală – Colonia de păsări de la Pădurea Rădvani (3 ha). Aceasta este o rezervație ornitologică în care se află o colonie mixtă, formată din peste 600 de cuiburi de: stârci cenușii, stârci de noapte, berze, rațe, găște sălbatice, cormorani etc.
- Parcul Natural Cefa este parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000, fiind inclus în arie de protecție specială avifaunistică – ROSPA 0097 Pescăria Cefa – Pădurea Rădvani și suprapunându-se parțial peste situl de interes comunitar – ROSCI 0025 Cefa.

30. Parcul Natural Văcărești

- primul parc natural urban din România, situat în apropiere de centrul capitalei, și cel mai mare spațiu verde compact din București, acoperind o suprafață de 183 ha.
- ecosistem acvatic cu mlaștini, ochiuri de apă, stufăriș, crânguri de sălcii, cuiburi din plopi, perdelele de trestie și stuf ce mărginesc lacul;
- habitatul păsărilor de baltă care au ajuns să cuibărească și să se înmulțească aici, dar și al multor specii de reptile, insecte, amfibieni și chiar mamifere.

¹ <http://www.osrgh.ro/parc-natural-descriere-generale.php?lang=ro>

Structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare clasificate în cadrul și în apropierea ariilor naturale protejate majore

	Număr structuri	Număr locuri
Rezervație a Biosferei		
Delta Dunării	449	9.701
Parcuri naționale		
Retezat	63	1.371
Munții Rodnei	90	2.170
Semenic – Cheile Carașului	66	1.560
Călimani	208	4.514
Ceahlău	106	2.582
Cheile Bicazului - Hășmaș	58	1.727
Cheile Nerei - Beușnița	24	431
Cozia	78	5.052
Domogled - Valea Cernei	102	5.237
Munții Măcinului	5	73
Piatra Craiului	452	9.574
Buila - Vânturarița	86	3.312
Defileul Jiului	43	1.232
Parcuri naturale		
Balta Mică a Brăilei	38	2.113
Grădiștea Muncelului - Cioclovina	21	653
Porțile de Fier	112	2.717
Apuseni	202	3.633
Bucegi	1162	27.464
Vânători Neamț	64	1.634
Munții Maramureșului	93	1.664
Putna - Vrancea	40	723
Lunca Joasă a Prutului Inferior	45	2.085
Comana	14	193
Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	95	1.772
Geoparcul Platoul Mehedinți	41	1.750
Lunca Mureșului	109	3.710
Defileul Mureșului Superior	7	204
Cefa	6	112
Văcărești	451	28.420

Sursa: baza de date cu structuri de cazare clasificate a Ministerului Turismului (<http://turism.gov.ro/web/autorizare-turism/>)

**Anexa nr. 5 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective
– 2019 - 2029**

Structuri turistice certificate ecoturistic de către Asociația de Ecoturism din România

Nr. crt.	Denumire pensiune	Amplasament	Număr locuri
1.	Codrin	Jud. Hunedoara, comuna Sălașu de Sus, sat Nucșoara, Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	23
2.	Șleaul Mândrului	Jud. Brașov, com. Fundata, în imediata apropiere a Parcului Național Piatra Craiului	16
3	Hermani	Jud. Brașov, comuna Moieciu, sat Măgura, Parcul Național Piatra Craiului	10
4	Cincșor. Case de Oaspeți	Jud. Brașov, com. Voila, sat Cincșor	18
5	Viscri 125	Jud. Brașov, com. Bunești, sat Viscri	16
6	Copșa Mare Guesthouses	Jud. Sibiu, com. Biertan, sat Copșa Mare	8
7	Biohaus Cioran	Jud. Sibiu, com. Roșia, sat Nucet	11
8	Hilde's Residence	Jud. Suceava, oraș Gura Humorului	24
9	La Roată	Jud. Suceava, oraș Gura Humorului	24
10	Village Hotel	Jud. Maramureș, comuna Ocna Șugatag, sat Breb	15
11	Lucia	Jud. Maramureș, comuna Ocna Șugatag	9
12	La Pinteaa Haiducul	Jud. Maramureș, comuna Desești, sat Mara	12
13	Babou	jud. Maramureș, comuna Ocna Șugatag, sat Breb	4
14	Casa dintre Sălci	Jud. Tulcea, comuna Murighiol, sat Uzlina, Rezervația Biosferei Delta Dunării	18
15	Doi Căpitani	Jud. Tulcea, comuna Crișan, Rezervația Biosferei Delta Dunării	40
16	Limanu Resort	Jud. Tulcea, comuna Chilia Veche, Rezervația Biosferei Delta Dunării	20
17	Hotel Fortuna	Jud. Harghita, oraș Băile Tușnad	26
18	Dorel Codoban	Jud. Bihor, comuna Roșia, sat Lazuri	12
19	Pensiunea și Campingul Turul	Jud. Bihor, comuna Remetea	100
	TOTAL		406

Sursa: lista structurilor a fost furnizată de Asociația de Ecoturism din România

**Anexa nr. 6 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective
– 2019 - 2029**

Centre de vizitare și punctele de informare din cadrul ariilor naturale protejate majore

Categoria	Centre de vizitare	Puncte/centre de informare
Rezervație a biosferei	1	6
Delta Dunării	1 (Sulina)	6 (Tulcea, Crișan, Murighiol, Sf. Gheorghe, Gura Portiței, Chilia Veche)
Parcuri Naționale	9	19
Retezat	2 (Nucșoara, Ostrovel)	2 (Brădățel, Buta)
Munții Rodnei	0	2 (sediul APNMR Rodna și punct de lucru APNMR Borșa)
Semenic – Cheile Carașului	0	0
Călimani	1 (Șaru Dornei)	2 (Poiana Stampei, Panaci)
Ceahlău	1 (Izvorul Muntelui)	3 (Durău, Izvorul Muntelui, Telec –Bicazul Ardelean)
Cheile Bicazului - Hășmaș	0	2 (Lacu Roșu, Cabana Pietra Singuratică – Munții Hășmaș)
Cheile Nerei - Beușnița	0	3 (Sasca Montană, Sopotu Nou, Răcășdia) – nu sunt deținute de Parc.
Cozia	1 (Brezoi)	1 (Valea Lotrișorului)
Domogled - Valea Cernei	1 (Băile Herculane)	0
Munții Măcinului	1 (Greci)	1 (Cetățuia – Luncavița)
Piatra Craiului	1 (Zărnești)	1 (Curmătura)
Buila - Vânturarița	0	2 (Râmnicu Vâlcea, Horezu) ¹
Defileul Jiului	1 (Bumbești Jiu)	0
Parcuri naturale	19	29
Balta Mica a Brăilei	1 (Esplanada Dunării - Brăila, centru de vizitare plutitor)	0
Grădiștea Muncelului - Cioclovina	0	1 (Costești, aparține UAT - Orăștioara de Sus)
Porțile de Fier	1 (Orșova)	6 (Orșova, Golful Mraconia - amplasat pe ponton plutitor, Coronini, Măcești - Moldova Nouă, Baziaș, Dubova)

¹ Administrația Parcului Național Buila Vânturarița colaborează cu centrele de informare din Râmnicu Vâlcea și Horezu, care oferă pliante și informații despre parc

Categoria	Centre de vizitare	Puncte/centre de informare
Apuseni	4 (Doda Piliz, Padiș, Gârda de Sus, Șudrigu)	7 (Gârda de Sus, Scărișoara, Beliș, Ghețari, Nucet, Platoul Călineasa, Sohodol)
Bucegi	1 (Bușteni)	3 (Moroeni, Peștera, Sinaia)
Vânători Neamț	1 (Vânători Neamț)	0
Munții Maramureșului	1 (Vișeu de Sus)	1 (Paltin – Crasna Vișeuului)
Putna - Vrancea	0	2 (la intrare în rezervațiile Cascada Putnei și Tișița)
Lunca Joasă a Prutului Inferior	n.ș.	n.ș.
Comana	1 (Comana)	0
Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	6 (Expoziția Balauri, Dragoni, Dinozauri (orașul Hațeg), Centrul pentru Știință și Artă (comuna General Berthelot); Casa Vulcanilor (comuna Densuș); Casa Dinozaurilor Pitici (sat Sânpetru, comuna Sântămăria Orlea), Casa Tradițiilor (sat Sânpetru, comuna Sântămăria Orlea) și Casa Miniaturilor (comuna Totești))	5 (puncte de informare ale UAT – Hațeg, Sălașu de Sus, Densuș, Baru, Râu de Mori)
Geoparcul Platoul Mehedinți	1 (Cireșu)	2 (Cireșu, Isverna)
Lunca Mureșului	1 (Pădurea Ceala)	2 (Pecica, Cenad)
Defileul Mureșului Superior	n.ș.	n.ș.
Cefa	n.ș.	n.ș.
Văcărești	1	0
Total	29	54

Sursa: informații primite de la administrațiile ariilor protejate

Anexa nr. 7 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective – 2019 - 2029

Trasee turistice în cadrul ariilor naturale protejate majore din România

	Trasee omologate	Trasee neomologate / urmează a fi omologate	Trasee tematice	Trasee parcurse doar cu ghid
Rezervație a Biosferei	24	-	4	2
Delta Dunării	24 (9 terestre și 15 pe apă)	-	4 (1 pe apă și 3 pe uscat)	2 - Pădurea Letea - Pădurea Caraorman
Parcuri Naționale	207	56	44	3
Retezat	27	-	5	-
Munții Rodnei	19	-	6	-
Semenic – Cheile Carașului	-	9	-	1
Călimani	44	-	2	-
Ceahlău	7	-	4	2
Cheile Bicazului - Hășmaș	18	-	3	-
Cheile Nerei - Beușnița	9	-	6	-
Cozia	-	14	3	-
Domogled - Valea Cernei	20	15	1	-
Munții Măcinului	-	15	4	-
Piatra Craiului	42	-	4	-
Buila - Vânturarița	19	-	3	-
Defileul Jiului	2	3	3	-
Parcuri naturale	119	76	27	19
Balta Mică a Brăilei	-	15 (8 terestre, 7 pe apă)	-	15
Grădiștea Muncelului – Cioclovina	6	-	2	-
Porțile de Fier	15	1	-	-
Apuseni	33	18	2	-
Bucegi	52	-	7	-
Vânători Neamț	-	12	2	1
Munții Maramureșului	3	8	4	-
Putna - Vrancea	-	9	1	3

	Trasee omologate	Trasee neomologate / urmează a fi omologate	Trasee tematice	Trasee parcurse doar cu ghid
Lunca Joasă a Prutului Inferior	n.ș.	n.ș.	n.ș.	n.ș.
Comana	-	10	-	-
Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	n.ș.	n.ș.	6	n.ș.
Geoparcul Platoul Mehedinți	10	-	-	-
Lunca Mureșului	-	3	2	-
Defileul Mureșului Superior	n.ș.	n.ș.	n.ș.	n.ș.
Cefa	n.ș.	n.ș.	n.ș.	n.ș.
Văcărești	-	-	1	-
TOTAL	350	132	75	24

Sursa: date primite de la administrațiile parcurilor

**Anexa nr. 8 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective
– 2019 - 2029**

Număr ghizi turistici / rangeri în ariile naturale protejate majore din România

	<i>Ghizi turistici / rangeri</i>
Rezervație a Biosferei	
Delta Dunării	27 ghizi turistici ¹¹²
Parcuri Naționale	
Retezat	10 rangeri, din care 9 sunt și ghizi turistici
Munții Rodnei	11 rangeri, din care 3 sunt ghizi turistici
Semenic – Cheile Carașului	8 rangeri, 2 ghizi turistici
Călimani	2 ghizi turistici, 9 rangeri
Ceahlău	8 rangeri
Cheile Bicazului - Hășmaș	7 rangeri
Cheile Nerei - Beușnița	8 rangeri
Cozia	2 ghizi turistici, 7 rangeri
Domogled - Valea Cernei	10 rangeri
Munții Măcinului	2 ghizi turistici, 10 rangeri
Piatra Craiului	7 rangeri, numeroși ghizi vin cu turiști în PNPC
Buila - Vânturarița	4 rangeri, din care unul este ghid local
Defileul Jiului	1 ghid turistic, 5 rangeri
Parcuri naturale	
Balta Mică a Brăilei	6 rangeri
Grădiștea Muncelului – Cioclovina	8 rangeri, 2 ghizi turistici
Porțile de Fier	14 rangeri, 2 ghizi turistici
Apuseni	13 rangeri, 1 ghid turistic Colaborare cu 4 entități care desfășoară activități de ghidaj pe teritoriul parcului
Bucegi	10 rangeri, 1 ghid turistic
Vânători Neamț	10 rangeri, 2 ghizi turistici
Munții Maramureșului	10 ghizi turistici, 7 rangeri
Putna - Vrancea	6 rangeri, 3 ghizi turistici
Lunca Joasă a Prutului Inferior	n.ș.
Comana	5 rangeri
Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	n.ș.
Geoparcul Platoul Mehedinți	10 rangeri
Lunca Mureșului	6 rangeri
Defileul Mureșului Superior	n.ș.
Cefa	n.ș.
Văcărești	n.ș.

Sursă: informații primite de la administrațiile parcurilor

¹¹² numărul celor care au participat în perioada 23 februarie-1 martie 2015 la un program de instruire organizat de ARBDD.

**Anexa nr. 9 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective
– 2019 - 2029**

Estimarea numărului de vizitatori din cadrul ariilor naturale protejate majore

Categoria	Estimarea numărului de vizitatori
Rezervație a biosferei	
Delta Dunării	86.585
Parcuri naționale	
Retezat	11.000
Munții Rodnei	29.690
Semenic – Cheile Carașului	7.095
Călimani	13.500
Ceahlău	36.412
Cheile Bicazului - Hășmaș	500.000
Cheile Nerei - Beușnița	70.000
Cozia	100.000
Domogled - Valea Cernei	15.000
Munții Măcinului	14.000
Piatra Craiului	128.000
Buila - Vânturarița	3.800
Defileul Jiului	1.000
Numărul total vizitatori în parcurile naționale	929.497
Parcuri naturale	
Balta Mica a Brăilei	1.200
Grădiștea Muncelului - Cioclovina	100.000
Porțile de Fier	65.530
Apuseni	500.000
Bucegi	350.000
Vânători Neamț	300.000
Munții Maramureșului	46.000
Putna - Vrancea	21.887
Lunca Joasa a Prutului Inferior	n.ș.
Comana	40.000
Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului	175.000
Geoparcul Platoul Mehedinți	5.850
Lunca Mureșului	38.000
Defileul Mureșului Superior	2.500
Cefa	n.ș.
Văcărești	1.500
Numărul total vizitatori în parcurile naturale	1.647.467
Total vizitatori în ariile protejate majore din România	2.663.549

Sursa: Institutul Național de Statistică (pentru Delta Dunării), informații primite de la administrațiile parcurilor

Glosar legislativ

Arii naturale protejate

- Legea nr. 49/2011 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice;
- Legea nr. 82/1993 privind constituirea Biosferei "Delta Dunării", cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 1217/2012 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare și a structurii organizatorice ale Administrației Rezervației Biosferei "Delta Dunării", cu modificările și completările ulterioare;
- Ordinul ministrului agriculturii, pădurilor, apelor și mediului nr. 552/2003 privind aprobarea zonării interioare a parcurilor naționale și a parcurilor naturale, din punct de vedere al necesității de conservare a diversității biologice;
- Hotărârea Guvernului nr. 230/2003 privind delimitarea rezervațiilor biosferei, parcurilor naționale și parcurilor naturale și constituirea administrațiilor acestora, cu modificările ulterioare;
- Ordinul ministrului mediului și gospodăririi apelor nr. 604/2005 pentru aprobarea clasificării peșterilor și a sectoarelor de peșteri - arii naturale protejate;
- Ordinul ministrului mediului și gospodăririi apelor nr. 374/2004 pentru aprobarea Planului de acțiune privind conservarea cetaceelor din apele românești ale Mării Negre;
- Hotărârea Guvernului nr. 2151/2004 privind instituirea regimului de arie naturală protejată pentru noi zone;
- Hotărârea Guvernului nr. 1581/2005 privind instituirea regimului de arie naturală protejată pentru noi zone;
- Hotărârea Guvernului nr. 1143 /2007 privind instituirea de noi arii naturale protejate;
- Hotărârea Guvernului nr. 1.217/2010 privind instituirea regimului de arie naturală protejată pentru Parcul Natural Cefa;
- Hotărârea Guvernului nr. 1066/2010 privind instituirea regimului de arie naturală protejată asupra unor zone din Rezervația Biosferei "Delta Dunării" și încadrarea acestora în categoria rezervațiilor științifice;
- Ordinul ministrului mediului și dezvoltării durabile nr. 1710/2007 privind aprobarea documentației necesare în vederea instituirii regimului de arie naturală protejată de interes național;
- Hotărârea Guvernului nr. 349/2016 - declararea zonei naturale „Acumulare Văcărești” ca parc natural și instituirea regimului de arie naturală protejată
- Hotărârea Guvernului nr. 971/2011 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 1.284/2007 privind declararea ariilor de protecție specială avifaunistică ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România;
- Ordinul ministrului mediului și pădurilor nr. 2.387/2011 pentru modificarea Ordinului ministrului mediului și dezvoltării durabile nr. 1.964/2007 privind instituirea regimului de arie naturală protejată a siturilor de importanță comunitară, ca parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România;
- Hotărârea Guvernului nr. 663/2016 privind instituirea regimului de arie naturală protejată și declararea ariilor de protecție specială avifaunistică ca parte integrată a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România;
- Ordinul ministrului mediului, apelor și pădurilor nr. 46/2016 privind instituirea regimului de arie naturală protejată și declararea siturilor de importanță comunitară ca parte integrată a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România;

- Hotărârea Guvernului nr. 1586 /2006 privind încadrarea unor arii naturale protejate în categoria zonelor umede de importanță internațională;
- Ordinul ministrului mediului nr. 1.447/ 2017 privind aprobarea Metodologiei de atribuire în administrare și custodie a ariilor naturale protejate;
- Legea nr. 95/2016 privind înființarea Agenției Naționale pentru Arii Naturale Protejate și pentru modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 997/2016 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Arii Naturale Protejate și privind modificarea și completarea anexei nr. 12 la Hotărârea Guvernului nr. 1.705/2006 pentru aprobarea inventarului centralizat al bunurilor din domeniul public al statului, cu modificările și completările ulterioare.

Construcții în arii naturale protejate

- Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 525/1996 pentru aprobarea Regulamentului general de urbanism, republicată;
- Legea nr. 213/1998, privind bunurile proprietate publică, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordinul MLPAT nr. 21/N/2000 privind aprobarea reglementării tehnice “Ghid privind elaborarea și aprobarea regulamentelor locale de urbanism” - Indicativ G.M. - 007 - 2000;
- Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 292/2018 privind evaluarea impactului anumitor proiecte publice și private asupra mediului;
- Ordinul nr. 863/2002 privind aprobarea ghidurilor metodologice aplicabile etapelor procedurii-cadru de evaluare a impactului asupra mediului;
- Hotărârea Guvernului nr. 1076/2004 privind stabilirea procedurii de realizare a evaluării de mediu pentru planuri și programe, cu modificările ulterioare;
- Ordinul ministrului mediului și dezvoltării durabile nr. 1798/2007 pentru aprobarea procedurii de emitere a autorizației de mediu, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordonanța Guvernului nr. 27/1992 privind unele măsuri pentru protecția patrimoniului cultural național, aprobată cu modificările și completări prin Legea nr. 11/1994, cu modificările și completările ulterioare.

Alinierea la convențiile internaționale

Conservarea biodiversității nu se poate face doar la nivel național, presupunând măsuri la nivel european și internațional.

Astfel România s-a aliniat la principalele convenții și programe europene și mondiale. Convențiile internaționale au devenit legi adoptate de Parlamentul României precum:

- Decretul nr. 187/1990 de acceptare a Convenției privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată de Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la 16 noiembrie 1972;
- Legea nr. 5/1991 (aderare): Convenție asupra zonelor umede, de importanță internațională, în special ca habitat al păsărilor acvatice, încheiată la Ramsar la 2 februarie 1971, sub egida UNESCO, și amendată prin Protocolul de la Paris din 3 decembrie 1982;
- Legea nr. 13/1993 pentru aderarea României la Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa, adoptată la Berna la 19 septembrie 1979;
- Legea nr. 58/1994 (ratificare): Convenție privind diversitatea biologică, semnată la Rio de Janeiro la 5 iunie 1992, cu modificările ulterioare;

- Legea nr. 69/1994 (aderare): Convenție privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție, adoptată la Washington la 3 martie 1973, cu modificările ulterioare;
- Legea nr. 89/2000 pentru ratificarea Acordului privind conservarea păsărilor de apă migratoare african-eurasiatice, adoptat la Haga la 16 iunie 1995;
- Legea nr. 91/2000 pentru ratificarea Acordului privind conservarea cetaceelor din Marea Neagră, Marea Mediterană și din zona contiguă a Atlanticului, adoptat la Monaco la 24 noiembrie 1996;
- Legea nr. 90/2000 pentru aderarea României la Acordul privind conservarea liliecilor în Europa, adoptată la Londra la 4 decembrie 1991;
- Legea nr. 451/2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența la 20 octombrie 2000;
- Legea nr. 389/2006 pentru ratificarea Convenției-cadru privind protecția și dezvoltarea durabilă a Carpaților, adoptată la Kiev la 22 mai 2003.
- Legea nr. 72/2014 pentru ratificarea Protocolului privind turismul durabil, adoptat la Bratislava la 27 mai 2011 și semnat de România la Bratislava la 27 mai 2011, la Convenția-cadru privind protecția și dezvoltarea durabilă a Carpaților, adoptată la Kiev la 22 mai 2003
- Legea nr. 622/2001 pentru ratificarea Actului final al negocierilor dintre Guvernul României și Comunitatea Europeană de adoptare a Acordului privind participarea României la Agenția Europeană de Mediu și la Rețeaua europeană de informare și observare a mediului (EIONET), adoptat la Bruxelles la 9 octombrie 2000, și a Acordului dintre România și Comunitatea Europeană privind participarea României la Agenția Europeană de Mediu și la Rețeaua europeană de informare și observare a mediului
- Legea nr. 86/2000 (ratificare): Convenție privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998, cu modificările ulterioare

Protecția mediului

- Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecția mediului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.265/2006, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 107/1996 - Legea apelor, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr. 197/2018 - Legea muntelui;
- Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 196/2005 privind Fondul pentru Mediu, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.105/2006, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea vânătorii și a protecției fondului cinegetic nr.407/2006, cu modificările și completările ulterioare
- Legea nr. 46/2008 privind Codul Silvic, republicată;
- Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 23/2008 privind pescuitul și acvacultura, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.317/2009, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordinul Ministrului Mediului și Pădurilor nr. 19/2010 pentru aprobarea Ghidului metodologic privind evaluarea adecvată a efectelor potențiale ale planurilor sau proiectelor asupra ariilor naturale protejate de interes comunitar.

Acordarea de facilități

- Legea nr. 229/2006 pentru modificarea și completarea Legii nr. 144/2000 privind acordarea de facilități persoanelor care au domiciliul în localitățile rurale aflate în zonele montane;
- Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordinul ministrului economiei nr. 169/2013 privind aprobarea Procedurii de implementare a Programului național multianual pentru susținerea meșteșugurilor și artizanatului, cu modificările ulterioare;
- Legea nr. 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii, cu modificările și completările ulterioare.

Turism

- Ordonanța Guvernului nr. 58/1998 privind organizarea și desfășurarea activității de turism în România, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 755/2001, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 306/2001 privind practicarea de către agenții economici din turism și de către instituțiile de cultură de tarife și taxe nediscriminatorii pentru turiștii și vizitatorii români și străini;
- Hotărârea Guvernului nr. 77/2003 privind instituirea unor măsuri pentru prevenirea accidentelor montane și organizarea activității de salvare în munți;
- Hotărârea Guvernului nr. 305/2001 privind atestarea și utilizarea ghizilor turistici, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordinul nr. 637/2004 pentru aprobarea normelor metodologice privind condițiile și criteriile pentru selecționarea, școlarizarea, atestarea și utilizarea ghizilor de turism, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 1267/2010 privind eliberarea certificatelor de clasificare, a licențelor și brevetelor de turism, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordinul nr. 65/2013 pentru aprobarea normelor metodologice privind eliberarea certificatelor de clasificare a structurilor de primire turistice cu funcțiuni de cazare și alimentație publică, a licențelor și brevetelor de turism, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 20/2012 privind aprobarea Programului multianual de marketing și promovare turistică și a Programului multianual de dezvoltare a destinațiilor, formelor și produselor turistice;
- Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 142/2008 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național Secțiunea a VIII-a - zone cu resurse turistice aprobată cu completări și modificări prin Legea nr. 190/2009, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr. 558/2017 privind aprobarea Programului pentru dezvoltarea investițiilor în turism - Masterplanul investițiilor în turism - și a criteriilor de eligibilitate a proiectelor de investiții în turism, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordonanța Guvernului nr. 2/2018 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, precum și pentru modificarea unor acte normative.

Eticheta ecologică comunitară

- Hotărârea Guvernului nr. 661/2011 privind stabilirea unor măsuri pentru asigurarea aplicării la nivel național a prevederilor Regulamentului (CE) 66/2010 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind eticheta UE ecologică;

**Anexa nr. 11 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective
– 2019 - 2029**

Criterii pentru desemnarea Destinațiilor Ecoturistice în România, elaborate pe baza Standardului European de Certificare în Ecoturism (EETLS) și a Criteriilor Globale de Turism Durabil (GSTC)

Criteriile pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice au fost elaborate de către: Autoritatea Națională pentru Turism, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Turism și Asociația de Ecoturism din România, în colaborare cu Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice, Regia Națională a Pădurilor – ROMSILVA, WWF Programul Dunăre Carpați România, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, Asociația pentru Turism Rural Ecologic și Cultural din România, în cadrul Grupului de lucru interministerial pentru dezvoltarea ecoturismului în România.

Acest set de criterii pentru desemnarea destinațiilor ecoturistice din România a fost elaborat având la bază prioritățile definite în Strategia Națională de Dezvoltare a Ecoturismului în România (2009).

Elaborarea acestor criterii se bazează pe recomandarea Organizației Mondiale a Turismului de a folosi Standardul European de Certificare în Ecoturism (European Ecoturism Labelling Standards – EETLS) dezvoltat de către Rețeaua ECO-DESTINET în cadrul proiectului finanțat cu sprijinul Comisiei Europene, Programul Lifelong Learning, Leonardo da Vinci.

Standardul European de Certificare în Ecoturism a fost elaborat pe baza Criteriilor Internaționale de Turism Durabil adoptate de Consiliul Global al Turismului Durabil (Global Sustainable Tourism Council).

La elaborarea Standardului European de Certificare în Ecoturism s-au analizat principiile și conceptele următoarelor inițiative: Austrian Ecolabel for Tourism, ECEAT Quality Label, ECOCAMPING, ECOCLUB.com, EUROPARC, Eco-Romania, Eco Certification PrograMMAPe – Australia, EU Flower, Global Sustainable Tourism Criteria, Green Globe 21, Green Key, Green Tourism Business Scheme, Nature’s Best, Pan Parks, Travelife, VIABONO, VISIT.

Definiții:

Ecoturismul este o formă de turism în care principalul obiectiv este observarea și conștientizarea valorii naturii și a tradițiilor locale și care trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- a) să contribuie la conservarea și protecția naturii;
- b) să utilizeze resursele umane locale;
- c) să aibă caracter educativ, respect pentru natură - conștientizarea turiștilor și a comunităților locale;
- d) să aibă impact negativ nesemnificativ asupra mediului natural și socio-cultural.

Destinația turistică este definită ca arealul cu o varietate de produse turistice având o imagine de marketing unitară și coerentă, ce dispune de o rețea de servicii generale și specifice, care contribuie la realizarea produselor turistice.

Destinația ecoturistică este **destinația turistică** care întrunește, în plus și următoarele principii:

- proiectează o imagine de marketing responsabilă¹¹³;
- în destinație predomină afacerile cu un management durabil;
- la nivelul destinației există o susținere reală pentru comunitățile locale;
- la nivelul destinației se face conștientizarea și informarea turiștilor și a localnicilor cu privire la caracterul natural al acesteia, precum și al valorilor culturale, arhitecturale și de peisaj;
- la nivelul destinației se implementează măsuri concrete de conservare a naturii.

Interpretarea reprezintă modalitatea prin care se comunică turiștilor/comunității locale informații și experiențe în legătură cu potențialul zonei, valorile ei naturale și culturale, astfel încât să determine o lărgire a nivelului de cunoaștere și apreciere din partea acestora.

Interpretarea poate fi de două feluri:

a. Interpretare personală, reprezintă modalitatea prin care, o persoană autorizată (ghid, biolog etc), comunică turiștilor/comunității locale informații și experiențe în legătură cu potențialul zonei, valorile ei naturale și culturale

- Interacțiune informativă directă cu un ghid specializat (incluzând activități/tururi specializate, cum ar fi: observarea păsărilor, scufundarea, plimbarea în pădure pe urme de lup/râs/urs etc)
- Prelegeri susținute de specialiști
- Reprezentații tip teatru
- Alte activități de interpretare (jocuri, teatru de păpuși etc)

b. Interpretare non-personală, reprezintă modalitatea prin care este folosit orice alt mijloc, cu excepția unei persoane pentru a se comunica turiștilor/comunității locale informații și experiențe în legătură cu potențialul zonei, valorile ei naturale și culturale

- (pre-tur) Materiale oferite anterior desfășurării programului (broșuri, foi informative, recomandări de lectură, website)
- Semnalizarea zonelor de interes
- Audio-vizuale (video, diapozitive, CD-uri)
- Materiale de specialitate (colecție de cărți, magazine și alte publicații de specialitate)
- Trasee marcate, trasee tematice, educative

Planul de interpretare este un plan la nivelul destinației care include un format unitar al interpretării în cadrul destinației. Astfel, sunt identificate principalele teme de interpretare, mijloacele aferente și locațiile specifice. Totodată, la nivelul destinației există un set de reguli asupra tuturor materialelor vizuale (broșuri, panouri de semnalizare sau interpretare etc) care crează identitatea vizuală a zonei.

Precondiții pentru o destinație ecoturistică

0.1. Atractivitate

Criteriu

¹¹³ **Marketing responsabil** este acea formă de marketing care trebuie să ducă la așteptări realiste din partea vizitatorilor. Marketingul pentru ecoturism oferă clienților informații complete și responsabile care conduc la creșterea respectului pentru mediul natural și cultural al zonelor vizitate și a gradului de satisfacție.

Destinația trebuie să cuprindă resurse naturale aflate sub un regim de protecție (rezervație a biosferei, parc național sau natural, sit Natura 2000, rezervații naturale sau orice altă categorie de arie protejată), alături de care pot fi incluse și resurse turistice antropice.

Sub-criterii

1. Existența unei arii naturale protejate în interiorul destinației.
2. Existența unor resurse turistice antropice, care să crească atractivitatea destinației.

0.2. Accesibilitate

Criteriu

Destinația trebuie să fie accesibilă prin mijloace de transport public și privat.

Sub-criterii

1. Existența unui drum rutier cu indicatoare specifice destinației cel puțin până la unul din punctele de acces în destinație.
2. Existența unor mijloace de transport în comun¹¹⁴ spre destinație și dacă este cazul în interiorul destinației.
3. Existența informației în legătură cu modalitățile de acces în zonă.

0.3. Nivel minim de servicii turistice

Criteriu

O zonă geografică se poate califica drept destinație ecoturistică dacă are un nivel minim de oferte de servicii turistice.

Sub-criterii

1. Existența unor structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare, a căror capacitate totală să fie de minimum 50 de locuri.
2. Existența unor structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare de mici dimensiuni (maximum 15 camere/spațiu de cazare).
3. Existența unui plan care va determina realizarea unei rețele de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare care să implementeze un sistem de bune practici în ecoturism (de exemplu Eticheta ecologică europeană, sistemul Eco-Romania etc.).
4. Existența unor programe turistice majoritar bazate pe natură.
5. Existența unor structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație, de preferință cu meniuri bazate pe produse locale și în măsura posibilităților produsele pot fi obținute în sistemul agriculturii ecologice.
6. Existența unei rețele de trasee turistice pentru diverse categorii de vizitatori.
7. Existența unor servicii de salvare pentru turiști specifice destinației, organizate conform legislației în vigoare.

0.4. Nivel minim de servicii publice

¹¹⁴ Transportul în comun reprezentând transport de persoane pe cale rutieră, feroviară sau navală pentru accesul la elemente de patrimoniu, obiective turistice, realizat cu mijloace de transport specifice fiecărui domeniu, altele decât cele personale.

Criteriu

Destinația ecoturistică trebuie să asigure un minim de servicii publice.

Sub-criterii

1. Existența unor servicii medicale la nivel de destinație.
2. Existența unei unități de învățământ la nivel de destinație.
3. Existența unui sistem de colectare a deșeurilor la nivel de destinație.
4. Existența unei bănci sau a unui bancomat (ATM) la nivel de destinație.

Grupul de criterii - A

Demonstrarea unui management durabil

Introducere în grupa de criterii A

Acest grup de criterii se referă la gestionarea durabilă a unei destinații ecoturistice.

Se aplică la diverse aspecte ale sistemului de management al unei destinații ecoturistice și necesită punerea în aplicare a unui plan viabil pe termen lung și respectarea tuturor reglementărilor și a legislației naționale și locale relevante. Se acordă o atenție specială informării periodice a personalului¹¹⁵, cu privire la rolul pe care-l au în managementul destinației ecoturistice.

Acest grup de criterii subliniază importanța satisfacerii turiștilor și cuprinde măsuri specifice care să ducă la acțiuni corective de management pentru a asigura servicii de calitate. Se acordă o atenție specială marketingului responsabil.

Proiectarea construcțiilor și a infrastructurii joacă un rol central în gestionarea eficientă a resurselor la nivelul destinației. Criteriile specifică faptul că în interiorul destinației trebuie să se respecte zonarea locală, ariile naturale protejate și peisajul, iar în proiectarea construcțiilor și a infrastructurii trebuie să se utilizeze materiale și practici durabile (de exemplu folosirea materialelor tradiționale în arhitectura construcțiilor și a infrastructurii)

Grupul A de criterii include un criteriu specific pentru interpretare, asigurându-se că se furnizează informații și se interpretează corespunzător mediul natural și patrimoniul cultural.

A.1. Managementul destinației

Criteriu

Destinația aplică un management durabil pe termen scurt/mediu/lung, ce ia în considerare aspectele de mediu și aspectele socio-culturale (sănătate, siguranță etc.).

Sub-criterii

¹¹⁵ Prin personal se înțelege atât personalul administrativ din cadrul serviciilor publice care influențează turismul, cât și personalul din mediul de afaceri cu accent pe cei ce intră în contact direct cu clienții, inclusiv managerii serviciilor de turism

1. Constituirea unui parteneriat între factorii interesați la nivelul destinației (administrația publică locală, administratorul ariei naturale protejate, sectorul de afaceri etc) recunoscut drept coordonator al planurilor și programelor de dezvoltare a turismului în zonă.
2. Definirea clară din punct de vedere geografic și administrativ a destinației de către parteneriat.
3. Existența unui plan (strategii) de dezvoltare durabilă al destinației cu accent pe ecoturism agreeat(ă) de parteneriat (pentru componenta turism).
4. Existența unui custode/administrator al ariei naturale protejate.
5. Existența unui plan de management al vizitatorilor (strategie de vizitare) la nivelul ariei naturale protejate, armonizat cu planul (strategia) de dezvoltare durabilă a destinației.
6. Existența unui plan de management pentru aria naturală protejată (sau în curs de elaborare/aprobare).
7. Existența unui regulament de vizitare al ariei naturale protejate (sau în curs de elaborare/aprobare).
8. Existența unui plan de acțiune pentru protejarea comunităților locale în cazul apariției unor riscuri naturale (incendii, inundații, cutremure etc) și/sau antropice, în conformitate cu legislația în vigoare.

A.2. Conformități juridice

Criteriu

Legislația națională și cea internațională (inclusiv aspectele legate de sănătatea și securitatea rezidenților și a vizitatorilor, forța de muncă sau mediu) sunt respectate în cadrul destinației.

Sub-criterii

1. Reglementările pentru ariile naturale protejate și pentru conservarea naturii sunt respectate.
2. Operatorii economici care desfășoară activități turistice funcționează cu respectarea prevederilor legale.
3. Parteneriatul să fie reprezentat, respectiv implicat în mod activ în procedurile de reglementare din punct de vedere al protecției mediului pentru planurile/programele/activitățile și proiectele care pot avea un impact asupra destinației, conform cu legislația în vigoare.
4. Operatorii economici care desfășoară activități economice în cadrul destinației dețin autorizații de mediu / autorizații integrate de mediu și sunt conforme cu legislația în domeniu.

A.3. Formarea personalului

Criteriu

Parteneriatul constituit la nivelul destinației este responsabil cu informarea și instruirea periodică a personalului cu privire la rolul lui în managementul destinației pe problemele de mediu și socio-culturale.

Sub-criteriu

Personalul din instituțiile / organizațiile relevante beneficiază de o informare și/sau instruire periodică cu privire la practicile de dezvoltare durabilă a destinației și valorile naturale și socio-culturale ale zonei.

A.4. Satisfacția clientului

Criteriu

Satisfacția clientului este evaluată, iar când este cazul sunt întreprinse acțiuni corective.

Sub-criteriu

La nivelul destinației este implementat un sistem pentru colectarea și analizarea periodică a răspunsurilor primite de la vizitatori, iar când este cazul sunt întreprinse acțiuni corective.

A.5. Marketingul responsabil

Criteriu

Marketingul practicat pentru promovarea destinației este responsabil și crează așteptări realiste ale clientului cu privire la programele oferite.

Sub-criterii

1. Marketingul practicat pentru promovarea destinației este responsabil și corect și asigură informații practice (de exemplu: o hartă turistică a destinației, perioadele de vizitare, echipament necesar).
2. Realizarea unei imagini unitare a destinației și existența unui program comun de marketing.
3. Elementele definitorii ale destinației trebuie să cuprindă elemente de natură și după caz de cultură locală, cât și activități specifice ecoturismului.

A.6. Proiectarea și construcția de clădiri și infrastructură

A.6.1 Zonarea locală

Criteriu

La nivelul destinației este respectată legislația în vigoare cu privire la zonarea internă a ariilor naturale protejate, zonele construite protejate și protejarea monumentelor istorice, cu respectarea arhitecturii locale, a materialelor de construcție specifice zonei, precum și a modului de inserare în cadrul peisajului.

Sub-criterii

1. Proiectele de investiții care se realizează în destinație respectă zonarea funcțională reglementată în cadrul documentațiilor de urbanism aprobate și prevederile legale

privind protejarea monumentelor istorice, cât și planul (strategia) de dezvoltare durabilă, după caz.

2. Proiectele de investiție din aria naturală protejată, care se realizează în destinație, respectă reglementările specifice din Planul de Management al ariei naturale protejate respective.

A.6.2. Proiectare și amplasare

Criteriu

Proiectele de investiții care se realizează în destinații respectă reglementările în vigoare privind proiectarea, amplasarea și executarea construcțiilor și evaluarea impactului asupra mediului și concluziile evaluării adecvate, după caz. Proiectele de investiție care se realizează în destinație nu împiedică accesul rezidenților/turiștilor la infrastructura publică de turism.

Sub-criterii

1. Realizarea unui regulament local de urbanism/documentații de urbanism prin care se vor detalia un set de reguli privind tipul de materiale, tehnici de construcție și aspectul general al clădirilor construite în conformitate cu patrimoniul natural și cultural, cu respectarea peisajului specific destinației.
2. Aspectul exterior al clădirilor respectă arhitectura tradițională, precum și modul de încadrare al volumului arhitectural în cadrul peisajului.
3. Analizarea proiectelor de investiție din punct de vedere vizual în cadrul evaluării impactului asupra mediului, cu asigurarea încadrării în peisaj (analiză realizată de un specialist în domeniul arhitecturii, designului sau peisajului).
4. Asigurarea accesului vizitatorilor și rezidenților la infrastructura de interes public de turism (de exemplu potecile de utilitate turistică).

A.6.3 Construcții durabile

Criteriu

La nivelul destinației sunt utilizate principiile locale adecvate pentru construcțiile durabile.

Sub-criteriu

Existența unui sistem de informare la nivelul destinației cu privire la principiile și tehnicile de construcții bio-climatice și folosirea materialelor și tehnicilor de construcție tradiționale, producție de bio-energie, reducerea consumului de apă, energie, a colectării selective a deșeurilor etc.

A.6.4 Accesul persoanelor cu nevoi speciale

Criteriu

Furnizarea la nivelul destinației a unor servicii turistice accesibile pentru persoanele cu nevoi speciale.

Sub-criteriu

La nivelul destinației să existe servicii turistice care să permită accesul persoanelor cu nevoi speciale (dizabilități locomotorii).

A.7. Interpretare

Criteriu

La nivelul destinației le sunt oferite turiștilor informații și este realizată interpretarea patrimoniului natural și cultural.

Sub-criterii

1. Existența unui plan de interpretare la nivelul destinației elaborat și implementat de către parteneriat.
2. Realizarea de trasee tematice, care să poată fi folosite de o categorie cât mai largă de vizitatori.
3. Interpretarea este oferită de către personal instruit și/sau autorizat conform legislației.
4. Sursele de informații, care sunt folosite în cadrul interpretării sunt credibile și garantează calitatea conținutului informațiilor privind patrimoniul natural și cultural.
5. Existența materialelor de informare și interpretare la nivelul destinației: panouri, tipărituri, website, în limba română și în cel puțin o limbă de circulație internațională.
6. Existența unui centru de vizitare și /sau a unor puncte de informare la nivelul destinației / ariei naturale protejate.

A8. Conformarea activităților cu reglementările speciale din ariile naturale protejate

Criteriu

Activitățile turistice respectă prevederile legislației în vigoare referitoare la ariile naturale protejate, respectiv Planul de Management și reglementările care permit sau interzic anumite tipuri de activități de agrement în ariile protejate.

Sub-criterii

Se cunoaște și se respectă regulamentul de vizitare al ariei naturale protejate de către operatorii economici care desfășoară activitate turistică și de către turiști.

Grupul de criterii - B

Maximizarea beneficiilor sociale și economice pentru comunitățile locale prin activitatea de turism și minimizarea efectelor negative generate de dezvoltarea destinației.

Introducere în Grupa de criterii B

Grupul de criterii B se referă la un principiu fundamental al ecoturismului și anume maximizarea beneficiilor sociale și economice ale comunităților locale și minimizarea impactului negativ generat de dezvoltarea destinației. În practică, aceasta a fost o adevărată provocare pentru multe destinații turistice

din Europa. Sunt propuse anumite criterii care au drept scop stimularea acțiunilor care să ducă la maximizarea beneficiilor comunității locale, care decurg din operațiunile de ecoturism și din aflulul de turiști în destinație. De exemplu, se recomandă sprijinirea inițiativelor pentru dezvoltarea socială și a infrastructurii, astfel încât să beneficieze atât comunitatea locală prin îmbunătățirea standardului de viață, cât și turiștii, care se vor bucura de un sejur confortabil, respectându-se în același timp măsurile impuse de planul de management și regulamentul ariei naturale protejate, măsuri ce au ca scop menținere valorilor naturale și culturale.

În ceea ce privește economia locală, sunt necesare câteva inițiative pentru a sprijini diversificarea economică și creșterea ocupării forței de muncă. Astfel de acțiuni ar putea include agajarea rezidenților în posturile de conducere, oferind, astfel, oportunități de locuri de muncă pentru tinerii bine calificați și șansa de a rămâne în comunitățile lor.

În afară de sprijinirea în mod direct a forței de muncă locale, trebuie să se ofere întreprinzătorilor locali posibilitatea de a-și vinde produsele tradiționale și/sau ecologice atestate/certificate, cu luarea în considerare a tradițiilor și meșteșugurilor subscrise arealului, conform legislației în vigoare.

De asemenea, criteriile acestui grup subliniază o altă necesitate - formarea la locul de muncă și dezvoltarea personală. Acest lucru se poate realiza prin învățare continuă și stimularea angajaților pentru a dobândi competențe noi.

B.1 Dezvoltarea comunității

Criteriu

Existența la nivelul destinației a unor inițiative de dezvoltare socială și comunitară (de exemplu educație, sănătate și salubritate).

Sub-criterii

1. În interiorul destinației există activități educative ce vizează conștientizarea în special a generației tinere pentru aprecierea naturii și a culturii locale
2. La nivelul destinației există acțiuni care încurajează participarea activă a comunităților locale în planificarea și luarea deciziilor cu privire la dezvoltarea turismului și conservarea naturii (de exemplu reprezentant al parteneriatului în consiliul local /consiliile locale etc.).

B.2. Ocuparea forței de muncă locale

Criteriu

Localnicii lucrează în domeniul turismului, inclusiv pe posturi de conducere.

Sub-criterii

1. Forța de muncă angajată în activitățile turistice provine în proporție de cel puțin 50% din cadrul destinației.

2. Operatorii economici care desfășoară activități turistice trebuie să aibă sediul social, în proporție de 50% în cadrul destinației.

B.3 Economia locală

Criteriu

Suținerea economiei locale bazate pe activități tradiționale durabile și ecologice.

Sub-criterii

1. Există un program de susținere a producătorilor de bunuri și servicii locale tradiționale și/sau ecologice.
2. Există un program de susținere a produselor ecologice de pe plan local (include procesul de producție, avizarea lor și piața de desfacere).
3. Există inițiative de susținere a calității produselor și serviciilor locale tradiționale și/sau ecologice, de certificare a lor.

B.4. Utilizarea bunurilor și serviciilor locale în turism

Criteriu

La nivelul destinației se încurajează folosirea produselor locale în activități turistice (inclusiv gastronomie locală, meșteșuguri tradiționale, produse agricole și/sau din sistemul de agricultură ecologică etc).

Sub-criterii

1. La nivelul destinației se promovează folosirea produselor realizate la nivelul destinației în activitățile turistice.
2. Destinația promovează producătorii și furnizorii de produse/servicii locale prin instrumentele sale de marketing sau cele ale turoperatorilor cu care colaborează (pagină web, broșură, ghid).

B.5. Servicii de bază

Criteriu

Dezvoltarea turistică nu pune în pericol furnizarea de servicii de bază comunităților locale precum alimentarea cu apă, energie sau salubritate.

Sub-criterii

1. Activitatea turistică (în special în sezonul de vârf) nu provoacă probleme în alimentarea cu apă și energie electrică pentru comunitatea locală.
2. Activitatea turistică (în special în sezonul de vârf) nu provoacă probleme în colectarea deșeurilor și apelor uzate menajere la nivelul destinației.
3. La nivelul destinației, activitatea turistică nu pune în pericol siguranța personală a rezidenților și a vizitatorilor.

Grupul de criterii - C

Maximizarea beneficiilor pentru patrimoniul cultural și minimizarea efectelor negative

Introducere în grupa de criterii C

Grupa de criterii C se referă la patrimoniul cultural prezent într-o anumită destinație, referindu-se la acțiuni/măsurile care au ca scop maximizarea efectelor pozitive ale ecoturismului și minimizarea celor negative. Acest lucru este foarte important, deoarece patrimoniul cultural și natural sunt ingredientele principale ale produsului ecoturistic. *Patrimoniul cultural* constituie un ansamblu de resurse moștenite din trecut pe care oamenii le identifică, independent de proprietarul lor, ca o reflexie și expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor lor în continuă evoluție. Acesta include toate aspectele mediului înconjurător ce rezultă din interacțiunea între oameni și locuri de-a lungul timpului. (Convenția Cadru privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, Faro, 2005). Sunt avute în vedere aspecte materiale și imateriale, cum ar fi monumentele istorice (monumente, ansambluri și situri arheologice, de arhitectură, monumente de for public, monumente memoriale-funerare), muzee și colecții publice, manifestări și meșteșuguri tradiționale etc.

C.1. Valorificarea patrimoniului cultural

Criteriu

Oferirea unei experiențe culturale bogate la nivelul destinației. La nivelul destinației caracteristicile patrimoniului cultural material și imaterial sunt promovate în cadrul produsului turistic, respectându-se în același timp drepturile de proprietate intelectuală ale comunității locale.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației există personal instruit pentru realizarea unor excursii / vizite ale monumentelor istorice, definite conform Legii nr. 422/2001 (vezi 0.1.2.).
2. La nivelul destinației există un sistem de informare a turiștilor, despre restricțiile specifice monumentelor istorice sau alte reglementări și este realizată monitorizarea comportamentului acestora.
3. Elementele ale culturii locale sunt incluse în produsul turistic.
4. La nivelul destinației se promovează gastronomia locală tradițională.

C.2. Protejarea patrimoniului cultural

Criteriu

La nivelul destinației există o protecție adecvată a siturilor istorice și arheologice, dar și a celorlalte elemente de patrimoniu cultural identificate și nu se împiedică accesul rezidenților la acestea.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației există măsuri active de protecție a monumentelor istorice, dar și a celorlalte elemente de patrimoniu cultural identificate.
2. La nivelul destinației rezidenții sunt încurajați să viziteze monumentele istorice existente pe plan local.

C3. Stimularea tradițiilor și obiceiurilor rezidenților

Criteriu

La nivelul destinației există acțiuni de încurajare a tradițiilor și obiceiurilor rezidenților.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației există măsuri de susținere a evenimentelor / festivalurilor tradiționale.
2. La nivelul destinației există măsuri de sprijinire a tradițiilor și obiceiurilor locale (de exemplu activități educative ce vizează învățarea de meserii tradiționale).
3. Rezidenții sunt încurajați să împărtășească vizitatorilor moștenirea culturală.

C.4. Respectarea valorilor și tradițiilor comunităților locale

Criteriu

S-a dezvoltat un cod de comportament pentru activitățile derulate în comunitățile locale, cu acordul și în colaborare cu acestea.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației s-a dezvoltat un cod de comportament pentru vizitatori și se monitorizează activitatea și comportamentul acestora în cadrul activităților derulate în comunitățile locale și în zonele sensibile cultural, arheologic, istoric etc.
2. La nivelul destinației există un acord pentru respectarea nevoilor comunității prin agreearea unei capacități de suport fizic și social a zonei (de exemplu nr. maxim de locuri de cazare).

Grupul de criterii - D

Maximizarea beneficiilor pentru mediu și minimizarea efectelor negative

Introducere în grupul de criterii D

Grupul de criterii D se referă la maximizarea beneficiilor și reducerea la minimum a impactului negativ al activităților de turism asupra mediului.

Activitățile de ecoturism se desfășoară în arii naturale protejate și, astfel, protejarea mediului natural este foarte importantă. Punerea în aplicare a unui plan de achiziții verzi care favorizează produsele ecologice (materiale de construcții, produse alimentare, consumabile), va contribui la protecția naturii și utilizarea rațională a resurselor naturale. De asemenea, eficientizarea consumului de energie, apă și realizarea de investiții în energii regenerabile, pot aduce avantaje economice operatorilor din turism și pot crește competitivitatea destinației.

Implementarea unui plan de gestionare a deșeurilor monitorizează reducerea și tratarea adecvată a apelor uzate, deșeurilor solide, substanțelor nocive (precum a produselor de curățare, a pesticidelor și a altor poluanți), în scopul de a conserva fauna și flora și de a păstra solul, aerul și apa curate.

Pentru a proteja fauna sălbatică, interacțiunea dintre turiști și zonele de sălbăticie trebuie să se desfășoare într-un mod reglementat și responsabil. Fauna sălbatică captivă este permisă numai în cadrul unor centre de reabilitare sau parcuri zoo, în conformitate cu legislația existentă. Fauna sălbatică protejată este tratată cu respect, iar produsele sau elementele decorative care sunt făcute din materii prime provenite din speciile de faună sălbatică strict protejate nu sunt recomandate. În amenajarea spațiilor exterioare din proximitatea facilităților turistice, se recomandă folosirea speciilor de floră locală.

D.1.1. Politica de achiziții ecologice

Criteriu

La nivelul destinației se adoptă o politică de achiziții ecologice (materiale de construcție, produse alimentare și consumabile etc.) atât pentru serviciile publice, cât și pentru serviciile private.

Sub-criterii

1. Destinația adoptă o politică de achiziții care acordă prioritate produselor/ serviciilor locale ecologice.
2. Destinația adoptă o politică de achiziții ecologice în sensul în care se acordă prioritate produselor re folosibile, returnabile și reciclabile.

D.1.2. Bunuri consumabile

Criteriu

La nivelul destinației utilizarea bunurilor de unică folosință este redusă.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației se adoptă politică de reducere a utilizării bunurilor de unică folosință (în sectorul public și privat).
2. Există un program de reciclare a bunurilor de unică folosință.

D.1.3. Consumul de energie

Criteriu

La nivelul destinației se adoptă măsuri pentru reducerea și eficientizarea consumului de energie și de încurajare a utilizării energiei din surse regenerabile.

Sub-criteriu

La nivelul destinației se adoptă o politică de reducere și eficientizare a consumului de energie electrică (în sectorul public și privat).

D.1.4. Consumul de apă

Criteriu

La nivelul destinației se adoptă măsuri pentru reducerea și eficientizarea consumului de apă.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației se adoptă măsuri de reducere și eficientizare a consumului de apă (în sectorul public și privat).
2. La nivelul destinației se face o monitorizare cantitativă a resurselor de apă potabilă, corelate cu consumul local.
3. La nivelul destinației consumul de apă este echilibrat, fără a avea un impact negativ semnificativ asupra resurselor de apă pentru comunitățile locale și ecosistemele naturale.

D.2.1. Gazele cu efect de seră

Criteriu

Sunt implementate proceduri pentru reducerea emisiilor gazelor cu efect de seră din transport.

Sub-criteriu

La nivelul destinației se promovează folosirea mijloacelor alternative de transport.

D.2.2. Apele uzate menajere

Criteriu

La nivelul destinației există infrastructură de colectare și tratare a apelor uzate menajere.

Sub-criteriu

Instituțiile publice și facilitățile turistice sunt conectate la rețeaua locală de canalizare cu tratare a apelor uzate menajere sau dispun de propriile lor instalații de colectare/tratare a apelor uzate.

D.2.3. Planul de gestionare a deșeurilor

Criteriu

Existența la nivelul destinației a unui plan de gestionare a deșeurilor (cu excepția deșeurilor periculoase), cu obiective cantitative privind reducerea deșeurilor ce nu pot fi reutilizate sau reciclate.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației se pune în aplicare un program de reducere a deșeurilor.
2. La nivelul destinației se colectează și monitorizează datele privind volumul de deșeuri produse.
3. Se adoptă un program de gestionare a deșeurilor:
 - organice - pentru obținerea compostului la nivel individual sau la nivelul zonei;
 - reciclabile - pentru re folosirea lor;

- ne-reciclabile - de colectare și transportare în locurile de depozitare.

D.2.4. Substanțe periculoase

Criteriu

Utilizarea de substanțe periculoase, inclusiv pesticide, vopsele, dezinfectanți, materiale de curățare, este redusă sau înlocuite atunci când sunt disponibile produse prietenoase cu mediul.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației se pune în aplicare un program de reducere a utilizării substanțelor chimice, în special în domeniul agriculturii (utilizarea pesticidelor și fertilizanților chimici).
2. La nivelul destinației se pune în aplicare un program de utilizare a produselor de curățare ecologice (în sectorul public și privat).

D.2.5. Alte surse de poluare

Criteriu

La nivelul destinației se pun în aplicare practici pentru managementul zgomotului, managementul calității aerului și a solului, precum și pentru lumină, eroziune, în sensul îmbunătățirii calității mediului.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației se pune în aplicare, ca parte a planului de dezvoltare durabilă, un program de management de reducere a emisiilor de poluanți în atmosferă, a zgomotului, a emisiilor luminoase și a contaminării solului.
2. Punerea în aplicare a unei politici de reducere a iluminării artificiale excesive.

D.3.1. Specii sălbătice

Criteriu

Speciile de floră și faună sunt recoltate din natură doar dacă nu afectează populațiile acestora și dacă activitățile de recoltare sunt reglementate, asigurându-se o utilizare durabilă în baza planului de management al ariei protejate și prin alte reglementări la nivel de destinație.

Sub-criteriu

La nivelul destinației există măsuri concrete de împiedicare a recoltării de specii de floră și faună strict protejate conform reglementărilor locale, naționale și internaționale, de monitorizare a speciilor protejate și se iau măsuri împotriva activităților ilegale conform legislației.

D.3.2. Specii de animale sălbatice în captivitate

Criteriu

Pe raza destinației nu sunt ținute în captivitate specii de animale sălbatice, cu excepția activităților reglementate în mod corespunzător pentru scopuri educative.

Sub-criterii

1. Parcurile zoo funcționează în conformitate cu legislația națională și cea europeană și dețin doar specii autohtone.
2. La nivelul destinației nu există ferme și țarcuri de vânătoare.

D.3.3. Design peisagistic

Criteriu

La nivelul destinației există o planificare și preocupări pentru menținerea elementelor valoroase de peisaj.

Sub-criterii

1. La nivelul destinației s-au identificat elementele unice și caracteristice de peisaj și amenințările la adresa acestora, iar proprietarii/administratorii de terenuri sunt informați și încurajați să prevină/oprească activități care pot avea ca efect modificarea peisajului.
2. La nivelul destinației se folosesc specii locale pentru amenajarea teritoriului și se iau măsuri pentru a evita introducerea de specii exotice sau invazive.

D.3.4. Conservarea biodiversității

Criteriu

La nivelul destinației există o politică de susținere a conservării biodiversității, inclusiv de sprijinire a ariilor naturale protejate și a zonelor cu biodiversitate ridicată din exteriorul acestora.

Sub-criterii

1. Ariile naturale protejate sunt evidențiate în planurile de dezvoltare și de urbanism la nivelul destinației.
2. Sectorul public sprijină implementarea măsurilor de conservare a naturii în special în ariile naturale protejate.
3. Sectorul privat din turism contribuie direct la susținerea măsurilor de conservare a naturii prin sprijin financiar sau în natură.
4. Activitățile de conservare sunt comunicate personalului (din sectorul public și privat), vizitatorilor și comunității locale.

D.3.5. Interacțiunea vizitatorilor cu speciile de animale sălbatice

Criteriu

Interacțiunile cu animalele sălbatice nu trebuie să producă efecte negative asupra viabilității populațiilor în mediul sălbatic, iar orice perturbare a ecosistemelor naturale este minimizată (și există o contribuție compensatorie în cadrul managementului, de conservare a naturii).

Sub-criterii

1. La nivelul destinației se recomandă ca activitățile de vânătoare să aibă ca obiectiv principal managementul populațiilor cu scop de menținere/îmbunătățire a stării lor de conservare.
2. La nivelul destinației există un sistem de monitorizare strictă a activităților de vânătoare și pescuit (dacă nu sunt strict interzise), precum și a activităților de capturare cu scop de cercetare/monitorizare.
3. Existența la nivelul destinației a unui cod de comportament pentru activitățile turistice ce pot influența sau interacționează cu animalele sălbatice.

Anexa nr. 12 la Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului – context, viziune și obiective – 2019 - 2029

Indicatori de evaluare pentru destinațiile ecoturistice

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
0. Precondiții						
0.1. Atractivitate						
0.1.1. Existența unei arii naturale protejate în interiorul destinației.	Aria naturală protejată.	Copie după documentul de înființare	Există cel puțin o arie naturală protejată desemnată în cadrul destinației		2	
0.1.2. Existența unor resurse turistice antropice, care să crească atractivitatea destinației.	Lista resurselor turistice antropice din destinație.	Analizarea listei resurselor turistice antropice din destinație pe baza actelor normative la nivel local și național.	Resursele turistice antropice ale zonei sunt identificate și sunt deja promovate în circuite turistice. Există cel puțin un monument istoric categoria A.	Resursele turistice antropice ale zonei sunt identificate și sunt deja promovate în circuite turistice. Există cel puțin un monument istoric categoria B sau declarat la nivel local.	1	
0.2. Accesibilitate						
0.2.1. Existența unui drum rutier cu indicatoare specifice destinației cel puțin până la unul din punctele de acces în destinație.	Drumuri rutiere cu indicatoare specifice destinației	Identificarea drumului rutier pe o hartă; fotografie cu drumul și indicatoarele specifice destinației.	Există cel puțin un drum de acces modernizat și semnalizat cu indicatoare specifice destinației.	Există cel puțin un drum rutier de acces în destinație semnalizat cu indicatoare specifice.	1	
0.2.2. Existența unor mijloace de transport în comun ¹¹⁶ spre destinație și dacă este cazul în interiorul destinației.	Mijloace de transport în comun spre destinație și în interiorul destinației (pentru destinații cu mai	Analizarea programului mijloacelor de transport în comun și enumerarea facilităților specifice pentru turiști	Transportul public asigură facilități speciale diverselor tipuri de turiști: persoane cu nevoi	Există o formă de transport public.	1	

¹¹⁶ Transportul în comun reprezentând transport de persoane pe cale rutieră, feroviară sau navală pentru accesul la elemente de patrimoniu, obiective turistice, realizat cu mijloace de transport specifice fiecărui domeniu, altele decât cele personale.

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
	mult de două localități).		speciale, cicloturiști, persoane cu bagaj voluminos (ex. rucsac) etc.			
0.2.3. Existența informației în legătură cu modalitățile de acces în zonă.	Informația în legătură cu modalitățile de acces	Analizarea website-urilor de promovare și a celorlalte materiale de promovare a destinației	Informația în legătură cu modalitățile de acces este publică pe internet și în alte materiale de promovare.	Informația este disponibilă pe internet sau în alte materiale doar parțial, dar există un plan de completare a informației cu termen clar	1	
0.3. Nivel minim de servicii turistice						
0.3.1. Existența unor structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare, a căror capacitate totală să fie de minimum 50 de locuri.	Număr de locuri de cazare în structuri de primire clasificate	Analiza bazei de date cu structuri clasificate a ANT și compararea cu situația din teren.	Minimum 50 de locuri		2	
0.3.2. Existența unor structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare de mici dimensiuni (maximum 15 camere/spațiu de cazare).	Raportul între structurile clasificate de mici dimensiuni și numărul total de structuri de cazare	Analiza bazei de date cu structuri clasificate a ANT și compararea cu situația din teren.	Minimum 75% din structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare sunt de mici dimensiuni	Minimum 50% din structurile de primire turistică cu funcțiuni de cazare sunt de mici dimensiuni	1	
0.3.3. Existența unui plan care va determina realizarea unei rețele de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare care să implementeze un sistem de bune practici în ecoturism (de exemplu Eticheta ecologică europeană, sistemul Eco-Romania etc.).	Un plan sub formă de document scris, care să includă: a. angajamentul privind implementarea criteriului; b. planificarea implementării planului pe 3 ani; c. identificarea opțiunilor de sisteme de bune practici ce sunt promovate la nivelul destinației;	Analizarea planului și verificarea pe teren a structurilor de primire turistică cu funcțiuni de cazare ce implementează un sistem de bune practici în ecoturism.	Planul există și este deja în implementare; există structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare care implementează un sistem de bune practici în ecoturism.	Există planul iar implementarea urmează să înceapă.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
	d. modalitățile de comunicare a lor către pensiuni.					
0.3.4. Existența unor programe turistice majoritar bazate pe natură.	Raportul dintre programele turistice bazate pe natură și totalul programelor turistice.	Analiza listei cu programele turistice ale destinației.	Minimum 75% din totalul programelor turistice din cadrul destinației.	Minimum 50% din totalul programelor turistice din cadrul destinației.	1	
0.3.5. Existența unor structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație, de preferință cu meniuri bazate pe produse locale și în măsura posibilităților produsele pot fi obținute în sistemul agriculturii ecologice.	Structuri de primire turistică cu funcțiuni de alimentație	Analiza bazei de date cu structuri clasificate a ANT și compararea cu situația din teren.	Structurile de primire turistică cu funcțiuni de alimentație au meniuri bazate pe produse locale și în măsura posibilităților produsele pot fi obținute în sistemul agriculturii ecologice.	Minimum 25% din structurile de primire turistică cu funcțiuni de alimentație au meniuri bazate pe produse locale și în măsura posibilităților produsele pot fi obținute în sistemul agriculturii ecologice.	1	
0.3.6. Existența unei rețele de trasee turistice pentru diverse categorii de vizitatori.	Rețea de trasee turistice pentru diverse categorii de vizitatori.	Analizarea traseelor existente pe o hartă și a fișelor de omologare a acestor trasee (baza de date cu traseele omologate de MT).	Existența unei rețele de trasee turistice omologate.	Existența unei rețele de trasee în curs de omologare (documentații depuse la autoritatea publică centrală cu atribuții în domeniul turismului)	1	
0.3.7. Existența unor servicii de salvare pentru turiști specifice destinației, organizate conform legislației în vigoare.	Serviciile de salvare pentru turiști specifice destinației	Interviarea autorităților publice și a serviciilor de salvare specifice zonei destinației.	Existența unui serviciu funcțional de salvare pentru turiști specific destinației, la nivelul destinației ecoturistice.	Existența unui protocol de intervenție pentru salvarea turiștilor conform legislației în vigoare și/sau a unui plan de înființare a unui serviciu de salvare. (în cazul zonelor montane, existența unui serviciu Salvamont, cel puțin la nivel județean).	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
0.4. Nivel minim de servicii publice						
0.4.1. Existența unor servicii medicale la nivel de destinație.	Servicii medicale	Analizarea informațiile furnizate de destinație	Existența a cel puțin unei policlinici medicale la nivel de destinație.	Existența a cel puțin unui cabinet de medic de familie la nivel de destinație.	1	
0.4.2. Existența unei unități de învățământ la nivel de destinație.	Unitate de învățământ	Analizarea informațiile furnizate de destinație	Existența a cel puțin unei unități de învățământ liceal	Existența a cel puțin unei unități de învățământ gimnazial	1	
0.4.3. Existența unui sistem de colectare a deșeurilor la nivel de destinație.	Sistem de colectare a deșeurilor	Analizarea informațiile furnizate de destinație	Existența unui sistem de colectare a deșeurilor selectivă	Existența unui sistem de colectare a deșeurilor	1	
0.4.4. Existența unei bănci sau a unui bancomat (ATM) la nivel de destinație.	Bancă/Bancomat	Analizarea informațiile furnizate de destinație	Existența a cel puțin unei bănci	Existența a cel puțin unui bancomat	1	
A. Demonstrarea unui management durabil						
A.1. Managementul destinației						
A.1.1. Constituirea unui parteneriat între factorii interesați la nivelul destinației (administrația publică locală, administratorul ariei naturale protejate, sectorul de afaceri etc) recunoscut drept coordonator al planurilor și programelor de dezvoltare a turismului în zonă.	Parteneriat funcțional între factorii interesați la nivelul destinației .	Analizarea documentului de înființare a parteneriatului și a planului de acțiuni stabilit.	Există un parteneriat funcțional cu o structură de funcționare și reprezentare și un plan de acțiuni în curs de implementare.	Există un parteneriat cu o structură de funcționare și reprezentare și un proiect de plan de acțiune.	1	
A.1.2. Definirea clară din punct de vedere geografic și administrativ a destinației de către parteneriat.	Destinația este definită geografic și administrativ	Analizarea hărții destinației și a acordului partenerilor cu privire la limitele sale	Destinația este conturată pe hartă și recunoscută de parteneriat la nivel de unități administrativ-teritoriale și limite arii protejate		2	
A.1.3. Existența unui plan	Plan (strategie) de	Analizarea planului sau a	Existența planului	Prioritățile de dezvoltare a	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
(strategii) de dezvoltare durabilă a destinației cu accent pe ecoturism agreat(ă) de parteneriat (pentru componenta turism).	dezvoltare durabilă a destinației cu accent pe ecoturism oficializat(ă) de parteneriat.	priorităților de dezvoltare și a angajamentului parteneriatului.	(strategiei) de dezvoltare durabilă a destinației în curs de implementare.	ecoturismului au fost identificate și parteneriatul și-a luat angajamentul pentru realizarea unui plan de dezvoltare durabilă și de implementare a lui.		
A.1.4. Existența unui custode/administrator al ariei naturale protejate.	Custode/ Administrator	Analizarea contractului de custodie/ administrare	Existența unui custode/ administrator		2	
A.1.5. Existența unui plan de management al vizitatorilor (strategie de vizitare) la nivelul ariei naturale protejate, armonizat cu planul (strategia) de dezvoltare durabilă a destinației.	Plan de management al vizitatorilor la nivelul ariei naturale protejate	Analizarea planului de management al vizitatorilor și a modului în care este integrat în cadrul planului (strategiei) de dezvoltare durabilă a destinației.	Existența planului de management al vizitatorilor la nivelul ariei naturale protejate și integrarea lui în cadrul planului (strategiei) de dezvoltare durabilă a destinației.	Existența unui angajament din partea administratorului/ custodelui ariei naturale protejate pentru elaborarea planului de management al vizitatorilor	1	
A.1.6. Existența unui plan de management pentru aria naturală protejată (sau în curs de elaborare/aprobare).	Planul de management al ariei naturale protejate	Analizarea planului de management	Existența planului de management al ariei naturale protejate.	Planul de management al ariei naturale protejate este în curs de elaborare/aprobare.	1	
A.1.7. Existența unui regulament de vizitare al ariei naturale protejate (sau în curs de elaborare/aprobare).	Regulamentul de vizitare	Analizarea regulamentului de vizitare	Existența regulamentului de vizitare al ariei protejate.	Regulamentul de vizitare al ariei protejate este în curs de elaborare/aprobare.	1	
A.1.8. Existența unui plan de acțiune pentru protejarea comunităților locale în cazul apariției unor riscuri naturale (incendii, inundații, cutremure etc) și/sau antropice, în conformitate cu legislația în vigoare.	Plan de de acțiune pentru protejarea comunităților locale în cazul apariției unor riscuri naturale și/sau antropice.	Analizarea planului de acțiune	Existența planului de acțiune pentru protejarea comunităților locale în cazul apariției unor riscuri naturale și/sau antropice	Planul de acțiune pentru protejarea comunităților locale în cazul apariției unor riscuri naturale și/sau antropice este în curs de elaborare.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
A.2. Conformități juridice						
A.2.1. Reglementările pentru ariile naturale protejate și pentru conservarea naturii sunt respectate.	Respectarea reglementărilor pentru ariile naturale protejate și pentru conservarea naturii la nivelul destinației.	Interviuearea administratorului/custodelui ariei protejate, ONG-urilor active în zonă, reprezentanților Ministerului Mediului și Schimbărilor Climatice, Gărzii de Mediu și a altor instituții/persoane interesate din destinație.	Nu sunt semnalate acțiuni/proiecte în curs de implementare în aria protejată și pe întreg teritoriul destinației care nu corespund reglementărilor în vigoare pentru conservarea naturii.	Sunt semnalate abateri dar există măsuri concrete pentru diminuarea lor.	1	
A.2.2. Operatorii economici care desfășoară activități turistice funcționează cu respectarea prevederilor legale.	Respectarea reglementărilor legale	Compararea datelor existente în baza de date MT, cu cele furnizate de autoritățile publice locale și cele existente pe site-urile de promovare, cu privire la structurile de primire turistică autorizate	Toți operatorii economici în turism funcționează conform legislației în vigoare	Toți operatorii economici în turism sunt autorizați sau în curs de autorizare	1	
A.2.3. Parteneriatul să fie reprezentat, respectiv implicat în mod activ în procedura de reglementare din punct de vedere al protecției mediului pentru planurile/programele/activitățile și proiectele, care pot avea un impact asupra destinației, conform cu legislația în vigoare.	Autoritatea competentă pentru protecția mediului (APM/ARPM/ANPM/MMAP) informează parteneriatul în faza de consultare publică pentru obținerea avizului/acordului de mediu a planurilor/proiectelor Adrese de confirmare a participării din partea parteneriatului sau a unor entități din cadrul parteneriatului sau procese verbale de la consultările publice	Dovada unei înștiințări scrise din partea parteneriatului către autoritatea competentă pentru protecția mediului (APM/ARPM/ANPM/MMAP) cu privire la crearea destinației de ecoturism și cererea de a fi consultat ca parte interesată în procedura de reglementare din punct de vedere al protecției mediului Analiza proceselor verbale de la consultările publice pentru a stabili poziția/punctul de vedere al Parteneriatului	Reprezentanții autorității competente pentru protecția mediului (APM/ARPM/ANPM/MMAPSC) cunosc de existența destinației de ecoturism Parteneriatul este reprezentat la toate dezbaterile publice relevante	Reprezentanții autorității competente pentru protecția mediului (APM/ARPM/ANPM/MMAPSC) cunosc de existența destinației de ecoturism. Parteneriatul este reprezentat cel puțin la o parte din dezbaterile publice relevante	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
A.2.4. Operatorii economici care desfășoară activități economice în destinație dețin autorizații de mediu / autorizații integrate de mediu și sunt conforme cu legislația în domeniu.	Autorizații de mediu / autorizații integrate de mediu pentru operatorii economici care desfășoară activități economice în destinație	Analiza listei agenților economici cu autorizații de mediu / autorizații integrate de mediu valabile	Toți operatorii economici care desfășoară activități economice în destinație dețin autorizații de mediu / autorizații integrate de mediu și în plus există agenți economici care dețin certificate EMAS	Toți operatorii economici care desfășoară activități economice în destinație dețin autorizații de mediu / autorizații integrate de mediu	1	
A.3. Formarea personalului						
Personalul din instituțiile / organizațiile relevante beneficiază de o informare și /sau instruire periodică cu privire la practicile de dezvoltare durabilă a destinației și valorile naturale și socio-culturale ale zonei.	Program de informare și/sau instruire periodică a personalului din aparatul administrativ și a personalului din sfera serviciilor de turism.	1. Consultarea unei liste cu instituții publice, agenți economici și persoane care sunt vizate de programul de informare; 2. Analizarea mijloacelor de informare; 3. Analizarea programului de instruire adresat instituțiilor publice și sectorului privat.	Existența unui program periodic de informare și a unui de instruire pentru personalul din aparatul administrativ și a personalului din sfera serviciilor de turism.	Existența unui program periodic de informare pentru personalul din aparatul administrativ și a personalului din sfera serviciilor de turism.	1	
A.4. Satisfacția clientului						
La nivelul destinației este implementat un sistem pentru colectarea și analizarea periodică a răspunsurilor primite de la vizitatori, iar când este cazul sunt întreprinse acțiuni corective.	Sistemul de colectare și analiză periodică a răspunsurilor primite de la vizitatori	Analizarea sistemului de colectare și evaluare a răspunsurilor primite de la vizitatori	1. Existența sistemului de colectare de informații; 2. Existența unei analize a răspunsurilor primite de la vizitatori.	Existența sistemului de colectare de informații și angajamentul din partea parteneriatului pentru analizarea datelor.	1	
A.5. Marketingul responsabil						
A.5.1. Marketingul practicat pentru promovarea destinației este responsabil și corect și asigură informații practice (de exemplu: o hartă turistică a	1. Imaginile și conținutul informațional este corect în comparație cu oferta reală de ecoturism a destinației. 2. Turisții au acces la	Analizarea imaginilor și a informației folosite de destinație (parteneriat, agenți economici etc.) pentru: 1. evaluarea corectitudinii lor	1. Nu există discordanțe între oferta reală și promovarea destinației. 2. Există informații practice în materialele de	1. Nu există discordanțe între oferta reală și promovarea destinației. 2. Există informații practice în materialele de promovare.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
destinației, perioadele de vizitare, echipament necesar).	informații practice.	prin compararea lor cu lista de resurse socio-culturale (criteriul 0.1.2) și lista de programe turistice disponibile în destinație (criteriul 0.3.4). 2. asigurarea informațiilor practice.	promovare. 3. Există o hartă turistică a destinației.			
A.5.2. Realizarea unei imagini unitare a destinației și existența unui program comun de marketing.	Imagine unitară de marketing la nivelul destinației	Analizarea listei cu tipurile de imagini ce sunt folosite de către parteneriat pentru promovarea destinației și analizarea materialelor de promovare	1. Există o listă agreată de parteneriat cu tipurile de imagini folosite, iar ele sunt utilizate de către parteneriat și de către agenții economici; 2. Există o siglă a destinației care este folosită de parteneriat și de agenții economici.	Există un acord din partea parteneriatului cu privire la tipurile de imagini ce vor fi folosite pentru promovarea destinației.	1	
A.5.3. Elementele definitorii ale destinației trebuie să cuprindă elemente de natură și după caz de cultură locală, cât și activități specifice ecoturismului.	Natura și componenta culturală ocupă rolul central în imaginea destinației și sunt promovate activitățile ecoturistice (activități nemotorizate).	Analizarea materialelor de promovare și a website-urilor destinației	Natura și elementele de cultură locală sunt folosite cu predilecție în imaginea destinației și sunt prezentate activități ecoturistice.	Natura și elementele de cultură locală sunt folosite cu predilecție în imaginea destinației	1	
A.6. Proiectarea și construcția de clădiri și infrastructură						
A.6.1 Zonarea locală						
A.6.1.1. Proiectele de investiții care se realizează în destinație respectă zonarea funcțională reglementată în cadrul documentațiilor de urbanism aprobate și prevederile legale	1. Respectarea reglementărilor de urbanism și de protejarea monumentelor istorice. 2. Proiectele de investiții se încadrează în planul	Interviuearea administratorului/custodelui ariei naturale protejate, ONG-urile active în zonă și a altor instituții/persoane interesate din destinație.	Nu există proiecte de investiții care să fie în contradicție cu reglementările de urbanism și protejarea monumentelor istorice și	Sunt semnalate abateri dar există măsuri concrete pentru diminuarea lor	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
privind protejarea monumentelor istorice, cât și planul (strategia) de dezvoltare durabilă, după caz.	(strategia) de dezvoltare durabilă la nivelul destinației.		care să fie în contradicție cu planul (strategia) de dezvoltare durabilă la nivelul destinației.			
A.6.1.2. Proiectele de investiții din aria naturală protejată, care se realizează în destinație, respectă reglementările specifice din Planul de management al ariei naturale protejate respective.	Respectarea reglementărilor din Planul de management al ariei naturale protejate.	Intervievarea administratorului/ custodelui ariei naturale protejate, ONG-urile active în zonă și a altor instituții/persoane interesate din destinație.	Nu există proiecte de investiții care să fie în contradicție cu reglementările din Planul de management		2	
A.6.2. Proiectare și amplasare						
A.6.2.1. Realizarea unui regulament local de urbanism/documentații de urbanism prin care se vor detalia un set de reguli privind tipul de materiale, tehnici de construcție și aspectul general al clădirilor construite în conformitate cu patrimoniul natural și cultural local, cu respectarea peisajului specific destinației.	Regulament local de urbanism/documentații de urbanism prin care se vor detalia un set de reguli	Analizarea regulamentului local de urbanism/ documentațiilor de urbanism	Existența regulamentului local de urbanism/documentațiilor de urbanism și a unui regulament ilustrat de construire	Regulamentul local de urbanism/documentațiile de urbanism și regulamentul ilustrat de construire sunt în proces de elaborare	1	
A.6.2.2. Aspectul exterior al clădirilor respectă arhitectura tradițională, precum și modul de încadrare al volumului arhitectural în cadrul peisajului.	Aspectul exterior al majorității clădirilor nu este în contradicție evidentă cu arhitectura locală tradițională.	Analizarea pe teren a arhitecturii	Majoritatea clădirilor respectă arhitectura tradițională și se încadrează în peisaj	Există arhitectura tradițională în zonă	1	
A.6.2.3. Analizarea proiectelor de investiție din punct de vedere vizual în cadrul evaluării impactului asupra mediului, cu asigurarea încadrării în peisaj	Recomandări de adaptare a proiectelor pentru reducerea impactului asupra mediului	Analiza referate serviciului de urbanism Analiza avizelor și acordurilor de mediu (condiții impuse)	1. Investițiile în curs de aprobare sunt analizate din punct de vedere al impactului vizual și s-au	Investițiile în curs de aprobare sunt analizate din punct de vedere al impactului vizual și s-au pus condiții	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
(analiză realizată de un specialist în domeniul arhitecturii, designului sau peisajului).			pus condiții pentru reducerea impactului negativ 2. Există un plan de reabilitare a investițiilor existente cu impact vizual major negativ	pentru reducerea impactului negativ. Respectarea arhitecturii tradiționale.		
A.6.2.4. Asigurarea accesului vizitatorilor și rezidenților la infrastructura de interes public de turism (de exemplu potecile de utilitate turistică).	Accesul vizitatorilor și rezidenților la infrastructura de interes public de turism nu este îngădit	Intervievarea factorilor de interes din zonă	Nu sunt semnalate cazuri în care accesul vizitatorilor sau rezidenților este îngădit	Există cazuri izolate de îngădire/ restrângere a accesului la infrastructura de interes public de turism, dar sunt luate măsuri pentru oferirea de alternative	1	
A.6.3 Construcții durabile						
Existența unui sistem de informare la nivelul destinației cu privire la principiile și tehnicile de construcții bio-climatice și folosirea materialelor și tehnicilor de construcție tradiționale, producție de bio-energie, reducerea consumului de apă, energie, a colectării selective a deșeurilor etc.	Sistemul de informare la nivelul destinației oferă informații despre principiile și tehnicile de construcții bio-climatice și folosirea materialelor și tehnicilor de construcție tradiționale, producție de bio-energie, reducerea consumului de apă, energie, a colectării selective a deșeurilor etc.	Analizarea informațiilor transmise la nivel de destinație de către parteneriat (corelat cu criteriul A3).	Persoanele din aparatul administrativ și din sectorul privat au primit informații despre principiile și tehnicile de construcții bio-climatice și folosirea materialelor și tehnicilor de construcție tradiționale, producție de bio-energie, reducerea consumului de apă, energie, a colectării selective a deșeurilor	Persoanele din aparatul administrativ și din sectorul privat au primit informații despre reducerea consumului de apă, energie, a colectării selective a deșeurilor	1	
A.6.4 Accesul persoanelor cu nevoi speciale						
La nivelul destinației să existe servicii turistice, care să permită accesul persoanelor cu nevoi speciale (dizabilități locomotorii).	Servicii și programe turistice pentru persoanele cu nevoi speciale.	Evaluarea listei cu servicii și programe care pot fi accesibile persoanelor cu nevoi speciale și evaluare pe teren	Există o gamă variată de servicii și programe turistice accesibile persoanelor cu nevoi	Există cel puțin un tip de program turistic disponibil persoanelor cu nevoi speciale (locomotorii).	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
			speciale			
A.7. Interpretare						
A.7.1. Existența unui plan de interpretare la nivelul destinației elaborat și implementat de către parteneriat.	Plan de interpretare elaborat și în curs de implementare	Evaluarea planului de interpretare și a modului de implementare	Existența unui plan de interpretare la nivelul destinației și în curs de implementare	Parteneriatul a elaborat un plan de interpretare și este în punctul de a începe să fie implementat	1	
A.7.2. Realizarea de trasee tematice, care să poată fi folosite de o categorie cât mai largă de vizitatori.	Trasee tematice deschise către o categorie largă de utilizatori.	Evaluarea traseelor tematice (conținut, acces pentru copii, persoane cu nevoi speciale)	Existența a cel puțin unui traseu tematic la nivelul destinației care să ofere acces adulților, copiilor și persoanelor cu nevoi speciale.	Nu este încă finalizat un traseu tematic la nivelul destinației, dar este în curs de amenajare.	1	
A.7.3. Interpretarea este oferită de către personal instruit și sau autorizat conform legislației.	Personal instruit (ex. rangerii, biologul ariei naturale protejate) și/sau autorizat (ex. ghizi locali) pentru realizarea programelor cu vizitatorii	Evaluarea listei cu personalul existent pentru derularea programelor cu vizitatorii (nume, abilități, educație, cursuri de interpretare, limbi străine etc.)	Există ghizi locali, iar personalul ariei naturale protejate este disponibil să conducă grupuri de vizitatori, fiind capabili să comunice în cel puțin o limbă de circulație internațională pe teme și activitățile specifice destinației.	Există disponibilitate și capacitate din partea personalului ariei protejate/custode să conducă grupuri de vizitatori și să comunice într-o limbă de circulație internațională.	1	
A.7.4. Sursele de informații, care sunt folosite în cadrul interpretării sunt credibile și garantează calitatea conținutului informațiilor privind patrimoniul natural și cultural.	Surse credibile de informații.	Evaluarea listei cu sursele de informații folosite în programul de promovare și interpretare la nivelul destinației (a se corela cu A.5.1)	Există o bază de informații din surse credibile (ex. studii, planuri de management, publicații etc.) care să fie disponibilă ghizilor locali, parteneriatului sau altor actori locali pentru utilizare în procesul de interpretare și promovare.	S-au identificat principalele surse de informații în materialele folosite la promovarea destinației și în procesul de comunicare cu vizitatorii.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
A.7.5. Existența materialelor de informare și interpretare la nivelul destinației: panouri, tipărituri, website, în limba română și în cel puțin o limbă de circulație internațională.	Materiale de informare și interpretare în limba română și în cel puțin o limbă de circulație internațională.	Evaluarea materialelor de informare și interpretare (ex. panouri, tipărituri, website)	Există pagină web, materiale tipărite, panouri în limba română și o limbă de circulație internațională	Există un set minim de informații la nivelul destinației, în cel puțin una din formele menționate, disponibil în română și într-o limbă de circulație internațională (acces, programe, servicii)	1	
A.7.6. Existența unui centru de vizitare și/sau a unor puncte de informare la nivelul destinației / ariei naturale protejate.	Centru de vizitare și/sau a unor puncte de informare la nivelul destinației / ariei naturale protejate.	Evaluarea centrului de vizitare/centrelor de informare	Există cel puțin un centru de vizitare al destinației / ariei naturale protejate și un centru de informare turistică care funcționează la nivelul destinației	Există cel puțin un centru de informare turistică care funcționează la nivelul destinației	1	
A8. Conformarea activităților cu reglementările speciale din ariile naturale protejate						
Se cunoaște și se respectă regulamentul de vizitare al ariei naturale protejate de către operatorii economici care desfășoară activitate turistică și de către turiști.	1. Se face informare cu privire la regulamentul de vizitare către operatorii economici care desfășoară activitate turistică și către turiști. 2. Se respectă regulamentul de vizitare al ariei naturale protejate.	1. Măsurile de informare cu privire la regulamentul ariei naturale protejate 2. Interviewarea administratorului/ custodeluii ariei protejate cu privire la semnalarea abaterilor de la regulamentul de vizitare al ariei naturale protejate.	1. Regulamentul este disponibil și vizibil la nivelul destinației și la nivelul operatorilor economici care desfășoară activitate turistică. 2. Nu sunt semnalate abateri majore iar cele existente sunt sancționate.	Regulamentul este disponibil și vizibil la nivelul destinației și la nivelul operatorilor economici care desfășoară activitate turistică.	1	
B. Maximizarea beneficiilor sociale și economice pentru comunitățile locale și minimizarea efectelor negative						

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
B.1 Dezvoltarea comunității						
B.1.1. În interiorul destinației există activități educative ce vizează conștientizarea în special a generației tinere pentru aprecierea naturii și a culturii locale	Activități / proiecte educative ce vizează conștientizarea cu privire la aprecierea naturii și a culturii locale	Analizarea informațiilor transmise la nivel de destinație de către parteneriat – listă a activităților educative realizate la nivelul destinației.	Există un program educativ implementat, ce vizează conștientizarea cu privire la aprecierea naturii și a culturii locale.	Sunt create premisele ca în perioada următoare (maximum 6 luni) să se implementeze un proiect în acest sens. (de ex. proiect depus, finanțat).	1	
B.1.2. La nivelul destinației există acțiuni care încurajează participarea activă a comunităților locale în planificarea și luarea deciziilor cu privire la dezvoltarea turismului, conservarea naturii și patrimoniului cultural (de exemplu: reprezentant al parteneriatului în consiliul local /consiliile locale etc.).	Acțiuni de încurajare a participării active a comunităților locale în planificarea și luarea deciziilor cu privire la dezvoltarea turismului și conservarea naturii și patrimoniului cultural.	Analizarea informațiilor transmise la nivel de destinație de către parteneriat – listă a acțiunilor realizate la nivelul destinației.	Parteneriatul și alți reprezentanți ai comunităților locale sunt consultați periodic în procesul de planificarea și luarea deciziilor cu privire la dezvoltarea turismului și conservarea naturii și patrimoniului cultural	Poate fi dat cel puțin un exemplu de participare activă a comunităților locale în planificarea și luarea deciziilor cu privire la dezvoltarea turismului și la conservarea naturii și patrimoniului cultural	1	
B.2. Ocuparea forței de muncă locale						
B.2.1. Forța de muncă angajată în activitățile turistice provine în proporție de cel puțin 50% din cadrul destinației.	Raportul dintre numărul persoanelor angajate în activități turistice provenite de pe plan local și numărul total al persoanelor angajate în turism din cadrul destinației	Intervievarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Minimum 50%	Parteneriatul a agreat un plan conform căruia procentul urmează să crească la minimum 50%.	1	
B.2.2. Operatorii economici care desfășoară activități turistice trebuie să aibă sediul social, în proporție de 50% în cadrul destinației.	Raportul dintre agenții economici din turism ce au sediul social în cadrul destinației și numărul total de agenți economici din	Intervievarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Minimum 50%	Parteneriatul a agreat un plan conform căruia procentul urmează să crească la minimum 50%.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
	turism ce activează în cadrul destinației					
B.3 Economia locală						
B.3.1. Există un program de susținere a producătorilor de bunuri și servicii locale tradiționale și/sau ecologice.	Program de susținere a producătorilor de bunuri și servicii locale tradiționale și/sau ecologice	Analizarea informațiilor transmise la nivel de destinație de către parteneriat – listă a acțiunilor de susținere a producătorilor de bunuri și servicii locale tradiționale și/sau ecologice	Programul există și este în implementare. Sunt producători de bunuri și servicii locale tradiționale și/sau ecologice care beneficiază de susținere.	Există un angajament din partea parteneriatului de implementare a unui program de susținere a producătorilor de bunuri și servicii locale tradiționale și/sau ecologice. În cadrul acestui angajament sunt detaliate modalitățile prin care vor fi sprijiniți producătorii locali.	1	
B.3.2. Există un program de susținere a produselor ecologice de pe plan local (include procesul de producție, avizarea lor și piața de desfacere).	Program de susținere a produselor ecologice de pe plan local.	Analizarea informațiilor transmise la nivel de destinație de către parteneriat – listă a acțiunilor de susținere a produselor ecologice de pe plan local.	Programul există și este în implementare. Sunt produse ecologice pe plan local ce beneficiază de susținere.	Există un angajament din partea parteneriatului de implementare a unui program de susținere a produselor ecologice de pe plan local. În cadrul acestui angajament sunt detaliate modalitățile prin care vor fi sprijinite produsele ecologice de pe plan local.	1	
B.3.3. Există inițiative de susținere a calității produselor și serviciilor locale tradiționale și/sau ecologice, de certificare a lor.	1. Inițiative de susținere a calității produselor și serviciilor locale tradiționale și/sau ecologice 2. Program de certificare a calității produselor și serviciilor locale	1. Analizarea informațiilor transmise la nivel de destinație de către parteneriat. 2. Identificarea inițiativelor de susținere a calității produselor și serviciilor locale tradiționale și/sau ecologice. 3. Analizarea programului de	1. Sunt consemnate inițiative de susținere a calității produselor tradiționale și/sau ecologice pe plan local. 2. Este implementat / în curs de implementare un program de certificare a	Există un angajament din partea parteneriatului de implementare a unui set de măsuri de susținere a calității produselor și serviciilor locale tradiționale și/sau ecologice.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
	tradiționale și / sau ecologice.	certificare.	calității produselor și serviciilor locale tradiționale și / sau ecologice.			
B.4. Utilizarea produse și servicii locale în turism						
B.4.1. La nivelul destinației se promovează folosirea produselor realizate la nivelul destinației în activitățile turistice.	Prezența produselor realizate la nivelul destinației în activitățile turistice.	Analiza ofertei turistice a destinației – descrierea produselor turistice specifice destinației, din care să reiasă faptul că sunt integrate produse locale.	Sunt promovate și utilizate produsele realizate la nivelul destinației în cadrul produsului turistic al destinației.	Sunt promovate produsele realizate la nivelul destinației în cadrul produsului turistic al destinației.	1	
B.4.2. Destinația promovează producătorii și furnizorii de produse/servicii locale prin instrumentele sale de marketing sau cele ale tur operatorilor cu care colaborează (pagină web, broșură, ghid).	Prezența producătorilor și furnizorilor de produse/servicii locale în instrumentele de marketing ale destinației	Analizarea materialelor de promovare și a website-urilor destinației	Producătorii și furnizorii de produse/servicii locale sunt promovați prin instrumentele de marketing ale destinației.	Parteneriatul a agreat un plan de promovare a producătorilor locali.	1	
B.5. Servicii de bază						
B.5.1. Activitatea turistică (în special în sezonul de vârf) nu provoacă probleme în alimentarea cu apă și energie electrică pentru comunitatea locală.	Probleme în alimentarea cu apă și energie electrică pentru comunitatea locală generate de activitatea turistică	Interviarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Nu sunt semnalate probleme în alimentarea cu apă și energie electrică pentru comunitatea locală generate de activitatea turistică	Au fost semnalate probleme, dar sunt luate măsuri concrete pentru diminuarea / eliminarea acestora.	1	
B.5.2. Activitatea turistică (în special în sezonul de vârf), nu provoacă probleme în colectarea deșeurilor și apelor uzate menajere la nivelul destinației.	Probleme în colectarea deșeurilor și apelor uzate menajere la nivelul destinației generate de activitatea turistică	Interviarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Nu sunt semnalate probleme în colectarea deșeurilor și apelor uzate menajere la nivelul destinației generate de	Au fost semnalate probleme, dar sunt luate măsuri concrete pentru diminuarea / eliminarea acestora.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
			activitatea turistică			
B.5.3. La nivelul destinației, activitatea turistică nu pune în pericol siguranță personală a rezidenților și a vizitatorilor.	Probleme privind siguranța personală a rezidenților și a vizitatorilor cauzate de activitatea turistică.	Intervievarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Nu sunt semnalate probleme privind siguranța personală a rezidenților și a vizitatorilor cauzate de activitatea turistică.	Au fost semnalate probleme, dar sunt luate măsuri concrete pentru diminuarea / eliminarea acestora.	1	
C. Maximizarea beneficiilor pentru patrimoniul cultural și minimizarea efectelor negative						
C.1. Valorificarea patrimoniului cultural						
C.1.1. La nivelul destinației există personal instruit pentru realizarea unor excursii / vizite ale monumentelor istorice, definite conform Legii nr. 422/2001 (vezi 0.1.2.).	Personal instruit pentru realizarea unor excursii / vizite ale monumentelor istorice	Consultarea listei cu ghizii specializați instruiți pentru realizarea unor excursii / vizite ale monumentelor istorice	Există cel puțin un ghid specializat pentru realizarea unor excursii / vizite ale monumentelor istorice		2	
C.1.2. La nivelul destinației există un sistem de informare a turiștilor, despre restricțiile specifice monumentelor istorice sau alte reglementări și este realizată monitorizarea comportamentului acestora.	1. Sistem de informare a turiștilor despre restricțiile specifice monumentelor istorice 2. Raport de monitorizare a comportamentului acestora	1. Analiza mijloacelor de informare (pliante, broșuri, site web, panouri informative) 2. Analiza rapoartelor de monitorizare a comportamentului acestora	1. Este implementat un sistem de informare a turiștilor, despre restricțiile specifice monumentelor. 2. Se face periodic (anual) monitorizarea comportamentului turiștilor – a fost realizat cel puțin un raport de monitorizare.	Este implementat un sistem de informare a turiștilor, despre restricțiile specifice monumentelor.	1	
C.1.3. Elemente ale culturii locale sunt incluse în produsul turistic.	Prezența elementelor culturale locale în activitățile turistice	Analiza ofertei turistice a destinației – descrierea produselor turistice specifice destinației, din care să reiasă	Sunt consemnate elemente ale culturii locale în cadrul produsului turistic al	Există cel puțin un program turistic care include elemente de patrimoniu material și imaterial	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
		faptul că sunt integrate elemente ale culturii locale.	destinației.			
C.1.4. La nivelul destinației se promovează gastronomia locală tradițională.	Prezența gastronomiei locale în activitățile turistice	Analiza ofertei turistice a destinației – descrierea produselor turistice specifice destinației, din care să reiasă faptul că sunt integrate elemente de gastronomie locală.	Gastronomia locală este inclusă / promovată în cadrul produsului turistic al destinației.		2	
C.2. Protejarea patrimoniului cultural						
C.2.1. La nivelul destinației există măsuri active de protecție a monumentelor istorice, dar și a celorlalte elemente de patrimoniu cultural identificate.	Măsuri active de protecție a monumentelor istorice și a celorlalte elemente de patrimoniu cultural identificate.	Interviuearea factorilor de decizie din zonă – listă cu măsurile de protecție a monumentelor istorice și a celorlalte elemente de patrimoniu cultural identificate.	Sunt luate măsuri active de protecție a monumentelor istorice și a celorlalte elemente de patrimoniu cultural identificate conform legislației în vigoare.	Există un angajament din partea parteneriatului cu privire la implementarea unui set de măsuri active de protecție a monumentelor istorice și a celorlalte elemente de patrimoniu cultural identificate conform legislației în vigoare.	1	
C.2.2. La nivelul destinației rezidenții sunt încurajați să viziteze monumentele istorice existente pe plan local.	Măsuri de încurajare a rezidenților pentru a vizita monumentele istorice de pe plan local	Interviuearea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Sunt luate măsuri de încurajare a rezidenților pentru a vizita monumentele istorice de pe plan local.	.	2	
C.3. Stimularea tradițiilor și obiceiurilor rezidenților						
C.3.1. La nivelul destinației există măsuri de susținere a evenimentelor / festivalurilor tradiționale.	Măsuri de susținere a evenimentelor / festivalurilor tradiționale	Analizarea informațiilor transmise la nivel de destinație de către parteneriat – listă a acțiunilor de susținere a evenimentelor / festivalurilor tradiționale	Sunt implementate măsuri de susținere a evenimentelor / festivalurilor tradiționale.	Există un angajament din partea parteneriatului de realizare a unui program de susținere a evenimentelor / festivalurilor tradiționale	1	
C.3.2. La nivelul destinației există	Măsuri de susținere a	Analizarea informațiilor	Sunt implementate	Există un angajament din	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
măsurile de sprijinire a tradițiilor și obiceiurilor locale (de exemplu activități educative ce vizează învățarea de meserii tradiționale).	tradițiilor și obiceiurilor locale.	transmise la nivel de destinație de către parteneriat – listă a acțiunilor de susținere a tradițiilor și obiceiurilor locale.	măsurile de susținere a tradițiilor și obiceiurilor locale.	partea parteneriatului de realizare a unui program de susținere a tradițiilor și obiceiurilor locale.		
C.3.3. Reziidenții sunt încurajați să împărtășească vizitatorilor moștenirea culturală.	Măsurile de încurajare a rezidenților de a împărtăși vizitatorilor moștenirea culturală.	Analizarea informațiilor transmise la nivel de destinație de către parteneriat – listă a măsurilor de încurajare a rezidenților de a împărtăși vizitatorilor moștenirea culturală.	Sunt luate măsuri de încurajare a rezidenților de a împărtăși vizitatorilor moștenirea culturală.	Există un angajament din partea parteneriatului de realizare a unui program de încurajare a rezidenților de a împărtăși vizitatorilor moștenirea culturală.	1	
C.4. Respectarea valorilor și tradițiilor comunităților locale						
C.4.1. La nivelul destinației s-a dezvoltat un cod de comportament pentru vizitatori și se monitorizează activitatea și comportamentul acestora în cadrul activităților derulate în comunitățile locale și în zonele sensibile cultural, arheologic, istoric etc.	1. Cod de conduită și comportament pentru vizitatori pentru activitățile și comportamentul acestora în comunitățile locale și în zonele sensibile cultural, arheologic, istoric etc. 2. Monitorizarea activității și comportamentului vizitatorilor	1. Analiza codului de comportament 2. Analiza raportului / rapoartelor de monitorizare	1. Este realizat un cod de comportament pentru vizitatori. 2. A fost realizat cel puțin un raport de monitorizare a activității și comportamentului vizitatorilor.	Un cod de comportament este în curs de realizare.	1	
C.4.2. La nivelul destinației există un acord pentru respectarea nevoilor comunității prin agreearea unei capacități de suport fizic și social a zonei (de exemplu nr. maxim de locuri de cazare).	1. Capacitatea de suport fizic și social a zonei. 2. Acord cu privire la respectarea capacității de suport fizic și social a zonei.	Interviuearea parteneriatului	1. Este calculată și agreeată de către parteneriat o capacitate de suport fizic și social a zonei. 2. Este realizat un acord privind respectarea capacității de suport.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru determinarea și respectarea capacității de suport.	1	
D. Maximizarea beneficiilor						

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
pentru mediu și minimizarea efectelor negative						
D.1.1. Politica de achiziții ecologice						
D.1.1.1. Destinația adoptă o politică de achiziții care acordă prioritate produselor/ serviciilor locale ecologice.	Politică de achiziții care acordă prioritate produselor/ serviciilor locale ecologice	1. Prezentarea documentului de politică locală/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Intervievarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Politică locală este definită și pusă în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea unei politici de achiziții care acordă prioritate produselor/ serviciilor locale ecologice.	1	
D.1.1.2. Destinația adoptă o politică de achiziții ecologice, în sensul în care se acordă prioritate produselor re folosibile, returnabile și reciclabile.	Politică de achiziții ecologice, care acordă prioritate produselor re folosibile, returnabile și reciclabile.	1. Prezentarea documentului de politică locală/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Intervievarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Politică locală este definită și pusă în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea unei politici de achiziții ecologice, care acordă prioritate produselor re folosibile, returnabile și reciclabile.	1	
D.1.2. Bunuri consumabile						
D.1.2.1. La nivelul destinației se adoptă o politică de reducere a utilizării bunurilor de unică folosință (în sectorul public și privat).	Politică de reducere a utilizării bunurilor de unică folosință (în sectorul public și privat).	1. Prezentarea documentului de politică locală/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Intervievarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Politică locală este definită și pusă în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea unei politici de reducere a utilizării bunurilor de unică folosință (în sectorul public și privat).	1	
D.1.2.2. Există un program de reciclare a bunurilor de unică folosință.	Program de reciclare a bunurilor de unică folosință.	1. Prezentarea programului/ angajamentului. 2. Intervievarea parteneriatului și	Programul este definit și pus în practică de către operatorii economici și	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
		prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	autoritățile publice locale.	unui program de reciclare a bunurilor de unică folosință.		
D.1.3. Consumul de energie						
La nivelul destinației se adoptă o politică de reducere și eficientizare a consumului de energie electrică (în sectorul public și privat).	Politică de reducere și eficientizare a consumului de energie electrică (în sectorul public și privat).	1. Prezentarea documentului de politică locală/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Politica locală este definită și pusă în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea unei politici de reducere și eficientizare a consumului de energie electrică (în sectorul public și privat).	1	
D.1.4. Consumul de apă						
D.1.4.1. La nivelul destinației se adoptă măsuri de reducere și eficientizare a consumului de apă (în sectorul public și privat).	Set de măsuri de reducere și eficientizare a consumului de apă (în sectorul public și privat).	1. Prezentarea documentului de măsuri/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Măsurile sunt definite și puse în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea unui set de măsuri de reducere și eficientizare a consumului de apă (în sectorul public și privat).	1	
D.1.4.2. La nivelul destinației se face o monitorizare cantitativă a resurselor de apă potabilă, corelate cu consumul local.	Monitorizarea cantitativă a resurselor de apă potabilă corelate cu consumul.	1. Prezentarea situației actuale cu privire la resursele de apă potabilă corelat cu consumul. 2. Prezentare a programului de monitorizare.	1. Cunoașterea situației actuale cu privire la resursele de apă potabilă. 2. Programul de monitorizare este definit și pus în practică.	1. Cunoașterea situației actuale cu privire la resursele de apă potabilă. 2. Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea unui program de monitorizare.	1	
D.1.4.3. La nivelul destinației consumul de apă este echilibrat, fără a avea un impact negativ semnificativ asupra resurselor de apă pentru comunitățile locale și	Consum de apă echilibrat fără impact negativ semnificativ asupra comunităților și ecosistemelor naturale.	Interviewarea administrației ariei protejate, a parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Consumul de apă este echilibrat, fără a avea un impact negativ semnificativ asupra resurselor de apă pentru	S-au identificat probleme legate de consumul de apă suplimentar generat de turism și se iau măsuri pentru diminuarea acestor	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
ecosistemele naturale.			comunitățile locale și ecosistemele naturale.	probleme.		
D.2.1. Gazele cu efect de seră						
La nivelul destinației se promovează folosirea mijloacelor alternative de transport	Set de măsuri pentru promovarea mijloacelor alternative de transport.	1. Prezentarea măsurilor. 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Măsurile sunt definite și puse în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea unui set de măsuri pentru promovarea mijloacelor alternative de transport.	1	
D.2.2. Apele uzate menajere						
Instituțiile publice și facilitățile turistice sunt conectate la rețeaua locală de canalizare cu tratare a apelor uzate menajere sau dispun de propriile lor instalații de colectare/tratare a apelor uzate.	Rețea locală de canalizare cu tratare a apelor uzate menajere și/sau soluții individuale de colectare/tratare a apelor uzate.	Prezentarea planului rețelei locale de canalizare și/sau soluțiilor individuale de către parteneriat și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Toate instituțiile publice și facilitățile turistice sunt conectate la rețeaua locală de canalizare cu tratare a apelor uzate menajere sau dispun de propriile lor instalații de colectare/tratare a apelor uzate.	Există un plan de informare despre soluțiile de tratare a apelor uzate menajere și un plan de conformare cu legislația în vigoare coordonat de administrația locală.	1	
D.2.3. Planul de gestionare a deșeurilor						
D.2.3.1. La nivelul destinației se pune în aplicare un program de reducere a deșeurilor.	Program de reducere a deșeurilor	1. Prezentarea documentului de program/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Programul este definit și pus în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea programului de reducere a deșeurilor.	1	
D.2.3.2. La nivelul destinației se colectează și monitorizează datele privind volumul de deșeuri produse.	Program de monitorizare a datelor privind volumul de deșeuri produs.	1. Prezentarea documentului de program/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de	Programul este definit și pus în practică de către autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea programului de monitorizare	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
		realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului.		a volumului de deșeuri produs.		
D.2.3.3. Se adoptă un program de gestionare a deșeurilor: ▪ organice - pentru obținerea compostului la nivel individual sau la nivelul zonei; ▪ reciclabile - pentru re folosirea lor; ▪ ne-reciclabile - de colectare și transportare în locurile de depozitare.	Program de gestionare a deșeurilor	1. Prezentarea documentului de program/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Programul este definit și pus în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea programului de gestionare a deșeurilor.	1	
D.2.4. Substanțe periculoase						
D.2.4.1. La nivelul destinației se pune în aplicare un program de reducere a utilizării substanțelor chimice, în special în domeniul agriculturii (utilizarea pesticidelor și fertilizanților chimici).	Programul de reducere a utilizării substanțelor chimice, în special în domeniul agriculturii (utilizarea pesticidelor și fertilizanților chimici).	1. Prezentarea documentului de program/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Programul este definit și pus în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea programului de reducere a utilizării substanțelor chimice în special în domeniul agriculturii (utilizarea pesticidelor și fertilizanților chimici).	1	
D.2.4.2. La nivelul destinației se pune în aplicare un program de utilizare a produselor de curățare ecologice (în sectorul public și privat).	Programul de utilizare a produselor de curățare ecologice (în sectorul public și privat).	1. Prezentarea documentului de program/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Programul este definit și pus în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea programului de utilizare a produselor de curățare ecologice (în sectorul public și privat).	1	
D.2.5. Alte surse de poluare						
D.2.5.1. La nivelul destinației se	Programul de management	1. Prezentarea documentului de	Programul este definit și	Există un angajament din	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
pune în aplicare, ca parte a planului de dezvoltare durabilă, un program de management de reducere a emisiilor de poluanți în atmosferă, a zgomotului, a emisiilor luminoase și a contaminării solului.	de reducere a emisiilor de poluanți în atmosferă, a zgomotului, a emisiilor luminoase și de contaminare a solului.	program/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	pus în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	partea parteneriatului pentru definirea și implementarea programului.		
D.2.5.2. Punerea în aplicare a unei politici de reducere a iluminării artificiale excesive.	Politică de reducere a iluminării artificiale excesive.	1. Prezentarea documentului de politică/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici și a autorităților locale.	Politica este definită și pusă în practică de către operatorii economici și autoritățile publice locale.	Există un angajament din partea parteneriatului pentru definirea și implementarea programului de reducere a iluminării artificiale excesive.	1	
D.3.1. Specii sălbatice						
La nivelul destinației există măsuri concrete de împiedicare a recoltării de specii de floră și faună strict protejate conform reglementărilor locale, naționale și internaționale, de monitorizare a recoltării speciilor protejate și se iau măsuri împotriva activităților ilegale conform legislației.	Set de măsuri de împiedicare a recoltării de specii de floră și faună strict protejate. Set de măsuri de monitorizare a speciilor protejate.	1. Prezentarea setului de măsuri/ angajamentului (obiective, activități, măsuri de informare publică, termene de realizare etc.) 2. Interviewarea parteneriatului, a administrației ariei naturale protejate și a autorităților publice locale.	Plan de management pentru speciile protejate de interes economic și rapoarte de monitorizare anuală. Măsurile sunt definite și puse în practică de către administrația ariei naturale protejate/custode și autoritățile publice locale.	Lista speciilor strict protejate la nivel de destinație. Informații minime privind situația acestora (de exemplu harta distribuției acestora, descriere preliminară a intereselor existente pentru valorificarea acestora precum și a activităților de valorificare)	1	
D.3.2. Specii de animale sălbatice în captivitate						
D.3.2.1. Parcurile zoo funcționează în conformitate cu	Respectarea legislației europene și naționale	1. Interviewarea administratorului de parc zoo (în cazul în care	1. Legislația este respectată, iar animalele	1. Legislația este respectată, iar animalele au condiții bune	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
legislația națională și cea europeană și dețin doar specii autohtone.	pentru parcurile zoo (în cazul în care există), iar acestea dețin doar specii autohtone.	există) și vizitarea lui. 2. Interviewarea parteneriatului, a administrației ariei naturale protejate și a autorităților locale.	au condiții bune de existență; 2. În cadrul parcului zoo (în cazul în care există) sunt doar specii autohtone.	de existență. 2. Pentru viitor se are în vedere achiziționarea exclusiv de specii autohtone.		
D.3.2.2. La nivelul destinației nu există ferme și țarcuri de vânătoare.	Nu există ferme și țarcuri de vânătoare.	Interviewarea parteneriatului, a administrației ariei naturale protejate și a autorităților publice locale.	La nivelul destinației nu există ferme și țarcuri de vânătoare.		2	
D.3.3. Design peisagistic						
D.3.3.1. La nivelul destinației s-au identificat elementele unice și caracteristice de peisaj și amenințările la adresa acestora, iar proprietarii/administratorii de terenuri sunt informați și încurajați să prevină/oprească activități care pot avea ca efect modificarea peisajului.	1. Elementele caracteristice de peisaj la nivelul destinației sunt identificate; 2. Amenințările la adresa peisajului sunt identificate atât la nivelul ariei naturale protejate cât și în exteriorul ei; 3. Set de măsuri pentru informarea proprietarilor/administratorilor cu privire la amenințările existente și prevenirea lor.	1. Interviewarea parteneriatului, administrației ariei naturale protejate și a autorităților publice locale. 2. Prezentarea planului de management al ariei naturale protejate, specific pe capitolul protecția peisajului; 3. Pentru zonele din destinație ce nu sunt cuprinse în aria protejată să existe o sinteză ce urmărește următoarele puncte: a. prezentarea inventarierii zonelor și elementelor caracteristice de peisaj la nivelul destinației; b. evaluarea și prezentarea amenințărilor; c. set de măsuri pentru informarea proprietarilor/administratorilor cu privire la amenințările existente și	1. Există capitol de protecția peisajului, cu măsurile aferente în planul de management pentru aria naturală protejată. 2. Există o sinteză cu valori, amenințări și măsuri pentru protecția peisajului în afara ariei naturale protejate. 3. Există un program de informare al localnicilor cu privire la protecția peisajului.	1. Planul de management este în curs de elaborare și va avea un capitol de protecția peisajului, cu măsurile pentru aria naturală protejată. 2. Parteneriatul a inițiat procesul de identificare a valorilor, amenințărilor și măsurilor pentru protecția peisajului în afara ariei naturale protejate.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
		prevenirea lor.				
D.3.3.2. La nivelul destinației se folosesc specii locale pentru amenajarea teritoriului și se iau măsuri pentru a evita introducerea de specii exotice sau invazive.	1. Amenajarea spațiilor publice se face exclusiv cu specii locale; 2. Măsurile de renaturare/reimpădurire se fac exclusiv cu specii locale. 3. Set de măsuri pentru evitarea introducerii de specii exotice sau invazive.	1. Observarea spațiilor publice și a suprafețelor renaturate/reimpădurite; 2. Intervievarea parteneriatului, administrația ariei naturale protejate și a autorităților publice locale.	La nivelul destinației nu sunt folosite specii exotice sau invazive în amenajarea spațiilor publice și a altor zone naturale.	Există elemente singulare cu specii de vegetație exotice și nu sunt planuri pentru introducerea altora sau extinderea celor prezente.	1	
D.3.4. Conservarea biodiversității						
D.3.4.1. Ariile naturale protejate sunt evidențiate în planurile de dezvoltare și de urbanism la nivelul destinației.	Evidențierea ariilor naturale protejate în planurile de dezvoltare și de urbanism.	Consultarea planurilor de dezvoltare și de urbanism	Existența suprafețelor de ariei naturale protejate clar delimitate în planurile de urbanism.	Planurile de urbanism sunt în curs de realizare și includ ariile naturale protejate sau există angajamentul din partea autorităților locale ca la următoarea revizuire a planului de urbanism să introducă aria naturală protejată.	1	
D.3.4.2. Sectorul public sprijină implementarea măsurilor de conservare a naturii în special în ariile naturale protejate.	1. Autoritățile locale sunt de acord cu măsurile incluse în planul de management al ariei protejate. 2. Există măsuri concrete de sprijin din partea autorităților publice locale pentru implementarea măsurilor de conservare.	1. Intervievarea administrației ariei naturale protejate și a autorităților publice locale.	Există sprijin concret din partea administrațiilor publice locale cu privire la implementarea măsurilor de conservare a naturii la nivelul destinației și în special în aria naturală protejată.	Există un proces de consultare publică inițiat de către administrația ariei naturale protejate și dorința enunțată de administrațiile publice locale de a colabora cu administrația ariei protejate.	1	
D.3.4.3. Sectorul privat din turism contribuie direct la	1. Un mecanism funcțional (ex. listă de proiecte oferite	Intervievarea parteneriatului și prin sondaj a operatorilor	1. Există un mecanism funcțional (ex. listă de	Există minimum 25% operatori economici care	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
susținerea măsurilor de conservare a naturii prin sprijin financiar sau în natură.	de administrația ariei naturale protejate) prin care sectorul privat poate contribui direct la măsurile de conservare a naturii prin sprijin financiar sau în natură. 2. Numărul de operatori economici care sprijină în mod activ măsurile de conservare a naturii.	economici și a autorităților publice locale.	proiecte oferite de administrația ariei naturale protejate) prin care sectorul privat poate contribui direct la măsurile de conservare a naturii prin sprijin financiar sau în natură. 2. Există minim 50% din operatorii economici care sprijină în mod activ măsurile de conservare a naturii.	sprijină în mod activ măsurile de conservare a naturii.		
D.3.4.4. Activitățile de conservare sunt comunicate personalului (din sectorul public și privat), vizitatorilor și comunității locale.	1. Planul de comunicare al ariei naturale protejate către personalul din sectorul public și privat, vizitatori și comunitățile locale. 2. Implementarea planului de comunicare.	1.Observarea măsurilor de comunicare. 2. Interviewarea administrației ariei naturale protejate, a parteneriatului și prin sondaj a operatorilor economici, a vizitatorilor și a personalului din autoritățile locale.	Existența planului de comunicare și implementarea lui la nivelul destinației.	Există un plan de comunicare al administrației ariei naturale protejate în curs de elaborare și există deja o serie de activități concrete de comunicare cu vizitatorii și comunitatea locală.	1	
D.3.5. Interacțiunea vizitatorilor cu speciile de animale sălbatice						
D.3.5.1. La nivelul destinației se recomandă ca activitățile de vânătoare să aibă ca obiectiv principal managementul populațiilor cu scop de menținere/îmbunătățire a stării lor de conservare.	1. Identificarea fondurilor de vânătoare și a activităților lor de recoltare. 2. Nivelul optim al populațiilor de interes cinegetic la nivel de destinație și rezultatele evaluării populațiilor în ultimii cinci ani. 3. Cotele de extragere	Verificarea proceselor verbale de bonitare a fondurilor de vânătoare. Verificarea proceselor verbale de evaluare a efectivelor. Verificarea avizelor emise pentru acțiunile de vânătoare. Verificarea proceselor verbale de recoltare.	Plan de management pentru toate speciile de interes cinegetic la nivelul destinației.	Estimarea efectivelor optime la nivel de destinație. Evaluarea anuală a efectivelor.	1	

Criteriu	Indicator	Modalitate de evaluare	Valoare punctaj		Valoare minimă acceptată	Observații
			2 puncte	1 punct		
	aprobate pe ultimii cinci ani. 4. Număr de exemplare extrase pe specii în ultimii cinci ani.					
D.3.5.2. La nivelul destinației există un sistem de monitorizare strictă a activităților de vânătoare și pescuit (dacă nu sunt strict interzise), precum și a activităților de capturare cu scop de cercetare/monitorizare.	1. Proceduri de monitorizare 2. Convenții între administratorii fondurilor de vânătoare și administratorii ariei naturale protejate/autorități publice de mediu pentru realizarea monitorizării.	1. Verificarea rapoartelor de monitorizare. 2. Verificarea proceselor verbale de la acțiunile din teren.	1. Existența rapoartelor de monitorizare. 2. Existența proceselor verbale de la acțiunile din teren.	Acord între gestionarii fondurilor de vânătoare și pescuit, administratorii de arii protejate și autorităților de mediu pentru elaborarea protocoalelor de monitorizare și termenul în care se realizează.	1	
D.3.5.3. Existența la nivelul destinației a unui cod de comportament pentru activitățile turistice ce pot influența sau interacționează cu animalele sălbatice.	Cod de comportament pentru activitățile turistice ce interacționează cu animalele sălbatice.	Analiza codului de comportament	Este realizat un cod de comportament pentru activitățile turistice ce interacționează cu animalele sălbatice.	Un cod de comportament este în curs de realizare.	1	

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- Archer B, Cooper Ch. (1994) *The positive and negative impacts of tourism*, revue Global Tourism, Ed. Theobald, Oxford, UK.;
- Avrămescu T. C. (2005), *Direcțiile implicării autorităților publice centrale și locale în dezvoltarea turismului durabil*, teză de doctorat, București;
- Balmford A. et. al. (2015), *Walk on the Wild Side: Estimating the Global Magnitude of Visits to Protected Areas*, PLOS Biology.
- Banasree D. și Sarma M K (2006), *Tourist Typologies and Segmentation Variables with Regard to Ecotourists*, Published in Tourism Management Vol. VIII
- Blumer A., Terzieva L., Cașovschi C. (2013), *Ghid online de ecoturism* (<http://www.eco-romania.ro/library/upload/documents/2013-09-21-11-43-19-10c86.pdf>)
- Boteanu C., Borloveanu D. (2003), *Ponoarele (Studiu monografic)*, Editura Craiova;
- Bran F, Marin D., Simon T. (1998), *Economia turismului și mediul înconjurător*, Editura economică, București;
- Bran Florina, Simon Tamara, Nistoreanu P., (2000), *Ecoturism*, Editura Economică, București;
- Buckley R. (2003), *Case studies in Ecotourism*, Griffiths University, Melbourne, Australia;
- Buruiană G. (2007), *Politici macroeconomice în turism*, teză de doctorat, București;
- Camarda A. L. (2007), *Turismul și dezvoltarea regională*, teză de doctorat, București;
- Erdeli Ge., Istrate I. (1996), *Amenajări turistice*, Editura Universității din București;
- Fennell D. (1999), *Ecotourism: An Introduction*, New York, Routledge
- Glăvan V. (2000), *Turismul în România*, Editura Economică, București;
- Gosling Stefan. 1999. "Ecotourism: a means to safeguard biodiversity and ecosystem functions?" Ecological Economics 29
- Honey M. (2008) *Ecotourism and Sustainable Development*, Island Press, Washington DC;
- Hornoiu R. (2009), *Ecoturismul - Orientarea prioritară în dezvoltarea durabilă a comunităților locale*, Editura ASE, București;
- Klemm C. (1992) *La conservation des milieux naturels en dehors les aire protegees*. Analyse juridique, revue Sauvegarde la nature, nr.56; édition du Conseil d Europe;
- Manea G. (2000), *Zone și arii protejate și valorificarea lor în turism*, Universitatea București;
- Martinez Carvajal M. A. (2013), *Ecotourists: Profile and Implications for the Marketing Strategy*, Université du Québec À Montreal (Teză de doctorat)
- Martin H. (2014). "More hotels are going green and not just to save water or money." *Los Angeles Times*
- Matei E. (2006), *Ecoturism*, Colecția Geografie București;
- Mazilu M., Turismul – o relație privilegiată cu dezvoltarea durabilă, Revista de marketing online – vol. I, nr. 4
- Mehmetoglu Mehmet (2007), Typologising nature-based tourists by activity – Theoretical and practical implications, Tourism Management 28, Elsevier Ltd. Great Britain (ISI Journal);
- Mironescu V., Ghiță M. (1975), *Itinerarii turistice în zona „Porțile de Fier”*, Editura Sport – Turism, București;
- Negrea Șt, Negrea A. (1996) *Din Defileul Dunării în Cheile Nerei*, Editura Timpul, Reșița;
- Nelson JG.(1987) *National Parks and protected areas, national conservation strategies and sustainable development*, article in revue „Geoforum”, nr. 3 vol.18, UK;
- Nistoreanu P. (2003), *Ecoturism și turism rural*, Editura ASE, București;
- Nistoreanu P., Țigu G., Popescu D., Pădurean M., Talpeș A., Tala M., Condulescu C. *Ecoturism și turism rural*, Biblioteca digitală a Academiei de Studii Economice;

- Nyaupane Gyan, Morais Duarte, Graefe Alan (2004), *Nature-based tourism constraints: A cross-activity comparison*, Annals of Tourism Research, 31(3);
- Obenaus St. (2005), *Ecotourism – Sustainable Tourism in National Parks and Protected Areas. Banff National Park in Canada and Nationalpark Gesäuse in Austria – a Comparison* (Master Thesis)
- Patterson C. (2007) *The business of Ecotourism*, third edition, Island Press, Washington, USA;
- Peter Valentine (1992), *Nature based tourism*, Weiller and Hall;
- Poupineau S, Pouzadoux C. (2013), *Internal and external factors that influence the ecotourists. A study on green consumer behaviour, applied to ecotourism*, Halmstad University School of Business and Engineering (Lucrare de licență)
- Rusu S., Isac F. (2008), *Turism rural și ecoturism*, Ed. Universității Aurel Vlaicu, Arad;
- Simon T. (2006), *Ecoturismul din România între actualitate și perspectivă* (articol);
- Smaranda J.S. (2008), *Managementul turismului în ariile naturale protejate*, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca;
- Spenceley A. (2003), *Managing sustainable nature-based tourism in Southern Africa: A Practical Assessment Tool*, Phd. Thesis, The University of Greenwich;
- Stănculescu G. și colaboratorii (2000), *Managementul turismului durabil în țările riverane Mării Negre*, Ed. All Beck;
- Tobultuc V. (2003), *Mediu – dezvoltare regională – dezvoltare tehnologică*, în “Dezvoltarea regională și integrarea europeană”, lucrările celui de-al doilea simpozion național al Asociației Române de Științe Regionale, Ed. Oscar Print, București;
- Țigu G. (2006), *Ecoturismul ca tendință pe piața turistică* (articol);
- Weaver David (2001), *Ecotourism*, Milton, Australia: John Wiley & Sons;
- Weaver D. (2001), *The Encyclopedia of Ecotourism*, Cabi Publishing;
- Wood M. E. (2002), *Ecotourism: Principles, Practices and Policies for Sustainability*, UNDP;
- *** Administrația Prezidențială (2009), *Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Patrimoniul Construit, Siturile Istorice și Naturale*
- *** CBI Market Information Database, *CBI Product Factsheet: Nature and Eco-tourism from Germany, the Netherlands, Spain and the UK to Latin America*
- *** CEE (1987) *Parcs, plans et populations*, rapport par Theo Burell, séminaire de Mont Dauphin, France;
- *** CEE (1988) *Pour une nouvelle gestion de l' environnement dans l' espace rurale*, rapport du séminaire du Strasbourg, France;
- *** CEE (1998) *Quatrième conférence ministérielle -L'intégration des objectifs relatifs a la diversité biologique et paysagère dans les politiques sectorielles*, rapport de Arhus, Danemark, 23-24 juin 1998;
- *** CEE (1989) *Quel avenir pour notre nature*, expose de Lausanne-Suisse, pour PNUE;
- *** CEE (1994) *Recommandation nr.94/7- Relative a une politique générale de developpment d'un tourisme durable et respectueux de l' environnement*, Strasbourg, France;
- *** CEE (1995) *Recommandation nr.95/10 - Relative a une politique generale de developpment d'un tourisme durable dans les zones protegees*, Strasbourg, France;
- *** Center for Responsible Travel CREST (2015), *The Case for Responsible Travel: Trends & Statistics*
- *** The Economist, *Marketing – ghid propus* (1998), colecția Business club, Editura Nemira, București.
- *** EUROPARC Federation (2002), *The European Charter for Sustainable Tourism in Protected Areas*;
- *** Fundația Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă, *Natura 2000 în România*, București, 2012
- *** Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism (1998), *Dezvoltarea durabilă a ecoturismului în zonele protejate*, București;
- *** Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism (2002), *Managementul activității de turism în Munții Rodnei*, București;
- *** Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism (2003), *Studiu de oportunitate pentru valorificarea potențialului turistic din zona “ȚARA HAȚEGULUI”*, București;

- *** Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism (2007), *Planul de Amenajarea a Teritoriului Național – Secțiunea VIII - Zone Turistice. Proiect de fundamentare - Analiza și diagnoza potențialului turistic la nivelul unităților administrativ-teritoriale*, București;
- *** Institutul Național de Statistică – baza de date Tempo online (<http://statistici.insse.ro/>)
- *** I.U.C.N., *Parks for Life: Action for Protected Areas in Europe*, Gland, Switzerland and Cambridge, UK
- *** Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, *Programul Național de Dezvoltare Rurală 2014-2020*, Versiunea aprobată 26.05.2015
- *** Ministerul Mediului și Schimbărilor Climatice, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, *Raport național privind starea mediului pentru anul 2013* (<http://www.anpm.ro/documents/12220/2209838/RSM-2013+fata+verso+final.pdf/76379d09-39c7-4ef9-9f04-d336406eda62>)
- *** Ministerul Mediului, Agenția Națională pentru Protecția Mediului, *Raport privind starea mediului în România pentru anul 2016*
- *** Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor, Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului (2003) *Parcurile Naționale, Naturale și Rezervații ale Biosferei din România*, Editura România Pitorească, București;
- *** Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, Autoritatea Națională pentru Turism (2004), *Strategia de Ecoturism a României – Cadru teoretic de dezvoltare*, București;
- *** OMT (2007), *Master Planul pentru dezvoltarea turismului național 2007 – 2026*
- *** OMT (2005), *Technical assistance for the elaboration of the ecotourism strategy of Romania* (Final report)
- *** OMT (1999), *Codul global de etică pentru turism*
- *** OMT, *Tourism Highlights*, 2018 Edition
- *** OMT & UNEP (2012), *Tourism in the Green Economy: Background Report*, Nairobi, Kenya.
- *** UNEP (2001) *Ecotourism and sustainability* in publication *Industry and environment*, nr. 3-4, vol. 24, Nairobi, Kenya;
- *** UNEP (2002) *Revue trimestrielle Our planet*, vol 13, nr.1 – *Mountains and ecotourism*, Nairobi, Kenya;
- *** UNEP (2013), *Green Economy and Trade. Trends, Challenges and Opportunities* (<http://www.unep.org/greeneconomy/Portals/88/GETReport/pdf/FullReport.pdf>)
- *** UNDP, RNP Romsilva, WWF, *Evaluarea contribuției ecosistemelor din ariile naturale protejate la dezvoltarea economică și bunăstarea umană în România* (http://undp.ro/libraries/projects/Evaluarea_contributiei_ecosistemelor_din_ariile_protejate_la_dezvoltarea_economica_si_bunastarea_umana_in_Romania.pdf);
- *** USAID, AER, Green Cross România (2009), *Strategie pentru dezvoltarea unui turism durabil în regiunea Parcului Național Retezat*;
- *** The World Ecotourism Summit (2002), *Raport final*, Quebec, Canada;
- *** WTTC (2018), *Travel and Tourism Global Economic Impact and Issues*
- *** Planurile de management ale parcurilor naturale și naționale din România
- *** Planurile de management al vizitatorilor ale parcurilor naturale și naționale din România
- *** Studiile de fundamentare științifică pentru declararea parcurilor naturale și naționale
- *** paginile web ale Parcurilor Naturale și Naționale din România
- www.eea.europa.eu
- www.visiteurope.com
- www.parks.it/word
- www.us-national-parks.net
- www.habitat.igc.org
- www.nwtpas.ca
- www.conservation-strategy.org
- www.toinitiative.org

- www.natura2000.ro/
- www.eco-romania.ro
- www.iucn.org
- www.pronatura.ro
- www.parks.ro
- www.rosilva.ro
- www.alpinet.org
- www.unep.org
- www.europa.eu
- <http://www.fpd.ro/public/pdfs/ecoturism.pdf>
- www.etc-corporate.org
- www.ecoclub.com
- www.ecotourisme.info
- www.ecoturismo-italia.it
- www.ekoturism.org
- www.ecotourismarmenia.com
- www.ecotourism.org.au
- www.psillakis.com/environment/Green%20Globe%202021%20Leaflet.pdf
- www.afm.ro
- www.fonduri-ue.ro
- www.repf.ro
- www.pndr.ro
- www.madr.ro
- www.wwf.ro
- www.fonduri-structurale.ro
- <http://ec.europa.eu>
- www.eeagrants.ro
- www.europarl.europa.eu
- www.finantare.ro
- www.fonduri-structurale.ro
- www.mdrap.ro
- www.mfinante.ro
- www.certour.eu
- www.voyagespurlaplanete.com
- www.nps.gov
- <https://www.govitcostarica.com/travelInfo/nationalParks.asp>
- www.botswana.co.za/Wildlife_Conservation-travel/botswana-national-parks.html
- www.botswanaturism.co.bw/eco-certification-system
- www.ecotourismconference.org/news/2015/estc16-botswana
- <http://propark.ro/images/uploads/file/publicatii/Ghid%20P%20Craiului-extras.pdf>
- www.arhitectura-gpmh.ro/Content/raport_site.pdf
- www.cjalba.ro/wp-content/uploads/2013/03/TaraMotilor.pdf
- <http://dragdehateg.org/programe-educationale/>
- <http://ecomaramures.com/fondul-de-conservare/>
- www.agerpres.ro/economie/2015/07/13/natura-si-biodiversitate-romania-si-ariile-sale-naturale-protejate-12-08-12
- https://en.wikipedia.org/wiki/Ecotourism_in_Costa_Rica#cite_note-LN032013-8
- <http://romania.panda.org>
- www.hunterclub.ro/forums/content.php/117-Lupii-Romaniei-in-mijlocul-unui-conflict
- www.anpm.ro
- www.icrtourism.org/

- www.responsibletravel.org
- <http://evisionturism.ro>
- www.ecotourism.org
- www.ecotourismkenya.org
- www.e-unwto.org
- <http://crctourism.com.au>
- www.futuremarketinsights.com
- <http://eco-volontaire-international.com>
- www.businesswire.com
- www.researchandmarkets.com
- www.statista.com
- www.globaleco.com.au
- www.sustainabletourisonline.com
- www.tandfonline.com
- www.travelmagazine.ro
- www.turismmarket.com
- <http://blueandgreentomorrow.com>
- www.statista.com
- www.thetravelfoundation.org.uk
- www.deloitte.com
- www.tripadvisor.com
- www.greenexchange.com
- www.gstcouncil.org
- www.ethicaltraveler.org
- <http://greenglobaltravel.com>
- www.transparencymarketresearch.com
- www.greenmoneyjournal.com
- <http://www.doingbusiness.org/en/rankings>